

OBSERVATORI DE NOUS CONSUMS DE DROGUES EN L'ÀMBIT JUVENIL

**AURELIO DÍAZ, JOAN PALLARÉS, MILA BARRUTI
ASSOCIACIÓ INSTITUT GENUS**

BARCELONA, GENER DE 2001

SUMARI

EQUIP D'INVESTIGACIÓ	1
PRESENTACIÓ	3
PRIMERA PART: OBSERVATORI	7
1 OBSERVATORIS: UNES EXPERIÈNCIES.....	8
2 L'OBSERVATORI A CATALUNYA.....	22
2.1 Estructura i funcionament de l'Observatori	24
2.2 Circuit de la informació	27
2.3 Equip i suport informàtic	28
2.4 Bases de dades i instruments de recollida d'informació	31
2.5 Una reflexió final sobre el procés de posta a prova i de validació	43
SEGONA PART: RESULTATS	45
3 JOVES, ESTILS I DROGUES: UNA APROXIMACIÓ AL CONTEXT	46
3.1 El món dels joves	47
3.2 Joves i socialització a la postmodernitat	48
3.3 Estils de vida i socialització	51
3.4 Canvis en els temps dels joves	55
3.5 El cap de setmana	56
3.6 Sortir a la nit.....	60
3.7 Canvis en els espais dels joves.....	63
3.8 Joves i consum	64
3.9 Canvis en el consum de drogues	66
3.10 Anàlisi dels efectes.....	77
4 INFORME PRELIMINAR DE RESULTATS (1999)	81
4.1 Aspectes metodològics.....	81
4.1.1 Mostra i treball de camp de l'enquesta	81
4.1.2 Anàlisi estadística de l'enquesta	83
4.1.3 Anàlisi de la informació	84
4.1.4 Nombre d'informants i magnitud de les xarxes	84
4.1.5 Característiques sociodemogràfiques dels joves.....	84
4.1.6 Una observació important sobre l'informe de resultats	87
4.2 Estils	89
4.2.1 Definició.....	89
4.2.2 Estils (xarxes).....	90
4.2.3 Estils musicals i estètics (enquesta)	101
4.3 Oci i temps lliure	105
4.3.1 Espais, temps i activitats (xarxes).....	105
4.3.2 Oci i discoteques o "afters" (enquesta)	109
4.4 Itineraris, mobilitat i relacions	113
4.5 Consums i drogues.....	124
4.5.1 Visió general (xarxes).....	124
4.5.2 Consums segons l'enquesta	128
4.6 Efectes i conseqüències.....	133
4.6.1 Efectes i valoracions positius	134
4.6.2 Efectes i valoracions negatius.....	136
4.6.3 Conseqüències negatives	138
4.7 Mercat.....	143
4.8 Consideracions finals	149

5	INFORME DE RESULTATS (2000)	156
5.1	Aspectes metodològics	156
5.1.1	Mostres i treball de camp de les enquestes	156
5.1.2	Nombre d'informants i magnitud de les xarxes	160
5.1.3	Una observació important sobre l'informe de resultats	161
5.1.4	Característiques sociodemogràfiques dels joves	165
5.2	Estils	166
5.2.1	Estils i grups (xarxes)	166
5.2.2	Estils musicals i estètics (enquestes)	173
5.3	Oci i temps lliure	174
5.3.1	Espais, temps i activitats (xarxes)	174
5.3.2	Oci i discoteques o "afters" (enquestes)	193
5.4	Itineraris, mobilitat i relacions	196
5.4.1	Visió general (xarxes)	196
5.4.2	Caracterització d'uns itineraris	199
5.4.3	Mobilitat territorial i itineraris (enquestes)	203
5.5	Consums i drogues	207
5.5.1	Visió general (xarxes)	209
5.5.2	Consums segons les enquestes	219
5.6	Efectes i conseqüències	225
5.6.1	Efectes i valoracions positius	226
5.6.2	Efectes i valoracions negatius	229
5.6.3	Conseqüències negatives	232
5.7	Mercat	245
5.8	Consideracions finals	247
6	BIBLIOGRAFIA CITADA	267
	TERCERA PART: ANNEXES	275
1	ESQUEMES DE FUNCIONAMENT DE L'OBSERVATORI	276
1.1	Organització	276
1.2	Circuits de la informació	277
1.3	Fonts d'informació	278
2	TAULES, GRÀFIQUES I MAPES DE LES BASES DE DADES	279
2.1	Escenaris	279
2.2	Ambients	283
2.3	Informants	286
2.4	Fitxes d'Informació	290

EQUIP D'INVESTIGACIÓ

Director: Aurelio Díaz

Coordinadors de l'equip de camp: Mila Barruti, Joan Pallarés

Responsable d'informàtica: Josep Ramon Collado

Responsable de gestió: Ernesta Sánchez

Responsables dels equips de camp a cada província: Barcelona: Mila Barruti i Meritxell Sáez (coordinadora del grup d'Energy Control); Girona: Josep Ros; Lleida: Joan Pallarés; Tarragona: David Sánchez.

Equip de camp: Jordi Arjó, Ester Avila, Daniel Ayala, Sandra Aymerich, Xavier Badia, Facund Balsells, Joan Boher, Anna Casado, Rosa Maria Casas, Xavier Estrada, Maite Lama, Idoia Landa, Meritxell López, Maria Isabel Mases, Josep Maymí, Carme Méndez, Nora Muntanyola, Pilar Nadal, Arturo Navarro, Koen Peeters, Magdalena Rengel, Josep Ros, Meritxell Sàez, David Sánchez, Elena Sánchez, Lucía Sanjuan, David Silvestre, Tre Borrás, Viviane Vaney.

Equip d'enquesta: Jordi Arjó, Ester Avila, Daniel Ayala, Joan Boher, Francesc Bosch, Montserrat Cano, Anna Casado, Xavier Estrada, Ana María García, Sergi Garcia, Laia Ibars, Maite Lama, Olivia Lara, Maura Lerga, Antoni Llor, Pepi López, Eduardo Lorenzo, Josep Maymí, Julián Montalbo, Arturo Navarro, Marcelí Pascual, Rosa Pascual, Adriana Pastor, Koen Peeters, Maribel Pérez, Josep Ros, Francina Sàez, Meritxell Sàez, David Sánchez, Elena Sánchez, Lucía Sanjuan, David Silvestre, Oscar Tejedor, Alex Verdaguer, Mariel Vilella.

Disseny de la mostra: Pedro Puig

Anàlisi estadística: Josep Maria Duran i Antonio Ruiz

Assessoria: Oriol Romaní

PRESENTACIÓ

Aquesta publicació recull l'activitat realitzada durant els anys 1999 i 2000 en el desenvolupament de l'“Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil”.

Els objectius bàsics per a l'any 1999 eren els següents: posta a prova de la proposta de disseny (Díaz, Pallarés, Barruti, Romaní, 1998); disseny modificat i proposat com definitiu; primer informe de resultats (Díaz, Pallarés, Barruti, 1999). Durant l'any 2000 aquest disseny ha estat posat a prova novament per tal d'afinar-ho –tot incloent nous instruments- i s'ha elaborat l'informe de resultats corresponent.

L'estructura d'aquesta publicació reflecteix aquests objectius, les tasques realitzades durant aquests dos anys i els resultats obtinguts; així, integra una part de l'informe de 1999 (Díaz, Pallarés, Barruti, 1999), encara què amb modificacions, i inclou les actualitzacions realitzades l'any 2000 i els resultats. Aquesta decisió s'ha pres a fi que la publicació reculli també la fonamentació, la metodologia i el desenvolupament i no només els resultats, oferint així una visió completa i que, a més, contextualitza els resultats i l'abast.

Aquesta publicació està estructurada en tres parts:

Primera (Observatori): situa sintèticament l'Observatori dissenyat en relació a iniciatives similars d'altres llocs o a sistemes que comparteixen la mateixa denominació (“observatori”); detalla especialment el procés de posta a prova del disseny original i les modificacions realitzades a la llum de l'experiència. Inclou també noves propostes per a donar per definitiu el disseny. En aquest punt,

cal tenir en compte que dos anys no són suficients per a afinar tots els elements d'un sistema complex -i l'Observatori ho és- ni molt menys per a considerar-ho estabilitzat i implantat. L'experiència d'altres països il·lustra aquest fet, aquesta dificultat, amb claredat; també ho il·lustra, per exemple, el procés de disseny i implantació del sistema de notificació de casos a Espanya (SEIT) malgrat les seves diferències com a sistema. La previsió, fonamentada en l'experiència d'aquests dos anys, és que el sistema funcionarà de forma estable i regular l'any 2001 (el tercer any de funcionament).

Segona (Resultats): aporta context al fenomen observat a partir de literatura bàsica i precisa alguns aspectes clau, teòric-conceptuals, per a la seva comprensió. Inclou l'informe preliminar de resultats (any 1999; capítol 4) revisat i amb algunes modificacions però que no alteren el contingut ni l'estructura originals (Díaz, Pallarés, Barruti, 2000). Aquest informe preliminar no pot considerar-se com una il·lustració exacta dels següents; dels regulars. El nostre objectiu en aquest punt és que l'Observatori produeixi un informe executiu amb la mateixa estructura de continguts que faciliti el seu ús en termes pràctics, i el seguiment longitudinal de la informació recollida. No obstant, l'informe preliminar de resultats sí que recull el tipus d'aportació prevista de l'Observatori, una imatge impressionista, i aquesta ha estat millorada a l'informe següent (any 2000; capítol 5) que es pot considerar, tant en l'estructura com en els continguts, com el tipus d'informe quasi definitiu (regular). Aquesta consideració com encara no definitiu es fonamenta en dues premisses a mode de condicions: una, les necessàries aportacions crítiques al seu contingut, després d'ésser debatut (per això la difusió és important), i la incorporació d'aquestes a l'informe següent, si així es considera, per ajustar-lo a les expectatives i objectius de Salut Pública (l'informe ha d'ésser útil per a la presa de decisions); l'altre, les millores introduïdes als processos de recollida i de sistematització de la

informació, l'ampliació de les fonts i la pròpia millora de la qualitat de la informació recollida com a resultat de l'experiència pilot de posta a prova (any 1999), de la fase de validació (any 2000) i, més endavant, de les aportacions que resultin de la fase de consolidació (any 2001). Aportacions que, a més –i tal com està previst en el disseny (flexible)-, continuaran en fases successives adaptant-se al propi procés d'evolució del fenomen en estudi i de les intervencions en aquest camp, garantint alhora l'estabilitat del nucli del procés de recollida d'informació i la continuïtat dels àmbits temàtics clau inclosos als informes.

En relació a la inclusió en aquesta publicació de dos informes de resultats (capítols 4 i 5) convé fer un advertiment. Els informes, tal com està previst a l'Observatori, són anuals i formalment són independents entre si; encara que, certament, donen compte del mateix objecte, del mateix fenomen, però ho fan de situacions diferents: del mateix context en anys distints; en aquest cas, dels anys 1999 i 2000. Així, han de ser llegits. Diem això, perquè la redacció de l'informe de l'any 2000 es recolza lògicament en l'informe de l'any 1999 i encara que hem procurat redactar el segon distanciant-nos del primer (intentant una redacció “de nou”) ha estat inevitable la utilització en l'informe de l'any 2000 de fragments del de l'any anterior, que no calia canviar ni tenia sentit fer-ho, i això comporta certes reiteracions que poden afectar la lectura (temàticament les reiteracions són convenientes i necessàries, però no ens referim a això aquí). Confiem en que aquestes reiteracions no afectin de forma negativa la lectura si es té en compte el contingut d'aquest advertiment.

D'altra banda, i deixant aquesta qüestió al marge, que creiem secundària, valorem molt positivament que ambdós informes apareguin en la mateixa publicació -tenint en compte, a més,

l'objectiu d'aquesta, tal com l'hem expressat més amunt- per les possibilitats de comparació que ofereix (les facilita) i perquè permet veure la pròpia evolució dels informes i, el que és més important, del fenomen analitzat.

Tercera (Annexes): esquemes de funcionament de l'Observatori (annex 1); taules, gràfics i mapes de les bases de dades d'escenaris, ambients, informants i fitxes d'informació (annex 2).

Per a concloure aquesta presentació cal introduir unes consideracions molt importants i d'una altra mena:

Dissenyar, construir i fer viable el funcionament de l'Observatori ha estat un repte. D'això, d'aquesta complexitat, n'érem tots conscients i la confiança de les Administracions dipositada en el nostre treball des de l'encàrrec, fent possible afrontar aquesta tasca, i el recolzament constant han estat un estímul al llarg del procés.

L'Observatori com a sistema i els informes de resultats que ja ha produït son fruit d'una tasca col·lectiva en la que han participat, en diversos graus, molts professionals que són els que, en definitiva, ho han fet possible. Aquí, des de la direcció de l'Observatori, es vol destacar i agrair la participació de tothom i, sobretot, l'entusiasme i compromís que l'han caracteritzada, especialment la dels membres dels equips de camp i d'enquesta, i gràcies a la qual s'han pogut superar, amb escreix, les limitacions dels mitjans disponibles.

Així mateix, l'Observatori no seria possible sense la inestimable col·laboració de totes les persones que ens han ofert sense reserves el seu temps, facilitant-nos contactes, ajudant als equips de camp de forma diversa i, especialment, aportant la informació que els demanaven en ser entrevistats i enquestats. A totes elles, l'agraïment més especial.

PRIMERA PART: OBSERVATORI

1 OBSERVATORIS: UNES EXPERIÈNCIES

Primerament, per tal de situar la qüestió, reproduïm aquí, adaptant-lo parcialment a la llum de l'experiència pilot, el punt de partença i els fonaments de la proposta de disseny de l'Observatori a Catalunya (Díaz, Pallarés, Barruti, Romaní, 1998:1-5).

La proposta inicial pretenia la creació d'un observatori permanent per al coneixement de les característiques del consum i dels consumidors de les anomenades drogues de síntesi (metamfetamines i substàncies anàlogues) a Catalunya.

Així, aquest Observatori vol ser un instrument per al coneixement de l'evolució de les drogues de síntesi, en principi, per tal d'adequar les intervencions que es vegin necessàries des del punt de vista dels organismes públics encarregats d'aquesta qüestió. Per tant, a més del seguiment de l'evolució dels usos i costums entorn d'aquestes drogues, cal preveure mínimament la forma d'avaluació de les polítiques d'intervenció ja que d'una manera o altra afectarà als esmentats usos i costums.

Dues observacions:

Primera, encara què es focalitza en les drogues de síntesi, pel que ja sabem, el consum d'aquestes no acostuma a donar-se mai sol, va acompanyat d'altres drogues i, per tant, és a aquest conjunt de consums als que ha de fer referència. De fet, també des del punt de vista metodològic aquesta és una opció més interessant: no limitar el camp d'observació, fraccionant artificialment allò que a la vida real es dona de manera entrelaçada i més o menys contínua; en aquest

cas el conjunt dels consums de drogues. Això no és contradictori amb la proposta que l'eix principal d'anàlisi estigui constituït pel de les drogues de síntesi. A més, el focus (nucli) de la nostra atenció no són les substàncies utilitzades, sinó els estils de vida de la població que les consumeixen i el context en el qual es produeix aquest consum.

La segona, en parlar de les polítiques d'intervenció, sembla clar que el paper de l'Observatori és el de recollir en el conjunt de les seves observacions tant els efectes de les polítiques d'intervenció ja existents, com l'avaluació de possibles vies alternatives a les existents, adequades per a la dita intervenció. És clar que de cara a això últim, però també per a l'anàlisi de les conseqüències, són necessaris uns criteris bàsics que es defineixen políticament, i que entenem que són els de la salut pública i la integració social.

Metodològicament, la idea de pertinença de l'Observatori s'inspira en la fase prospectiva de les investigacions socio-antropològiques i en els procediments per a l'obtenció de mostres basats en dissenys de cadenes de referència: "bola de neu" i altres (Biernacki, Waldorf, 1981; Spreen, 1992; Watters, Biernacki, 1989). Consisteix en una estratègia d'aproximació a l'objecte d'estudi que s'utilitza, principalment, a les fases preliminars de les investigacions socio-antropològiques. En aquestes fases s'apliquen, més o menys sistemàticament i amb un objectiu prospectiu, diverses tècniques per tal de localitzar i delimitar unitats d'observació, per a establir supòsits i hipòtesis inicials: sistematització i anàlisi de la documentació existent; entrevistes obertes a informants clau; observació directa; activació de xarxes per a localitzar informants (clau o d'un altre tipus) i escenaris d'observació (dianes, "targets").

Un dels resultats més destacat d'aquestes prospeccions és la possibilitat de poder elaborar mapes preliminars d'escenaris de consum i distribució de drogues. Un altre, l'aproximació al coneixement de l'estat de la qüestió: aspectes nuclears i les llacunes existents; principals trets del tema en estudi i aspectes d'interès que constitueixen una guia per a orientar posteriors indagacions empíriques.

Essencialment, el principal tret distintiu entre les fases prospectives d'aquestes investigacions socio-antropològiques i l'Observatori és que aquest es manté en actiu al llarg del temps (xarxa de contactes, canals d'informació, mostra d'unitats d'observació) i, per tant, aporta informació d'una forma continua. Per altra banda, la principal coincidència és el tipus i la qualitat de la informació que subministren: indicis que requereixen ésser comprovats i que orienten envers possibles o necessaris aprofundiments; imatge impressionista i global del fenomen. Aquesta imatge inclou també aspectes inconnexos que, inicialment, poden semblar irrellevants o marginals, però que no és fins més tard, amb l'acumulació d'indicis obtinguts de diferents fonts en un procés de triangulació (Denzin, 1970), quan es descobreix la seva significació.

L'Observatori vol ser un "sistema d'alerta ràpida", sensible, l'objectiu del qual és detectar, malgrat què amb limitacions, els patrons de consum emergents, a les fases inicials i l'estabilitat relativa dels coneguts o els canvis que es puguin anar produint en aquests.

En cap cas l'Observatori substitueix a les diferents estratègies existents per al coneixement de la realitat: investigacions socio-antropològiques específiques, sistemes de notificació de casos, enquestes periòdiques a domicili (població general) o a poblacions captives (població escolar), sinó que les complementa.

No es pot esperar, tampoc, que l'Observatori ho detecti tot, ni que ho pugui fer amb la suficient antelació i profunditat com per endegar intervencions preventives en cadascun dels processos o problemes: alguns d'ells poden seguir evolucions molt ràpides que només es poden observar quan apareixen més o menys consolidats i estesos, i d'altres poden no ésser observats en tractar-se de fenòmens molt minoritaris, singulars, o particularment ocults. No obstant això, sí que es pot esperar que detecti, amb molta més facilitat i rapidesa que d'altres dispositius, bona part d'aquests processos.

Tenint en compte aquestes característiques, que per altra banda defineixen també els seus límits, la recerca d'informació és necessàriament oberta, dinàmica i flexible.

La flexibilitat i el dinamisme que caracteritzen l'Observatori –que responen a les pròpies característiques del fenomen estudiat, complex i canviant– no sembla compatible amb l'exigència d'uns informes formals de resultats, semblants als que s'obtenen a les investigacions. El que pot produir l'Observatori són informes breus, del tipus sumari executiu, amb una periodicitat regular. El contingut d'aquests informes recull els principals resultats obtinguts i les propostes que es deriven de l'anàlisi. Aquests informes són documents de treball, elaborats i sintètics, amb la finalitat d'aportar claus per a la reflexió i la presa de decisions fonamentades. Així mateix, l'Observatori preveu l'elaboració d'altres informes equivalents, de periodicitat variable en funció de la pròpia dinàmica del fenomen, quan aquesta així ho requereixi i d'altres, amb un nivell més baix de desenvolupament, quan sigui necessari en resposta a interrogants concrets sobre aspectes d'una particular urgència, excloent-hi, no obstant, la immediatesa i l'automatisme de la resposta.

Quan vàrem desenvolupar la proposta de disseny de l'Observatori teníem constància de la utilitat d'estratègies etnogràfiques d'investigació en la detecció de les primeres fases de difusió de determinats consums de drogues o quan el procés de difusió es produeix molt ràpidament. Com a exemple, destaca la difusió de la fenciclidina (PCP) als Estats Units, a finals dels anys setanta, i els treballs etnogràfics (socio-antropològics) que detectaren aquest consum (Agar, Feldman, 1979; 1980).

També coneixíem l'interès creixent en aquell moment, que es manté a l'actualitat, respecte als observatoris d'aquestes característiques a l'àmbit de les drogues i, també, en altres camps (per exemple, per a l'estudi dels processos vinculats als fenòmens migratoris). De fet, es tracta d'un renovat interès, ja que aquest tipus d'iniciatives tenen clars antecedents directes a l'àmbit de les drogues, els consums i les seves conseqüències: les estacions etnogràfiques per a l'estudi de les drogues a diferents ciutats dels Estats Units al llarg dels anys setanta i principis dels vuitanta (Akins, Beschner, 1980); també, d'altres propostes posteriors que sistematitzaven la ja esmentada fase prospectiva d'investigacions etnogràfiques a aquest mateix camp (Goldstein et al., 1990; Richman, Rootman, 1992).

A finals dels anys noranta apareix destacat amb claredat l'interès per a aquest tipus d'observatoris si es tenen en compte les diferents iniciatives existents a Europa: algunes ja validades i que porten alguns anys funcionant als Països Baixos (Blanken, Barendregt, Zuidmulder, 1997; Korf, Nabben, Schrenders, 1998; vegeu especialment Diemel, Blanken, 1999); les propostes més recents, ja establertes o en procés d'implantació i consolidació (OFDT, 1998 i, especialment, Carpentier, Costes, Mutatayi, 1999; PNSD, 1997a); la proposta de creació d'aquest tipus de dispositius difosa pel

“European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction” (EMCDDA), emplaçat a Lisboa.

Aquest tema va constituir un dels aspectes principals d'un seminari desenvolupat a Bolonya al juliol del 1997 (EMCDDA, 1997). El que es va debatre, així com l'interès mostrat, va quedar recollit a les propostes que recolzaven la continuació de la discussió, l'aprofundiment en els aspectes avaluatius dels observatoris ja existents i el desenvolupament d'alternatives per a la implantació en altres llocs (Fountain, Griffiths, 1997). Hem d'afegir, a més, que el debat es va focalitzar en les noves tendències de consum i que aquestes es referien en aquell moment, majoritàriament, a les drogues de síntesi. Tenint en compte tot això, la proposta de creació d'aquests observatoris, en conjunt i amb la pretensió de constituir una xarxa articulada que permeti la comparació, apareix estretament vinculada a les drogues esmentades, substàncies que es trobaven en una fase clara d'expansió a Europa, tot i algunes inflexions en la tendència detectades posteriorment, i envers les quals es mostra un particular interès des dels diferents àmbits d'intervenció i des dels mitjans de comunicació.

Aquest procés impulsat pel EMCDDA cristal·litzà en la proposta d'estudi de la viabilitat d'aquests observatoris (“sistemes d'alerta ràpida”) oferta a concurs al 1997 (Hartnoll, 1997). L'esborrany de l'informe resultant d'aquesta iniciativa es va fer públic, de forma restringida, a finals de 1998 (Griffiths et al., 1998) i inclou, entre altres aspectes, una valoració d'una selecció dels sistemes existents a diferents països del món. L'informe final es va fer públic l'any 1999 i vam accedir-hi l'any 2000; aquest consta de tres volums: el primer, inclou el debat teòric i conceptual i una comparació de les característiques dels sistemes existents (Griffiths, Vingoe, Hunt, 1999); i els altres dos, la situació a diferents països d'Europa

(EMCDDA, 1999a; 1999b): Alemanya (Simon, 1999); Espanya (Gamella, Álvarez, 1998; 1999a); França (Carpentier, Costes, Mutatayi, 1999); Gran Bretanya (Mounteney, Sherval, 1999); Països Baixos (Diemel, Blanken, 1999).

A partir d'aquest informe esborrany (Griffiths et al., 1998; l'informe final encara no s'havia fet públic), vàrem seleccionar aquells sistemes que presentaven similituds amb la nostra proposta per aprofundir en el seu coneixement i, en el seu cas, per a integrar la seva experiència al disseny; així mateix, vàrem descartar-ne d'altres per considerar que no responien a les característiques de l'Observatori (ho veurem sintèticament més endavant).

Els sistemes seleccionats van ser els següents: "Drug Monitoring System" (DMS, Rotterdam); "Antenna" (Amsterdam; també funciona a Utrecht); "Jellinek Prevention" (Amsterdam; centre col·laborador d'Antenna); "Outbreak Investigation Audit Model" (Manchester); "Community Epidemiology Work Group" (CEWG, Nova York). Vàrem establir contacte amb els responsables dels centres esmentats amb la intenció de visitar-los, a excepció del de Nova York, per a recollir el màxim d'informació possible. En aquest procés vàrem descartar la visita a Manchester perquè, d'acord amb el seu responsable, Howard Parker, vàrem considerar que el seu treball no era pròpiament ni un "observatori etnogràfic" ni un "sistema continu d'alerta ràpida". Una col·laboradora del projecte va viatjar als Països Baixos al maig de 1999 i va entrevistar a 4 responsables dels sistemes ja citats i a un altre del "Drug Information Monitoring System" (DIMS, Utrecht) i va recollir documentació de tots els sistemes. La informació del CEWG, depenent del "National Institute on Drug Abuse" (NIDA), la vàrem obtenir mantenint correspondència amb els responsables de la "New York State Office of Alcoholism and Substance Abuse Services" (NYOASAS).

Abans de prosseguir amb les aportacions de la prospecció realitzada és convenient emmarcar-les en la pròpia avaluació del conjunt de sistemes que realitzen Griffiths et al. (1998); de forma sintètica:

1. Una primera qüestió d'interès és la seva proposta de què el desenvolupament dels esmentats sistemes contempli les aportacions teòriques sobre la difusió d'innovacions (1998:30-33; també a Gamella, Álvarez, 1998:7-14). Aquests autors citen, especialment, a Brown, 1981; Davies, 1979; Rogers, 1995, Rogers, Shoemaker, 1971. Aquests models de "difusió d'innovacions" poden ajudar a comprendre i explicar la penetració de noves drogues i patrons de consum i la nostra intenció és la d'explorar-los per a incorporar-los, en el seu cas, a l'anàlisi de la informació en l'informe de 2001 quan el procés de recollida i d'organització d'aquesta s'hagin realitzat completament amb els criteris establerts durant l'any 2000. De fet, en el sistema "Antenna" utilitzen un esquema que sembla basar-se en aquests models: diferencien els consumidors "iniciadors de tendències" i els que s'adhereixen a elles en les diferents fases del procés de difusió.

2. La variabilitat de les iniciatives considerades es pot veure a l'annex de l'informe (1998:1-53) i també la necessitat de clarificar conceptualment els diferents sistemes analitzats. Aquesta qüestió és clau i fonamenta l'exclusió que vàrem realitzar d'alguns dels sistemes analitzats per Griffiths et al., que ja hem citat.

L'informe inclou, per exemple, sistemes de notificació de casos que es basen en indicadors indirectes: "Drug Abuse Warning Network" (DAWN, Estats Units), "Sistema Estatal de Información sobre Toxicomanías" (SEIT, Espanya) i que s'han de diferenciar dels "sistemes d'alerta ràpida" ("Early Warning Systems") pròpiament dits

(malgrat que en alguns casos compleixen amb algunes de les funcions d'aquests). Entre els "sistemes d'alerta ràpida" destaquen els que vàrem seleccionar per al seu estudi més a fons; els ja citats.

També inclou organitzacions d'experts i institucions que tenen com a objectiu debatre les grans línies d'intervenció en aquest camp a escala internacional, facilitar la comunicació entre professionals de la intervenció i investigadors, promoure la investigació o desenvolupar iniciatives per harmonitzar els sistemes de recollida d'informació de diferents països; per exemple: "International Epidemiology Work Group" (NIDA, Estats Units); "European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction" (EMCDDA, Lisboa, Unió Europea); "Multi-City Network on Drug Misuse Trends" (Pompidou Group, Consell d'Europa). La seva exclusió en aquest context és clara.

3. Una altra diferència clau és la continuïtat temporal o no dels processos de recollida d'informació. En el nostre cas, el disseny proposa una recollida continua amb intensificacions en moments concrets. En aquest aspecte, coincideix amb els sistemes d'alerta ràpida d'Amsterdam ("Antenna") i Rotterdam ("DMS") i difereix, per exemple, del "Outbreak Investigation Audit Model" (OIAM, Manchester). La no consideració d'aquest últim com a observatori rau especialment en la recollida discontinua de la informació. En aquest cas, el model de recollida d'informació s'activa a partir d'indicadors de les fonts pre-existents i independents del model (OIAM); principalment: unitats de la policia ("Drug Action Teams"; DAT) i professionals clau. A partir dels primers indicis (nous casos de consum d'heroïna entre joves de certes àrees urbanes d'Anglaterra i Gales) l'equip d'investigació fa arribar qüestionaris als professionals i als "DAT" que formen part de la xarxa, pre-establerta, amb preguntes clau per a confirmar o no els indicis i recollir informació bàsica sobre el fenomen per a adoptar decisions sobre

intervenció (Parker, Bury, Egginton, 1998). Una vegada aplicat el model, aquest es desactiva i la xarxa d'informació es manté en estat latent.

Així mateix, inclou iniciatives d'organismes internacionals, particularment de l'Organització Mundial de la Salut (OMS), per tal de desenvolupar sistemes d'avaluació ràpida: per exemple, Scrimshaw, Hurtado, 1988, i, sobretot, els més recents de Rhodes, Stimson, 1998; Stimson, Fitch, Rhodes, 1998 (vegeu també Hartnoll et al., 1991). Encara que la connexió entre aquests sistemes d'avaluació ràpida i algunes de les característiques de l'Observatori és clara (especialment, les tècniques de recerca i l'articulació d'aquestes) hi ha una diferència crucial: els sistemes d'avaluació ràpida pretenen facilitar la recollida ràpida d'una gran quantitat d'informació en contextos amb greus mancances sobre una àrea específica d'interès. Són, per tant, un conjunt d'eines pràctiques, ben articulades, per a realitzar investigacions i no un sistema per a recollir informació de forma continua.

4. Les diferències a les poblacions diana, l'àmbit geogràfic d'aplicació i els procediments metodològics i tècnics són considerables al conjunt dels sistemes analitzats: sistemes d'indicadors indirectes d'oferta i demanda; "panel" d'experts (informants clau); enquestes a població general i escolar; i minoritàriament, treball de camp etnogràfic (observació directa i participant). Una part dels sistemes integren la informació procedent de diverses fonts (existents i externes al sistema; per exemple, el "CEWG" de Nova York. Vegeu Frank, Galea, 1998), utilitzen més d'una tècnica de recollida d'informació (entre d'altres: "DMS", Rotterdam; IVO, 1998:20-21; "Antenna", Amsterdam; Korf, Nabben, Schrenders, 1996:4-6). En altres casos, la informació aportada pel

sistema és integrada amb l'obtinguda d'altres fonts (especialment, sistemes de notificació de casos i enquestes).

Dels sistemes que hem analitzat específicament, els holandesos ("Antenna", "DMS" i "Jellinek Prevention") limiten el camp d'observació a les seves respectives ciutats (el sistema "DIMS", d'àmbit estatal, s'encarrega bàsicament de l'anàlisi de les substàncies i pot considerar-se com un organisme complementari). Aquesta qüestió planteja dificultats afegides en el nostre cas, Catalunya (població de referència i territori més grans; diversitat d'àrees metropolitanes, ciutats i municipis més petits), i constitueix un obstacle major per a la pròpia organització del sistema i per a garantir la necessària estabilitat del mateix.

Respecte a Nova York no tenim informació suficient per a valorar aquesta qüestió. No obstant, l'aproximació que més ens interessa del sistema (treball etnogràfic) sembla focalitzar-se segons el desenvolupament dels fenòmens en aspectes (mercat del crack; consum intravenós d'heroïna) i zones (barris) concrets. Amb això no pretenem minimitzar les dificultats sinó sols indicar una probable diferencia de focus, que ho pot ser també de magnitud, en un sentit o altre (desconeixem els recursos econòmics i humans d'aquest sistema). En qualsevol cas, el més interessant del sistema esmentat són les "Street Studies Unit". Aquestes unitats són equips composts per ex consumidors entrenats en recerca que realitzen treball de camp etnogràfic encobert en mitjans perillosos i sota la supervisió d'antropòlegs (Frank, 1980:3; Hopkins, Frank, 1991; comunicació personal de J.A. Galea, supervisor de la "Street Studies Unit" de Nova York, 1999).

L'interès i la valuosa aportació de la investigació etnogràfica ja han estat destacats i no ho reiterarem en aquest punt; de fet, forma part

de la nostra proposta, malgrat que a un altre nivell i, probablement, amb un enfocament diferent de l'utilitzat a Nova York. No anem a discutir aquí els problemes ètics que planteja el treball de camp encobert ni el risc objectiu que corren els investigadors en aquell context (especialment, quan investiguen l'oferta). No és el nostre cas. El rol dels col·laboradors de l'Observatori és explícit i l'estudi de poblacions marginalitzades o del tràfic de drogues no forma part dels nostres objectius; així mateix, el context és molt diferent i no necessitem interrogar-nos sobre aquest tipus d'estratègies ni sobre la necessitat o no d'emprar-les.

En aquesta línia, podem considerar que els Països Baixos constitueixen un context més pròxim i equiparable, tot i essent culturalment i socialment diferent. En relació als aspectes que estem considerant, la nostra proposta comparteix elements amb els sistemes "Antenna" (Amsterdam) i "DMS" (Rotterdam), malgrat no s'inspira directament en cap d'ells (en tot cas, el referent compartit pels tres sistemes, i per altres, és la fase prospectiva de la investigació etnogràfica ja citada), i es diferencia d'ambdós.

D'una banda, compartim aproximadament la població diana i els objectius amb "Antenna" i en aquests aspectes ens diferenciem de "DMS" (inclou població heroïnòmana).

D'altra, coincidim en la utilització de tècniques diverses (i en l'estratègia de triangulació de resultats) però la seva importància en el sistema difereix. Encara que és una simplificació, l'Observatori té més similituds amb el "DMS": xarxa d'informants de camp (també compartim les dificultats per a mantenir-les actives i estables); xarxa d'informants clau i ús d'enquestes (A Rotterdam, l'enquesta s'aplica un cop l'any). En el sistema "Antenna" el "panel" d'informants clau desenvolupa un paper central i la informació d'indícis diversos, com

part de la procedent de les nostres xarxes de camp, li arriba principalment de les línies telefòniques d'ajuda del seu centre col·laborador: "Jellinek Prevention". Així mateix, apliquen dos qüestionaris d'enquesta diferents cada 3 anys: un a "iniciadors de tendències" en escenaris de sociabilitat (clubs de moda; "coffee-shops") i l'altre a població escolar.

El sistema "Antenna" realitza també anàlisis químiques senzilles de les pastilles que permeten detectar la presència de determinades substàncies. Aquesta mena d'anàlisi figurava a la nostra proposta (Díaz, Pallarés, Barruti, Romaní, 1998) i ha estat plenament descartada, perquè considerem que no ha de formar part de les tasques de l'Observatori; no és el seu objectiu. A Catalunya, per exemple, aquestes anàlisis químiques senzilles les du a terme Energy Control en les seves activitats preventives, i en aquestes aconsegueixen la seva funció. D'altres anàlisis més complexes i més interessants a altre nivell són portades a terme pels instituts de toxicologia i els resultats constitueixen una font d'informació important a tenir en compte (en general i des de l'Observatori, com una font entre d'altres).

Per a concloure aquest punt, volem referir-nos a la inclusió del "SEIT" entre els sistemes analitzats per Griffiths et al. (1998). Ja hem avançat que no és considerat pròpiament com un "sistema d'alerta ràpida". Tampoc ens sembla que ho sigui a l'actualitat el denominat "Observatorio Español sobre Drogas" (OED; PNSD, 1997a). Com es pot veure als 3 informes publicats fins a ara (1998a; 1999b; 2000), l'OED recull la informació del "SEIT", altres indicadors indirectes de demanda i oferta, resultats de les enquestes domiciliàries sobre consum de drogues: una informació que coincideix, en part, amb la inclosa des de fa anys a les memòries anuals del "Plan Nacional sobre Drogas" (vegeu, per exemple, PNSD, 1992; 1997b; 1998b). És

cert que inclou nous subsistemes (“sondas de información rápida”; PNSD, 1998a:89-92) i altres dispositius de comunicacions (“pàgina web”; “teléfono de información de alerta inmediata”) però desconexim en quin grau estan funcionant i, el més important, si la seva inclusió permet considerar-lo com un “sistema d’alerta ràpida”. Destaquem les “sondas de información rápida”: una xarxa d’informants clau que ha de contestar mensualment per via electrònica un qüestionari estructurat en el que predominen les preguntes pre-codificades sobre la situació i els canvis observats (drogues, patrons de consum, conseqüències,...). La idea és interessant pel mitjà utilitzat (redueix el cost i agilita el procés) però desconexim si pot funcionar o no donada la seva clara dependència de la fidelitat i compromís dels informants (a més a més, comparteix la resta de les dificultats del treball amb xarxes). Aquest subsistema es va iniciar formalment al febrer de 1999 (vegeu a PNSD, 2000:117-118 la informació sobre “noves substàncies” aportades per les “sondas de información rápida”). En qualsevol cas, es tracta d’un “observatori” distint al que ens ocupa i com tal iniciativa sembla respondre a una de les propostes finals de Griffiths et al. (1998:34) sobre la importància d’integrar els sistemes d’informació; posició que compartim.

En aquest capítol no hem pretès fer una anàlisi exhaustiva dels sistemes existents ni de les seves característiques (vegeu en aquesta línia Griffiths, Vingoe, Hunt, 1999). L’abast de la nostra aproximació es limita a situar trets clau d’alguns d’aquests sistemes com a referents comparatius del nostre disseny i com a recolzament de la proposta. Quan l’Observatori funcioni plenament i de forma consolidada i hagi produït una sèrie suficient d’informes, potser 2 o 3 més, serà el moment d’avaluar-lo seguint criteris similars als emprats per Griffiths, Vingoe, Hunt, 1999.

2 L'OBSERVATORI A CATALUNYA

Aquest capítol pretén dos objectius estretament relacionats: el primer, recollir detalladament les activitats realitzades durant aquests dos anys de posta a prova i validació de l'Observatori i la reflexió resultant d'aquesta experiència (1999-2000); el segon, precisar la proposta de funcionament per a l'any 2001 i els aspectes d'aquesta proposta que encara han d'afinar-se.

A l'igual que al capítol anterior, el punt de partida és, necessàriament, la proposta de disseny (Díaz, Pallarés, Barruti, Romaní, 1998:18-26).

Primerament, volem assenyalar que, malgrat els contratemps (inevitables i esperats en un procés de posta a prova i validació), mantenim l'essencial del disseny proposat, perquè ha mostrat ser consistent. Segons la nostra valoració d'aquesta experiència, l'Observatori és viable tècnicament i pot establir-se definitivament si es corregeixen certes disfuncions.

En segon lloc, i això afecta a la magnitud de les fonts i a la qualitat de la informació obtinguda, en aquests primers dos anys no hem pretès completar les xarxes de camp ni d'informants clau, perquè l'objectiu prioritari era el propi procés de posta a prova, durant l'any 1999, i així com la correcció i desenvolupament (any 2000). El que interessava consolidar era l'estructura de l'Observatori, el disseny dels procediments i instruments de recollida d'informació i l'estructura de les bases de dades. A la consecució d'aquests objectius hem dedicat la major part dels nostres esforços i així cal que es tingui en consideració: no podia ser d'altre forma. La recollida

d'informació, sense ser secundària, no podia realitzar-se en cap cas sense haver resolt altres aspectes previs i que constitueixen l'Observatori com a sistema.

Per això, el primer informe de resultats es considera preliminar: tant en el seu format com en el contingut (vegeu capítol 4). En aquesta mateixa línia, l'informe 2000 encara presenta algunes limitacions (vegeu capítol 5): esperem més de l'Observatori; més informació i major contrast, articulació i validesa d'aquesta.

A un altre nivell, cal consolidar el propi Observatori com a sistema. Durant l'any 2000 ens hem dedicat a corregir la major part dels factors que l'instabilitzen i dificulten el seu funcionament continu, constatats l'any de posta a prova; l'any 1999. La qüestió aquí és que el procés de recollida d'informació s'ha portat a terme de forma simultània al procés de desenvolupament i correcció del sistema i, per això, encara no s'ha iniciat un cicle de recollida d'informació amb el nucli del sistema ja configurat com a definitiu.

Malgrat les limitacions, ja assenyalades, l'any 1999, durant el procés de posta a prova, vam recollir una quantitat considerable d'informació de fonts diverses. L'any 2000 hem recollit més informació encara i, en part, de millor qualitat. Aquest fet expressa tant les múltiples iniciatives desenvolupades com l'eficàcia dels procediments de recollida d'informació i l'eficiència de l'equip humà que els ha portat a la pràctica. Així mateix, mostra un aspecte més rellevant: l'Observatori com a tal ja existeix i la seva següent activació partirà d'una estructura consolidada i des del començament la informació serà recollida amb els procediments i criteris establerts com a definitius. Aquesta darrera afirmació no exclou la incorporació de nous procediments i eines complementaris ja que, com ha estat assenyalat, l'Observatori és un sistema obert i flexible.

2.1 Estructura i funcionament de l'Observatori

A l'annex 1 es pot veure l'esquema 1.1 amb l'organigrama de l'Observatori. Al respecte, sols afegir algunes precisions:

1. Tota l'estructura de l'Observatori funciona efectivament. La subestructura de recollida d'informació segueix un esquema jeràrquic descentralitzat amb dos coordinadors territorials (Barcelona i Girona; Tarragona i Lleida) que mantenen una relació directa amb els responsables dels equips de camp a cada província i amb els restants membres d'aquests equips.

2. Cadascun dels membres dels equips de camp, sota la supervisió dels coordinadors (i, a altre nivell, dels responsables a cada província), manté activa la seva pròpia xarxa de contactes de camp (informants) i assegura el flux d'informació de cada xarxa al sistema. En el procés de consolidació i implantació de l'Observatori, aquestes xarxes han d'ampliar-se.

En relació a això cal tenir en compte un dels factors clau d'inestabilitat. Prèviament, convé introduir un aspecte aclaridor:

A l'Observatori hem vigilat especialment tots els aspectes relatius a la confidencialitat i anonimat de la informació i dels informants; garantint, a més, la seguretat en els processos de difusió d'informació nominal fins al sistema i en el seu emmagatzemament.

Un cop fet aquest aclariment podem introduir el factor d'inestabilitat: cal tenir en compte que el sistema no recull informació nominal que permeti un contacte directe, amb la major part de les persones que formen part de les xarxes, per altres vies que no siguin els propis membres dels equips de camp. Així, si algun col·laborador de camp

es desvincula del sistema la seva xarxa desapareix amb ell i els coordinadors de camp han de buscar un nou col·laborador que cobreixi un àmbit similar al perdut i reconstruir una xarxa equivalent. Aquest procés constitueix un risc inevitable, i que assumim, perquè és l'única forma d'accedir a la informació que ens interessa, i informa a més a més del dinamisme i flexibilitat que caracteritzen el treball que estem realitzant. A una altra escala, aquest procés es dona en les xarxes de cada col·laborador i aquestes es caracteritzen per les seves contínues modificacions: pèrdues i incorporacions d'informants. L'objectiu essencial aquí és el de mantenir les xarxes en estat latent, vigilant la seva estabilitat, i connectades al sistema per a ser activades en qualsevol moment.

3. La xarxa d'informants clau depèn dels coordinadors i dels membres dels equips de camp i els seus integrants, a excepció feta de casos singulars, sí que s'hi pot contactar per altres vies des del propi sistema; és per tant, una xarxa més estable.

Els informants clau són, per definició, persones amb un elevat coneixement directe, substantiu, d'un àmbit d'interès.

La xarxa d'informants clau configurada l'any 1999 ha estat ampliada, però ha de ser reconsiderada. Aquest també és un dels objectius prioritàris per a l'any 2001; consolidar-la, per a què funcioni efectivament com un "panel".

Com a resultat de l'activitat realitzada, les xarxes de camp composades per 186 persones l'any 1999 han passat a tenir-ne 275 l'any 2000 (veieu algunes de les seves característiques a l'apartat 2.3 de l'annex 2). Per a l'elaboració de l'informe preliminar de resultats els equips de camp van establir contactes específics per a

recollir informació amb 71 persones (38% del total de la xarxa d'informants de camp); l'any 2000 amb 115 (42%).

Així mateix, vàrem entrevistar durant l'any 1999 a 21 informants clau: 15 de la xarxa d'informants clau i 6 procedents de la xarxa de camp (5 consumidors i un traficant). L'any 2000, han estat entrevistats 27: 22 de la xarxa d'informants clau i 5 de la xarxa de camp (2 professionals relacionats amb els joves i el món de la nit i 3 persones ben relacionades amb el món de les drogues i la distribució).

La distribució dels informants clau de la xarxa d'aquests segons el seu àmbit d'experiència és la que segueix. El 1999: professionals de la intervenció sanitària: 7; experts en joves, estils i món de la nit: 5; altres professionals relacionats directament amb els joves: 2; un expert en aspectes jurídics i penals (delictes contra la salut pública). L'any 2000: professionals de la intervenció sanitària: 7; experts en joves, estils i món de la nit: 5; altres professionals relacionats directament amb els joves i la intervenció: 4; professionals de la intervenció en el camp de les drogues: 5; un expert en aspectes jurídics i penals (delictes contra la salut pública).

En el procés previ a la selecció d'aquests informants clau vàrem mantenir contacte i vàrem obtenir informació, en diferents graus, de diversos professionals i aquests constitueixen contactes ja establerts per a posteriors prospeccions. De fet, alguns d'aquests contactes establerts l'any 1999 formen part de la xarxa d'informants clau entrevistada durant l'any 2000.

2.2 Circuit de la informació

El circuit de la informació es pot veure a l'esquema 1.2 inclòs a l'annex 1. Durant aquests dos anys hem posat a prova distints procediments per optimitzar la tramesa de la informació des dels equips de camp a l'ordinador central del sistema.

Hem descartat la tramesa electrònica d'informació sensible per raons de seguretat. Així, aquesta se centralitza als ordinadors de cada una de les províncies i els coordinadors la fan arribar en disquets al responsable del sistema informàtic.

L'any 1999 vam tenir força dificultats amb els formats emprats en la recollida d'informació de camp; per dues raons: la primera, per les variacions als instruments de recollida d'informació derivades del procés de posta a prova; la segona, perquè una part dels col·laboradors de camp no disposaven d'ordinador. Aquesta qüestió va suposar un considerable esforç en el procés d'introducció de dades a l'ordinador central del sistema. Aquest problema s'ha resolt completament durant l'any 2000 amb la unificació i sistematització dels criteris de recollida de la informació i el desenvolupament d'una base de dades informatitzada única, emprada per tots els membres dels equips.

El nostre objectiu és que tots els col·laboradors de l'Observatori tinguin correu electrònic per a facilitar la comunicació i el flux d'informació que no requereixi protecció. En bona part ja hem funcionat utilitzant aquest medi (la major part dels col·laboradors en tenen) i l'Observatori té la seva pròpia adreça de correu electrònic: observatori@genus.es

2.3 Equip i suport informàtic

L'ordinador central de l'Observatori, amb arquitectura SCCI de 32 bits permet el processament massiu d'informació amb una alta taxa de transferència. L'equip compte amb un disc extraïble de 1,2 Gb per a realitzar còpies de seguretat i arxiu històric d'informació en lloc segur.

L'equip està controlat per un doble sistema de protecció amb clau d'accés tant a nivell de maquinari com de programari. Les còpies de seguretat en dispositius massius també queden protegides amb clau d'accés. Aquest equip es manté en tot moment aïllat de les xarxes, tant local com remotes. Per a les comunicacions mitjançant correu electrònic o recerques a Internet s'utilitza un altre equip. Aquest conjunt de mesures garanteixen la confidencialitat de la informació que conté el sistema limitant-ne l'accés estrictament a les persones autoritzades.

Quant a programari, sota Windows 98, hi hem instal·lat paquets estàndards com l'Office 95 per a les tasques d'ofimàtica i gestió de bases de dades; l'OmniPagePro 9.0 amb Ocr de Caere per a incorporar a l'ordinador certs documents convertits a text o bé com a imatges que es gestionen amb Pagekeeper; complements com Power Translator Pro 6.4 per a traduccions ràpides de pàgines webs i altres documents i Viruscan de MacAfee com a programari antivirus. L'equip incorpora Atlas-ti com a programari específic d'anàlisi qualitativa.

La generació de mapes per a la representació territorial de la informació es du a terme amb l'aplicació Personal Map 1.5 de Mapgenia.

Les anàlisis estadístiques han estat realitzades amb el programa SPSS.

L'any 1999 vam desenvolupar aplicacions ad hoc sota Access i Visual Basic per a gestionar les bases de dades generades per a recollir i explotar la informació que van resoldre prou bé els processos d'organització de la informació per a la fase d'anàlisi. No obstant això, donada la quantitat d'informació recollida i l'increment d'aquesta en la segona etapa de l'activació (any 2000), hem dissenyat un sistema més complex que facilita la integració de la informació.

El sistema dissenyat suporta tota la informació procedent de les xarxes des de la seva recollida fins a l'explotació basant-se en tres grans mòduls. El primer mòdul està destinat als col·laboradors de camp; permet gestionar tota la informació procedent de les seves xarxes i generar un fitxer de sortida destinat al segon mòdul. Amb el segon mòdul, els coordinadors integren tota la informació procedent de tots els col·laboradors que coordinen. Una vegada revisada la informació, es genera un fitxer de sortida pel tercer mòdul.

El tercer mòdul és el nucli central de l'aplicació:

- 1) Incorpora automàticament els fitxers generats pels coordinadors.
- 2) Automatitza la post-codificació de la major part de variables.
- 3) Permet realitzar automàticament totes les explotacions bàsiques (descriptives) per a l'informe.

- 4) Incorpora un mòdul per a consultes avançades sobre les fitxes d'informació de la base de dades que permet filtrar per variables tancades (fins a 8) i dur a terme recerques textuais en tots els camps (fins a 5). Una vegada filtrats els registres que interessa analitzar, genera un informe en Word amb el contingut de les fitxes filtrades ressaltant amb un color diferent les diverses cadenes de text buscades.

L'intercanvi d'informació entre els diferents mòduls es realitza mitjançant fitxers encriptats i protegits amb clau d'accés. El fitxer generat per un mòdul, només pot ésser llegit pel mòdul següent. Les claus d'accés tenen una longitud de 13 dígitos per a garantir al màxim la seguretat de les comunicacions.

Aquestes aplicacions s'han realitzat en entorn Access i la programació dels mòduls específics amb Visual Basic.

El desenvolupament d'aquesta eina informàtica i el seu rendiment ens ha fet descartar provisionalment la utilització del programa Atlas-ti d'anàlisi qualitativa.

2.4 Bases de dades i instruments de recollida d'informació

A l'annex 1 figura l'esquema 1.3 on es recullen totes les fonts d'informació de l'Observatori.

L'Observatori té dues bases de dades clau: una, ja citada, és la d'informants de les xarxes de camp; i l'altra, la d'escenaris (llocs) i ambients dins d'aquests. Aquestes bases estan en permanent actualització i constitueixen el suport bàsic per les prospeccions de camp.

Els instruments per recollir aquestes dades van ser els primers en elaborar-se i, inicialment, els camps d'informació eren oberts per tal de recollir el màxim d'informació possible. Eren, en definitiva, unes guies de recollida d'informació de camp sobre llocs i persones i van tenir un paper important en la primera etapa del procés de posta a prova. En desenvolupar altres instruments de recollida d'informació, específics per aquestes tasques, les guies inicials van perdre aquesta característica i es convertiren en el que són ara a l'Observatori: instruments que recullen informació codificada en categories útils especialment per a adoptar decisions de tria en les activacions i prospeccions de camp; és a dir, bases de dades pròpiament dites.

La informació de la base de dades d'escenaris i ambients és recollida pels membres dels equips de camp mitjançant visites als llocs (observació directa), aprofitant el seu coneixement previ com a usuaris i entrevistats a persones relacionades amb els llocs. Quant als escenaris la base recull totes les dades de localització i de

funcionament, característiques del local (tipus, grandària, aforament, espais interiors), descripció d'ambients (estils i tipus de música), públic assistent (característiques sociodemogràfiques i estils), consums i transaccions de drogues i informació relativa a l'accés que tenen els col·laboradors de camp i els contactes als locals. Les dades de localització dels escenaris configuren el directori de llocs; una base secundària i separada.

Aquesta base de dades recollia l'any 1999 informació de 67 escenaris (locals) i ara, l'any 2000, de 135. Una part d'aquesta informació figura a l'apartat 2.1 de l'annex 2 (per raons de confidencialitat s'ha exclòs tota referència al consum i distribució de drogues).

La **base de dades d'ambients** (un escenari pot tenir més d'un ambient diferenciat, això es dona especialment a les macrodiscoteques) recull la mateixa informació que la d'escenaris, però més àmpliament i amb més detall sobre qüestions clau: estils, activitats que es realitzen, consums i transaccions de drogues. Durant l'any 1999 es van descriure 99 ambients i aquests s'han incrementat fins a 118 l'any 2000. Una part de les dades d'aquesta base figura a l'apartat 2.2 de l'annex 2 (per raons de confidencialitat s'ha exclòs tota referència al consum i distribució de drogues).

La **base de dades d'informants** recull les seves característiques definitòries i és el resultat de les indagacions i contactes realitzats pels membres dels equips de camp per construir les pròpies xarxes (el nucli de l'Observatori). Els membres dels equips de camp, sovint, formen part d'alguna de les xarxes o hi estaven relacionats prèviament amb alguns dels membres. És a dir, el sistema de xarxes s'activa freqüentment a partir d'amics i coneguts dels membres de l'equip de camp.

La base inclou les característiques sociodemogràfiques dels membres de les xarxes, el tipus i qualitat d'informació que poden aportar i sobre quins temes; també, el grau d'accessibilitat i de col·laboració. De les 186 persones que integraven les xarxes l'any 1999 hem passat a 275 l'any 2000. Una part de les dades d'aquesta base figura a l'apartat 2.3 de l'annex 2. D'aquests, cal destacar el clar predomini dels directament relacionats amb els ambients que ens interessen ("món de la nit"), bé com a professionals o formant part d'ells com a usuaris, i que poden aportar una informació valuosa que no s'obté d'altres fonts indirectes. També destaquen els consumidors de drogues (un terç).

Amb l'increment del nombre de persones que formen part de les xarxes, una dada positiva, s'han incrementat també i excessivament (una dada negativa) els informants menys fiables o que aporten una informació menys valuosa (amb coneixement de nivell secundari). Bona part d'aquests seran exclosos en posteriors prospeccions i substituïts per altres, més qualificats i fiables (forma part del dinamisme de les xarxes i dels procediments de millora de l'Observatori).

Així mateix, aquesta xarxa formada durant aquests dos anys, deixant les probables exclusions ja citades al marge, constitueix només un inici consolidat: s'ha d'ampliar i ramificar fins a obtenir la grandària i variabilitat òptimes. La xarxa d'informants funcionarà millor quan inclogui un nombre elevat, quant més gran millor, d'informants que aportin dades de cada un dels aspectes considerats, incrementant l'acumulació d'indícis i la triangulació de la informació per fonamentar amb més garanties (vàlides) el que l'Observatori pot aportar. En aquests dos anys això només s'ha acomplert parcialment, com era previsible (la situació al 2000 ha millorat clarament respecte a la del

1999), i per aquesta raó l'anàlisi realitzada presenta limitacions (més, la del primer informe). En ambdós processos d'anàlisi, hem optat per excloure tot allò que era confús o dubtós, una part de la informació recollida, i ho hem fet conscientment: és preferible un informe de resultats d'abast limitat que un altre que presenti una imatge aparentment més acabada, però esbiaixada i sense validesa. El més important en aquest punt és que les limitacions d'aquests informes de resultats mostren les dificultats del que estem portant a terme, l'experiència adquirida en el procés de posta a prova i de validació (1999-2000) i les vies per solucionar les deficiències. La valoració amb prou fonament de l'informe de resultats s'ha de fer quan aquest sigui el definitiu, el proper segons la nostra previsió, i serà llavors quan tindrem tots els elements de judici per saber si l'Observatori a més de recollir informació de forma continuada és prou sensible i vàlid i en quin grau constitueix un "sistema d'alerta ràpida".

Aquestes reserves quant al contingut dels informes de resultats, potser excessives, no s'han d'interpretar com una menysvaloració ni com una cautela per la nostra part. No es tracta d'això: valorem positivament els informes i creiem que contenen informació valuosa, rica en continguts i que ofereix prou respostes i suggeriments d'interès (i també interrogants oberts) i, probablement, recullen ja la mena de resultats que pot oferir l'Observatori. Les reserves tenen a veure amb les exigències que ens hem fixat: volem millorar l'Observatori i els informes encara més. També, i especialment, tenen a veure amb el fet, ja assenyalat i previst des de l'inici, de no haver pogut iniciar un cicle de recollida d'informació amb els procediments bàsics ja resolts, cosa que ha suposat entrebancs per a portar a terme l'anàlisi continua de la informació; la mena d'anàlisi que pretenem i que permet l'adopció de decisions, simultàniament al procés de recollida de dades, davant la descoberta d'indicis d'interès proposant prospeccions específiques per al contrast dels indicis i

l'aprofundiment en el coneixement. Les reserves són aquestes i no altres.

Guia temàtica per a informants clau

La guia temàtica per a informants clau és una guia d'entrevista, estructurada temàticament, que permet fer preguntes obertes, més o menys concretes, dins de cada un dels temes, segons el desenvolupament de les entrevistes. Els temes són els següents: joves (característiques, modes i estils); context i ambients (escenaris i oci); drogues i consums (cultures de consum: experiències i coneixement; patrons de consum); efectes de les drogues (positius i negatius i estratègies); mercat a petita escala (funcionament i accessibilitat, qualitats, preus); itineraris (desplaçaments i rutes); conseqüències i situacions de risc derivades o relacionades (consum de drogues, estils de vida, conflictes en els escenaris i en les interaccions, riscos en els itineraris i en els llocs d'oci per les seves característiques).

En el procés d'entrevista només es pregunta als informants per aquells temes dels que tenen un coneixement més fonamentat: àrea o àrees d'experiència.

Qüestionari d'enquesta en discoteques

Aquest qüestionari va ser sotmès a prova i validat i ja va ser aplicat l'any 1999. Es tracta d'un qüestionari breu estandarditzat dissenyat especialment per la seva aplicació en escenaris de lleure (principalment, a discoteques i "afters"). L'instrument, donades les condicions d'enquesta (moments i llocs de lleure en el món de la nit), és eficient i s'aplicarà en properes prospeccions.

El qüestionari inclou un primer bloc amb preguntes relatives als estils de vida juvenils (músiques i estètiques), activitats de lleure i

valoracions dels escenaris. El segon bloc recull els itineraris durant la sessió de lleure (des de la sortida fins la tornada a casa), la durada i els llocs; també els mitjans emprats per desplaçar-se, la conducció de vehicles i si se surt sol o en grup. El tercer bloc inclou totes les preguntes relatives als consums durant la sessió de lleure: aliments, begudes alcohòliques i no, tabac i altres drogues; també les despeses realitzades. El quart inclou les dades sociodemogràfiques (edat, sexe, estudis, ocupació, lloc de residència i dades sobre família i residència). El darrer bloc recull les dades d'enquesta i les observacions.

En aquest punt convé precisar certs aspectes del **mostreig**. En el procés de posta a prova de la proposta de disseny de l'Observatori es van elaborar diferents dissenys de mostreig emprant el mètode captura-recaptura per tal d'aportar estimacions al conjunt de la població. Aquests dissenys, encara què interessants des de la vessant metodològica, van ser descartats perquè exigien mostres massa grans, donada la grandària de la població de referència, i dificultaven el procés d'enquesta impossibilitant-lo a la pràctica si s'havien d'acomplir totes les condicions del disseny matemàtic (sobre captura-recaptura i mètodes similars vegeu: Díaz, Barruti, Doncel, 1992:51-53; EMCDDA, 1997; Griffiths et al., 1993; Hartnoll et al., 1985; McKeganny et al., 1992; Sudman, Sirken, Cowan, 1988)

Un cop avaluada la situació, vam considerar que la millor opció alternativa als models teòrics basats en el mètode captura-recaptura dissenyats era una mostra estratificada, segons lloc i horari d'aplicació. Aquest tipus de mostreig és viable i és l'opció finalment adoptada. La descripció dels processos d'enquesta portats a terme i de les característiques de les mostres figura en els informes de resultats (capítols 4 i 5). En relació a aquest tema, cal avançar aquí que la grandària de la mostra l'any 1999 va ser de 228 casos i que el

procés d'enquesta es va fer al desembre. L'any 2000, l'enquesta s'ha aplicat dos cops: un durant el mes de juliol i l'altre a l'octubre (grandàries respectives de les mostres: 249 i 241 casos). La previsió per a properes aplicacions és mantenir-la en dos cops: un a l'estiu i altre a la tardor.

Fitxa d'estils de vida i consums

La "fitxa d'estils de vida i consums" és, de fet, un petit qüestionari d'enquesta dissenyat per recollir informació bàsica dels contactes de camp de forma ràpida i estandarditzada. La seva aplicació va lligada estretament al treball de camp, quan s'activen les xarxes, i com a instrument aconsegueix dos objectius: el primer, recollir dades personals complementàries dels integrants de les xarxes de camp en cada un dels contactes amb l'equip; el segon, el més important, recollir, com a mínim, aquestes dades en relació a contactes ocasionals durant el treball de camp de persones amb les que s'ha parlat informalment i que no esdevenen part de les xarxes.

Aquest instrument es va aplicar com a part del procés de posta a prova durant l'any 1999 però no s'ha utilitzat encara regularment per recollir informació de les xarxes. El que sí s'ha fet durant l'any 2000 ha estat aplicar-lo com a qüestionari d'enquesta autoadministrat en les activitats desenvolupades a les "raves" per Energy Control (col·laboren en diversos graus amb l'Observatori mitjançant un conveni). De fet, el contingut d'aquest instrument inclou els mateixos blocs que l'enquesta en discoteques encara que de forma simplificada i reduïda per facilitar la resposta: preguntes clau de cada bloc.

L'any 2000 la "fitxa d'estils de vida i consums" s'ha aplicat en 9 "raves" i s'han recollit dades de 291 consumidors (participants a les "raves" que demanaven informació a Energy Control i que van voler

respondre el qüestionari). Després d'avaluar els resultats, s'ha decidit mantenir-lo entre els instruments de recollida de dades de l'Observatori aplicant-lo, especialment, a les "raves".

Qüestionari d'enquesta (autoadministrat)

Aquest qüestionari és una adaptació del que s'aplica en les discoteques, ja descrit. L'objectiu d'aquest instrument és recollir la mateixa informació, però d'una població potencialment diferent; incloent també joves no usuaris de les discoteques i "afters". En relació als continguts recull els mateixos que l'altre, però referits al darrer cap de setmana que van sortir de "marxa" incloent, a més, informació sobre el consum de drogues durant els dies feiners de la setmana prèvia a l'aplicació.

Aquest instrument ha estat posat a prova l'any 2000 i s'ha aplicat en centres de formació secundària i universitària. També, i aquesta és una altra opció, s'ha aplicat a una part dels membres de les xarxes de camp per obtenir informació precodificada complementària. En concret, en aquesta primera utilització, hem enquestat a 326 estudiants en centres docents i a 63 membres de les xarxes de camp.

La previsió és mantenir l'aplicació ampliant ambdues mostres però introduint una modificació important en l'instrument d'enquesta en centres docents: referir les preguntes al cap de setmana previ a l'aplicació i no al darrer cap de setmana de "marxa". Aquesta modificació permetrà recollir altres activitats, evitant la focalització en el món de la nit, i diferenciar subpoblacions.

Fitxes de llocs i de recollida d'informació

Aquestes fitxes van ser dissenyades per a recollir informació documental sobre activitats relacionades amb els fenòmens que

interessen l'Observatori i per tenir un directori de llocs on trobar-la durant els períodes regulars d'activació dels equips de camp.

Al llarg de 1999 vam recollir molta informació documental generada a l'entorn dels llocs i activitats de lleure (bàsicament, festes i programació de discoteques) però no d'una forma sistemàtica. Aquesta documentació, encara què seleccionada (no és ni possible, ni interessa, una recollida exhaustiva), aporta dades sobre el context i informació sobre activitats concretes anticipadament per tal d'organitzar, si s'escau, prospeccions específiques dels equips de camp (observació directa). L'any 2000, tot i mantenint-la, la recollida de documentació s'ha reduït i hem desestimat definitivament la recollida sistemàtica de documentació i la creació d'una base de dades a partir d'aquestes fonts (aquest era l'objectiu quan es van dissenyar aquestes fitxes). Aquesta exclusió ha estat motivada pel fet que era un sistema costós i poc eficient. En aquesta línia, la informació que interessa a l'Observatori arriba de forma fluida i suficient a través de les xarxes de camp i no sembla necessari tenir un registre documental.

També, i igualment de forma no sistemàtica, explorem aquesta mateixa informació a Internet. La "xarxa virtual", de fet, pot considerar-se com un "lloc" privilegiat per a obtenir informació i cada cop més. La previsió és recollir de forma selectiva informació documental de tot tipus quan interessi a objectius concrets de l'Observatori, tant la generada des de dins del fenomen -aquesta informació hi és abundantament- com d'iniciatives d'intervenció relacionades (vegeu, per exemple, GASS, 1999).

Guia d'observació

No hem desenvolupat pròpiament una guia sinó unes instruccions generals per a l'observació directa de festes i llocs. El resultat de

l'aplicació d'aquesta tècnica és un informe breu, ordenat temàticament, que conté la descripció derivada de l'observació i els comentaris dels observadors. Aquests informes d'observació són valuosos perquè aporten dades sobre el context, una visió impressionista (lloc, ambient, assistents, consums, activitats), i faciliten la comprensió.

Durant l'any 1999 vam realitzar les següents prospeccions d'observació: nits a diferents discoteques: 10; festes a barris de grans ciutats i a poblacions de la costa: 3; festa a una casa "okupada": 1; festes a l'aire lliure a la platja: 2; i un festival de música "tecno" a Alacant. Aquestes 17 prospeccions es van fer durant els mesos de juliol i agost de 1999. Encara que la qualitat és diversa, aquests informes són interessants. L'any 2000 no hem realitzat prospeccions específiques; no obstant això, tenim informacions similars quant a contingut elaborades pels equips de camp durant la seva activitat i breus descripcions de les "raves" en les que es va aplicar la "fitxa d'estils de vida i consums". La previsió és mantenir aquestes prospeccions com a font de l'Observatori, millorant el contingut dels informes, però limitant les aplicacions a aquells casos de particular interès.

Itineraris

Aquest instrument ha estat dissenyat, posat a prova i aplicat l'any 2000. Es tracta d'una fitxa amb la major part dels camps precodificats que té com a objectiu la reconstrucció completa d'un itinerari de festa (des de l'inici fins a la tornada a casa) i recull, seqüencialment, la següent informació de cada un dels llocs que configuren l'itinerari: durada de l'estada, localitat, franja horària, relacions (amb qui), activitats realitzades, estat d'ànim, drogues consumides, altres consums (aliments i begudes no alcohòliques) i mitjà de transport emprat en el desplaçament. També inclou la data

en què va tenir lloc, les dades sociodemogràfiques del qui ho omple i les despeses realitzades.

En aquesta primera aplicació s'han recollit 75 itineraris de membres de les xarxes de camp i la previsió és mantenir-ho com a instrument de l'Observatori i ampliar el nombre. La informació obtinguda és interessant perquè amplia, complementa i precisa l'obtinguda mitjançant altres fonts, però l'anàlisi és força complexa. L'objectiu immediat aquí és trobar com facilitar el procés d'anàlisi.

Registre informàtic de la informació

Com a resultat de diverses proves al llarg de 1999, i amb l'objectiu de facilitar els procediments d'introducció de la informació al sistema i el tractament posterior, vam decidir elaborar una fitxa única per al registre de tota la informació de camp. Aquesta fitxa recollia i classificava temàticament la informació obtinguda mitjançant altres tècniques i amb altres instruments: entrevistes a informants clau (aplicacions de la guia temàtica); informes d'observació (aplicacions de la guia d'observació); també es feia servir per a recollir la informació obtinguda mitjançant les aplicacions de les eines del treball de camp no sistematitzades o estructurades: entrevistes formals i informals (xarxa d'informants de camp), altres contactes i observacions realitzades pels equips de camp durant les prospeccions.

Malgrat la seva utilitat, durant l'any de posta a prova (1999) i bona part d'aquest (2000) aquesta qüestió, com ja ha estat assenyalat, ha comportat molts problemes: tant d'unificació de criteris (classificació de la informació i continguts) com de fluïdesa des dels col·laboradors de camp als coordinadors i al sistema. Aquesta dificultat només s'ha resolt definitivament amb el disseny de l'aplicació informàtica ja descrita i després del necessari procés d'aprenentatge del seu ús

per tots els col·laboradors de l'Observatori. A partir d'ara, tota aquesta informació serà recollida des del començament de les activacions amb aquesta aplicació i això facilitarà el coneixement precís de la informació en cada moment i, després de la seva anàlisi, continua, permetrà prendre decisions amb més fonament i rapidesa per orientar recerques específiques.

Com a resultat del treball realitzat l'any 2000 s'han elaborat, emprant ja aquesta aplicació informàtica, 1167 fitxes amb informació de 143 informants diferents (inclouen 6 col·laboradors de l'Observatori). Algunes dades relatives a aquestes fitxes figuren a l'apartat 2.4 de l'annex 2.

De les fonts d'informació que figuren a l'esquema 1.3 (annex 1) només en resten 3 per comentar:

Mapes: de fet no contenen informació primària sinó que són resultat d'altres fonts. Es tracta de distribucions territorials d'informació de les bases de dades i de les enquestes i els mapes són eines de recolzament descriptiu i analític. A mida que s'incrementi la grandària de les bases de dades l'interès dels mapes, com a eina analítica, també s'incrementarà.

Material bibliogràfic: és una base general que inclou idees, resums i cites literals extretes de literatura especialitzada i que serveix per a orientar i fonamentar la pròpia recerca d'informació i l'anàlisi d'aquesta. Una part del contingut ha estat utilitzat, especialment, en la redacció dels capítols 1 i 3 d'aquesta publicació (vegeu la bibliografia citada: capítol 6).

Altres fonts: encara què les hem consultat en part (OTD, 1999; 2000; PNSD, 1999a; 1999b; 2000) i que altres han estat

considerades i citades –tal com vàrem fer també a la proposta de disseny (Díaz, Pallarés, Barruti, Romaní, 1998)- la qüestió de fons resta pendent. La idea original de la inclusió d'aquestes “altres fonts”, en general (enquestes, investigacions, indicadors directes i indirectes), no era, no és, utilitzar-les com a informació complementària quan siguin publicades, que no sempre ho són, sinó com s'articulen amb la informació de l'Observatori; en definitiva, amb la informació d'una nova font. La qüestió pendent és si l'Observatori ha de mirar d'integrar en l'informe la informació procedent d'altres fonts o sistemes i, per tant, s'han d'establir canals regulars perquè aquesta arribi a l'Observatori quan es necessiti; o bé, aquesta informació arriba convenientment elaborada, com la de l'Observatori i quan aquesta ho faci, al “Grup de Debat” per a la discussió conjunta. Aquesta darrera opció és la que proposem (vegeu l'esquema 1.1 a l'annex 1). Aquesta proposta no exclou, certament, que l'Observatori pugui considerar conjuntament o contrastar a diferents nivells la informació que genera amb la que generen altres fonts o sistemes.

2.5 Una reflexió final sobre el procés de posta a prova i de validació

Al llarg d'aquest capítol hem analitzat els diferents aspectes continguts en la proposta de disseny, hem explicat detalladament les tasques realitzades durant l'any de posta a prova (1999), les dificultats resoltes (any 2000) i les encara pendents de solució i les modificacions al disseny original com a resultat d'aquests dos anys d'experiència. També hem parlat de les limitacions del primer informe de resultats, inclòs aquí en el capítol 4, del fet que l'informe 2000 encara no s'ajusta

plenament a les expectatives (capítol 5) i el perquè d'aquestes valoracions (esperem molt més de l'Observatori).

En aquest punt, només resta considerar breument dos aspectes de fons sobre el funcionament de l'Observatori; també com a resultat de l'experiència:

El procés de recollida d'informació no convé concentrar-lo en períodes concrets del cicle de funcionament (d'informe a informe) perquè dificulta greument el propi procés de recollida, el de presa de decisions, el de preparació per a l'anàlisi i la mateixa anàlisi. Això afecta especialment a l'activació de les xarxes de camp i al contacte amb els informants clau. El procés s'ha de distribuir de forma fluida i flexible al llarg del cicle garantint alhora el lliurament de la informació recollida en moments prefixats. Així, el funcionament del sistema demana un contacte estret, continu, entre els coordinadors, els responsables locals i els col·laboradors de camp amb reunions periòdiques regulars conjuntes (com a mínim cada dos mesos); i també, entre l'equip de responsables (director, coordinadors i responsable del sistema informàtic), un cop al mes, per avaluar la marxa de l'Observatori, planificar la recerca i prendre decisions.

El cicle de funcionament ha de ser d'un any de durada. L'Observatori no pot produir un informe formal de resultats cada 6 mesos com figurava a la proposta de disseny, entre altres opcions. L'experiència, la nostra i la d'altres sistemes semblants, desaconsella cicles inferiors a un any. Això no vol dir que l'Observatori no pugui generar altres informes sobre algun fenomen emergent detectat o resultat d'una prospecció específica, així està previst, però aquests no poden ser com l'informe regular; no poden tenir el mateix abast ni l'articulació de totes les fonts (incloses les enquestes) ni una periodicitat prefixada.

SEGONA PART: RESULTATS

3 JOVES, ESTILS I DROGUES: UNA APROXIMACIÓ AL CONTEXT

Tots sabem que la joventut no és uniforme. Hi ha teòrics que ens ho repeteixen i la realitat que s'entesta en demostrar-ho, però de vegades ens obstinem en pensar que tots els joves tenen les mateixes característiques, sobretot quan es tracta de parlar del consum de drogues. Nosaltres que mitjançant la xarxa de camp i els informants clau hem estat en contacte amb consumidors, traficants, usuaris de la nit i especialistes o gent que està en relació directa amb el jovent, creiem que la diversitat existent és molt més gran de la que a priori estàvem disposats a imaginar, i creiem que malgrat hem tractat amb xarxes juvenils molt relacionades amb el món de les drogues tenim els suficients elements per a contrastar les seves experiències amb el conjunt de la realitat dels joves sense defugir de l'esmentada diversitat. Malgrat les dificultats que comporta aquesta tasca, estem en disposició de marcar i oferir les grans tendències en el camp dels joves i de les drogues sense defugir del referent de la realitat actual, més complexa que els nostres conceptes i agrupacions.

En els diferents apartats d'aquest capítol oferim una ràpida visió de treballs recents que s'han centrat en aspectes semblants als que abordem nosaltres, per a recollir i reafirmar alguns plantejaments teòrics, i dades concretes que aporten un marc comparatiu on situar les característiques i itineraris dels joves a Catalunya, i que ens permeten afirmar que, excepció feta d'alguns elements concrets, no difereixen gaire del naixent model espanyol i europeu.

3.1 El món dels joves

Els canvis en els joves es poden entendre des d'òptiques que emfasitzen aspectes diferents: una els efectes generacionals, l'altra, els del període històric. Creiem que la combinació de les dues és la millor eina per a analitzar el dinamisme, canvis i alteracions que està sofrint la condició juvenil. Així, podrem situar les dinàmiques històriques i socials de les societats contemporànies (en un món que tendeix a la globalització) i les adaptacions, creacions i representacions que en fan els joves, fruit de la seva situació en un món més local i "dominat" per criteris i directrius adults.

Això permetrà entendre la joventut com una construcció social, que projecta diferents discursos, estereotips i realitats, sempre oscil·lants, amb continuïtats i ruptures condicionades pel conjunt de la societat i els seus canvis, per la qual cosa parlar de la joventut és parlar de la societat (Martín Serrano, 1998; Pallarés, Feixa, 2000).

El món dels joves està supeditat no solament a ells mateixos sinó també a la conjuntura d'oportunitats que els hi ofereixen els adults, la qual cosa està generant un allargament de la condició juvenil fins al punt que l'edat mitjana que els joves consideren que es deixa d'ésser jove s'ha endarrerit fins als 34 anys (INJUVE, 2000), fruit de què les trajectòries més o menys lineals cap al món dels adults (escolarització, feina estable, parella, habitatge independent de la família, descendència; Gil Calvo, 1984) s'han convertit en trajectòries diversificades que no segueixen el mateix tipus de linealitat (ara amb trencaments), i on es pot retrocedir cap a etapes anteriors: feina i períodes d'atur, retorns a l'habitatge familiar, retornar a estudiar després d'un temps de treball, etc. L'indicador per deixar d'ésser jove seria avui en dia quan les despeses dels joves deixen de fer-se en oci i es fan en habitatge (Callejo, 1999:89), ja que sortir a divertir-

se és la despesa més important del pressupost dels joves (vegeu Calafat et al., 2000; Callejo, 1999; Conde, 1999; Conde, Callejo, 1994; Muñoz, 1994).

Aquestes transformacions han produït canvis en la situació social dels joves, en la forma i representació social en què són percebuts i en el paper que tenen en la nostra societat (Pallarés i Feixa, 2000:23). A grans trets, l'allargament de la condició juvenil, per una minoria ha suposat la possibilitat de tenir més temps per a invertir en formació i preparació cap al futur, però, per a la gran majoria està suposant una situació "d'aparcament social" (a l'escola, família d'origen, treball precari); d'espera cap a un futur més o menys incert i llunyà; de disponibilitat d'un temps indefinit (oci, lleure) i, la creació i recerca d'espais relacionals propis on elaborar i experimentar cultures juvenils allunyades del món dels adults.

3.2 Joves i socialització a la postmodernitat

Entendre la joventut actual no és possible si no es fa relacionant-la amb la societat i cultura de la qual forma part.

La nostra societat està immersa en una situació de canvis socials i culturals molt importants que incideixen específicament i especialment en tot el que són els valors i això afecta molt especialment a adolescents i joves.

La pèrdua de criteris clars i universals a l'hora de prioritzar determinats valors en front d'altres (fruit de la postmodernitat), és una situació pròpia de moments de forts canvis socials i tecnològics que deixen sense referents concrets tant als que socialitzen com a

aquells que són socialitzats (vegeu Elzo et al., 1999). Per això, augmenten considerablement les possibilitats de diferenciació en les identitats particulars a la contra dels moments en què els esquemes socialitzadors són més clars i homogenis.

La socialització és fonamental en la creació de la identitat personal¹ i la social, elements cabdals per a les relacions socials. La manera com viuen els nostres joves i adolescents el procés de socialització és quantitativament i qualitativament diferent a com ho van fer altres generacions². Actualment es produeix, com ha reflectit Revilla (1998) en la seva anàlisi de la identitat dels joves, una tensió creixent en la nostra societat per a escenificar projectes individuals de vida compatibles amb els altres, amb qui igualar-se i diferenciar-se. D'aquí sorgeix la importància dels estils de vida juvenils, com a marcs on resoldre la tensió esmentada, en els quals el temps lliure hi té un pes important i relativament nou. A diferència de dècades precedents en què la família i després l'escola eren l'epicentre de la socialització i la identitat, ara el temps lliure i de l'oci es converteixen en els llocs privilegiats per a dur a terme aquestes experiències. En diferents estudis (vegeu Revilla, 1998) es veu que el temps lliure es correspon preferentment amb els moments que els joves estan fora de casa, al marge de l'educació formal.³

¹ “La construcción de la identidad personal implica una cierta articulación de estos relatos de identidad, pero también participar de procesos identitarios de igualación y diferenciación. Así, cada persona ha de constituir un sentido de identidad personal, un sentido de la propia individualidad e intercambiabilidad respecto de las personas de su entorno” (Revilla, 1998:10).

² Vegeu a Martín Serrano (1994) la relació entre les generacions des dels anys 60 i les seves pautes de socialització. En aquest treball es configuren elements clau per a entendre la socialització dels adolescents i joves actuals, relacionant-ho amb com es van socialitzar els seus pares.

Sortir el cap de setmana, captar espais que poden fer seus sense el control dels adults, potser també davant la inexistència d'un altre espai propi, es converteix en l'activitat preferida per a la immensa majoria dels nostres joves, i malgrat valoren més estar amb els amics que la diversió per sí mateixa, gairebé tots acaben anant als espais d'oci juvenil, discoteques, bars, pubs, etc. (Calafat et al., 2000; Pallarés, Feixa, 2000; Revilla 1998). Aquests espais es converteixen en l'eix fort de la socialització per a joves i adolescents.

A partir del concepte de socialització treballen cada cop més investigadors i des de diferents perspectives sobre la joventut i els consums de drogues, obrint noves formes d'anàlisi i de percebre aquests fenòmens. És molt interessant l'aportació de Comas (1996; 1997), que a partir de combinar generació, etapa històrica i el tipus de socialització ha analitzat la relació entre joves i drogues en els darrers 30 anys, seguint les bases de Martín Serrano (1994); estratègia que estan seguint altres autors i estudis (vegeu Calafat et al., 2000).

El cap de setmana i la tendència cap a una certa "tribalització" de la societat com un retorn als "clans" front a la globalització creixent (Elzo 1999:409) no tant sols afecta als joves, malgrat és en aquest col·lectiu que té un impacte concret, mediàtic i visible i que com ja va expressar Maffesoli (1990) en els joves significa una tensió entre la massificació i el desenvolupament de microgrups ("tribus") que tenen un caire obert, plural i canviant, per a identificar-se i diferenciar-se

³ Aquest autor ho reafirma veient que fan poques referències a les activitats de lleure en l'espai familiar. Tot i que en l'anàlisi bibliogràfic es veu que hi ha un temps lliure que es passa a la pròpia llar, però gran part dels joves no el valoren tant (vegeu Aguinaga, Comas, 1997; Calafat et al., 2000; Conde, 2000).

entre ells. “Tribalització” (petit grup) i individualisme (especificitat personal) front del model més global, en un intent de mantenir un equilibri més o menys precari amb tota una sèrie de forces i dinàmiques davant un horitzó entre l’alta tecnologia i un cert retorn a forces mistificadores.

3.3 Estils de vida i socialització

Una de les característiques que defineix la nostra societat és la seva creixent heterogeneïtat social i cultural, que fa proliferar nous estils de vida. Podem considerar com estils de vida uns trets característics d’individus i/o grups, que incideixen en la seva forma de pensar, sentir, actuar i comportar-se, i que es diferencien dels d’altres grups i/o individus. Aquests trets requereixen d’explicacions estructurals i particulars. Com ha assenyalat Ruiz (1998:24-32) els comportaments englobats en els estils de vida no inclouen tot el comportament social d’una persona, són fragmentaris, emfasitzen certs aspectes de la vida social com a mostra de la diferenciació cultural de gustos i preferències normativitzades.

Aquest autor ha plantejat clarament que els gustos i preferències no estan totalment determinats per les condicions socials ni responen exclusivament a eleccions individuals, pressuposen la manca d’un esquema generalitzat i compartit de valors en el grup o societat més gran, per la qual cosa i tot i que no són exclusius de la societat moderna tendeixen a proliferar-hi. Tenen a veure amb el benestar econòmic, temps lliure, ofertes d’oportunitats, incoherència col·lectiva de valors que afavoreix les iniciatives personals i les creacions particulars de minicultures per a facilitar la mediació del jo

personal i les identitats grupals que coexisteixen al cosmos col·lectiu (vegeu també Bourdieu, 1988).

En situacions en què la competència entre valors i sistemes de legitimació, entre models de coneixement i comportament, la racionalitat perd força i guanyen lloc els sentiments i simpaties personals, desapareix la recerca d'una totalitat afavorint parcialitats. Es debiliten els determinismes estructurals en la socialització i s'enforteixen recreacions autònomes dels individus, per això els estils de vida són com una recerca de coherència personal davant la manca d'una clara escala de valors, o en constant canvi. L'estilització seria un intent de personalitzar la racionalitat universal i abstracte o d'universalitzar la soledat de l'individu abandonat pel desaparegut veïnatge comunitari. En no haver-hi una proposta per part dels agents socialitzadors d'una raó universal sinó una diversitat de racionalitats, l'individu ha de jerarquitzar i seleccionar sense criteris ni ajuts externs clars i unívocs. Els joves no es troben sense valors sinó amb una fragmentació de valors, ja que els valors hi són, però no n'hi ha d'hegemònics ni universals, i això comporta que els estils de vida es fragmentin i diversifiquin en la seva creativitat, però que no aconseguixin imposar-se a la joventut com a col·lectiu. Per això tampoc aquests estils són ortodoxes i els joves han de personalitzar la seva vida quotidiana i juguen amb ells.

Per a Ruiz (1998) els joves no reben una socialització homogènia i es veuen obligats a seleccionar referents, davant la pèrdua de legitimitat dels anteriors models conductuals homogenis i de validesa universal (vegeu Elzo et al., 1999; Martín Serrano, 1994). Tenen més possibilitats i responsabilitats vers el "que cal fer" i això genera una individualització creixent, que va generant estils de vida juvenils, autoconstruïts, desfanatitzats i complaents davant un món global, però cercant la "casa petita". La qual cosa explica la continuïtat de la

tendència iniciada a meitats dels vuitanta d'identificació i sentiment de pertinença amb els grups d'iguals (amics, companys, veïns) i els territoris més propers (poble, barri, ciutat) (INJUVE, 2000).

L'escola no permet un accés directe al món del treball, aquesta institució apareix molt devaluada en l'imaginari dels joves i, a més, l'oferta laboral, limitada i precària, no aporta models d'identificació estables i positius (desapareix una certa cultura del treball). Aquests trets són homogeneïtzadors, per la qual cosa el que permet una diferenciació entre els joves són les seves experiències subculturals mitjançant els estils juvenils, on cadascú intenta cercar uns trets propis i diferenciadors fins i tot dintre d'un mateix estil, sobretot en l'àmbit del lleure (Vegeu Calafat et al., 2000; Elzo, 1999; Revilla, 1998; Ruiz, 1998). Així veiem que:

Dos terços dels joves (18-29 anys) no saben definir la seva pròpia identitat mitjançant grups o categories homogeneïtzants que abans guiaven la conducta i solament ho fan mitjançant categories ocupacionals generals (treballador, estudiant, "normal"); Ruiz (1998).

Revilla (1998) s'ha trobat amb que la majoria de la seva mostra no participa d'un estil concret, ja que molts es consideren com a "normals" fins i tot quan utilitzen trets dels més definitoris d'un estil. Així, excepció feta d'estils molt ben definits, hi ha una reticència a autodefinir-se en un estil concret (vegeu també Barruti, 1990).

Elzo (1999:10) també planteja que els joves es troben davant una ampla varietat de factors i estímuls que influeixen en la seva socialització el que fa difícil determinar el pes específic de cada factor.

González (1999) ha assenyalat que a la societat actual en front de la tendència racional sorgeix, cada cop amb més força, una de a-racional com a contrapès: major tendència cap a relacions socials febles; creixent valoració de l'autorealització i coneixement de sí mateix; tendència a individualitzar amb sentit personalista el comú, rebutjant el general; manca de marcs de referència significatius que comporten un replegament a contextos culturals i socials restringits; manca d'una visió global del món; separació cada cop més de la conducta privada de la pública.

Els joves s'han trobat amb aquest món i viuen en ell palesant millor que ningú els èxits i mancances; no són diferents a la societat, malgrat paguen les pitjors conseqüències de la situació. Planteja que la família ha perdut paper normatiu però ha guanyat espai amb l'acolliment dels joves fins a edats molt altes.

Per a González (1999) els amics i grup de parells són després de la família els agents socialitzadors més importants i més valorats. Ofereixen noves pautes, normes, símbols i valors i veuen el context social de manera diferent a la família. Els mitjans de comunicació cada cop tenen més importància.

3.4 Canvis en els temps dels joves

Els canvis en l'organització del temps han estat fonamentals en la dinàmica de la nostra societat i s'han fet palesos en la modificació dels cicles del temps, en la seva percepció social així com en la seva organització, distribució i ús⁴.

Aquestes transformacions han afectat a tota la societat, però els joves per la seva disponibilitat de temps lliure, per la seva situació “d'aparcament social” i per altres característiques de la seva condició juvenil, n'han estat els màxims exponents.

Una de les conseqüències més significatives ha estat el pas d'una societat industrial que fonamentava el vincle social en el treball, a la prefiguració d'una altra, més centrada en el consum. El procés progressiu de transició d'un model a l'altre, que a Catalunya es fa palès des dels anys seixanta, implica un nou model temporal que afecta i molt a l'oci i al consum, i com venim dient es fa visible sobretot en la condició juvenil.

L'actual model temporal i d'oci ha superat la mentalitat orientada al treball (“calvinista”) per una orientada al lleure i al consum (“hedonista”), en la que no es tracta de “descansar per descansar sinó de tenir temps per a consumir” (Callejo, 1999:85). Els ritmes setmanals es configuren per una clara oposició entre el temps i les

⁴ Aguinaga, Comas (1997) ofereixen els canvis d'hàbits en l'ús dels temps dels joves espanyols i, les bases teòriques i metodològiques que nosaltres hem seguit en el treball de camp en les fitxes per a analitzar els itineraris d'oci i consum de drogues dels joves de les xarxes. El treball de Lausén (2000) aporta aspectes complementaris. Comas (2000a) ofereix una versió resumida i actualitzada dels canvis en la utilització del temps, centrats en el cap de setmana.

activitats del cap de setmana i les de la resta dels dies, entre la nit i el dia i, a nivell del cicle de l'any, entre el temps de treball i el de les vacances.

El cap de setmana apareix, per tant, com el moment privilegiat per a l'oci i per al consum, i els joves hi ocupen un espai molt important, no solament com a consumidors, ja que una part important dels treballs (esporàdics, precaris i fixes) que genera el seu oci, són ocupats per ells mateixos (vegeu Aguinaga, Comas, 1997; Comas, 1994; 2000; Conde, 1999).

L'organització social del temps s'imposa fins i tot als joves que no treballen, que també concentren les activitats d'oci durant el cap de setmana, la qual cosa podria semblar més coherent en els que treballen per la contraposició oci/treball (Lausén, 2000). I és que, com ha trobat Camarero (2000), tampoc hi ha diferències respecte les activitats d'oci dels joves rurals i urbans, ja que com ell diu "intervé més l'edat que l'hàbitat en la configuració de l'oci".

3.5 El cap de setmana

Per als joves actuals, fills de la societat del benestar, el temps lliure és una de les característiques definitòries de la seva condició juvenil, sobretot si tenim en compte les dificultats que troben per a la inserció al món laboral i per identificar-se amb models professionals. Aquesta generació de joves, ho vulguin o no, és la que disposa de més temps lliure en comparació a les anteriors, malgrat sigui a costa de perllongar la seva dependència de la família, que actua com a matalàs amortidor de les seves necessitats econòmiques.

El temps lliure implica un trencament amb el de les obligacions (escolars en una gran part, laborals en una minoria) així com amb el de les rutines de la vida quotidiana. És un espai per definició allunyat dels papers socials que cal assumir dia a dia.

A més, el temps lliure dels joves fa créixer una important indústria que en els últims temps, malgrat la pèrdua de pes demogràfic de la joventut, és de les més dinàmiques en el camp del lleure. Així apareix en tot el context europeu una oferta d'espais i d'activitats dirigida exclusivament als joves que genera i emmotlla els criteris del temps lliure, amb activitats relacionades amb la nit, el cap de setmana i les vacances, en uns espais específics on música, moda i altres trets, com la utilització de drogues legals i il·legals creen el context de l'esbarjo juvenil (Calafat et al. 1999).

Els paràmetres culturals del cap de setmana, fruit de la nostra societat i del model capitalista de temps de treball i oci, afecten a tota la societat en general, però des dels anys seixanta i setanta el cap de setmana té una presència aclaparadora i creixent en el segment de la joventut, lligat a l'allargament d'aquest període de transició cap al món dels adults i a l'aparició de tot un seguit d'activitats d'oci, específiques per a ells (vegeu Pallarés, Feixa, 2000).

Els joves actuals s'han trobat amb aquest escenari i s'hi han acomodat. El van reivindicar i crear els seus pares tot i que ells en gaudeixen amb totes les conseqüències (Callejo, 1999; Comas, 2000; Conde, 1999; Gil Calvo, 1996), però pot significar un perill, ja que pot ésser la "torna" per apartar-los d'altres espais i temps de decisió i participació social, malgrat que els joves ho visquin com una conquesta.

L'apropiació que fan els joves del cap de setmana (màxima expressió del temps de lleure) així com de l'esfera de l'esbarjo, els serveix per a “crear la seva pròpia experiència i identitat, i per a donar significació a les seves vides” (Calafat et al., 1999:12), la qual cosa és concordant amb el que la societat espera dels joves, ja que divertir-se i buscar espais de llibertat ha estat definit per la nostra societat com una necessitat de la condició juvenil (Gil Calvo, 1996). És un espai on els joves recreen part de la seva identitat amb tot un repertori d'activitats, rituals, gests, i símbols compartits amb els parells, que avui per avui marquen noves i dinàmiques formes de socialització.

El cap de setmana és tot un símbol per als joves com han deixat palès tot un seguit de cançons des de la “febre del dissabte a la nit”. Reynolds (1999) fent referència a una lletra dels “mods” dels seixanta⁵, repensa el seu significat: caps de setmana de 48 hores on descarregar les frustracions, amb ajuda de pastilles amfetamíniques, una sortida conservadora i postmoderna davant un horitzó estret, que ell escenifica en una “sample” molt punxada pels disc-jockeys de principis dels noranta a Anglaterra (“No puedes vencer al sistema, déjate llevar”). Això contrasta amb el rerefons ideològic dels moviments ideològics dels anys seixanta, i fins i tot dels consums de drogues en aquells moments.

Aquest temps de lleure, definitivament, es reserva com l'únic espai on els joves poden recrear i participar en la vida social amb un mínim d'independència respecte a una societat que els hi deixa ben poca

⁵ “Friday on My Mind” del grup The Easybeats que al 1967 deia així: “Sólo una cosa me molesta / más que trabajar para el rico / ¡Eh! Algún día cambiaré esto! / Hoy puede que esté enfadado / Porque pienso en el viernes....”

cosa més. Metafòricament és la ficció d'allargar la seva adolescència, a l'espera d'un futur que se suposa serà de plena participació i responsabilitats, sempre i quan es mantinguin al marge en l'actualitat. Per això, el refugi de la nit dels caps de setmana s'allarga, cada cop més, en un intent de perllongar el salt a la promesa del futur que mai arriba.

Mentre dura l'espera, el cap de setmana es concentra cada cop més en la nit. La del divendres i sobretot la del dissabte, esdevenen l'espai privilegiat del temps lliure lluny de la presència dels adults i del seu món d'obligacions i coses amb les quals malgrat no s'hi està del tot en desacord, es reconeix que no es poden gaudir amb la constància i independència amb que ho fan els adults. Per això aquest temps per als joves és fonamentalment un temps de llibertat i de compartir amb els parells, fent una mena d'activitats que ells valoren força i que cal tenir en compte que els hi proporcionen part de la seva identitat com a futurs adults. A mesura que van allargant el temps de tornar a casa van conquerint petits espais d'independència i van deixant enrera l'adolescència, amb la qual cosa els primers anys de sortir tenen una significació especial i una intensitat (reflectida en tornar cada cop més tard) que s'anirà perdent a mesura que les obligacions reservades als adults vagin apareixent: feina, habitatge separat de la família, parella estable, treball fix, etc.

3.6 Sortir a la nit

Ja ens hem referit a la importància que té la nit per als joves. Això suposa una sobrecàrrega simbòlica, sobretot per als més joves, ja que expressa i exterioritza el nivell de llibertat aconseguit en els processos de socialització i en relació a l'àmbit familiar, així com una resistència als patrons de conducta convencionals dels adults (Cabêdo, Martin, 1999:258). És la seva senyera de la independència i possiblement una de les poques que poden desplegar.

Els nostres joves no es diferencien ni s'allunyen molt de la dinàmica de la nit que, com diem, està patint canvis importants en els darrers anys a tota Europa com a conseqüència de l'aparició d'una generació de joves associats a una nova i específica "cultura de l'esbarjo" (Calafat et al. 1999:119). Els caps de setmana l'activitat principal dels joves és sortir per beure, escoltar música i ballar⁶. En l'estudi d'aquests autors a nou ciutats europees, el 57% surten a la nit tres de cada quatre caps de setmana (a Manchester aquesta freqüència és més baixa ja que surten més la resta de dies). El 35% un o dos caps de setmana i l'11% menys d'un cop. La durada mitjana quan se surt (una sessió de clubs) és de 6.1 hores; a més de ser una activitat majoritària a la que es dedica bastant temps, és una activitat que es comparteix amb els amics, tant sols el 2% participa de quelcom recreatiu sense compartir-ho amb els amics. Els que

⁶ Tot i que les activitats d'oci tenen a veure amb les característiques i condicions dels joves, així els joves francesos fan més reunions i sopars a casa seva que els espanyols, perquè aquí viuen amb major proporció a casa dels pares i per això surten més a bars i discoteques (Lausén, 2000).

surten, majoritàriament van a dos o tres llocs a la nit (65%) i anar a un sol lloc és minoritari (20%).

A l'estudi de Ruiz (1998), sobre joves espanyols de 18 a 29 anys, el 81% no torna a casa abans de les 2-3 de la matinada, i una part important no ho fa fins a l'alba. Un 47% surt a sales de festes habitualment els caps de setmana, i d'ells un grup ho fa de "marxa continua". A l'estudi de González (1999) sobre joves espanyols de 15 a 24 anys, el 65% surten a la nit tots els cap de setmana o amb certa freqüència, el 19% 1-2 cops al mes; solament un 4% no surten pràcticament mai i un 13% ho fa amb poca freqüència. Els més joves (15-17 anys) són els que menys surten i puja la freqüència amb l'edat. Solament el 14% torna a casa abans de la una de la matinada (aquests surten abans a la tarda) i solen ésser els més joves. El 21% torna abans de les 3. Un 20% abans de les 4. Un 33% després de les 4 i l'11% al matí següent. El que més valoren dels espais nocturns és la música, després l'ambient i en tercer lloc estar amb gent com ells i els amics⁷.

A l'estudi de Gabise (1998), sobre joves catalans de 15 a 29 anys, el 41% surten sovint a discoteques i/o sales de ball els caps de setmana; el 30% ocasionalment; el 15% gairebé mai i el 14% mai. Els que més surten són els que tenen entre 18 i 21 anys i a partir dels 25 anys es produeix un descens molt acusat.

La música i consumir alcohol són les activitats més repetides quan se surt, i per alguns consumir altres drogues. Ambdós elements

⁷ Els aspectes de l'espectacle, llums, só, escenari, etc. són valorats pels més joves i els estudiants des de BUP-FP al primer cicle universitari (González, 1999).

estan estretament relacionats amb el fet d'estar amb els amics i coneguts o en un ambient d'iguals. La música satisfà tota una mena de necessitats, de fet és un fenomen que trobem a diferents cultures, com element de lleure, socialitzador, relacional, etc.

A l'estudi, González (1999), solament un 13% no ha anat mai a un espectacle de música a l'aire lliure o en grans espais. Aquesta activitat atrau als més joves i es va moderant amb l'edat. Cobreix diferents necessitats: aturar la rutina de la vida quotidiana; evadir-se; compensar petits fraus vitals en comparar-se amb la "vida fantàstica" dels cantants/ídols; trobar-se amb la poesia i expressió; i és un dels signes d'identitat per a determinats joves. Tot i la importància de la música i especialment la juvenil⁸, hi ha una gran dispersió dels estils musicals amb els que s'identifiquen els joves, el més acceptat és el pop i els cantautors (González, 1999:210).

Podríem citar altres estudis, però per resumir podem concloure que a tots hi podem veure: un grup molt reduït que no surt; un altre grup més nombrós que surt esporàdicament perquè té altres interessos; un altre encara més nombrós que ho fa amb bastant assiduitat i si s'analitzen amb més profunditat una minoria d'ells que ho fa amb molta intensitat.

⁸ El 30% de les compres de discos a Espanya les fan els joves de menys de 17 anys.

3.7 Canvis en els espais dels joves

Des dels anys seixanta, paral·lelament al progressiu allargament de la condició juvenil, moltes ciutats experimenten un procés de creixement urbà i de modernització i, com a conseqüència, l'aparició d'espais per al consum d'oci per als joves i adolescents.

L'aparició i evolució d'aquests espais⁹ ha passat d'una situació en la qual no existien espais separats i diferenciats per a joves i adults, a la proliferació d'espais privats d'accés públic, dissenyats específicament per a la relació i diversió lluny de la família i propis de la joventut (Muñoz, 1994:241). També els joves han donat un altre sentit a l'ocupació d'espais públics (places, parcs, pàrquings, etc.) com a llocs de reunió i relacionals.

Com ha assenyalat Durán (1998), la manca d'habitatge propi desenvolupa altres estratègies d'ús de l'espai i el temps en la relació dels joves amb la ciutat. Això ve a significar horaris i llocs diferenciats dels adults on dur a terme les activitats d'oci relacional, fonamentalment de pagament, que hem mencionat en altres apartats. A més, alimenta part del "gregarisme juvenil" ja que van als llocs on van els joves.

La concentració de joves el cap de setmana en espais determinats té conseqüències contradictòries, com la mateixa condició juvenil.

⁹ Vegeu l'anàlisi que en fan Pallarés, Feixa (2000). A nivell europeu podeu veure l'estudi del Barrio Alto de Lisboa que han fet Cabêdo, Martins (1999); les cultures de clubs de Thornton (1996) i l'aparició de les "raves" a Portugal (Rebelo, Lopes, 1999).

D'una banda, contribueix a recuperar espais més o menys deteriorats de les ciutats (centres històrics, perifèries industrials abandonades, “no llocs”; Augé, 1996); però per l'altra, genera un conflicte amb els veïns, per la concentració de gent, cotxes, sorolls i aldarulls les nits dels caps de setmana. I no deixa d'ésser preocupant l'augment dels accidents de trànsit ja que moltes de les zones de concentració dels espais d'oci no estan connectades amb la xarxa dels transports públics, o bé quan aquesta connexió existeix no funciona als horaris en què es desenvolupa l'oci.

3.8 Joves i consum

Els ritmes, les activitats, els espais i l'oci juvenil passen en gran part pel mercat i el consum¹⁰. El vincle social dels joves amb la resta de la societat sembla consolidar-se per la seva capacitat de grans consumidors d'oci.

Callejo (1999) ha analitzat les publicacions de productors i mediadors del consum dirigit als joves, obtenint-ne aquest perfil: els joves són bàsicament consumidors; segueixen determinades marques; ho fan posant-hi en joc les seves identitats i identificacions; cercant les dimensions estètiques del producte; són poc exigents ja que no els hi importa la cosa sinó els signes de consum; estan més oberts a experimentar amb lo nou; la seva voracitat consumidora fa que el que consumeixen passi ràpidament de moda.

¹⁰ Excepció feta de l'ocupació d'espais públics, i de determinades experiències d'obrir els espais públics més convencionals (escoles, poliesportius, biblioteques, etc.) a la nit mitjançant els projectes tipus “Redes” i “Abierto hasta el amanecer” (vegeu Arza, Zubillaga, 2000; Pareño, Azkarretazabal, 2000; Rotella, 2000).

Formen part d'una generació que s'ha trobat totalment immersa en la societat de consum i porten a l'extrem les característiques d'aquesta. I tot i la seva dependència econòmica (vegeu INJUVE, 2000), desenvolupen estratègies per a participar del consum d'oci, que els perpetuen en la seva condició juvenil: dependència de la família; acceptar treballs molt precaris; treballar més que cap grup a la nit; i dirigir el seu consum al present, a una despesa immediata i no projectada cap al futur¹¹.

Hem dit abans que sortir és la despesa més important dels joves. Les drogues, legals i il·legals, representen un percentatge considerable d'aquesta despesa: en uns joves, serà la part més important; en els altres, més relativa i esporàdica. Al marge del pes que aquestes substàncies representen en la seva despesa, els darrers treballs coincideixen en què les drogues son percebudes pels joves com un producte més, entre els altres productes que ofereix el mercat (Calafat et al., 2000; Conde, 1999). Fins i tot alguns aprecien que l'alcohol i altres drogues, comparteixen certs aspectes amb els altres productes de consum juvenil, formant part del seu món (Megías et al., 2000).

¹¹ Vegeu Aguinaga i Comas (1997); Callejo, (1994); Comas, (1994); Conde (2000); Conde i Callejo (1994).

3.9 Canvis en el consum de drogues

La dècada dels noranta ha significat l'eclosió d'un important canvi en les pautes del consum de drogues en les societats avançades i en la utilització del temps de lleure, fonamentalment en el món dels joves i els adolescents. Apareix un fenomen que té unes característiques europees¹², evidentment amb matisos locals (desiguals condicions juvenils), però que tendeix a globalitzar aquests comportaments sota un model que va més enllà de les particularitats de cada territori i de les diferències culturals, doncs es poden veure uns trets comuns sense excessives diferències¹³, ja que les innovacions produïdes en els països que marquen les tendències (Anglaterra, Holanda, Alemanya, Espanya) es difonen ràpidament a altres llocs, mitjançant velles i noves tecnologies de la informació i la publicitat, així com amb el turisme (Calafat et al., 2000) que posa en contacte joves de diferents països. Mahajan, Muller (1994) han assenyalat que el mercat unificat a la UE està associat a la difusió de noves idees, productes i tecnologies i que això es fa més ràpidament i àmpliament, mitjançant els viatges i les tecnologies de la informació,

¹² Vegeu per al cas espanyol Comas, 1997; Gamella, Álvarez, 1997; 1999b; Romaní, 1999; i per al cas europeu Calafat et al., 1998; 1999; Parker, Aldridge, Measham, 1998 i els diferents informes de l'Observatori de Drogues Europeu (EMCDDA).

¹³ Calafat et al. (1999) en el seu estudi en 9 ciutats europees, assenyalen que diversitat i homogeneïtzació són complementàries. Continuen existint diferències culturals en el temps lliure d'acord amb cada ciutat, però existeix una tendència que porta a una dinàmica comuna dels joves. Pallarés, Feixa (1999) han assenyalat la difusió d'altres pautes de lleure. Lausén (2000) ha comparat les estratègies relacionals i temporals de joves francesos i espanyols.

essent la indústria de l'oci una beneficiària particular d'aquest tipus de desenvolupament, de manera que els joves s'informen aviat de l'emergència de subcultures juvenils que es van estenent i difonent sense importar d'on són originàries. Hi ha qui parla fins i tot d'una cultura "cibernètica", "digital" o "futurista", entenent que és el primer estil juvenil en explotar les formes i tècniques de l'era digital (Richard, Bruger, 1998:161).

Aquesta nova etapa està caracteritzada pel fet que determinades substàncies s'estan integrant en la forma d'utilitzar el temps lliure els joves actuals, per als quals consumir-les no implica cap tipus de ruptura o violació dels patrons de conducta establerts. Ans al contrari, forma part d'un intent d'adaptar l'estil de vida i l'estat emocional d'acord a les demandes socials, ja que consumir drogues és un element de cohesió del grup que els hi facilita aconseguir els seus objectius (Calafat et al., 1999). És com si les formes de consum de drogues il·legals que sobretot en els setanta i vuitanta foren més o menys problemàtiques, avui als noranta s'hagin esvaït per a la majoria de joves. D'altra banda, cada cop es fa més palès que el nou model neix allunyat de les deixalles de l'anterior, almenys en el nivell de les representacions socials i sembla com si se'n volgués allunyar encara més. Ens referim al model de l'heroïna i a les seves implicacions: dramatisme, vanaglòria dels comportaments dependents, marginalitat i altres problemes (vegeu Calafat et al., 2000; Conde, 1999; Megías et al., 2000; Romaní, 1999).

Hem d'estar atents al que succeeix respecte a les substàncies i les pautes de consum en aquest context global i immediat. En aquest sentit, Parker, Aldridge, Measham (1998) han assenyalat que la incidència i prevalença de l'ús de drogues recreatives entre els joves d'Anglaterra, on ha crescut força als noranta com ho demostren tots els indicadors, no és massa diferent d'altres llocs, i consideren que

juntament amb Holanda i Itàlia (nosaltres afegiríem que Espanya també) estan experimentant una transformació social respecte a l'ús recreatiu de drogues que afectarà a altres països europeus. La qual cosa porta a la normalització dels consums en un context en que aquests actuen com a marcadors de la transició de l'adolescència i joventut. Calafat et al. (2000) citen els treballs de Klee (1998), South (1999) i Shapiro (1999), els quals han arribat a la mateixa conclusió i afirmen que les drogues recreatives són cada cop més acceptades, tant per part dels consumidors com pels joves que no les consumeixen. Es pregunten si això és un fenomen social conjuntural o si estem presenciant el principi de nous estils de vida emergents en els joves (Parker, Aldridge, Measham, 1998:29).

En l'estudi de les 9 ciutats de Calafat et. al. (1999), excepte Berlín que era la ciutat que tenia un consum de drogues més alt, ha augmentat el consum. L'alcohol és la droga més utilitzada, la que més agrada i de la que més s'abusa i en alguns llocs (Manchester, Utrecht) creix la seva popularitat, ja que facilita una àmplia varietat de combinacions i formes d'utilitzar-lo. Després ve la cannabis, a alguns llocs tant normalitzada com l'alcohol i el tabac, i amb una certa permissivitat social que porta a utilitzar-la obertament en públic. L'èxtasi s'està convertint en una substància més en el mercat, està perdent atracció tal vegada per la seva suposada adulteració, malgrat sembla que en conjunt creix, per l'efecte dels llocs on el seu consum és més novedós. La cocaïna està experimentant un significant increment de popularitat i es ressalta a diferents llocs; a Alemanya alguns creuen que pel descens de qualitat de l'èxtasi, així com a Manchester que a més diuen que és molt més fàcil de controlar que l'èxtasi. A Berlín es diu que la cocaïna s'està convertint en la droga més popular. La durada més curta dels efectes en relació a l'èxtasi la fan molt més apreciada. Creix el consum d'al·lucinògens en forma de bolets i LSD.

Al qüestionari preguntaven el nom de les dues drogues més populars en el medi dels enquestats, el resultat: alcohol, cannabis i èxtasi, i en alguns llocs la cocaïna (Manchester). Més que consum de noves substàncies el que s'està produint són nous estils de consum i de combinar les substàncies existents. En alguns llocs apareixen les “eco-drogues” el consum de les quals creix sobretot a Utrecht i també a Mòdena i a altres ciutats (aquestes drogues estan molt esteses als EEUU). El “popper” creix a alguns llocs, sobretot d'ambient homosexual masculí. Es citen alguns relats de consum de ketamina (“especial K”) i “gas del riure” (protòxid de nitrogen)¹⁴. Les begudes energètiques són ben acceptades.

Pel que fa a Espanya, Laespada i Salazar (1999) ofereixen aquest panorama: l'alcohol i el tabac són les drogues més consumides. Han consumit o consumeixen alcohol habitualment el 64% i el 51% tabac. Un 13% no ha consumit mai alcohol i un 32% tabac. Hi ha més noies que fumen que nois. La proporció de consumidors de drogues disminueix bastant a partir dels 25, i a partir d'aquesta edat no s'inicia gairebé ningú. En els joves a mesura que augmenta l'edat ho fa el consum d'alcohol i el nombre de consumidors. Això és semblant pel tabac, i els que no han fumats abans dels 17 és difícil que ho arribin a fer. Consumeixen amb més freqüència alcohol els joves a mesura que augmenta la classe social, a les classes treballadores hi ha un 16% d'abstemis i solament un 8% a les mitges altes i a les altes. Els que treballen consumeixen amb més freqüència tot tipus de drogues. Han consumit algun cop cannabis el 33% dels joves, cocaïna el 7%, amfetamines el 6% i èxtasi el 5%. El

¹⁴ Substàncies que en tota la bibliografia analitzada són molt minoritàries i anecdòtiques.

14% consumeixen habitualment cannabis. Augmenta el consum de totes les drogues il·legals a partir dels 18 anys i es manté gairebé fins als 24. L'etapa dels 18 als 20 anys és una etapa cabdal, després dels 20 anys no hi ha tanta gent que s'inicia¹⁵.

A la darrera "Encuesta sobre drogas a la población escolar" (1998) en la que s'analitzen els consums dels joves entre 14-18 anys, es poden veure aquestes tendències més matisades en aquest col·lectiu que s'està iniciant als consums i en el que les noves pautes són, si hi cap, més clares. La qual cosa ens fa pensar que en els propers anys, per la seva edat i per la seva presència en els escenaris de consum marcaran encara més les pautes de consum. Vegem les conclusions¹⁶ més significatives dels resultats de l'esmentada enquesta:

1. Tendència a l'expansió dels consums.
2. El patró dominant de consum és l'experimental o esporàdic, associat a contexts lúdics.
3. Es fa palès el descens ocasional i habitual de l'èxtasi que retorna a nivells inferiors als de 1994, aquest descens es dona en totes les edats i en els dos sexes. La prevalença és més baixa que la

¹⁵ Aquestes dades coincideixen bastant amb les de les investigacions de la Fundación de Ayuda contra la Drogadicción (FAD) al 1998 i 1999, que es poden veure a Megías, 2000 i a Megías et al., 2000, així com les del Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, de 1997.

¹⁶ Conclusions extretes del "Informe nº 3" del Observatorio Español sobre Drogas" (PNSD, 2000), que n'avança els resultats i, del qual hem seleccionat els aspectes que creiem més significatius.

d'al·lucinògens, speed i amfetamines, que tot i el descens no ho fan tant acusadament situant-se als nivells de 1994.

4. Es redueix lleugerament el consum de tabac, consum que té un percentatge més elevat en les noies. El consum d'alcohol és estable, tot i que es produeix un desplaçament de les preferències cap a les begudes fortes (combinats).

5. Augmenten els percentatges de consumidors de cocaïna, derivats de la cannabis i els volàtils (inhalants). L'expansió es produeix per l'increment d'aquests consums en els més joves (14 i 15 anys). Són molt significatius els augments de la cocaïna i dels derivats de la cannabis, respecte a 1994 i 1996.

6. Augmenta lleugerament el consum de tranquil·litzants en els nois. Les noies tenen prevalences més altes que els nois respecte l'alcohol i el tabac, elles en consumeixen amb més freqüència, però en quantitats més petites. Respecte de les il·legals, la prevalença, freqüència i intensitat són més altes en els nois.

7. Excepte en el tabac, el nivell de rebuig i el risc percebut associat al consum descendeix. Perceben que la disponibilitat de les substàncies és alta.

Aquestes dades de l'enquesta a la població escolar, així com les ofertes per Laespada i Salazar (1999), confirmen els resultats obtinguts en altres treballs qualitius realitzats en el context espanyol i, en aquests últims, hi trobem detalls més significatius que poden il·lustrar el significat dels canvis.

De l'anàlisi que fa Conde (1999) es desprenen tot un seguit de pistes¹⁷:

1. Les noves pautes d'utilitzar les drogues (exceptuant l'heroïna) s'han inclòs en els codis del consum més general i de les modes dels joves i adolescents. Per la qual cosa, les drogues s'estan normalitzant i s'inscriuen en els espais quotidians dels joves. Per a ells, els consums han deixat d'estar ubicats, tant simbòlicament com socialment, en una situació marginal i han passat a un lloc més central, normal i quotidià, funcional per a la recerca de relacions en els espais d'oci.

Aquest lloc que ocupen les drogues en l'espai del consum les apropa a altres productes i consums: roba, música, motos, etc., per la qual cosa consumir drogues és un acte més de consum, una despesa més del cap de setmana i, les substàncies (com altres productes) es trien bastant en funció de la moda. Això explicaria l'augment de consumidors de cocaïna, ja que és una de les drogues que està més de moda i que és percebuda com de més qualitat i, a la vegada, el descens de les pastilles que ja no estan de moda¹⁸ i, de les quals diuen que en baixa la qualitat, i a les quals els joves de certa edat les consideren com a substàncies d'altres generacions i d'adolescents¹⁹.

¹⁷ Que confirmen els treballs de Calafat et al. (2000) a cinc ciutats espanyoles; i en part, també a l'estudi de Elzo et al. (2000) del País Basc, tot i que allí després de la cannabis les amfetamines són les drogues il·legals més consumides.

¹⁸ A més s'associen als joves "bacaladeros" més violents i de nivell social més baix, i la cocaïna a major capacitat de despesa i a èxit social. I com diuen Calafat et al. (2000) aquí no ha fet sort una "cultura de l'èxtasi" com a Anglaterra.

2. Respecte a les substàncies estimulants i en especial la cocaïna apareixerien dos grups amb consums diferenciats: els que fan consums més habituals i intensius que són una minoria i freqüentment associats al treball nocturn en espais d'oci i a l'elit social (es manté l'estereotip); i aquells més nombrosos que fan un consum ocasional alguns caps de setmana i en festes concretes (aniversaris, cap d'any, etc.).

3. Els derivats de la cannabis també són apreciats, ja que simbolitzen la primera diferenciació amb el consum dels adults i, són substàncies que es perceben com a menys nocives que l'alcohol i el tabac; a més, permeten comportaments grupals i "ritualitzats". El consum s'està generalitzant entre els joves, i és el consum més de moda, fins i tot en els adolescents i en els seus espais d'escolarització (instituts, centres de FP) on el terme "fumar" està implícitament més associat al consum de "canutos" (cannabis) que al tabac. Els "canutos" podrien estar substituint altres consums (primeres cigarretes, primeres borratxeres) que jugaven el paper de "ritus iniciàtic"²⁰ en el traspàs o afirmació de l'autonomia adolescent, per la qual cosa n'augmentarà el seu consum.

¹⁹ Incidint amb la relació de les drogues com a mercaderies de consum i amb la importància de la moda, les pastilles -tot i el creixement d'anys anteriors- representarien el model de consum que més ràpidament ha passat de moda.

²⁰ La qual cosa caldrà tenir en compte ja que com Vielva (2000) i Comas (2000b) han constatat, a major consum de cannabis major probabilitat de consumir les altres drogues il·legals. A més, en aquest últim treball, Comas diu que els consumidors de cannabis es veuen com més oberts, tolerants o progressistes, i tot i que no exhibeixen el consum, tampoc se'n amaguen.

4. El consum d'alcohol té un pes central²¹, i Conde aprecia el desplaçament cap als combinats. També assenyala el creixement del consum d'alcohol al carrer²² (“botellón”), com una estratègia amb diferents explicacions: les restriccions pels adolescents de beure en espais tancats (tot i que hi aconsegueixen beure sovint), per a fer front als alts preus de les begudes als locals, i com a ocupació del carrer com espai relacional. Amb l'edat es deixa de beure al carrer, almenys a una determinada hora i es va a espais tancats. Les noies controlen més l'excés de consum que els nois.

També en aquest treball de Conde (1999) s'assenyala la normalització i legitimació del consum de drogues en els joves, fet que es veu cada cop com a més normal, i sense cap relació amb actituds i comportaments amb voluntat de transgressió i/o d'alternativa als dominants. Els joves justifiquen el consum per la seva funcionalitat per a “passar-ho bé”, divertir-se, sortir i pels aspectes relacionals que potencien. Creuen que els problemes de les drogues estan relacionats amb la dependència, que per a ells té “caràcter físic” i està representada per l'heroïna; els estimulants i els “canutos” (cannabis) solament els afectarien “psíquicament” i a llarg termini (però exclouen el llarg termini de les seves preocupacions) i, no ho veuen com a dependència (perquè durant la setmana no

²¹ Vielva (2000) ha constatat que a mesura que augmenta el consum d'alcohol ho fa la probabilitat de consumir drogues il·legals. Gairebé tots els que consumeixen o han consumit drogues il·legals també han consumit alcohol.

²² Característica que com manifestem més endavant en l'informe és poc apreciable a Catalunya. Hi ha llocs a l'Estat espanyol que, com assenyala Conde, hi ha establiments que venen als adolescents “lots” preparats amb alcohol, refrescs per a combinar, glaçons de gel i gots, fins i tot l'oferta arriba a serveis de telefonia mòbil que porten el lot als consumidors.

consumeixen). Aquesta distinció que fan, explica, segons Conde, els diferents comportaments de nois i noies, ja que els nois no valoren tant els possibles problemes i conseqüències psíquiques i elles sí que els consideren com un problema de salut i frenen el consum; excepte les més joves amb “patrons” i “valors” més masculins.

De fet deixar d'ésser jove s'associa a sortir menys el cap de setmana, beure menys i consumir menys drogues, la qual cosa porta a Conde afirmar que “les drogues marquen socialment la identitat juvenil”.

Tot això ha provocat una certa alarma i preocupació i ha fet aparèixer en els darrers anys un seguit d'iniciatives, estudis i anàlisis que a hores d'ara ens permeten dibuixar unes tendències generals, de les quals i sense ànim de prioritització hi trobem:

1. Una marcada tendència cap a la normalització de les noves formes de consum de drogues tant legals com il·legals en el temps de lleure (Gamella, Álvarez, 1997; Measham et al., 1998; Parker, Aldridge, Measham, 1998; Calafat, et al., 1998; 1999) que contribueix tant a una certa acceptació social i “normalització” d'aquestes conductes com al fet que els individus implicats en aquestes pràctiques no es vegin com a “drogoaddictes” o com a persones amb problemes pel consum d'aquestes substàncies.

2. Més que de noves substàncies cal parlar de noves formes de consumir. El predomini de l'alcohol, el consum del qual és omnipresent a tots els llocs, seguit del tabac, cannabis, drogues de síntesi i cocaïna que continua difonent-se amb força.

3. El fort lligam del temps lliure amb el consum de determinades drogues i els espais d'oci en els quals hi ha present la música i/o el

ball, i on les drogues són funcionals, perquè ajuden i acceleren el procés per arribar a un estat d'ànim que és força desitjat per ells.

4. La importància i rellevància social per als joves de sortir, especialment a la nit, i els caps de setmana.

5. La proliferació de nous estils juvenils, més o menys eclèctics, que combinen de forma heterodoxa alguns dels elements als que ens estem referint (drogues, temps lliure, música, ball, etc.). Estils que tot i que proposen noves formes d'identitat social, conviuen entre ells sense massa aldarulls i competències (Barruti, 1990)

6. El pes que totes aquestes pràctiques tenen en la socialització de joves i adolescents.

7. El mercat legal i il·legal que tots aquests consums obren.

Per a finalitzar, creiem que també s'han d'analitzar els canvis que s'estan produint en la percepció i representacions²³ que la nostra societat té dels consumidors i, malgrat la varietat de discursos, trobem unes tendències que han estat analitzades a Megías (2000) i a Megías et al. (2000):

1. Disminució de l'alarma que creaven les drogues.

2. Els joves representen en l'imaginari social, la realització dels valors més desitjables i que més baix compliment tenen avui per avui (solidaritat i tolerància).

²³ Representacions que estan condicionades per diferents variables, de les quals són les més significatives: la ideologia, l'edat i la generació.

3. S'accepta que els joves s'han de divertir i que ho han de fer amb algun risc.

4. El consum de drogues apareix també relacionat amb valors de risc, i la visió dels consumidors de cap de setmana no difereix de la visió general dels joves.

Hi ha, per tant, una certa ambigüitat en la representació: els joves, en certa manera, han de consumir drogues perquè són joves i pel que els consums signifiquen; i al mateix temps, han de considerar, en part, les drogues com una amenaça i un risc.

3.10 Anàlisi dels efectes

Aquest marc global de consum de drogues que acabem de definir, requereix d'aproximacions explicatives per a entendre el seu abast i característiques, cal necessàriament relacionar consum de drogues, temps lliure i socialització. Tal vegada una anàlisi dels efectes i les conseqüències ens pot donar elements i/o indicis per a fer-ho.

Parker, Aldridge, Measham (1998) s'han plantejat una anàlisi tipus cost-benefici per a poder interpretar part de les decisions que tenen en compte els joves per a apropar-se a una substància i per a continuar en l'ús i fins i tot per a deixar-la, així com per a les trajectòries o itineraris possibles. Es fonamenta en una autoavaluació que fan els usuaris dels efectes positius i negatius que subjectivament perceben. Per això hem inclòs, amb molta

prudència²⁴, en el nostre treball de camp amb consumidors (xarxes d'informants) aquesta qüestió per tal d'esbrinar elements cabdals per a comprendre la funcionalitat de l'ús de drogues:

- Per a iniciar-se. La qual cosa té a veure amb les motivacions que reben del grup de parells i que es fonamenten en la visualització de les experiències d'aquells que hi han experimentat prèviament.
- Per a avaluar les primeres experiències.
- Per a continuar en el consum.
- Perquè en un moment donat, cas que es doni, si les experiències negatives tenen més pes es deixi la substància.
- Per a entendre les mescles i les estratègies per a minorar determinats efectes no desitjats.
- Per a diferenciar les diverses drogues a les que es pot accedir en un moment donat, utilitzant-ne unes i rebutjant-ne altres.

En aquest sentit, utilitzant el marc d'anàlisi efectes positius - efectes negatius, podem entendre-ho com quelcom de comú en altres estudis²⁵: el rebuig per part del jovent de determinades substàncies, que pels seus efectes negatius, mala imatge, dependència, etc., són avaluades com a negatives pel seu risc i escàs benefici. L'heroïna als 90 seria el paradigma del que estem dient, però també substàncies que en un determinat moment poden ser vistes positivament i amb el temps variar-ne la imatge, com és el cas dels al·lucinògens i en alguns casos de l'èxtasi i anàlogues. En aquestes últimes es pot observar un canvi en els discursos dels joves i en

²⁴ Aquesta eina no pot ser agafada com quelcom mecànic sinó com a filtre de les contradiccions (Parker, Aldridge, Measham, 1998:148).

²⁵ Gamella, Alvarez, 1997; Comas, 1997; Parker, Aldridge, Measham, 1998.

l'acceptació d'aquestes drogues, sobretot a partir de què determinats consumidors perceben efectes que veien abans com a plaents i els comencen a percebre com a negatius, especialment, en aquells que han experimentat amb al·lucinògens d'alta qualitat i valoren l'experiència com a molt allunyada de les seves expectatives i fins i tot com a perillosa, per la qual cosa deixen d'experimentar-hi i a la vegada difonen un discurs que emfasitza el risc. També respecte l'èxtasi es pot observar que determinats efectes negatius i/o residuals (pèrdua de memòria i de concentració, depressió, certa agressivitat i altres entrebancs de tipus psicològic) estan modificant en consumidors experimentats la seva percepció respecte d'aquestes substàncies la qual cosa indueix a minorar el seu consum i fins i tot deixar de consumir i en gran part dels casos a substituir-la per altres substàncies, especialment la cocaïna²⁶.

Pel contrari, una valoració positiva dels efectes porta a què substàncies com l'alcohol, i la cannabis principalment, però també cada cop més la cocaïna, siguin valorades molt favorablement pel jovent, i que simbòlicament la percepció que en tenen sigui cada cop més acceptable. Aquest fet porta a determinats autors com Parker, Aldridge, Measham (1998) a parlar de la "normalització de l'ús recreatiu de drogues", tot i que cal fer referència al tipus de relació no compulsiva i circumstancial del consum, en el temps lliure, per a estar amb els amics i dur a terme determinades activitats de lleure ("anar de marxa", ballar, etc.).

Aquestes valoracions diferents ens remetent a la percepció que els consumidors tenen sobre el **risc** de consumir les drogues, com la

²⁶ Aquesta no és la única causa, l'edat i altres que hem mencionat també s'han de tenir en compte.

possibilitat que els efectes i conseqüències no desitjats puguin aparèixer com a resultat del consum, tenint en compte que aquesta percepció es dona en un context que els hi produeix plaer (vegeu Romo, 2000).

La valoració del risc que perceben els consumidors s'està introduint a diferents treballs on es pot veure dos fets molt significatius:

- A) que excepte pel tabac i l'heroïna, la percepció del risc està disminuint; sobretot, respecte a l'alcohol i la cannabis (Elzo et al. 2000).
- B) que les noies mantenen una percepció del risc diferent als nois.

Com han assenyalat Alberdi et al. (2000), els canvis històrics han equiparat dones i homes en molts aspectes de la vida social, però aquest suposat acostament s'ha fet més palès en el terreny de les imatges, especialment pel que respecta a la moda i en els més joves.

Elles tendeixen a adoptar posicions que minimitzen els riscos, per la qual cosa els seus consums són més moderats i no hi ha tantes consumidores compulsives o intensives (Calafat et al., 2000; Romo, 2000). Elles surten amb freqüències semblants a ells però tornen abans a casa, consumeixen menys i amb menys intensitat (Elzo, 2000; Vielva, 2000). Elles accepten que no són tant transgressores i que els nois consumeixen més, i elles creuen que controlen molt més els consums (Megías et al., 2000). Elles consideren que els problemes psicològics i relacionals són problemes de salut, cosa que ells no perceben ja que solament reconeixen com a problemes els "físics" derivats del consum, per això elles redueixen i controlen més els consums (Conde, 1999).

Aquestes apreciacions diferents sobre efectes i riscos, s'han de tenir en compte per a entendre les diferents estratègies de gènere, per a valorar possibles evolucions dels consums i per a planificar respostes preventives.

4 INFORME PRELIMINAR DE RESULTATS (1999)

4.1 Aspectes metodològics

4.1.1 Mostra i treball de camp de l'enquesta

Primerament, vàrem fer una selecció de macrodiscoteques, discoteques i “afters” de Catalunya seguint criteris tipològics: variabilitat de situacions i importància.

Un cop feta aquesta selecció (11 locals), la mostra va ser estratificada proporcionalment segons dia del cap de setmana (dissabte, matinada del diumenge; diumenge: tarda-nit), franja horària (de màxima afluència i l'anterior i posterior a aquesta) i aforament del local. La submostra assignada a la tarda-nit del diumenge va ser finalment incrementada per tal d'incloure més casos de població més jove.

Els 11 locals seleccionats són dels següents tipus: 4 macrodiscoteques, 2 discoteques, 1 discoteca - sala de concerts i 4 “afters”. Tres de les macrodiscoteques estan ubicades en ciutats mitjanes (províncies de Barcelona i Lleida) i la restant a Lleida. Una de les discoteques està ubicada en un poble de Tarragona i l'altra a Girona ciutat. Els locals restants estan a les ciutats de Tarragona (2) i Barcelona (3).

El procés d'enquesta es va realitzar durant el cap de setmana del 18-19 de desembre de 1999. Els enquestats van ser seleccionats a l'entrada dels locals seguint un criteri sistemàtic: un de cada 5, iniciant la selecció en franges de 5 minuts a partir de l'hora d'inici de

les franges horàries fixades en l'estratificació i procurant equilibrar la mostra segons si entraven o sortien.

La grandària final de la mostra és de 228 casos i es distribueix, segons província com segueix: Barcelona, 94 (41% de la mostra); Girona, 20 (9%); Lleida, 72 (32%); Tarragona, 42 (18%). El 82% de les enquestes es va realitzar durant la matinada del diumenge 18 de desembre (188 casos) i la resta, 40 (18%), durant la tarda-nit d'aquest mateix dia.

La distribució de les 188 enquestes realitzades durant la matinada del diumenge, segons franges horàries és: primera (00.30-02.00), 30 (16%); segona (02.00-04.00: màxima afluència), 93 (49%); tercera (04.00-10.00), 66 (35%).

Les 40 enquestes de la franja tarda-nit del diumenge foren realitzades entre les 19.00 i les 24.00 en dues macrodiscoteques.

La major part de les enquestes es va realitzar a l'exterior dels locals (85%) i la minoria restant (15%) a l'interior. En ambdues situacions a prop de les portes d'entrada. Una mica més de la meitat de la mostra (53%) fou enquestada sortint dels locals i la resta (47%) entrant. Una part minoritària d'aquestes sortides i entrades dels enquestats pot ser deguda a situacions de mobilitat temporal interior-exterior durant l'estada en els locals.

Del total de candidats a ser enquestats seleccionats un de cada 3, aproximadament, no va voler respondre l'enquesta. Els enquestadors van rebre més negatives que les enquestadores. Referent a les negatives cal afegir que un nombre elevat d'elles estaven relacionades amb les condicions en què es va passar l'enquesta: a l'exterior dels locals i amb un fred intens que va afectar,

sobre tot, a les dones; menys abrigades. Aquest darrer fet pot haver introduït un biaix a la mostra reduint la proporció de dones en un grau que no podem precisar.

Tot i que aquesta mostra no es pot considerar representativa de tota la població jove de Catalunya al llarg d'un període de temps prou ampli, donades les característiques de la mateixa permet l'extrapolació dels resultats, com a mínim, a la subpoblació de joves que va a les discoteques.

Si es té en compte l'aforament màxim aproximat dels 11 locals seleccionats aquesta mostra ha estat extreta d'una població potencial de 24.000 persones, suposant que les interseccions (gent que va en un mateix dia a més d'un dels locals seleccionats) siguin mínimes.

4.1.2 Anàlisi estadística de l'enquesta

Hem realitzat una anàlisi estadística bàsica de les dades principals obtingudes amb un objectiu essencialment descriptiu, i com a complement i contrast de la informació obtinguda d'altres fonts:

1. Test khi-quadrat d'independència d'atributs. En els casos en què s'han detectat associacions significatives solament hem considerat com a vàlids els tests amb nivell de significació inferior al 0.05 i en els quals el percentatge de cel·les amb freqüències esperades menor de 5 no ha superat el 37% del total de cel·les. En l'informe hem considerat només els casos de major interès i en el text figura com relació significativa o no (s'ha d'entendre estadísticament significativa segons aquesta prova).

2. Anàlisi de conglomerats jeràrquics amb les variables consum d'alcohol i drogues.

3. Prova t d'Student de comparació de mitjanes de mostres independents amb variables quantitatives contínues clau.

4. Anàlisi de regressió entre la durada de les sortides i la despesa.

4.1.3 Anàlisi de la informació

Hem realitzat una anàlisi qualitativa de contingut de tota la informació recollida: informants de les xarxes de camp i informants clau. Aquesta informació ha estat considerada a dos nivells relacionats: conjunt de la informació i segons categories analítiques. La informació de les prospeccions específiques d'observació de camp (festes i escenaris) ha estat utilitzada per a contextualitzar la resta de dades.

4.1.4 Nombre d'informants i magnitud de les xarxes

Els 71 informants de les xarxes de camp i els 21 informants clau entrevistats aporten informació d'un total aproximat de mil persones. En general, les xarxes dels informants de camp estan constituïdes per grups d'amics i coneguts d'entre 5 i 20 joves. Els informants clau aporten informació d'un nombre més elevat de joves (de 30 a 50).

4.1.5 Característiques sociodemogràfiques dels joves

Les característiques sociodemogràfiques dels joves referits pels informants de les xarxes de camp i clau són, en general, poc

precises i considerades conjuntament perden bona part del seu interès en minimitzar-se les diferències existents. Per aquesta raó, hem considerat pertinent introduir-les en aquest informe solament per categories, per estils, per a oferir una imatge una mica més clara (vegeu l'apartat 4.2).

Les característiques sociodemogràfiques dels **enquestats** són:

Sexe

Predominen clarament els homes (3 de cada 4 enquestats). No hi ha diferències significatives entre els enquestats durant la matinada del diumenge (dissabte, per abreujar) i la tarda-nit d'aquest dia (diumenge).

Edat

Gairebé la meitat de la mostra és menor de 20 anys; d'aquests, la meitat són menors d'edat (representen el 22% de la mostra). El 40% dels entrevistats tenen entre 20 i 24 anys i els majors de 24 anys constitueixen una minoria (15%). L'edat mitjana és de 21 anys i les dones són una mica més joves que els homes encara que les diferències no són significatives. Els enquestats durant el diumenge són més joves (les diferències són significatives).

Ocupació

La meitat dels enquestats treballa, una tercera part estudia i una minoria (12%) treballa i estudia. Només en alguns casos estan a l'atur o en alguna altra situació.

S'observen diferències significatives segons el sexe: una major proporció d'homes que treballen i una major proporció de dones entre els que estudien i realitzen ambdues activitats. També segons

l'edat: la meitat dels menors de 20 anys estudien; la pràctica totalitat dels majors de 24 anys treballen.

Nivell d'estudis

La meitat de la mostra cursa o ha cursat estudis secundaris; una quarta part, primaris i els restants, el 22%, superiors. No hi ha diferències significatives entre homes i dones; sí que n'hi ha segons l'edat, de forma congruent: la majoria dels menors de 20 anys cursa o ha cursat estudis secundaris. Un terç dels que tenen entre 20 i 29 anys cursa o ha cursat estudis superiors.

Entre els que estan estudiant (32% de la mostra) o estudiant i treballant (12% de la mostra) la majoria cursa estudis secundaris i un terç superiors. Entre els que treballen, només una minoria ha cursat estudis superiors (les diferències segons ocupació són significatives).

Nucli de residència

La major part dels entrevistats resideix amb la família d'orientació; la d'origen (85% de la mostra). Aquesta dada és coherent amb l'edat dels entrevistats i amb el retard, ja conegut, en l'edat d'emancipació i residència independent. Una minoria resideix amb amics (5%) o amb la seva parella (3%).

No hi ha diferències significatives segons l'edat i sexe dels enquestats. Sí que se'n observen segons l'ocupació (menor residència amb la família entre els que treballen) però és poc rellevant.

Procedència dels diners per a despeses personals

La majoria procedeixen del treball o d'altres activitats dels enquestats. El 18% de la mostra obté els diners de la seva família; i en un percentatge similar, de la família i del seu propi treball.

No hi ha diferències significatives segons sexe. Si que n'hi ha segons l'edat, ocupació i nucli de residència. Els ingressos procedents exclusivament del treball predominen en els majors de 19 anys (un terç dels menors d'aquesta edat obté els seus diners exclusivament de la seva família). Els procedents de la família predominen entre els estudiants; els que procedeixen de la família i d'activitats pròpies dels enquestats predominen entre els que compatibilitzen el treball i els estudis i, coherentment, els que treballen gasten els seus propis ingressos. Donada l'elevada proporció de casos que resideixen amb la seva família, la major part de la mostra (80%) presenta aquesta característica encara que tinguin ingressos propis (procedents del treball). Només s'observa el predomini dels ingressos propis en la minoria que resideix amb la seva parella.

4.1.6 Una observació important sobre l'informe de resultats

A l'informe hem considerat conjuntament, quan els temes ho permeten, la informació obtinguda dels informants de les xarxes de camp i clau i els resultats de l'enquesta. Aquí cal destacar que en la consideració conjunta no sempre ha estat possible integrar plenament la informació de les diferents fonts i, per això, aquesta es presenta sovint de forma separada en cada un dels temes, indicant en el text l'origen de la informació per a evitar confusions, ja que la informació de camp i la de l'enquesta no és directament equiparable.

D'una banda, els informants de les xarxes de camp aporten informació de terceres persones a les que coneixen en diversos graus (major o menor coneixement directe i estret) i sobre diversos temes (coneixement variable i no homogeni). Aquesta circumstància

introdueix alguns biaixos i imprecisions, malgrat els esforços realitzats per a controlar-los durant la recollida de la informació. Els probables biaixos poden ser: accentuació de certes característiques; atenuació de les diferències existents dins d'una mateixa xarxa per part dels entrevistats aportant una imatge més homogènia; generalització a partir de casos particulars; imprecisió temporal dels esdeveniments descrits encara que dins d'uns límits ("últims mesos") i altres possibles (poden incrementar-se quant més gran sigui el nombre de persones sobre les que els informants aporten informació). Això s'assenyala per tal que la informació que aporten aquestes fonts sigui interpretada adequadament i no per a restar-li valor (la informació és valuosa). L'enquesta, en canvi, recull informació directa de cada un dels enquestats i, pràcticament en la seva totalitat, referida al dia d'enquesta. En aquest cas, el biaix més probable és el d'ocultació o falsejament en una minoria de les preguntes. La nostra valoració, donades les característiques del qüestionari utilitzat i el desenvolupament del procés d'enquesta, és que les respostes obtingudes són fiables i vàlides.

D'altra, les poblacions diana del treball de camp i de l'enquesta són diferents. Als informants de les xarxes de camp i clau se'ls hi demanava particularment informació sobre la subpoblació de joves consumidors de drogues i sobre aspectes conflictius (refereixen, de nou, a una subpoblació). La població diana de l'enquesta són els joves que van a discoteques i "afters" (una subpoblació dels joves) i inclou, coherentment, consumidors i no consumidors de drogues i no contempla els esmentats aspectes conflictius (sols alguns comportaments de risc). En tot cas, encara que amb cautela, pot considerar-se que la informació de camp refereix aproximadament a la mateixa població diana que la de la submostra de consumidors de drogues de l'enquesta (un terç de la mostra).

4.2 Estils

4.2.1 Definició

La definició operativa d'estil de vida de la que partim és la següent: comportaments, activitats i rituals socials, en un sentit ampli, que realitzen les persones i conjunt de significats i representacions simbòliques associats a ells. Si s'entén subcultura com un sistema col·lectiu de significats distintiu de grups o categories socials que formen part d'una determinada societat (és a dir, una interpretació específica de l'experiència que difereix en diversos graus de la cultura dominant; hegemònica però no única); l'existència d'aquesta formaria part de l'estil de vida tal com ha estat definit. Si s'amplia el camp conceptual del que s'entén per subcultura (no limitant-lo a cognicions, simbolitzacions i valors), estil de vida i subcultura serien (quasi) indiferenciables (Díaz, 1998:215).

No obstant, hem d'assenyalar que al treball de camp amb les xarxes i a l'enquesta no es pretenia la determinació estricta dels esmentats estils, un assumpte força complex (com hem vist al capítol 3), sinó només acostar-se a alguns dels trets caracteritzadors i amb un objectiu limitat (especialment a l'enquesta); encara que suficient per als interessos de l'Observatori. De fet, les dues qüestions classificatòries clau considerades al respecte a l'enquesta -música i estètica (indumentària, "aspecte extern")- recullen autoposicionaments, força imprecisos en molts casos, que tenen un caràcter bàsicament orientatiu; i així han de ser interpretats.

En aquesta línia, les denominacions de les categories en les que hem agregat els termes utilitzats pels enquestats per a denominar els estils musicals i estètics –termes, per altra banda, molt diversos–

són només descriptives; així mateix, les pròpies categories inclouen amb seguretat estils l'agregació dels quals és discutible: tant conceptualment com des de la pròpia perspectiva dels joves que classifiquen als altres i/o s'identifiquen amb ells; i això és així per la seva plasticitat i per l'existència de límits difusos entre bona part dels esmentats estils. No obstant, l'agregació realitzada recull de la millor manera possible, donades les limitacions de la informació recollida a l'enquesta, la proximitat dels estils esmentats pels enquestats i permet establir algunes diferències clares entre categories; entre estils.

La informació obtinguda de les **xarxes d'informants de camp** és més rica i àmplia però també força imprecisa. La classificació construïda també té limitacions i per les raons de fons ja explicades en parlar de l'enquesta. En aquest apartat presentem per separat les categories establertes a partir de les dades de l'enquesta i del treball de camp, perquè la informació i l'anàlisi d'aquestes per a la construcció de categories, d'estils, són diferents i no tenim plenes garanties d'homologia. No obstant això, hem emprat denominacions comunes dels estils, perquè la relació hi és.

4.2.2 Estils (xarxes)

“Normals”

Són els més nombrosos i els descrits com a “gent molt diversa”, “no classificada” que no s'identifica amb un estil o estètica determinada. Són caracteritzats pels informants com a joves “molt autònoms i independents”, que van “a la seva”, sense seguir cap tendència ni estil concret.

La major part tenen edats compreses entre els 18 i els 30 anys (un ventall molt ampli). A les xarxes hi ha més nois que noies i són més freqüents les formades exclusivament per nois. Totes les classes socials estan representades, però predominen els joves de classe mitjana.

La major part viu amb la família d'origen i els que resideixen sols o amb la parella són una minoria i tenen edats més properes als 30 anys, feines més qualificades i estables i més capacitat econòmica. Dels que viuen amb amics, una minoria, la major part són estudiants. Els més joves (fins a 20 anys) resideixen i depenen econòmicament de la família.

Pràcticament tots treballen i/o estudien, però destaquen els que només treballen. Els llocs de treball més citats són fàbriques, copisteries, missatgeries, construcció i bars que no formen part del "món de la nit", predominen les feines no qualificades i són freqüents les temporals. Una minoria estan aturats. Entre els estudiants predominen els universitaris.

Els agrada la música amb un ventall de gustos molt ampli, ("des de heavy fins als 40 principals") diferenciant la que escolten a casa o amb els amics de la que prefereixen quan van a determinades discoteques o altres locals. Així, és tan freqüent que aquests joves vagin amb més o menys assiduitat a locals "disco-pop", "rock" i les seves variants, com a altres amb música "tecno", electrònica, de disc-jockeys, també amb les tendències i ramificacions varies, segons les tendències i modes del moment. Sembla, no obstant, que per sortir de festa prefereixen la música "tecno".

Molts són assidus oients d'emissores de ràdio, locals o d'àmbit estatal en les que es pot escoltar música de diverses tendències,

donen informació sobre grups, concerts, etc. (destaquen Flash FM, Radio 3).

Quant als **estils estètics** utilitzen, en general, una indumentària molt diversa, sobretot esportiva i informal, i són descrits com a joves que “no segueixen una estètica definida”. La descripció més freqüent del vestit són els texans, samarretes i sabatilles esportives (“bambes”), jaquetes i jerseis de llana i similars. Predominen les apreciacions de que no es preocupen massa per la seva indumentària. Sembla que les noies donen més importància a l'estètica i la imatge personal, però, en general, fan compatibles diferents gustos, estils i tendències amb una actitud molt oberta per acceptar i conviure amb altres joves d'estils molt diferents als d'ells.

Els joves i ambients que s'assenyalen com a “incompatibles” són els que anomenen “pelats”, identificats com a “skins” o joves que adopten aquesta estètica. De vegades es refereixen a ells com joves que van “de mal rotllo”, referit a la seva estètica i les seves actituds percebudes com a agressives i violentes.

Molt menys freqüents són les referències a incompatibilitats amb joves d'estètica “alternativa”, sobretot els “punkies”, relacionades més amb la seva imatge que amb el comportament.

Alguns adopten diferents estètiques segons el moment i l'ocasió. Així, per exemple, poden canviar la seva imatge (vestit, pentinat, etc.) quan surten a determinades festes o ambients, però sense identificar-se amb una concreta. La majoria canvia la seva imatge diària quan surten de festa (“es posen més *guapos*, es muden”).

Dins dels grups d'amics es poden trobar diferències estètiques (són heterogenis en aquest aspecte). Els grups formats per joves amb

feines més qualificades, estables i amb més capacitat econòmica (sobretot a les ciutats grans) són caracteritzats com a persones que cuiden molt la seva imatge, en general, que vesteixen amb roba de marca i cara, tant els homes com les dones, però sense identificar-se amb una estètica determinada.

Alguns joves de xarxes de barris perifèrics, en fer-se més grans (sembla que els 25 anys constitueixen una frontera clara), trobar feina, formalitzar la seva relació de parella, trobar pis, han abandonat l'estètica, gustos musicals i ambients identificats com a "maquineros" o "alternatius", i han esdevingut "normals" en un sentit genèric (també canvien de llocs d'oci), la seva estètica esdevé més "clàssica".

La composició del **grup d'amics** també pot ser molt diversa, des dels que es coneixen de sempre, fins als que es relacionen amb els companys d'estudis o de la feina. Poden tenir també diferents grups relacionals (amics de la infància, del treball, d'estudis, etc.) amb els que combinen i canvien per sortir i fer diferents activitats (esport, gimnàs, sortir de bars, de nit, etc.). A les poblacions més petites els grups descrits amb més freqüència són més nombrosos, i les relacions entre joves del mateix grup d'edat és més intensa i freqüent.

Una minoria afirma que l'augment del consum de drogues pot anar generant xarxes d'amics que comencin a tenir més interès pel consum i vagin abandonant altres amics que no consumeixen o consumeixen menys.

Respecte a **l'oci i el temps lliure** són gent definida com a "molt sociable", que els agrada relacionar-se i "conèixer gent", i "anar de festa", per tant surten amb freqüència a bars, pubs, discoteques de

moda amb el seu grup d'amics i en aquests àmbits amplien la seva xarxa de relacions, tracten de divertir-se i passar-s'ho bé. Aquesta sembla ser la principal raó per sortir, per sobre del tipus d'ambient, ballar, consumir, etc. També és freqüent que es trobin a casa d'algun amic on fan reunions o festes particulars si no surten a la nit, o després d'anar a algun bar o pub.

Les sortides a restaurants, a sopar, es donen molt més entre grups integrats per parelles que després van a pubs o discoteques properes. Les sortides de festa són menys freqüents que entre els que no surten amb parella.

Una minoria relaciona sortir de festa amb el consum de drogues en general, tret de l'heroïna. També hi ha algun grup en el que destaca el rebuig al consum de qualsevol tipus de droga (alcohol i tabac incloses), aquests són més joves i estudiants de secundària.

“Normals” i altres del món de la nit

Les edats són també molt diverses: des dels catorze anys, els més joves, fins als 25; alguns fins i tot més grans. No obstant, predominen els menors de 22 anys. Predominen clarament els que només estudien i d'aquests, la majoria estudia a secundària. En general, a les xarxes predominen els nois i també són més nombroses les integrades només per nois. Majoritàriament viuen a casa amb la família i en depenen econòmicament. Els més joves, tenen control d'horari de tornada a casa. Els més grans (25 i més anys) realitzen treballs, sobretot esporàdics.

Aquesta categoria participa de les característiques generals de l'anterior, joves **“normals”**, però en els grups considerats aquí alguns joves integren alguns trets que caracteritzen a altres estètiques i estils juvenils. Aquests grups de joves n'integren d'altres

que s'identifiquen amb una estètica “maquinera”, “tecno”, “alternativa” o que els agraden aquests estils estètics i/o ambients. De vegades, ells mateixos consideren que “es vesteixen” o “es disfressen” per sortir o anar a determinats llocs els caps de setmana on aquestes imatges, estils, són majoritaris.

En aquest sentit, s'ha de tenir en compte que la indústria de la moda relacionada amb el món de la nit també es nodreix de les modes i estils “creats” pels joves. És molt fàcil trobar la indumentària corresponent a cada estil estètic a tot un seguit de botigues més o menys especialitzades en tot tipus de roba i complements. Encara més, es poden trobar a grans magatzems (El Corte Inglés, per exemple) i a altres grans cadenes especialitzades (Zara n'és una de les més conegudes, però n'hi ha d'altres). També algunes discoteques grans, i sobretot les macrodiscoteques, disposen de botigues amb la corresponent indumentària. Així, és fàcil que molts d'aquests joves surtin de casa amb roba “normal” i canviïn la seva imatge després, fins i tot a la mateixa discoteca.

És freqüent, sobretot als pobles i ciutats petites, que els germans o amics més grans integrin als més joves, per tal de fer de suport a l'hora de sortir de festa (cotxe, diners, permís dels pares, ampliació de l'horari de tornada, etc.). Després cadascú va al seu propi ambient. Així, els més grans d'aquesta categoria (25 i més anys) no es diferencien estèticament dels joves “normals” i els més joves poden adoptar, per sortir, l'estètica que els agrada més: la “maquinera” és la més freqüent.

“Alternatius”

Les edats oscil·len entre els 18 i 30 anys, però la majoria tenen de 20 a 25 anys. Predominen els nois i són nombrosos els grups de nois sols. Els universitaris són una minoria i la major part tenen un

nivell d'estudis primari o secundari. Tenen un baix poder adquisitiu, però tenen actituds molt actives ja que busquen els recursos en tot tipus d'ocupacions, sobretot en feines esporàdiques o molt poc qualificades (sector del transport, venda ambulant, etc.). També destacar els que estan a l'atur.

Són caracteritzats com a joves “molt independents” i alguns d'ells viuen amb amics i joves del mateix estil (“okupes”). Els més joves viuen amb la família i depenen econòmicament d'ella i és freqüent la residència a barris perifèrics de les ciutats més grans.

La música que els agrada més està relacionada amb l'estil estètic preferit. Les més citades són: “rock”, “reagee”, “ska”, “breakdance”, “punk”, “tecno-trance” en la versió més “rave” (menys sorollosa i rítmica), “heavy” i les seves variants més o menys radicals (“hard-metal”, “hard-core-metal”, “trans-metal”, “heavy-metal”), “rock espanyol”. Rebutgen les músiques “discotequera-comercial” i la “màquina” més rítmica i estrident.

Pel que respecta als **estils estètics** és freqüent que els que s'identifiquen amb algunes característiques que serveixen per anomenar cada un dels considerats en aquesta categoria, després es refereixen a tot el col·lectiu anomenant-lo “alternatiu”, “gent alternativa” o “moviment underground”.

Una característica comuna és la mescla, és a dir, si abans cada un dels estils es diferenciava clarament dels altres ara ja no és així. Els estils més citats són: “hippis”, “neo-hippis”, “rastes”, “rockers”, “hip-hop”, “rappers”, “skaters”, “grafiteros”, “grunges”, “punkis”, “red-skins”, “heavys”. Alguns d'aquests estils poden estar també relacionats amb el “tecno”, sobretot en el cas dels adolescents, i el

tret aglutinant és el gust per la música electrònica, “trance”, “dance” i les seves vinculacions amb el “hip-hop”, “rap” i altres.

El principal tret definitori de tots ells és el de “voler ser diferent de la massa de població i no sentir-se anònims”. Es consideren i són considerats com “rebels i independents respecte als convencionalismes socials”. És freqüent que, sobretot els més grans, expressin una ideologia d'esquerres, més o menys elaborada, i alguns grups es manifestin com a “independentistes catalans”. A alguns estils, com el “punk”, el tret ideològic característic és la visió negativa i l'autoexclusió social (“no future”), aspecte que és central al tipus de música que més els agrada.

L'element més diferenciador és la imatge, sobretot la indumentària i els llocs on es compra la roba (botigues de segona mà). La major part utilitzen roba de colors “cridaners”. Les indumentàries descrites són les següents (inclouen altres trets estètics):

“Hippies”, “neo-hippies”: Cabell llarg (“grenyes”, trenes, tenyits). Roba informal i senzilla, jerseis de llana, roba de diferents colors. Botes o sabates de pell i envellides.

“Rockers” o “rockabil·lies”: Roba “Harley Davidson”, camises a quadres, botes “camperes”, barrets tipus “cow-boy”.

“Hip-hop” i “rappers”: Pantalons i jerseis esportius amples de diferents marques (Adidas, Reef, Van's, O'Neal), barrets de llana, motxilles creuades, “piercings”, cabells tenyits.

“Grafiteros”: Pantalons amples, roba de segona mà, elements d'altres estils (“hip-hop”, “skaters”, i altres).

“Punks”: Estètica “molt descuidada”, roba vella, texans estrets de qualsevol color, samarretes de grups musicals o amb eslògans reivindicatius amb les mànigues retallades, caçadora (“xupa”) de pell guarnida amb “xapes”, botes militars amb puntera metàl·lica, cinturons, polseres o collars amb punxons. Cabell de colors, “crestes” (el tret més identificador) que no sempre porten aixecada. Quan surten de festa és més freqüent que es pintin els ulls (sobretot els nois) i que portin pentinats encrespats. Les noies porten les botes militars amb mitges de colors (ratllades) i faldilles curtes i ajustades.

“Heavys”: Roba negra, més freqüent. Caçadora (“xupa”) i botes.

“Red-skins”: cabells molt curts o amb “crestes”, trenes o rastes. Pantalons elàstics ajustats, jerseis de llana, “piercings”, botes de la marca Martins. Es diferencien dels “skins heads” per la ideologia d’esquerres.

Els principals llocs de trobada són determinats bars, però també fan seus alguns espais públics als carrers, places i parcs. És fàcil trobar-los reunits, parlant, en alguns bancs d’aquests llocs. Les cases dels amics que no viuen amb la família, i sobretot les cases “okupades”, són també espais privats de sociabilitat que serveixen com a llocs de trobada on s’amplia la relació amb altres joves que hi van només en el seu temps lliure. Van molt poc a les discoteques i quan poden solen anar als concerts dels grups musicals preferits.

“Tecno”

A les xarxes predominen els joves que tenen entre 20 i 25 anys. Destaquen també determinats grups que tenen en torn als 30 anys o més; la major part d’aquests més grans són homes de l’ambient gai i també algun grup de dones.

El nivell d'estudis és bastant baix, pocs tenen estudis universitaris. La majoria viu independentment de la família i pràcticament tots treballen; especialment en feines relacionades amb la moda, l'hoteleria i el món de la nit de l'ambient "tecno". Predominen els treballs esporàdics i la xarxa d'amics i coneguts és força important a l'hora de trobar feina. Alguns tenen un nivell adquisitiu elevat, ja que el seu paper dins aquest sector és més central (propietaris, empresaris, etc.). La mobilitat d'aquest nucli és major i poden estar relacionats amb llocs importants per les tendències d'aquest ambient, en un sentit ampli (Eivissa i Amsterdam són els llocs més citats).

Els trets més importants per autoidentificar-se són la indumentària i la música "tecno". L'estètica és "molt cuidada". N'hi ha que la defineixen com a molt "glamourosa", "exclusiva" i, sobretot, "avantguardista", seguint les últimes tendències de la moda. Es vesteixen a botigues ("modernes" i "cibers") especialitzades en aquest estil "modern" i "actual" que combina colors i dissenys avançats amb estils "retro", pantalons de cuir, gavardines llargues, jaquetes de cuir o de llana. Porten els cabells curts, tenyits de colors amb formes "sofisticades" o "engominats". També, són característics els "pearcings", anells, collars i botes "molt avantguardistes". Una minoria es defineixen com a "cibernètics": una evolució del "punk" amb idees "molt radicals" (segons diuen).

Aquesta categoria, aquest estil, està integrat per les xarxes de joves més relacionats amb el món de la nit més "avantguardista". Constitueixen el "nucli de la festa" que marca les tendències d'aquest ambient en el que després participen, amb més o menys assiduïtat, molts joves de qualsevol estil. Es troben també a tots els sectors de la indústria de la nit (bars, pubs, discoteques i "afters") on poden treballar com a animadors ("go-gos", "drag-queens", i altres);

també a botigues de música, roba, complements o perruqueries d'aquest mateix ambient.

Els espais de sociabilitat i trobada per excel·lència són els pubs, clubs i discoteques on predomina o és exclusiu el propi ambient (“tecno”).

“Maquineros”

Aquesta categoria inclou les xarxes formades per joves amb una estètica i actituds identificats per la resta com a “maquineros”, “pelats”, “skins” i percebuts com a “agressius i problemàtics”. Hem de dir que en les descripcions dels informants, la majoria dels quals són professionals relacionats, predomina l'èmfasi en l'estètica i la música, i els comportaments “conflictius” estan més matisats o es refereixen a una minoria d'aquests joves.

Les edats oscil·len entre els 14 i els 25 anys i predominen les edats més joves (adolescents) i els nois. Són freqüents les referències a grups de nois sols als que els caps de setmana es poden afegir noies. La major part d'ells viu a barris de la perifèria de les ciutats i pertany a famílies treballadores.

En general, tenen un nivell d'estudis baix. Però l'edat és important quant a això donat que la majoria, els més joves, encara està estudiant secundària i són alumnes d'escoles i instituts, sobretot de formació professional (FP). Una minoria, en situació de risc a determinats barris, tenen problemes relacionats amb l'absentisme escolar, entre d'altres, i són atesos per educadors. Una minoria treballa en feines temporals i esporàdiques, sobretot a fàbriques i tallers.

La música que més els agrada és l'anomenada "màquina", la variant més sorollosa, rítmica i repetitiva de la música electrònica, abans identificada majoritàriament com a "bakalao". D'altra banda, els joves "skins" prefereixen músiques més "dures", sobretot el "tecno-trance" i el "ska dur". És molt freqüent que molts joves escoltin música tot el dia i a qualsevol hora (el "walkman" i els auriculars poden ser un distintiu). Els més joves segueixen a determinats disc-jockeys segons les discoteques on actuen, considerant-los com els seus ídols. Alguns d'aquests disc-jockeys utilitzen noms relacionats amb les drogues, sobretot les pastilles ("pastis"). Algunes lletres, crits per animar el ball, etc., també contenen paraules més o menys explícites sobre les drogues i els efectes.

Quant a l'**estètica**, el tret més característic són els cabells més o menys rapats, amb patilles de vegades. Diferencien el vestit diari (xandalls i sabatilles esportives, "bambes", sobretot, Nike i Adidas) del que es posen quan surten de festa: texans Levi's, jerseis, camisetes ajustades, jerseis esportius, jaqueta "Alpha" o la característica caçadora marca "Bomber". Els tatuatges són també un tret distintiu cada vegada més estès.

El lloc més característic per sortir de festa són les discoteques i macrodiscoteques de les afores de les ciutats, en les quals el tipus de música "màquina", l'ambient relacionat amb aquesta i el paper dels disc-jockeys són més importants.

4.2.3 Estils musicals i estètics (enquesta)

Una característica de la mostra és la gran variabilitat de denominacions de (sub)**estils musicals** que prefereixen els enquestats. No obstant, quan aquests són categoritzats s'observa

que predominen els definits com “tecno” (en les seves diferents variants) i “pop” (inclou “pop-rock” i altres similars). Ambdues categories, ambdós estils, concentren la majoria de les preferències dels enquestats en una proporció similar. Si a aquests si afegim els que prefereixen la música “màquina”, llavors aquests tres estils representen el 75% de les preferències. La resta de les categories establertes, que constitueixen en conjunt la quarta part de la mostra, són minoritàries: “revival-alternativa” (inclou música dels anys 60-70, “rock transgressor”; 6%), “radical-dur” (inclou “hip-hop”, “ska-punk”, “heavy metal”; 7%), “altres estils” (inclou “flamenc”, “jazz”, “clàssica”; 4%); el 7% dels enquestats diuen preferir “tots els estils”.

Considerant les característiques sociodemogràfiques i les preferències musicals només s’observen diferències significatives segons l’edat dels enquestats. Comentem el que predomina.

Els més joves (fins a 19 anys) prefereixen els estils “tecno” i “màquina” (un terç en cada cas); la franja entre 20 i 24 anys prefereix, en proporcions similars, els estils “tecno” i “pop” (56% en conjunt). La majoria dels més grans de 24 anys prefereixen la música “pop”; s’observen diferències clares en els restants d’aquestes franges d’edat: una quarta part dels de 25 a 29 anys prefereixen l’estil “tecno” i els majors de 29 “altres estils”.

La música “màquina” és característica dels més joves (75% són menors de 20 anys); la “tecno” dels més joves i dels menors de 25 anys (en proporció similar; en conjunt suposen el 90% de les preferències); la música “pop” dels que tenen entre 20 i 29 anys.

Quant als **estils estètics** es dona la mateixa variabilitat de denominacions de (sub)estils que en aquest cas encara és més

amplia que la dels musicals. També, en considerar-los en categories s'observen algunes agregacions clares que destaquen:

Estils que prefereixen: “tecno” (30%), “normal” (25%). Ambdós constitueixen la majoria de la mostra. El 12% prefereix l'estètica “maquinera” i el 10% la “alternativa”. L'estètica “radical-dura” (inclou, “heavy” i “punk”) és molt minoritària (2%). El 11% dels enquestats afirma no preferir cap estil: pot expressar, en part, una negativa a fixar “etiquetes”. El 8% no contesta.

Aquest aspecte varia sensiblement, i s'aclareix, quan és considera en negatiu; és a dir, quan els enquestats refereixen els estils que els hi agraden menys (pot entendre's: que rebutgen): Quasi la meitat (48%) esmenta l'estil “maquiner” i una quarta part el “radical-dur”. A una minoria (9%) no els hi agrada l'estètica “alternativa” o la “tecno” (7%); només alguns casos (3%) ho afirmen, respecte a la categoria “normal”. El 7% dels enquestats no mostra rebuig per cap estil (també pot expressar, en part, una negativa a fixar “etiquetes”) i el 4% no contesta.

Novament, atenent a les característiques sociodemogràfiques, només l'edat marca diferències significatives en les preferències dels estils estètics; assenyalen el què és majoritari: “tecno” i “maquiner” entre els més joves (el 86% dels que prefereixen l'estètica “maquinera” són menors de 20 anys); “tecno” i “normal” entre els de 20 i 24 anys; “normal” entre els de 25 i 29 anys. Entre els majors de 29 anys predomina la no resposta.

S'observen diferències significatives entre les preferències d'estils musicals i estètics però les proves estadístiques no compleixen tots els criteris adoptats en aquest informe. No obstant, comentem el més destacat (només el més freqüent en cada cas).

Els que prefereixen les músiques “tecno” i “pop” prefereixen l’estètica “tecno”; els de la música “màquina” l’estètica “maquinera”.

Independentment de la preferència musical concreta, en tots els casos, deixant de banda l’estil “màquina”, l’estètica més rebutjada (“o menys preferida”) és la “maquinera” i, en menor mesura, la “radical-dura” (ambdues en diferents graus; respectivament: en torn al 50% i al 20%). Aquesta última, amb una singularitat i una excepció: el rebuig màxim es dona entre els que prefereixen la música “màquina” (44%) i aquest és molt baix, coherentment, entre els que prefereixen l’estil musical “radical-dur”. De la mateixa manera, aquests últims rebutgen de forma peculiarment destacada l’estètica “maquinera” (73%). Cal esmentar que un terç dels que prefereixen la música “màquina” també rebutgen l’estil “maquiner”.

Els màxims de preferència o acceptació indiferenciada de tots els estils estètics es donen entre els que prefereixen la música “tecno”.

4.3 Oci i temps lliure

4.3.1 Espais, temps i activitats (xarxes)

Es pot diferenciar el context relacional més quotidià del de l'ambient de la nit i de sortir de festa. A llarg de la setmana, sobretot a les tardes, es troben a bars i és molt freqüent que tinguin un bar de referència en el que es troben amb més assiduitat. Alguns joves tenen bars en el que es troben des de fa anys, on es reuneixen diàriament després de la feina o a la sortida de classe. En aquest context es troben per parlar. L'espai del carrer proper al bar es converteix amb freqüència en un lloc molt concorregut, especialment quan fa bon temps.

Aquests llocs poden ser espais on la diversitat dels joves és molt heterogènia, especialment a les poblacions més petites. A les ciutats més grans predomina l'homogeneïtat, i és freqüent que determinats bars o zones de les ciutats es considerin espais dels diferents estils juvenils.

Hi ha bars que tenen diferents espais on es pot jugar a cartes, dominó, parxís, i altres jocs semblants. Alguns pubs a més de la barra, llocs per seure i parlar, poden funcionar com a discoteques amb petits espais per ballar, de vegades amb força aglomeració de gent.

A les ciutats es poden diferenciar: bars de barri, i zones "d'ambient" on es concentren bars i pubs musicals en una àrea molt delimitada. A les grans ciutats, aquestes zones poden estar distribuïdes en diferents llocs; a les ciutats més petites es concentren més.

El **cap de setmana** és el moment més important per a sortir. Sobretot la nit dels dissabtes que es va allargant. És la nit que surt gairebé tothom i que presenta major diversitat. Els esdeveniments especials també es produeixen en dissabte. Molts dels joves no surten els diumenges, especialment aquells que ho han fet divendres i dissabte, i /o aquells que el dissabte l'han perllongat fins avançat el diumenge.

Per exemple, el diumenge les pistes de “tecno” de les discoteques són buides, i hi ha presència de joves d'edats més baixes i si se surt les sessions no són tant llargues ni els itineraris tant variats. També es pot donar que surti gent de més edat, fins i tot joves-adults (de 30 i més anys), que solament ho fan els diumenges.

Hi ha molta gent que comença a sortir els divendres però aquest dia es torna abans perquè moltes discoteques no obren i es va més a bars i pubs musicals, o a petites discoteques amb música en directe, on la música “màquina” i el “tecno” no es “punxen” fins a les últimes hores de la matinada.

Respecte als **espais**, les discoteques solen estar més disseminades i a les ciutats mitjanes se situen a les afores o a llocs suburbans. Als pobles aquesta diversitat no existeix. A alguns centres comarcals s'hi concentra una diversitat de llocs.

Les discoteques més grans i les macrodiscoteques, estan ubicades generalment a les afores de les poblacions, a zones amb antigues naus industrials. En aquests espais és on es donen les majors aglomeracions les nits del cap de setmana. Algunes discoteques i macrodiscoteques tenen sessions de tarda on es troben els més joves.

És comú l'aparició en els darrers anys de bars que obren a primeres hores del matí i que són llocs on anar després de les discoteques i abans dels “afters”.

Els “afters” són locals on, els que no volen tornar a casa, continuen la festa després que la resta de llocs ha tancat. A les ciutats grans determinats locals només obren de matinada i són considerats només “afters”, però també alguns bars, granges i d'altres llocs similars poden fer aquesta funció. En aquests llocs la gent pot menjar i relaxar-se abans de tornar a casa. Alguns són llocs molt reservats, on es poden aconseguir i consumir determinades drogues. Aquests, normalment, estan a barris o zones fora del centre de les ciutats o de les zones d'ambient de moda de la nit.

També hi ha **altres llocs i espais** importants. Algunes masies a la muntanya són llocs on se celebren festes o “raves”. L'accés és més difícil, de vegades per camins no asfaltats. L'afluència a aquests llocs és molt menys freqüent.

Els joves consideren el cotxe com un element polifuncional. Per a ells, és un instrument que no només els permet i facilita els desplaçaments, sinó que els hi dona intimitat i un espai propi del que de vegades no gaudeixen a la llar. El cotxe serveix també per a més coses: escoltar música quan van de ruta a algun lloc o, sobretot a l'estiu, escoltar-ne a pàrquings de discoteques i altres llocs; trobar-se amb els amics o amb la parella; consumir drogues (cannabis, cocaïna, speed, totes aquelles amb les que és més fàcil cridar l'atenció si es fa en un lloc públic). Per tot això el cotxe és molt valorat i, a més, determinats models donen prestigi.

Les festes privades, més freqüents a l'hivern que a l'estiu, es fan sobretot a domicilis (pisos d'estudiants i cases d'amics). Les

principals activitats relacionals (parlar, consumir) es poden anar alternant amb altres, com veure pel·lícules de vídeo, jocs (futbolí, cartes, jocs d'ordinador, i altres). De vegades comencen la nit en un domicili particular i després surten a altres llocs, o es poden quedar tota la nit allí. També, de vegades, després de sortir, el domicili d'un amic pot funcionar com a "after", per acabar la nit, després d'anar als pubs o a la discoteca. Les reunions a casa són més freqüents en grups de parelles. També es fan festes privades a locals particulars, bars tancats, i altres locals semblants.

Als espais públics (parcs, places i carrers) es troben els més joves. Aquests també utilitzen alguns ateneus i locals de joves (casals), els bars i algunes sales adaptades que funcionen com a espais d'oci i de trobada, fins i tot com a petites discoteques els caps de setmana.

D'altres llocs més minoritaris són els locals d'assaig de grups musicals i els espais oberts al camp. Aquests darrers estan relacionats amb el consum de bolets al·lucinògens.

Algunes zones o llocs són més o menys freqüentats segons les modes. L'obertura d'uns llocs o zones d'oci de nit pot suposar el tancament o desplaçament de la població jove a unes altres. Això dona una gran mobilitat i produeix canvis d'itineraris. També és freqüent que determinats bars s'adaptin als gustos dels joves, canviant la música, la decoració i l'ambient en general per atreure'ls.

Les **variacions estacionals** també s'han de tenir en compte en relació a aquests aspectes. L'època de l'any marca diferències tant de llocs com de tipus de festes més o menys tradicionals. A l'estiu els més assenyalats són: a pobles i ciutats les festes majors; determinats locals i discoteques de la costa que a l'hivern poden estar tancats o tenir una activitat molt baixa; les carpes, tant a les

ciutats com a espais oberts (platges i camps); els bars de les piscines; els càmpings; els bars aïllats de les platges (“xiringüitos”) on s’acostumen a organitzar festes durant la nit.

A l’estiu destaquen els concerts de música a l’aire lliure, amb forta concentració de gent i són punts de trobada de diferents grups de joves de diversos ambients i estils. Alguns concerts poden aglutinar a joves que resideixen a llocs molt allunyats, d’altres són d’àmbit més comarcal o local. També, i especialment, els festivals de diversos dies: Benicàssim, Festimad, Espàrrago rock, Uzona reagge i altres.

4.3.2 Oci i discoteques o “afters” (enquesta)

La majoria de la mostra (60%) va a discoteques o “afters” de 4 a 8 cops al mes i quasi una quarta part en 2 o 3 ocasions. La mitjana és de 5.8 vegades al mes.

No s’observen diferències significatives entre homes i dones. Sí que hi ha diferències segons l’edat: la freqüència mensual d’assistència disminueix a mesura que s’incrementa l’edat. El 68% dels menors de 20 anys hi va de 4 a 8 vegades al mes; els de més edat, a partir dels 25 anys, són més freqüents que els més joves entre els que van a discoteques o “afters” menys de 3 vegades al mes. Aquesta situació destaca especialment entre els majors de 29 anys (cal recordar que aquests són una minoria en la mostra).

Les diferències també són significatives segons el nucli de residència i la procedència dels diners per a despeses personals. Encara que són pocs casos, els que van a discoteques o “afters” en menys ocasions són els que viuen amb la seva parella; per altra

banda, entre els que hi van més de 8 vegades al mes destaca la proporció d'enquestats amb ingressos derivats del seu treball.

Valoració de les discoteques o “afters”

Només una tercera part dels enquestats (36%) considera que la discoteca o “after” en la que ha estat enquestat és el millor entre tots els que coneix. Aquesta dada ens informa indirectament de la mobilitat de la mostra (tornarem sobre el tema).

Entre les valoracions dels locals en els que han estat enquestats destaquen “l’ambient” (un terme general i imprecís, encara que d’ús molt comú), 38%, i la música (28%). Una minoria (10%) senyala ambdós aspectes. Un altre 10% destaca positivament les característiques de la clientela (la “gent”; inclou valoracions sobre homes i dones, de les seves qualitats observables i, implícitament, de les expectatives de relacionar-se). Una minoria refereix aspectes relacionats amb el disseny, grandària o decoració dels locals; i una altra, equivalent, aspectes diversos.

Encara que no pretenem tipificar els diferents locals enquestats, si que és d’interès assenyalar que l’edat i els estils musicals i estètics preferits mostren diferències significatives en els locals: major o menor presència relativa de les diferents categories d’aquestes característiques en els diferents locals (més o menys joves; d’un o altre estil).

Durada de la sessió de les activitats de lleure

La durada del període comprès entre la sortida del domicili i l’arribada al local de l’enquesta (període de sortida, per a abreujar) mostra els següents resultats: el 38% dels enquestats porta entre 5 i 9 hores fora de casa (és la franja més freqüent). Una quarta part 3 o 4 hores. Una minoria 2 hores o menys (16%) i una altra entre 10 i 20

hores (14%). Una petita part de la mostra (5%) fou enquestada quan ja portava més de 20 hores fora de casa.

La durada d'aquest període de sortida mostra diferències significatives entre els enquestats el dissabte o el diumenge: en aquests últims la durada és menor.

Veiem ara la durada del període comprès entre el moment que foren enquestats i l'hora prevista de retorn a casa (període de retorn). La major part dels enquestats tenia previst tornar a casa abans de 10 hores (78%); aquests es distribueixen en proporcions similars en les tres franges considerades: dues hores o menys; 3 o 4 hores; 5 a 9 hores (una quarta part de la mostra en cada cas). Una minoria tenia previst tornar a casa més de 10 hores després de ser enquestats (9%); d'aquests, la majoria més de 20 hores. Una part important dels enquestats desconeixien quan tardarien a tornar a casa (18%).

També s'observen diferències significatives en aquest període entre els enquestats el dissabte o el diumenge: la durada del període de retorn és menor entre els enquestats el diumenge.

Existeixen diferències significatives entre la durada dels períodes de sortida i retorn i les franges horàries en les que es va realitzar l'enquesta: els enquestats el diumenge portaven menys temps fora de casa que els del dissabte i tenien la previsió de tornar abans que ells.

Hem considerat com a durada de la sessió de l'activitat d'oci el període temporal total entre l'hora de sortida del domicili i la de tornada (és el resultat de l'agregació dels períodes de sortida i retorn).

La durada mitjana de les sessions, en quantitats rodones, és de 12 hores (de 10 a 14 hores) i no hi ha diferències significatives segons el sexe ni l'edat quan es consideren conjuntament totes les categories; no obstant això s'observa que la durada disminueix a mesura que s'incrementa l'edat. Sí que hi ha diferències entre la durada mitjana de les sessions dels més joves (fins a 19 anys, la màxima: 13 hores) i la dels més grans (30 o més anys, la mínima: 6.5 hores).

La durada mitjana de les sessions dels enquestats durant el dissabte és significativament més gran (13 hores; de 10 a 15) que la dels del diumenge (8 hores; de 5 a 10). Es manté l'esmentat anteriorment respecte al sexe i l'edat.

Existeix correlació lineal directa entre la durada de les sortides i les despeses personals: si augmenta la durada també ho fa la despesa (aquest aspecte l'analitzem més avall).

4.4 Itineraris, mobilitat i relacions

Segons la informació de les **xarxes**, la gran majoria dels joves quan surt va a més d'un lloc. És una tendència consolidada que implica combinar els diferents espais, segons la seva funcionalitat, horari, tipus d'ambient, proximitat.

Es fan itineraris diferents segons l'edat, les disponibilitats econòmiques, els mitjans de transport, l'època de l'any, el dia de la setmana, el lloc de residència i l'oferta d'espais d'oci. Això dona una variabilitat molt gran i diversificades combinacions d'itineraris.

Els dies fora del cap de setmana, els bars de barri solen ser el centre de trobada, sobretot per als més joves, i el final de l'itinerari. Les zones "d'ambient", discoteques de la ciutat (per als més joves) no estan tan concorreguts. Alguns dies, sobretot el dijous que surten els estudiants, es va als bars i pubs musicals.

La gran majoria dels joves va generalment a llocs propers i solament una minoria fa desplaçaments llargs amb una certa assiduïtat (les anomenades "rutes del bakalao").

Malgrat que molts dels joves es desplacen lluny, sembla que aquesta activitat és molt ocasional (determinades festes o concerts, dates assenyalades, esdeveniments com la presència a una discoteca d'un disc-jockey molt conegut) perquè preferentment i habitualment els joves es mouen en unes àrees properes al seu habitat.

La mobilitat és més gran a l'estiu, des de la ciutat a discoteques d'altres províncies i des de l'interior a la costa. Al llarg de la costa,

especialment des de Barcelona a Girona, es troben un seguit de discoteques importants, i és una ruta bastant freqüentada en ambdós sentits.

Hem pogut constatar que fer rutes més llargues és una activitat més freqüent en els de més poder adquisitiu, així com en aquells que el seu estil està molt lligat al “tecno”, i aquells que treballen en espais d’oci de la nit. Cal tenir en compte, però, que determinades àrees amb altres horaris de tancament (a l’Aragó) són atractives i s’hi desplacen joves de Catalunya. Segons les nostres dades discoteques com ara a Fraga i “afters” com el que hi ha entre Almacelles i Binefar (a la Franja) i fins i tot més lluny apleguen una alta proporció de joves de Lleida.

A les ciutats més petites predominen els desplaçaments a peu; també els desplaçaments dins les zones “d’ambient” solen fer-se a peu i aquest mitjà és més freqüent en els més joves. Quan es va més lluny (discoteques o locals allunyats entre si, fora del lloc de residència) és majoritari fer-ho en grup i utilitzant diferents mitjans: cotxe, el més utilitzat; moto (els més joves, sobretot a l’estiu i en desplaçaments curts); transport públic (tren, autobús, a vegades organitzat per un local, taxi). També a vegades els pares porten i van a buscar als més joves, si no, es desplacen amb germans més grans i/o amics.

Se surt en grup i per això en tots els itineraris hi ha llocs on es va fins una determinada hora, i altres a una altra. Hi ha llocs especialitzats per a començar la nit, per quedar, per continuar-la i per a acabar-la. El grup es troba generalment a un lloc, on es comença a beure, i alguns a comprar i a consumir les primeres substàncies il·legals. Tot absolutament es fa en grup, i a primeres hores de la nit els grups solen tenir percentatges semblants de nois i noies, però a últimes

hores en els ambients predominen els nois. Alguns, els que van amb parella, poden tornar a sortir després de portar la noia a casa seva, moment que alguns aprofiten per a consumir més substàncies o voltar més llocs.

La tendència més freqüent és la de començar la nit reunint-se amb els amics a un bar, pub, carrer, plaça, etc., per anar després a les discoteques a ballar o escoltar música, o a altres pubs, i que després es vagi a un altre lloc i fins i tot que alguns a primeres hores del dia següent busquin un “after” obert.

El que més valoren dels diferents itineraris que fan és: la concentració de joves, estar amb els amics, escoltar música, l'ambient, veure “nens i nenes”, lligar, passar el temps.

Sembla que els joves, a grans trets, segueixen aquests models (hem inclòs en la caracterització un avançament de dades sobre consum de drogues per oferir una imatge més completa):

Els que no van a discoteques o ho fan amb molt poca freqüència, i prefereixen anar a pubs, bars, i algun cop a restaurants. Hi predominen joves de més de 24 anys, sense diferències de sexe, i gent que no té una tendència musical molt marcada. Es troben amb els amics a pubs i/o bars i al llarg de la nit van canviant de locals (surten tant temps com els que van a discoteques). Una minoria, si al final de la nit té més ganes de continuar, va a “afters” fins més tard. També alguns combinen amb aquests itineraris passar per casa d'amics o acabar la nit allí. Molts d'aquest grup, anaven abans a discoteques, però per l'edat, el cansament, no agradar-los-hi, haver trobat parella més o menys estable, han deixat d'anar-hi. En aquest grup no hi ha tanta presència de gent que consumeix èxtasi. Els que consumeixen drogues, a més de tabac i alcohol, solen prendre

cannabis i molts també cocaïna. Si són consumidors d'aquestes substàncies il·legals, el primer lloc on surten sol ésser un on poden comprar per a tota la nit, i on comença el consum. Després, l'itinerari està en funció de preferències musicals, ambient o tipus de gent que va als diferents llocs.

Els que van preferentment a discoteques o “afters”. Abans d'anar a aquests locals, però, la majoria es troba a un altre lloc amb els seus amics: les 12 de la nit és el moment àlgid. A aquest altre lloc es comença a beure alcohol, i se sol fer compres i vendes d'altres substàncies. En sortir de les discoteques, una part torna a pubs i/o bars i a altres discoteques o “afters” en funció dels horaris; una minoria va a pisos d'amics. Són més joves que els anteriors, els 24 anys és la barrera, i hi ha una majoria d'homes que es fa més clara a mesura que avança la matinada. Els consums de drogues són semblants als anteriors però s'observa més presència d'èxtasi i altres derivats amfetamínics. Hi ha preferència pels estils “tecno”, “màquina”, música de ball, malgrat que també hi ha presència d'estils no tant definits.

Els que combinen trets dels dos models anteriors, i reparteixen els caps de setmana anant a discoteques o a bars i pubs. Entre aquests hi ha grups que els divendres solen anar específicament a pubs i bars, i la meitat dels dissabtes a discoteques o “afters”, combinant-ho segons èpoques amb un predomini d'una activitat o altra, i segons l'oferta d'esdeveniments especials: actuacions musicals, disc-jockeys famosos, “raves”, etc. Amb edats entorn dels 24 anys com a mitjana, i amb consums variats de drogues, predominant-hi, a més d'alcohol i tabac, la cannabis i la cocaïna. Són homes i dones, indistintament, i d'estils diversos, amb forta presència dels que no es defineixen per cap en concret.

Els que no solen anar a discoteques ni a pubs. Malgrat que esporàdicament ho facin, però amb molta diferència de freqüència respecte als altres grups. Reparteixen el temps del cap de setmana amb altres activitats: sortir amb la parella o amb els amics; anar més al cine, a restaurants o a activitats més diferenciades. Predomini de joves de més de 24 anys i/o més parelles estables. El consum és, sobretot, d'alcohol i tabac i de la resta de drogues més esporàdicament. Són d'estils diversos, indeterminats.

Els que més surten, i per tant porten a l'extrem màxim quelcom de comú a tots els joves en aquests models, són una minoria que a més tenen uns trets clars: disposen de més diners, tenen majoritàriament entre 18-24 anys, participen més de la cultura "tecno", consumeixen més drogues, es desplacen més, segueixen itineraris diversificats com els altres, però quan tot és tancat van més a "afters". El fet de sortir en aquests, sembla que tingui un contingut més central en l'estil de vida; com si fos un fort condicionant.

A l'**enquesta** també ens hem aproximat als itineraris dels joves el cap de setmana a partir de diferents indicadors i a altres aspectes relacionats:

Mobilitat territorial

Com ja hem assenyalat, només una tercera part dels enquestats (36%) considera que la discoteca o "after" en la que ha estat enquestat és el millor entre tots els que coneix. El 58% dels enquestats prefereixen llocs diferents als de l'enquesta, d'aquests, la majoria (56%) nomenen llocs de la mateixa província (representen el 32% de la mostra) i la resta (44%) llocs d'altres províncies (el 26% de la mostra). Donem per suposat que els enquestats han estat a aquests llocs, pot ser que una minoria no i que els citen, perquè els

han sentit anomenar, però des de la perspectiva de la mobilitat és prou rellevant.

En una primera aproximació hem considerat com local “proper” a la residència quan ambdós estan a la mateixa província; i “llunyà”, quan estan en províncies diferents (som conscients que la província com a unitat territorial no és idònia). Respecte a la proximitat o llunyania del local en el que han estat enquestats, el 93% dels enquestats resideix a la província en la que està situat el local i només una minoria (5%) resideix en una província diferent. Sabem per les informacions de les **nostres xarxes**, que a l'estiu o en festes assenyalades aquest últim percentatge creix. En tot cas, aquesta minoria, sol ser la que es mou més i està més posada en l'ambient de les discoteques.

Tenint en compte aquestes dades, sembla que una part considerable de la mostra es desplaça, de vegades, a locals que estan “lluny” de la seva residència i que la “mobilitat” detectada durant l'enquesta és limitada (emprant la província com a criteri). No obstant, aquesta darrera afirmació queda corregida en bona part si s'hi afegeix que el 39% dels enquestats resideix en un municipi diferent al del local d'enquesta, tot i que cal considerar que alguns locals apleguen gent de la mateixa comarca. De fet ens remetem a les consideracions que hem donat de les informacions de la xarxa per a entendre aquest punt.

Mitjans de desplaçament

Recollim aquí els diferents mitjans que utilitzen els enquestats per a desplaçar-se des del seu domicili, o del lloc del que provenen, fins al local de l'enquesta (arribada) i els que utilitzen per a retornar a casa o dirigir-se a un altre lloc (sortida). Encara que hi ha algunes

diferències entre els mitjans d'arribada i sortida, aquestes són mínimes i, per això, els considerem conjuntament.

La major part de la mostra es desplaça utilitzant vehicles privats: 75% en cotxe; 3% en moto. Una minoria es desplaça caminant (5%) i la resta (17%) en transport públic. D'aquests últims, un terç en taxi (representen el 6% del total de la mostra).

Un terç dels enquestats es desplaça conduint un vehicle; representa el 42% dels que utilitzen cotxe o moto. Cal entendre que la resta dels que utilitzen aquest mitjà, 101 enquestats, són acompanyants d'aquests conductors, ja que com hem dit en la informació de les xarxes se surt en grup (l'enquesta també ho confirma, vegeu més avall).

S'observen diferències significatives en el mitjà de desplaçament segons l'edat, sexe, ocupació i procedència dels ingressos per a despeses personals. Destaquem el més rellevant: el desplaçament en vehicle privat és més freqüent entre els de més edat (correlativament, els més joves, els menors de 19 anys, utilitzen preferentment el transport públic). Les dones utilitzen més el taxi que els homes i aquests predominen entre els usuaris d'altres transports públics i els que es desplacen caminant. El desplaçament en vehicle privat és més freqüent entre els que treballen i, coherentment, entre aquells que paguen les seves despeses personals amb els ingressos de les seves activitats.

Aquestes mateixes diferències s'observen entre conductores i no conductors: només una minoria dels menors de 20 anys condueix (la proporció de conductors s'incrementa amb l'edat); la proporció de conductors dobla a la de conductores; entre els conductors predominen els que treballen.

Desplaçaments durant la sessió de les activitats d'oci

En aquest punt analitzem si els enquestats van a altres locals o llocs, diferents del de l'enquesta, durant la sessió de les activitats d'oci; en altres termes, ens acostem a les característiques dels itineraris que segueixen.

La majoria dels enquestats des de la seva sortida de casa fins el lloc de l'enquesta havia estat prèviament en un altre lloc (69%); és a dir, només un terç dels enquestats anava a la discoteca o "after" des de casa seva. Si es consideren les característiques sociodemogràfiques només s'observen diferències significatives entre homes i dones: aquestes últimes destaquen entre els que arriben al local de l'enquesta des de casa seva.

No hi ha diferències significatives segons les franges horàries de l'enquesta del dissabte; sí entre aquestes considerades conjuntament i el diumenge. Entre els enquestats el diumenge predominen amb claredat els que van al local de l'enquesta des de casa seva.

Del total d'enquestats que havia estat en un altre lloc abans d'arribar al local de l'enquesta (69% de la mostra), la meitat havia estat a pubs o discoteques (la majoria a pubs) i una quarta part a bars. La resta, l'altra quarta part de la mostra, a d'altres llocs o fent altres activitats: restaurants o "de sopar" (10%); casa d'amics (5%); altres llocs i activitats (10%; inclou el lloc de treball).

La majoria dels enquestats pensava tornar a casa des del local de l'enquesta (69%) i una quarta part pensava anar a un altre lloc (27%). Els restants, una minoria (8%), no ho sabien.

No existeixen diferències significatives en aquest aspecte segons les característiques sociodemogràfiques.

Malgrat ser una minoria (8 casos; 4% de la mostra), és interessant assenyalar que quasi la meitat dels que no saben que faran en sortir del local de l'enquesta tampoc sap quan pensa tornar a casa.

Dels 61 enquestats que pensen anar a un altre lloc abans de tornar a casa (27% de la mostra), la majoria afirma que anirà a un altre "after", pub o discoteca (61%; representen el 16% de la mostra), els restants (39%), en proporcions similars (cadascun representa el 20% d'aquests; i el 8% dels que van a altres llocs), aniran a "menjar", a bars, casa d'amics, altres llocs o activitats, o no contesten.

Relacions i grups

Quasi tots els enquestats arriben a la discoteca o "after" d'enquesta acompanyats d'altres persones (amics): 94%. Només una minoria arriba sola (6%).

Dels que arriben acompanyats, la majoria (62%; representa el 58% de la mostra) arriben formant grups petits (fins a 5 persones); la resta, en grups més grans (més de 5 persones; 38%, 36% de la mostra).

Aquesta característica presenta diferències significatives segons totes les característiques sociodemogràfiques excepte el sexe. No obstant, només l'edat compleix totes les condicions imposades a les proves. Arribar en grup és característic dels més joves: a mesura que s'incrementa l'edat augmenta la proporció d'individus que arriben sols. Els grups més nombrosos són més freqüents entre els menors de 19 anys. Així mateix, s'observa la disminució dels grups a partir dels 25 anys.

També existeixen diferències significatives segons l'estil musical preferit: destaquem com a característic dels que prefereixen l'estètica "skin" que cap d'ells arriba sol i la major proporció relativa dels que arriben formant grups de més de 5 persones (57%).

Despesa

La despesa personal mitjana dels dies com els de l'enquesta –quan surten de nit i van a discoteques- és, en quantitats rodones, de 5.000 pessetes (de 4.500 a 5.500). Tenint en compte que la mitjana de sortides en un mes és de 6, també en quantitats rodones, suposa una despesa mitjana mensual de 30.000 pessetes.

La despesa mitjana és més gran en els homes (5.600 pessetes) que en les dones (3.600 pessetes): les diferències són significatives. No hi ha diferències significatives segons la categoria d'edat, encara que la categoria que gasta menys és la dels més joves (fins a 19 anys); tampoc segons l'ocupació (encara que els que treballen gasten més que els altres), ni segons amb qui viuen (la mitjana és més alta quan viuen amb parella). Les diferències sí són significatives segons la procedència dels ingressos: la mitjana de despesa és més baixa quan els diners els hi dona la família (3.400 pessetes) que quan provenen del treball propi (5.600 pessetes). Sabem per altres estudis que els joves rebutgen sovint demanar diners a la família, donat que consideren que són una càrrega quan no poden disposar de diners fruit del seu treball, la família té moltes despeses en perllongar-se els estudis, l'edat d'accés al treball i l'edat de tenir un habitatge i medis independents. Per la qual cosa si treballen, encara que sigui molt precàriament part dels diners o tots són per les seves despeses de lleure.

Existeix correlació lineal directa entre la durada de les sortides i les despeses personals: si augmenta la durada també ho fa la despesa.

Altres activitats d'oci (quan no van a discoteques)

L'enquesta recull també quines altres activitats d'oci realitzen quan no van a discoteques o "afters". Veiem els resultats activitat a activitat en ordre decreixent de freqüència de realització:

Anar a bars o pubs amb amics: 38%; activitats esportives: 24%; veure la televisió: 22%; escoltar música: 18%; assistència al cinema o teatre: 14%; lectura: 13%; anar a casa d'amics: 11%; assistència a espectacles esportius: 1% Una minoria diu que no realitza cap altra activitat (4% de la mostra).

A més a més, un terç dels enquestats ha esmentats activitats diverses (els percentatges per activitat són sobre el total de la mostra; també els esmentem en ordre decreixent): activitats que no solen considerar-se d'oci (per exemple, estudiar):10%; activitats relacionades amb la creació artística: música, dibuix (6%); estar amb la parella: 3%; consum de cannabis: 3%; jocs informàtics: 2%; passejar: 2%; assistència a concerts: 1% Per últim, altres activitats (en conjunt): 3%. Així mateix, els entrevistats citen activitats que haurien d'haver estat incloses en les categories de l'enquesta i que la seva inclusió en "altres activitats" constitueix un error d'anotació: 6%

Si no tenim en compte les activitats concretes que realitzen sinó només el seu nombre, els resultats indiquen que el 44% dels enquestats realitza una activitat d'oci; el 36% 2 o 3 i el 15% 4 o més. Cal tenir en compte que donat que la mitjana de sortides és de 5.8 vegades al mes, i que el 60% surt tots els caps de setmana, aquestes altres activitats no tenen gran pes i els percentatges baixos es deuen a què els que surten més no assenyalen altres activitats.

4.5 Consums i drogues

Per tal d'evitar confusions en el contingut d'aquest apartat, cal reiterar aquí el que ja hem escrit al subapartat 4.1.6. Les poblacions diana del treball de camp i de l'enquesta són diferents. Als entrevistats de camp i clau els hi vam demanar particularment informació sobre la subpoblació de joves consumidora de drogues. La població diana de l'enquesta són els joves que van a discoteques i "afters" (una subpoblació dels joves) i inclou, coherentment, consumidors i no consumidors de drogues. En tot cas, encara que amb cautela, pot considerar-se que la informació de camp refereix aproximadament a la mateixa població diana que la de la submostra de consumidors de drogues de l'enquesta (un terç de la mostra).

4.5.1 Visió general (xarxes)

Malgrat la complexitat que suposa parlar de la diversitat de consums i tendències és possible fer el disseny d'un mapa, on s'hi puguin representar els trets més freqüents, per tal d'oferir un panorama que tot i els seus canvis i dinàmiques s'atansi a la variabilitat existent.

Segons la informació de les nostres **xarxes**, en primer lloc creiem que és fonamental diferenciar entre el que és el cap de setmana i els altres dies, i el que representen aquests períodes tant diferenciats no tant sols per al consum sinó també per a un seguit d'aspectes relacionats amb la societat en general i especialment amb els joves i adolescents.

El cap de setmana és el període on es concentra gran part del consum de drogues legals i il·legals. La resta de la setmana té uns

ritmes molt diferenciats, excepte en el temps de vacances o períodes molt excepcionals. Malgrat tot, i com a tendència general, això és més palès respecte a les drogues il·legals.

La setmana és el temps de “normalitat”, de treballar, estudiar, estar amb la família, gaudir d’activitats més centrades en la llar, i d’afeccions i formes diferenciades de gaudir del temps lliure que resta. Entre aquestes, per a alguns, el fet de sortir amb els amics pot tenir una importància relativa. Només una minoria dels joves surten a llocs d’oci, bars, pubs, places, parcs, carrers en general (especialment al bon temps) fins i tot una petita part d’aquesta minoria pot anar a discoteques. D’aquests que surten i es troben amb els amics, l’activitat de consumir drogues si arriba a produir-se és fa amb una intensitat molt més baixa que el cap de setmana. Alcohol, tabac i cannabis per ordre d’importància són les drogues més utilitzades i en els contextes esmentats.

D’aquestes, el tabac és la que es consumeix amb més regularitat i tot i que el seu consum també augmenta el cap de setmana, les diferències en les freqüències i intensitat no són tant importants com en les altres.

L’alcohol a més d’una intensitat més baixa de consum durant la setmana sol canviar el tipus de begudes, així cerveses i “carajillos” tenen més presència que combinats i licors.

El consum de la cannabis disminueix, sobretot, en els consumidors que la tenen com una substància més; i no disminueix tant en aquells per als quals és la droga més important o entre aquells que la utilitzen mesclada o circumstancialment. La cocaïna i l’èxtasi, excepte per a una reduïda minoria, són drogues de cap de setmana preferentment.

Cal esmentar que entre certs sectors de la població -especialment, estudiants universitaris i professionals del món de la nit- hi ha una certa “tradició” de sortir els dijous o d’organitzar festes; així, el dijous és un dia que s’assembla més al cap de setmana quant a les pautes de sortir i consumir drogues.

El cap de setmana concentra i dispara els consums de totes les substàncies, a excepció de les matisacions que acabem de fer. També hi ha persones que no consumeixen els altres dies i que només ho fan en aquest període.

L’alcohol, el tabac i la cannabis són les drogues preferides durant la setmana i també el cap de setmana. L’alcohol és la més acceptada i valorada, li segueixen la cannabis i la cocaïna. La cocaïna, l’èxtasi, les amfetamines, els al·lucinògens, els derivats amfetamínics i altres, són més de cap de setmana. També, són molt freqüents les combinacions i mescles.

L’alcohol, el tabac i la cannabis són presents en tots els ambients i espais, i la cocaïna cada cop més. Es prenen a qualsevol lloc (carrer, pubs, bars, discoteques, “afters”, pisos). El consum de pastilles es dona preferentment a les discoteques (malgrat que una minoria les consumeix a qualsevol lloc) i el de cocaïna s’està adaptant a tots els espais.

Invitar als amics és freqüent i per a totes les substàncies. Alguns grups intercanvien el que tenen i alguns ho compren tot junts. Invitar potencia les relacions grupals i genera un “ritual de reciprocitat”. Com en altres àmbits en què la reciprocitat és present, els que pretenen “gorrejar” són arraconats.

Hi ha grups de consumidors que surten amb gent que no consumeix, la qual cosa no sembla un problema.

L'edat és un factor cabdal en els consums de drogues. A partir dels 24 anys, aproximadament, la gent va desconnectant del món del consum, tenen més responsabilitats i menys temps per a la festa i/o prefereixen altres activitats. Tenen més autonomia i van acumulant experiències més o menys precàries en el món del treball, parella, etc. Per tant la seva socialització no necessita tant dels parells i la seva identitat està més afermada.

Per a alguns, l'edat també pot implicar tenir més diners, i si no hi ha més obligacions, pot implicar consumir més o bé consumir substàncies més apreciades i cares com la cocaïna. De la mateixa manera, s'observa que els més joves que tenen menys disponibilitat de diners, tendeixen a consumir més les substàncies més assequibles pel seu preu (èxtasi, speed, al·lucinògens).

Sortir amb parella pot contribuir a fixar els consums, quan tots dos són consumidors, però generalment a la llarga els redueix, perquè la parella cerca amb el temps altres llocs o perquè el grup es desfà quan hi ha parelles i aquestes van a altres llocs. En parelles en que un dels dos no consumeix, és un fre per al consum, i quan són les noies les no consumidores, els nois consumeixen amagats de la parella i/o quan les deixen a casa i després tornen a sortir amb el grup d'amics. Si es trenca la parella en un principi es pot veure accelerat el consum.

4.5.2 Consums segons l'enquesta

Aquest apartat recull diversos consums al llarg de la sessió de l'activitat d'oci enquestada; els consums, per tant, són d'aquest mateix dia.

Alimentació i consums de begudes no alcohòliques

La major part de la mostra ha menjat a casa seva abans de sortir (76%), més d'un terç havia menjat quelcom durant la sessió i abans de ser enquestat (37%) i el 42% pensava fer-ho després de l'enquesta i abans d'anar a dormir.

Si aquestes tres situacions (abans, durant, després) es consideren per separat, de totes les característiques sociodemogràfiques només s'observen diferències significatives entre homes i dones. Si es consideren conjuntament (el rellevant és si s'alimenten o no), no hi ha diferències entre ells. De fet, només una minoria no ha menjat res (menys del 10% de la mostra). No obstant, considerem que és una dada important; especialment si es té en conte que la durada mitjana de les sessions és de 12 hores i el probable elevat desgast energètic de les activitats que realitzen (essencialment: ballar).

Només la meitat de la mostra ha begut o pensa beure al llarg de la sessió aigua o altres begudes no alcohòliques (54%). Aquest resultat destaca per ell mateix i ens sembla baix; però destaca especialment si es compara amb el de consum de begudes alcohòliques: 72% (aquest resultat, a més a més, no inclou la previsió de fer-lo).

Tabac

La majoria dels enquestats fuma: 67%. No existeixen diferències significatives segons sexe i edat. No obstant, s'observa una disminució de la proporció de fumadors entre els majors de 24 anys.

Alcohol

Com ja hem assenyalat el 72% de la mostra ha consumit alcohol. Per tipus de beguda, separatament, els resultats són: quasi la meitat de la mostra consumeix (ha consumit aquest dia) combinats (46%), una quarta part cervesa o vi (24%) i una proporció una mica més baixa destil·lats (20%).

Hem reagrupat aquests resultats en tres categories (la quarta la formen els abstemis): cervesa o vi (exclusivament); destil·lats i combinats (exclusivament); totes les begudes considerades. D'aquesta manera, tenim el següent: abstemis: 28%; cervesa o vi: 13%; destil·lats i combinats: 55%; totes: 4%. Com s'observa, la majoria de la mostra consumeix begudes alcohòliques de graduació alta.

Existeixen diferències significatives en el consum d'alcohol segons el sexe. La proporció de dones abstèmies és quasi dues vegades la dels homes. Així mateix, també es donen segons el tipus de beguda: els homes consumeixen begudes de graduació alta en una major proporció (63%) que les dones (49%).

Hi ha diferències significatives segons la franja horària de l'enquesta: els abstemis són més freqüents en la primera franja del dissabte (de 00.30 a 02.00) i el diumenge. El mínim d'abstemis, o màxim de bevedors, coincideix amb la tercera franja del dissabte (de 04.00 a 10.00). També s'observen diferències segons tipus de beguda i en el mateix sentit: major consum de begudes de graduació alta a mesura que avança la nit (especialment a la tercera franja).

També existeixen diferències significatives segons la situació de l'enquesta (indica el consum a l'interior del local en el que s'ha

enquestat i també els consums previs): més abstemis entrant i més bevedors sortint, especialment de destil·lats i combinats.

Les diferències són significatives segons la durada del període de sortida (no ho són segons el de tornada): a mesura que augmenten les hores augmenta la proporció de bevedors en general i de bevedors de combinats i destil·lats en particular. Si es considera la durada total de la sessió, la relació és clara i significativa: quan més perllongada sigui aquesta més es redueix la proporció d'abstemis.

També existeixen diferències significatives entre els que arriben des de casa seva o venen d'altres llocs: entre aquests darrers s'observa una major proporció de bevedors.

Així mateix, la proporció de bevedors és major entre els que arriben en grup (les diferències respecte als que arriben sols són significatives).

Alcohol i tabac. Les diferències són significatives: els bevedors fumen en major proporció que els abstemis i els bevedors d'alcohol de graduació alta, fumen en una proporció major que els altres bevedors. Els fumadors beuen alcohol en major proporció que els no fumadors. La meitat de la mostra fuma i beu alcohol (54%); el 15% dels enquestats ni fuma ni beu alcohol.

Altres drogues

La majoria dels enquestats no havia consumit aquest dia (en endavant, consumeix) cap de les drogues que considerem en aquest apartat (en endavant, drogues): 64% de la mostra. En altres termes, el 36% consumeix una o varies.

La proporció de consum de cada una d'aquestes drogues és (en ordre decreixent; percentatges sobre el total de la mostra): Haixix: 23%; Cocaïna (esnifada): 14%; èxtasi (pastilles): 12%; marihuana: 6%; cocaïna (fumada): 4%; speed: 2%; inhalants (2%). Les restants són (un cas de cadascuna: 0,4%): amfetamines, èxtasi (líquid), tranquil·litzants, al·lucinògens, heroïna, ketamina.

No existeixen diferències significatives entre les característiques sociodemogràfiques i el consum o no de drogues ni segons aquestes.

No hi ha diferències significatives entre conductors i no conductors.

Hem reagrupat els resultats sobre consum en quatre categories considerant el consum exclusiu de les drogues agregades (la cinquena la formen els no consumidors): cannabis (haixix i marihuana), cocaïna (esnifada i fumada), èxtasi (pastilles i líquid) i altres (inclou combinacions diverses de totes les drogues consumides). Així, reagrupades les categories, els resultats són: cannabis: 13%; cocaïna: 5%; èxtasi: 4%; altres: 14%; no consumidors: 64%

Les proporcions de consum exclusiu de les principals drogues respecte al total de consum de cadascuna d'elles és tal com segueix: cannabis: 45%; cocaïna: 27%; èxtasi: 28% Com es pot observar, quasi la meitat dels consumidors de cannabis només consumeixen aquesta droga; en canvi, entre els consumidors de cocaïna o èxtasi això només passa en una quarta part d'ells.

Existeixen diferències significatives segons la durada de la sessió: quan més perllongada és, més alta és la proporció de consumidors.

Tabac. Les diferències són significatives. Els consumidors de drogues fumen en major proporció que els no consumidors. Una quarta part de la mostra ni fuma ni pren drogues i el 39% fuma i consumeix drogues.

Alcohol. Les diferències són significatives. Els bevedors consumeixen drogues en major proporció que els no bevedors i els bevedors de begudes de graduació alta consumeixen en major proporció que els altres bevedors. El 29% de la mostra consumeix alcohol i drogues i el 22% no consumeix drogues ni alcohol (abstemis).

La interacció de cocaïna i alcohol és clara: cap consumidor exclusiu de cocaïna és abstemi d'alcohol; quasi tots els consumidors de cocaïna consumeixen destil·lats i combinats (recordis que són una minoria a la mostra: 5%).

Entre els consumidors exclusius d'èxtasi hi ha tants consumidors de destil·lats i combinats com abstemis d'alcohol (recordis que són una minoria en la mostra: 4%)

Despeses. Les diferències en les despeses personals mitjanes en dies com el de l'enquesta són significatives segons el consum de drogues: més altes quan hi ha consum (7.100 pessetes) que quan no (3.800 pessetes); també, encara que menys clarament, en relació al consum d'alcohol: consumidors: 5.300 pessetes; no consumidors: 4.200. La mitjana de despesa és més alta entre els consumidors de cocaïna i èxtasi que entre els consumidors exclusius de cannabis.

Noves drogues. En l'enquesta es preguntava si havien consumit "alguna droga nova". Aquesta pregunta pretenia recollir tant les drogues que s'han introduït en el mercat més recentment com els

inici de consum en drogues concretes. A la pràctica, segons els resultats obtinguts, hem de parlar d'inici de consum recents en substàncies ja conegudes i analitzades aquí i no de “noves drogues”. En qualsevol cas, el 14% dels enquestats ha contestat afirmativament.

Finalment, recollim les observacions sobre alcohol i drogues de l'equip d'enquesta. Segons les esmentades observacions, 8 enquestats mostraven “signes observables” de consum de drogues i varen negar el consum. Dos enquestats no havien consumit drogues en el moment de l'enquesta però varen afirmar que pensaven fer-ho més tard i uns altres dos es varen declarar com consumidors en altres ocasions (no en aquest dia). Un enquestat estava notòriament ebri i un altre “col·locat”.

4.6 Efectes i conseqüències

Com ja hem assenyalat a l'apartat 3.10 del capítol 3, l'anàlisi dels efectes positius i negatius (així com de les conseqüències) sempre que es faci de forma elàstica ens pot donar molts elements per a entendre i aprofundir en les trajectòries de consum reals seguits pels consumidors i en les circumstàncies que els hi permeten prendre decisions per a consumir, continuar i/o deixar de fer-ho.

Segons la informació obtinguda de les nostres **xarxes**, gran part dels entrevistats –i sobretot els que no fan consums molt intensius– creuen que els efectes d'un signe o altre, depenen força de l'estat d'ànim de la persona, del context i també de la substància.

En general, els consumidors ens han manifestat que el consum de drogues legals i il·legals augmenta els lligams del grup de

consumidors, entre altres aspectes, perquè comparteixen complicitat, risc, comunicació i similituds d'identitat ("anem del mateix"). Hi ha una millora de les relacions interpersonals o una potenciació d'aquestes. Amb el temps, pels consumidors més intensius, el que era positiu pot generar problemes donat que es produeixen més "mals rotllos", sobretot més agressivitat tant dins del grup com cap a fora, i el trencament de determinades relacions.

4.6.1 Efectes i valoracions positius

Estar sota els efectes de les drogues, "anar col·locat" és molt valorat. Fins i tot quan no es troben raons per a justificar el fet de prendre drogues es veu que anar "col·locat" té un valor per sí mateix, sobretot per als més joves.

També està força valorat saber que el que fan té un cert risc, que va des de la consideració d'una malifeta, una cosa que no haurien de fer, al raonament "jo ho controlo, ho deixaré quan vulgui solament és un joc".

Alguns també consideren positiu consumir drogues, perquè per a ells és un indicador de més llibertat, la qual cosa cal associar-la al sentit de sortir a la nit, sobretot en els més joves.

Existeixen diferents visions sobre els efectes positius concrets que diuen experimentar els consumidors en una sessió de consum. Com que l'apreciació és del tot subjectiva, intentarem agrupar-los a partir dels que són més referenciats:

Es valora la desinhibició que en general produeixen les substàncies, la qual cosa predisposa a contactar més amb els altres.

Es valoren aquells efectes que permeten anar de festa i augmentar-ne la intensitat així com les relacions amb els demás. Per això, els efectes estimulants són molt ben valorats ja que permeten ballar, aguantar, frenar la baixada, etc.

L'alcohol està molt ben valorat. S'aprecia la seva compatibilitat amb altres substàncies, la seva diversitat d'efectes, el fàcil accés i la disponibilitat constant. També que no està adulterat.

La cannabis té també una valoració molt alta, amb l'excepció d'una minoria que algun cop ha valorat l'experiència de consum amb certa ambigüitat. L'accés també és dels més fàcils. El que agrada més és l'aspecte sedant i relaxant que permet utilitzar-la fins i tot per a dormir quan s'han pres molts estimulants. En ser una de les primeres substàncies d'inici també es valora més. Aprecien els seus efectes tranquil·litzants que permeten una certa eufòria relacional. Una minoria de consumidors practiquen l'autocultiu per evitar comprar substàncies molt adulterades i perquè prefereixen els efectes més suaus i nítids de la marihuana.

La cocaïna és especialment valorada. Molts consumidors i informants relaten que és "la reina"; l'inconvenient és el seu cost. S'aprecia la seva capacitat estimulante que permet aguantar moltes més hores ballant, parlant, sortint, amb els amics, etc. Es valora que no deixa "ressaca" i que és una substància "neta", que combina perfectament amb totes les substàncies; especialment, amb l'alcohol: apaivagant el pitjor de l'alcohol a la baixada i facilitant beure el que es vol.

L'speed sembla que és acceptat quan no hi ha cocaïna o quan no hi ha diners per comprar cocaïna. Alguns, quan l'speed és de molt

bona qualitat també l'aprecien força. Els consumidors el prefereixen per a combinar-lo amb altres drogues i potenciar els efectes.

Els al·lucinògens són valorats positivament pels més joves. Aquesta valoració sol modificar-se a partir de diverses experiències, fins i tot arribant a ser negativa.

L'èxtasi és molt valorat, sobretot per la seva combinació d'efectes: una al·lucinació suau compatible amb l'ambient del ball (llum, sons repetitius, etc.) i, sobretot, l'estímul amfetamínic. S'aprecia molt que predisposa a relacions positives i això genera un bon ambient on tothom es veu reconfortat. S'entra en un estat totalment diferent d'alegria i de sensacions compartides amb els altres, de voler conèixer a la gent, tocar-los i quedar-se en suspensió en aquell estat. Es potencia els efectes amb la música i, per això, l'èxtasi és molt apreciat per a ballar.

4.6.2 Efectes i valoracions negatius

Respecte als efectes negatius succeeix quelcom semblant als positius: valoracions i percepcions diversificades dels informants de les xarxes. Veiem-ho:

Les adulteracions de les substàncies són percebudes, sobretot, quan es presenten efectes que no coneixien anteriorment. Això és així perquè quan porten un temps consumint saben reconèixer els efectes negatius –com, per exemple, un “cop de calor”- i saben que fer per minorar-los. Però amb l'adulteració es troben sense referents i això produeix molta angoixa.

Es tem no poder dormir sobretot quan s'han pres molts estimulants, i es contraresta fumant cannabis, anant a caminar, menjant i amb força paciència.

En relació a l'alcohol destaquen les valoracions negatives de les “ressaques” del dia després; el fet de no recordar al dia següent el que es va fer; l'agressivitat més alta i més susceptibilitat amb els altres. Algunes substàncies –especialment, la cocaïna- encobreixen els seus efectes negatius, i augmenten les ganes de beure.

De la cocaïna veuen com a negatiu que quan es porta temps consumint-la genera molta ansietat, taquicàrdies i per a alguns augmenta el consum d'alcohol. Les “ressaques” o “baixades” de cocaïna fan augmentar el consum de la mateixa, però tot i això aquestes arriben i s'han de patir els efectes: inseguretat, dificultats per a pensar, mal humor. Els que fan consums més intensius perden la relació amb els que no “van de coca”.

L'èxtasi produeix molta set i deixa la boca seca; tensió a la mandíbula i poden aparèixer mareigs quan baixen els efectes. Quan l'èxtasi és de baixa qualitat la “ressaca” deixa molt aixafat fins i tot al dia o dies següents. Alguns han tingut males experiències en sessions de consum concretes quedant-se com a “catatònics”, “bloquejats” o com a “autistes”. Els que porten més temps consumint perceben “pèrdua de memòria”, “ansietat”, “inquietud”, “manca de concentració”, “apatia”. Fa augmentar les ganes de beure alcohol, però a diferència de la cocaïna no dona més resistència als efectes d'aquest.

La cannabis fa venir gana i son. També, fa perdre les ganes de treballar.

De l'speed es valora negativament que “accelera molt”, posa nerviós, i hi ha menys autocontrol. A més, que és difícil dormir després del consum i que produeix molta “ressaca” que es pot allargar diversos dies.

Els al·lucinògens perquè potencien “neures” i “obsessions”. Són imprevisibles les reaccions i comportaments després del consum.

En general els que porten més temps consumint i amb consums més intensos, temen poder arribar a tenir problemes pel consum i pel tipus de vida i no volen “quedar-se pillats”. Sobretot temen problemes psicològics: “ratllar-se el coco”.

Un altre aspecte negatiu és la necessitat d'augmentar les dosis, sobretot amb les pastilles degut a la davallada de qualitat.

Són una petita minoria, però hi ha gent que ha tingut problemes importants pel consum conjunt de totes aquestes substàncies: són consumidors intensius amb llarga experiència. Els problemes més importants fan referència a alteracions greus del comportament. Quan això succeeix se sol minorar o deixar el consum i l'ambient (solen ser persones que han viscut molt intensament la nit).

4.6.3 Conseqüències negatives

Per a la majoria dels **informants de les xarxes** consumir implica augmentar la despesa, la qual cosa incideix negativament perquè es restringeixen altres activitats que també tenen un cost. També pot fer aparèixer, en alguns casos, petits deutes que malgrat es contrauen amb coneguts a la llarga poden produir importants interferències entre ells. Aquest pot ser un motiu pel qual alguns comencen a fer

petites activitats de tràfic de drogues, per a poder pagar-se el consum. Apareixen repetides referències a què quan el consum és molt alt, s'ha de començar a vendre, perquè sinó no es pot mantenir. Aquestes referències són específicament d'aquells que surten i consumeixen molt.

Els que estan implicats en activitats de tràfic valoren com a negatiu el risc de ser descoberts, el de vendre a vegades fiant, i els controls policíacs. La resta de consumidors també ho fa, però amb menor intensitat.

Dels locals es valora negativament la manca i/o l'escassa disponibilitat d'aigua; el fum artificial, que en alguns llocs forma part del context, diuen que carrega més l'ambient i a vegades se "senten perduts". També que els membres de seguretat es comporten amb molta violència, i de la mateixa forma que això pot intimidar, pot també augmentar les baralles entre ells i els clients.

Una altra conseqüència negativa són les baralles dins del grup d'amics per deutes. També, en negatiu i a altra escala, aquestes baralles es poden produir en determinades circumstàncies entre gent de grups, barris i/o pobles diferents, sobretot quan es va més "col·locat". Els entrevistats fan referència a què el "bon rotllo" de principis dels noranta s'ha perdut i ara és possible que per nimietats sorgeixin les baralles: per mirar a una noia, ser un desconegut, ensopegar amb altres, etc.; és com si la gent "estigués més susceptible". Molt esporàdicament, petits grups de "skins" es poden dedicar a provocar i muntar aldarulls i baralles. La major part vinculen aquests conflictes al consum d'alcohol.

L'alt preu de la cocaïna, la qual cosa generalment frena el seu consum, té una conseqüència negativa en una minoria de

consumidors amb un consum elevat: pot comportar altres problemes com deutes, vendre (suposa algun grau d'implicació en el mercat).

Es tem al cansament després de llargues sessions fora de casa i de consum. Molts ho combaten amb certes estratègies, principalment amb estimulants. Però, en general, i sobretot en els que porten més temps consumint i ho fan amb més intensitat, el després es veu amb cert temor, i malgrat els intents d'evitar-ho (més substàncies, més hores) finalment apareixen els efectes negatius i les possibles conseqüències associades.

Els que fan consums més intensius manifesten la por a què el grup d'amics es disgregui, perquè augmenten certs estats d'angoixa i agressivitat, "paranoies" i altres "mals rotllos". Aquest fet produeix desconfiança amb els altres.

Pel que fa a l'àmbit personal i familiar, una petita minoria ha viscut un augment dels problemes amb la família a causa del consum: més distanciament, més conflictivitat. Alguns han trencat amb la parella. També, però pocs, han deixat els estudis per posar-se a treballar i poder disposar de més diners.

Són una minoria els que han requerit atenció mèdica d'urgències. Tot i això els episodis més freqüents són: consumidors de pastilles esfereïts per tenir al·lucinacions; consumidors de cocaïna per taquicàrdies; borratxeres d'alcohol; ferits per la seva participació en baralles entre ells o amb els porters i accidentats de trànsit tant de lleus com de greus. En aquest sentit, són freqüents els accidents de motos petites en els desplaçaments entre discoteques a la matinada; més entre els més joves i dins les ciutats.

Conseqüències negatives per a la conducció

En general, la velocitat atrau als joves i la valoren. El cotxe/moto, sobretot quan condueixen, els transforma, els fa sentir més “adults” i tenir més capacitat per a determinades conductes. Una gran part dels joves no té una forta percepció del risc i, en conseqüència, no sembla que prengui precaucions a l'hora de conduir sota els efectes de les drogues.

Fins i tot, una minoria quan fa llargs desplaçaments destaca que va “a fer quilòmetres”, la qual cosa té un valor per sí mateixa.

Una minoria creu que controla tant o més després de consumir alcohol i altres drogues per la qual cosa ho pot fer amb certa freqüència.

El pitjor és conduir sota els efectes al·lucinògens però molt pocs ho han fet i alguns han tingut accidents.

Alguns han participat en curses improvisades sota els efectes de l'alcohol i/o altres drogues.

Els controls d'alcoholèmia han incidit en propiciar determinades estratègies de minorar el consum d'alcohol o de no conduir quan s'ha begut (els amics ho pacten i s'alternen en la conducció), però també és freqüent que es facin rutes per camins per evitar-los.

Al marge d'aquesta qüestió dels controls, en el conjunt de la xarxa d'informants destaquen els que estan preocupats pel risc d'accidents i entre les mesures que adopten destaquen (a més de les citades, molt freqüents): si s'està cansat deixar passar un temps abans de conduir; agafar taxis o altres transports públics; anar a peu; esperar

un temps i caminar o menjar fins que els efectes del consum baixin; quedar-se a dormir a casa d'amics.

Els més joves semblen els menys preocupats per aquestes qüestions, perceben menys el risc de conduir i per tant valoren la velocitat i prenen menys mesures per a disminuir les conseqüències negatives que puguin aparèixer.

A l'**enquesta** ens hem aproximat al tema, però amb els comentaris que segueixen no pretenem establir una relació causal entre consum d'alcohol i accidents de circulació sinó només aproximar-nos a un probable comportament de risc. Cal remarcar que desconexem completament en quines circumstàncies es varen produir els esmentats accidents.

A la mostra hi ha una major proporció d'abstemis entre els conductors que entre els que no condueixen (les diferències són significatives). No obstant, la majoria dels que condueixen ha begut alcohol (63%; representa el 20% de la mostra).

El 13% dels enquestats (conductors i no conductors) va tenir algun accident de circulació en els mesos previs a l'enquesta i quasi la meitat dels enquestats (48%) afirma que algú proper a ells ha tingut algun accident en el mateix període.

La situació dels conductors el dia de l'enquesta ofereix els següents resultats. Com ja hem assenyalat, la majoria d'aquests ha begut alcohol (46 casos; 63% dels conductors). D'aquests conductors-bevedors, el 17% ha tingut algun accident de circulació (són 8 casos: representen l'11% dels conductors i el 4% de la mostra).

4.7 Mercat

Encara que l'estudi del mercat no constitueix un objectiu prioritari de l'Observatori, hem recollit informació al respecte, especialment de les xarxes a petita escala. Aquest és l'únic nivell del mercat que interessa des d'un punt de vista de salut pública.

De la informació obtinguda de les **xarxes**, es pot dir que en general hi ha una oferta mantinguda i diversificada de totes les drogues il·legals i que els consumidors hi tenen una bona accessibilitat, excepció feta de moments concrets i a un nivell local, ja que per qüestions de pressió policíaca, desabastament o altres, pot donar-se una manca d'accés a determinades substàncies.

Els consumidors, un cop iniciats al consum (i molts fins i tot abans), tenen i disposen de contactes i informació sobre substàncies, qualitat, preus i els canvis que es produeixen en aquests aspectes. La qualitat d'aquesta informació i el nivell de contacte amb el mercat estan condicionats pel tipus de consumidor, pel temps i freqüència de consum, la inclusió en xarxes socials amb forta presència de consumidors i el coneixement d'un territori determinat.

Atenent a la seva estructura, i pel que fa referència a les substàncies il·legals centrals en aquest informe, les implicacions en el mercat poden ser analitzades a tres nivells diferents:

De nivell baix: persona que compra habitualment petites quantitats al mateix proveïdor (o a varis) per al consum de tot el grup d'amics. Aquesta figura que, en un principi pot ser rotativa, també pot acabar per institucionalitzar-se i assumir aquest paper sempre la mateixa persona del grup; aquest no vendrà a ningú de fora de la seva xarxa

(o en tot cas a molt pocs). Això comporta un cert risc, perquè en cas d'un escorcoll policíac abans de distribuir-ho als companys, pot implicar una acusació de tràfic de drogues o bé una sanció en aplicació de la Llei sobre Protecció de la Seguretat ciutadana. Aquests petits distribuïdors, no solen disposar de totes les substàncies i aquestes activitats no van dirigides a cercar uns guanys. Com a molt es pot intentar, segons la dimensió del grup d'amics, que part del consum propi sigui gratuït. Pel fet de continuar molt temps en aquesta activitat, alguns dels petits "consumidors/traficants" poden donar un salt al segon nivell, però molts no arriben a fer-ho mai.

Traficants de nivell mitjà: solen tenir una clientela més o menys fixa, i a més es mouen pels espais de consum o a les proximitats. La majoria són també consumidors. Ofereixen una varietat de substàncies, malgrat poden estar més especialitzats en una o varies. El volum de vendes pot ser molt variat: depèn dels clients i del nivell de dedicació. Part d'aquest grup amb el temps pot evolucionar cap al tipus següent, i part resten amb una grandària limitada de negoci que els hi permet combinar aquesta activitat amb la seva activitat professional habitual.

Traficants més "institucionalitzats", amb una clientela més ampla. Poden vendre als anteriors i tenir clienteles i substàncies diversificades. Una part d'ells s'especialitzen en aquesta activitat que pot arribar a ser la principal o l'única.

Aquests dos tipus últims, als quals ens referim com a traficants, compren a xarxes més importants o en són representants, solen preparar els productes per a la seva venda definitiva i també poden arribar a adulterar-los per a obtenir més guanys. Cobreixen totes les

demandes utilitzant diferents estratègies, segons el control dels locals i la pressió policíaca.

Segons la informació obtinguda, el funcionament de la xarxa de distribució presenta les següents característiques:

Dins dels locals d'oci. Els traficants de tipus mitjà poden fer transaccions en aquests espais on solen tenir unes àrees determinades i on són localitzables fàcilment per la seva clientela i la més fluctuant. La seva presència està condicionada al seguiment que en fan els membres de seguretat, i també poden emparaular la transacció i posteriorment materialitzar-la a fora (pàrquing, cotxe, carrer, etc.).

A les proximitats dels locals d'oci, on els cotxes i altres llocs són fonamentals.

Al carrer en el sentit més estricte. A determinades zones on la compra i venda sol ésser més habitual. Aquestes zones estan controlades per la policia, i distribuïdes pels traficants entre ells.

Per telèfon mòbil. Aquesta modalitat cada cop és més freqüent i és utilitzada pels dos tipus de traficants als que ens estem referint ("mitjà" i "institucionalitzat"). Comporta més seguretat per a ells i és una forma de defugir dels problemes associats als altres espais citats.

A pisos particulars. També en els darrers temps sembla que és una modalitat que creix, i que no sols s'hi poden trobar substàncies que tradicionalment s'hi venien, com la cocaïna, sinó també les altres.

Venda al domicili particular del comprador. Relacionat amb la venda per telèfon principalment, o amb contactes que es fan al carrer o als locals d'oci.

Els traficants als que ens referim poden estar especialitzats en una o unes substàncies concretes, però sembla dominar aquells que ofereixen més varietat. Alguns manifesten que, valorant el risc, prefereixen vendre aquelles substàncies que permeten més marge²⁷, i que prefereixen fer-ho per telèfon i evitar vendre'n a llocs on és fàcil descobrir-los com als voltants dels locals, a dintre o al carrer en sentit ampli. Tots tenen diferents estratègies per a minimitzar el risc, la qual cosa ens permet apuntar que els llocs de més risc i control poden ser ocupats per aquells que tenen menys experiència o un nivell de venda i preparació més baix.

Els **preus** són més o menys estables en el període que hem estudiat. Podem constatar que en els darrers anys s'ha donat una tendència a la baixa, sobretot en el cas de les pastilles i al·lucinògens, la qual cosa també està relacionada amb una davallada de la qualitat.

Les diferències més contrastades en els preus no afecten tant als consumidors finals sinó que tenen a veure amb la compra per part dels traficants que fluctua segons la quantitat i la qualitat, i molt esporàdicament amb altres aspectes que afecten al mercat (oferta, pressió policíaca, demanda, etc.). El preu de venda final al detall de les principals drogues oscil·la més o menys així:

²⁷ La qual cosa pot afectar també a tot el que fa referència a canvis en el consum i a l'aspecte constatat en aquest informe d'augment del consum de cocaïna.

Pastilles d'èxtasi	800-1200 Pessetes/unitat
Èxtasi líquid	3.000 Pessetes/unitat
Cocaïna	9.000-10.000 Pessetes/gram
Speed	4.000 Pessetes/gram
Al·lucinògens	1.000 Pessetes/unitat
Cannabis	6.000-9.000 Pessetes/25 grams

El preu final, malgrat aquestes tendències i l'escassa oscil·lació al detall, pot presentar petites variacions segons la qualitat, l'oferta, la demanda, dies molt concrets (una macrofesta, "rave", etc.), i sembla que el fet més influent en les variacions del preu són les festes molt importants, la qual cosa dóna raó de l'estabilitat de l'oferta i de la demanda.

Els consumidors consideren que l'**accessibilitat** és bona, i aquesta valoració augmenta a mesura que porten més temps consumint i/o estan inclosos en xarxes socials de consumidors experimentats.

Amb l'experiència en el consum, canvien les seves **pautes de compra**: no compren tant al carrer o a desconeguts ni als llocs finals d'oci sinó que prefereixen comprar a traficants coneguts, per telèfon o a pisos (del venedor o el seu propi) o als primers locals on surten a la nit, prèvia cita o perquè saben que hi trobaran als venedors. Podem afirmar que a més temps consumint més facilitat i millors ofertes per a comprar/consumir.

Tot i que en general gran part dels consumidors afirmen que en els darrers anys la **qualitat de les substàncies** ha disminuït considerablement, sobretot en les pastilles (aspecte ja considerat), tots ells intenten estratègies per a minimitzar-ho en funció de la seva situació i experiència: comprant a traficants de confiança, no

comprant a desconeguts, provar-ho abans de comprar, etc. Per obtenir substàncies de qualitat, creuen que el millor és conèixer i tenir un distribuïdor fix i comprar a casa seva o per mòbil.

La gran majoria de consumidors compren per a una sessió de consum i molts fins i tot ho fan amb menys previsió (a vegades pot allargar-se la sessió més del que es preveia), per la qual cosa es poden veure necessitats de comprar al llarg de la sessió de consum. Són una minoria els que compren pensant en diverses sessions, i solen ser individus molt posats en la nit o que en tenir molta disponibilitat de diners poden comprar més del necessari per a una sessió si la qualitat de les drogues és molt bona.

Hi ha la percepció que **determinades presentacions** de les drogues tenen més qualitat: les càpsules millor que les pastilles. També, a vegades, **segons el preu**: les pastilles més cares són més bones.

4.8 Consideracions finals

1. La informació obtinguda mitjançant les diferents estratègies de recerca emprades a l'Observatori, malgrat les diferències entre aquestes i les dificultats d'integració, és força congruent i ofereix una imatge prou consistent i vàlida.

2. Els estils de vida, les diferents formes de viure i interpretar el temps lliure i el lleure, factors cada cop més importants en la socialització dels joves, constitueixen el marc apropiat on situar els consums de drogues com una activitat més entre altres.

3. Els joves catalans, quant als aspectes considerats en aquest informe, no es diferencien en el que és essencial dels de la resta de l'Estat i dels d'altres països d'Europa. Majoritàriament formen part, encara què en diversos graus, d'una "cultura de l'esbarjo", lligada al benestar i al predomini de les classes mitjanes, que al mateix temps que unifica i globalitza comportaments, oferint models a seguir, es fragmenta i diversifica a cada lloc oferint també la possibilitat de distanciar-se d'aquests models, recreant-los i particularitzant-los. Aquestes dues tendències (globalitzadora i fragmentadora) semblen oposar-se, però no són contradictòries sinó que expressen la complexitat del procés de socialització, d'incorporació a la societat, en situacions caracteritzades per la coexistència de diferents sistemes de valors que estan en conflicte.

4. Cal destacar aquí que els joves, tot i les regularitats que s'observen, no constitueixen una categoria homogènia. Els processos de creació i difusió d'estils i modes són complexos i configuren un teixit format per grups identificables però plàstics i, en part, sobreposats amb límits difosos i permeables entre ells.

L'Observatori ho ha detectat i, especialment, ha detectat una de les minories innovadores dins l'anomenada cultura "tecno". El seguiment i l'aprofundiment en l'estudi d'aquesta i altres minories semblants, les que marquen tendències, constitueixen un objectiu important a partir d'ara.

5. Els joves són subjectes particularment actius en l'àmbit del lleure i, a més, són l'objectiu privilegiat d'una indústria, la del lleure, que concentra bona part de les seves iniciatives donant resposta a les demandes dels joves. Així, l'oferta i la demanda es re-alimenten. D'una banda, els espais i temps del lleure constitueixen un marc de contenció lligat al retard en la incorporació dels joves al món dels adults; d'altra, els joves se'ls fan seus i construeixen la seva identitat social, relacionant-se amb parells, com a categoria diferenciada dels adults (durant uns anys, és clar).

6. Aquesta situació es beneficia d'una organització del temps que privilegia els caps de setmana, com a diferents del temps rutinari de cada dia i les obligacions que el fet de viure en societat comporta, i concentra el lleure, sobretot a les nits, oferint unes possibilitats de cert trencament de les normes en uns espais lluny de la mirada dels adults. Uns espais i temps que els joves han d'anar conquerint alhora que reafirmen la identitat i guanyen autonomia envers la família.

7. Les trajectòries que segueixen els joves en aquest procés són molt diverses quant a etapes i duració d'aquestes, però hi ha trets comuns que són clau: la importància del grup de parells i de les relacions que mantenen entre ells; l'apropiació compartida d'espais, usos del temps i activitats com a signe d'identitat i d'identificació amb uns, els propers, i de distanciament amb d'altres (altres joves i, especialment, els adults); la importància del lleure fora de casa, de la

música i el ball; la importància de la nit i la d'assumir certs riscos; la importància de certes drogues que faciliten la comunicació, la desinhibició, la diversió i perllongar la festa.

8. Si el lleure, sortir i les nits de cap de setmana (especialment, la del dissabte) són clau, és perquè configuren el context on relacionar-se i divertir-se, el més important (el que pretenen amb més intensitat), i també per “col·locar-se”. Consumeixen drogues, sí, encara que no tots i no necessàriament, però ho fan majoritàriament amb un objectiu recreacional i en un context on aquests consums estan normalitzats; integrats.

9. Els consums de drogues formen part de la diversió i, per tant, s'allunyen dels models més problemàtics dels anys vuitanta, especialment del configurat a l'entorn de l'heroïna que és particularment rebutjat (també temut). Això no significa que no hi hagi consums problemàtics, o que potencialment puguin ser-ho, però són minoritaris. La major part dels joves coneixen els riscos de les substàncies i els gestionen prenent decisions, encara que de forma variable, i no sempre amb prou fonament i de forma coherent i racional. També assumeixen els riscos, forma part de l'aprenentatge, prenen precaucions dins certs límits i quan consumeixen certes drogues saben que, malgrat tot el que facin, hi ha aspectes que no poden controlar i això els preocupa: les variacions en la composició i qualitat de les substàncies i la incertesa quant als efectes que això comporta. Davant d'això, exploren l'oferta, comparteixen informació, avaluen els riscos i les promeses d'efectes i les proven o no segons els casos.

10. Els consums d'alcohol i altres drogues, coherentment, s'intensifica amb la diversió i, donades les característiques predominants d'aquesta, això es produeix sobretot els caps de setmana, a la nit, i més quantes més vegades surtin i més llargues siguin les sessions. També, en general, s'intensifica amb l'edat (fins al 25 anys) i la disponibilitat econòmica.

11. Si es prenen les dades de l'enquesta com a reflex d'aquesta situació intensificada (es va aplicar en aquest context), els percentatges de consum poden semblar elevats, i probablement ho són, però no deuen diferir dels obtinguts mitjançant altres enquestes a joves (la comparació és difícil i no és directa). La qüestió rellevant aquí, en aquest context de màxim consum recreacional que recull l'enquesta, és que la majoria dels enquestats no havia pres cap droga (il·legal) aquell dia. Certament, la dada que un terç de la mostra sí que ho havia fet és una dada rellevant, que no s'ha de minimitzar, però que per sí sola no ens informa bé de la situació. Si s'exclou el consum de la cannabis, molt difós entre els joves, el de les restants drogues són minoritaris. Importants, sí, però minoritaris i això és el que volem remarcar per tal de dimensionar el que afirmem més avall quant a les substàncies i els consums. En aquesta línia, també és rellevant, i molt, que la major part de la mostra havia begut alcohol i l'elevada proporció de consum de destil·lats.

12. Els 25 anys, aproximadament, marquen un canvi important (amb més claredat quan va lligat amb l'assumpció d'altres compromisos: feina, parella estable, més autonomia): disminueix la prevalença en el consum de drogues a partir d'aquesta edat. Les iniciacions en els consums, l'experimentació i la recerca de nous estímuls són característics dels més joves: a partir dels 20 anys s'observen canvis de tendència i decreix la tendència experimentadora de novetats. En les edats més joves no s'aprecien tantes diferències entre homes i

dones, malgrat això n'hi continua havent. En general, en els ambients predominen els nois. Les noies, en conjunt, fan itineraris menys diversificats i més breus, no consumeixen tantes substàncies (excepció feta de l'alcohol i el tabac), tornen abans a casa i no gasten tants diners. Dit d'una altra manera: els homes surten més i fins més tard, es mouen més, van a més llocs i més distants entre ells i consumeixen més drogues i amb més intensitat.

13. L'alcohol és la substància que més es consumeix i té una acceptació molt alta entre els joves, li segueixen en aquest sentit la cannabis, la cocaïna i l'èxtasi. En general, en el context de la festa les drogues estimulants són les més importants, les que millor s'integren en la diversió. Aquesta afirmació no fa secundari el consum de la cannabis, polifuncional, ni el de l'alcohol: omnipresent.

14. La gran majoria de joves consumidors quan consumeixen les diferents substàncies ho fa de manera poc intensa, en el sentit de què tot i que es produeixen petites intoxicacions en situacions concretes, el consum és discontinu i variable: ni tots els dies, ni tots els caps de setmana la mateixa substància. Es barreja, es canvia, es diversifica. Són una minoria els que consumeixen tots els caps de setmana intensament, que poden tenir o arribar a tenir diferents problemes, tant lligats al consum com per les conseqüències relacionades amb l'ambient, locals, desplaçaments i altres pautes de comportament.

15. La cocaïna està integrada en aquest context des de fa anys i continua difonent-se. El patró de consum majoritari no ha variat (consum recreacional) i es caracteritza per consums discontinus i de quantitats petites. Hi ha una minoria de consumidors exclusius de cocaïna. Quan hi ha consum de cocaïna la interacció amb l'alcohol és clara; especialment amb els destil·lats. La cocaïna, malgrat el pas

del temps i els problemes patits pels consumidors compulsius (una minora en el conjunt de consumidors d'aquesta droga), continua tenint la imatge de droga "neta" i de qualitat, (reforçada per l'adulteració d'altres estimulants), i manté el prestigi. El preu, elevat en termes relatius, frena el consum però quan s'hi pot accedir els altres factors associats a la substància ho compensen: la cocaïna està ben present i és particularment atractiva.

16. L'speed sembla substituir a la cocaïna quan no es tenen prou diners.

17. L'èxtasi es troba en una fase de qüestionament, tot i que segueix essent molt atractiu pels més joves i amb pocs diners; sobretot per als dels ambients "skin" i "maquinero". Els que es van iniciar a meitats de la dècada dels noranta, o abans, ja no el veuen tant atractiu. A més de què ha perdut terreny com a substància novedosa, l'adulteració i el coneixement dels efectes negatius també expliquen la davallada o l'estancament. No obstant això, l'èxtasi (i les pastilles anàlogues) estan plenament integrades en l'ambient "tecno" en un sentit ampli. Es valora la combinació d'efectes que les caracteritzen (estimulació i la variable incidència al·lucinatòria), la bona integració d'aquests efectes en el ball i els estímuls associats per les característiques d'aquest: música reiterativa, alteradora, i moviments intensos.

18. Els al·lucinògens són utilitzats amb poca intensitat i durant períodes curts. Hi ha una minoria de consumidors d'al·lucinògens naturals més fidels al consum com a via d'experiència i recerca interior. En qualsevol cas, es tracta de casos bastant singulars i encara que el consum és regular, en el temps és poc freqüent (intermitent i distanciat entre consums)

19. No hi ha noves drogues. Sí nous patrons de consum, especialment un clar increment de les barreges. De la ketamina, el popper i l'èxtasi líquid se'n parla molt (serien les "novetats" més recents), però no sembla que el consum s'hagi estès de forma notòria. Cal estar atents als canvis que es produeixen a l'estiu: intensificació de la festa, arribada de joves de diferents països; és el context idoni per a la penetració de novetats.

20. La conducció sota els efectes de l'alcohol, especialment, i d'altres drogues, constitueix un comportament de risc. A més, s'han d'afegir els freqüents desplaçaments a la nit, de matinada o després de moltes hores des de la sortida, com a característics de l'ambient i el cansament que se'n deriva de les activitats. Tot i que s'aprecien canvis en els joves per minorar aquests riscos, cal incidir més en aquesta qüestió millorant la consciència individual i de grup, perquè el problema hi és de forma clara.

5 INFORME DE RESULTATS (2000)

5.1 Aspectes metodològics

5.1.1 Mostres i treball de camp de les enquestes

Enquestes en discoteques i “afters”

Per tal de facilitar la comparació de les dades amb els resultats de l'enquesta de 1999, tot buscant l'estabilitat de la població diana, hem mantingut la major part de la mostra del procés d'enquesta anterior. La selecció feta a l'any 1999 de macrodiscoteques, discoteques i “afters” de Catalunya seguint criteris tipològics (variabilitat de situacions i importància), va ser revisada abans de decidir la permanència a la mostra dels locals o la substitució per altres. Les modificacions han estat menors però han suposat l'exclusió d'alguns locals i la substitució per altres d'equivalents. A més, a l'enquesta de juliol de 2000 es va incloure una festa (“rave”) i una discoteca a la costa que a l'estiu es caracteritza per una clientela molt més diversa i nombrosa que a l'hivern, incrementant alhora la grandària de la mostra (de 229 a 249 casos).

El mateix procés i amb els mateixos objectius es va tornar a fer a l'octubre i, novament, alguns locals van ser canviats per altres d'equivalents. La mostra d'octubre de 2000 és també similar a la de desembre de 1999 i la grandària és de 241 casos.

Al juliol de 2000, un cop feta aquesta revisió de la mostra de 1999 i amb una selecció de 11 locals i 1 escenari, la mostra va ser estratificada proporcionalment segons dia del cap de setmana (dissabte, matinada del diumenge; diumenge: tarda-nit), franja

horària (de màxima aflluència i l'anterior i posterior a aquesta) i aforament del local. La submostra assignada a la tarda-nit del diumenge és va mantenir incrementada per tal d'incloure més casos de població més jove; no obstant això, el dia de l'enquesta a una de les discoteques seleccionades amb aquest objectiu (discoteca – sala de concerts) van realitzar una activitat no prevista i el públic assistent no responia al perfil d'edat esperat: els assistents eren més grans. El mateix procés es va repetir a l'octubre de 2000. La mostra en aquest cas va constar de 11 locals i també la submostra assignada a la tarda-nit del diumenge es va mantenir incrementada per tal d'incloure més casos de població més jove (objectiu que tampoc es va assolir).

A l'enquesta de juliol els 11 locals i l'escenari seleccionats són dels següents tipus: 3 macrodiscoteques, 3 discoteques, 1 discoteca – sala de concerts, 4 “afters” i una “rave”. Dos de les tres macrodiscoteques estan ubicades en ciutats mitjanes (províncies de Barcelona i Lleida) i la restant a les afores de Lleida ciutat. Les discoteques estan ubicades en un poble de Tarragona, a Girona ciutat i en un poble de la costa de Girona. Els locals restants (discoteca – sala de concerts i els 4 “afters”) estan a Barcelona ciutat i la “rave” va tenir lloc en un poble de Tarragona.

A la d'octubre són dels següents tipus: 4 macrodiscoteques, 4 discoteques i 3 “afters”. Tres de les tres macrodiscoteques estan ubicades en ciutats mitjanes (províncies de Barcelona i Lleida) i la l'altra a les afores de Lleida ciutat. Les discoteques estan ubicades com segueix: una en un poble de Tarragona, una altra en un poble de la costa de Girona i les dues restants a Barcelona ciutat. Dos dels “afters” estan a Tarragona ciutat i l'altre a Barcelona ciutat.

Els processos d'enquesta es van realitzar durant els caps de setmana del 8-9 de juliol i del 21-22 d'octubre de 2000. Els enquestats van ser seleccionats a l'entrada dels locals o en zones de pas (una minoria) seguint un criteri sistemàtic: un de cada 5, iniciant la selecció en franges de 5 minuts a partir de l'hora d'inici de les franges horàries fixades en l'estratificació i procurant equilibrar la mostra segons si entraven o sortien.

La distribució de les 209 enquestes realitzades al juliol durant la matinada del diumenge, segons franges horàries és: primera (00.30-02.00), 33 (16%); segona (02.00-04.00: màxima afluència), 94 (45%); tercera (04.00-10.00), 82 (39%). A l'octubre, la distribució de les 201 enquestes és: primera (00.30-02.00), 36 (18%); segona (02.00-04.00: màxima afluència), 90 (45%); tercera (04.00-10.00), 75 (37%)

Al juliol, les 40 enquestes de la franja tarda-nit del diumenge foren realitzades entre les 20.00 i les 24.00 en una macrodiscoteca i en una discoteca – sala de concerts. A l'octubre, van ser 40 entre les 19.00 i les 24.00 en dues macrodiscoteques.

Del total de candidats a ser enquestats seleccionats, un de cada 3, aproximadament, no va voler respondre l'enquesta tant al juliol com a l'octubre. A l'enquesta del juliol els enquestadors van rebre més negatives que les enquestadores i a la d'octubre la situació va ser la inversa i en desconeixem la causa (no creiem que suposi cap biaix important a les mostres). Quant a les negatives, la raó principal donada pels enquestats va ser la pressa i aquestes negatives van ser particularment freqüents en les zones de pas.

Tot i que aquestes mostres no es poden considerar representatives de tota la població jove de Catalunya al llarg d'un període de temps

prou ampli, donades les característiques de les mateixes permeten l'extrapolació dels resultats, com a mínim, a la subpoblació de joves que va a les discoteques.

Si es té en compte l'aforament màxim aproximat dels locals seleccionats, les zones de pas i la "rave", la mostra del juliol ha estat extreta d'una població potencial de 26.000 persones, i la d'octubre d'una població de 19.000 persones, suposant en ambdós casos que les interseccions (gent que va en un mateix dia a més d'un dels locals seleccionats) siguin mínimes.

Hem realitzat una **anàlisi estadística bàsica** de les dades principals obtingudes amb un objectiu essencialment descriptiu, i com a complement i contrast de la informació obtinguda d'altres fonts (l'anàlisi ha estat simplificada respecte a la realitzada l'any 1999):

1. Test khi-quadrat d'independència d'atributs. En els casos en què s'han detectat associacions significatives solament hem considerat com a vàlids els tests amb nivell de significació inferior al 0.05 i en els quals el percentatge de cel·les amb freqüències esperades menor de 5 no ha superat el 37% del total de cel·les.

2. Prova t d'Student de comparació de mitjanes de mostres independents i anàlisi de regressió.

Enquestes autoadministrades

Les enquestes en centres docents es van aplicar durant els mesos d'octubre i novembre de l'any 2000 a una mostra intencional: selecció d'aules en els centres i els alumnes presents, i que accepten fer-ho, contesten el qüestionari en el moment d'enquesta davant d'un responsable de l'Observatori (autoadministració). La mostra no és representativa i no permet fer generalitzacions de cap

tipus a la població d'estudiants. La grandària de la mostra és de 326 casos i s'ha obtingut d'11 centres docents: Barcelona, 6; Girona, 3; Lleida, 1 i Tarragona, 1. Les enquestes es distribueixen a parts iguals entre centres de secundària i universitaris.

Les enquestes autoadministrades a membres de les xarxes es van aplicar entre els mesos de juny i novembre de l'any 2000 en els contactes de camp. La grandària de la mostra és de 63 casos i aquesta tampoc és representativa; ni tan sols dels membres de la xarxa de camp. Aquests mateixos comentaris són vàlids en relació als **75 itineraris** recollits i així han de ser considerats.

En el mateix període es va aplicar la fitxa "d'estils de vida i consums" en 11 "raves" en les que Energy Control va desenvolupar les seves activitats preventives. La grandària de la mostra és de 291 casos i els enquestats són participants a les "raves" que demanaven informació o l'anàlisi de pastilles i que van acceptar respondre el qüestionari. Per tant, no podem afirmar amb garanties que la mostra sigui representativa de la població que assisteix a les "raves" donat que hi ha dos biaixos clars: qui s'hi acosta i qui no a demanar informació a Energy Control; qui accepta respondre el qüestionari i qui no.

5.1.2 Nombre d'informants i magnitud de les xarxes

Els 110 informants de les xarxes de camp i els 27 informants clau entrevistats aporten informació d'un total aproximat de 3.000 persones. En general, les xarxes dels informants de camp estan constituïdes per grups d'amics i coneguts d'entre 5 i 20 joves. Els informants clau aporten informació d'un nombre més elevat de joves (de 30 a 50).

Hem realitzat una **anàlisi qualitativa de contingut** de tota la informació recollida: informants de les xarxes de camp i informants clau. Aquesta informació ha estat considerada a dos nivells relacionats: conjunt de la informació i segons categories analítiques.

5.1.3 Una observació important sobre l'informe de resultats

A l'informe hem considerat conjuntament, quan els temes ho permeten, la informació obtinguda dels informants de les xarxes de camp i clau i els resultats de les enquestes. Ho hem fet en tots els casos indicant l'origen de la informació per a evitar confusions. Això és així perquè la informació de camp i la de les enquestes no és directament equiparable.

D'una banda, els informants de les xarxes de camp aporten, sobre tot, a més d'informació personal, informació de terceres persones a les que coneixen en diversos graus (major o menor coneixement directe i estret) i sobre diversos temes (coneixement variable i no homogeni). Aquesta circumstància introdueix alguns biaixos i imprecisions, malgrat els esforços realitzats per a controlar-los durant la recollida de la informació (esforços que s'han intensificat considerablement en relació l'any 1999). Els probables biaixos poden ser: accentuació de certes característiques; atenuació de les diferències existents dins d'una mateixa xarxa per part dels entrevistats aportant una imatge més homogènia; generalització a partir de casos particulars; imprecisió temporal dels esdeveniments descrits encara que dins d'uns límits ("últims mesos") i altres possibles (tots ells poden incrementar-se quant més gran sigui el nombre de persones sobre les que els informants aporten informació). Destaquem aquestes qüestions per tal que la informació

que aporten aquestes fonts sigui interpretada adequadament i no per a restar-li valor (la informació és molt valuosa).

Les enquestes, en canvi, recullen informació directa de cada un dels enquestats i, pràcticament en la seva totalitat, referida al dia d'enquesta (en les aplicades en discoteques i en les "raves") o a la darrera sortida de cap de setmana i setmana prèvia (centres docents i xarxes). En aquests casos, el biaix més probable és el d'ocultació o falsejament en una minoria de les preguntes. La nostra valoració, donades les característiques dels qüestionaris utilitzats i el desenvolupament dels processos d'enquesta, és que les respostes obtingudes són fiables i vàlides especialment en les realitzades en les discoteques (i amb menys garanties en les autoadministrades en les "raves").

D'altra banda, les poblacions diana del treball de camp (xarxes) i de les enquestes són diferents; també ho són si es comparen les de les enquestes entre elles. Als informants de les xarxes de camp i clau se'ls hi demana particularment informació sobre la subpoblació de joves consumidors de drogues i sobre aspectes conflictius (refereixen, de nou, a una subpoblació).

La població diana de l'enquesta en discoteques i "afters" són els joves que hi van (una subpoblació dels joves) i inclou, coherentment, consumidors i no consumidors de drogues i no contempla els esmentats aspectes conflictius (sols alguns comportaments de risc).

El contingut dels altres instruments és semblant, però s'apliquen a subpoblacions diferents:

En els centres docents es recull informació tant d'usuaris habituals de discoteques i "afters" (semblants als enquestats en les

discoteques) com d'altres que només hi van ocasionalment o que desenvolupen les activitats de lleure en altres àmbits; activitats que, a més, poden correspondre a una altra concepció del lleure. En relació al consum de drogues els resultats són assimilables als que s'obtenen en les enquestes a població escolar (mateixa població diana).

Entre els enquestats a les xarxes, coherentment amb el que ja hem assenyalat, predominen els consumidors de drogues i, sovint, formen part dels perfils amb un consum més intens i regular. Es tracta, doncs, d'una subpoblació diferenciada de consumidors (aquesta característica també afecta als itineraris: aquest instrument s'ha aplicat a la mateixa subpoblació).

En el cas de les “raves” torna a ser una subpoblació diferent: d'una banda, el context d'aplicació és caracteritzat per una intensificació de la festa i, correlativament, del consum de drogues; d'altra, els enquestats formen part, probablement, del perfil més alt quant a consum de drogues dels assistents a les “raves”.

En tot cas, encara que amb cautela, pot considerar-se que la informació de camp (xarxes) refereix aproximadament a la mateixa població diana que la de la submostra de consumidors de drogues de l'enquesta en discoteques. Aquests darrers serien semblants als enquestats a les xarxes i els perfils de consum més intensos d'ambdues mostres es corresponen amb el dels enquestats a les “raves”. Els enquestats als centres docents configuren la mostra més diversa (població jove general que estudia) i, per tant, aquesta inclou proporcions menors de les poblacions diana de les altres mostres i són minoria els perfils assimilables als característics dels enquestats a les “raves”.

Com es pot veure, l'anàlisi conjunta, integrada, de tota aquesta informació planteja serioses dificultats; no resoltes del tot. En aquest informe de resultats hem pretès integrar més les dades de les enquestes amb la informació de les xarxes, però ens hem trobat amb les mateixes dificultats que l'any passat (informe 1999, capítol 4); dificultats que fins i tot s'han incrementat amb les noves aplicacions (els resultats d'aquestes enquestes no es poden comentar conjuntament). Així, en aquest intent d'integració hem tingut en compte les regularitats, els aspectes comuns, i les singularitats constatades sintetitzant la informació i agregant aquesta quan era factible sense diferenciar les fonts (xarxes i altres aplicacions) i fent-ho de forma separada en aquells casos en què és necessari per l'especificitat de la informació. Respecte a les enquestes comentem només el que destaca reduint la inclusió de percentatges i el comentari descriptiu, detallat, de les dades. Aquí, en l'anàlisi d'aquestes dades, hem tingut en compte especialment els resultats de les enquestes en discoteques i secundàriament els de les altres aplicacions: més àmpliament quan aporten trets diferencials d'interès.

5.1.4 Característiques sociodemogràfiques dels joves

Les característiques sociodemogràfiques dels joves referits pels informants de les **xarxes de camp i clau** són, en general, poc precises i considerades conjuntament perden bona part del seu interès en minimitzar-se les diferències existents. Per aquesta raó, hem considerat pertinent introduir-les en aquest informe solament per categories, per estils, per a oferir una imatge una mica més clara (vegeu l'apartat 5.2).

Les característiques sociodemogràfiques predominants dels **enquestats** són les següents:

En les enquestes en **discoteques** predominen els homes (són la majoria) i la franja d'edat de 20 a 24 anys (la mitjana d'edat dels homes és de 23 anys i la de les dones de 21 anys). La meitat treballa i té estudis secundaris. La major part viu amb la seva família, a casa dels pares, i paguen les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis.

En el **centres docents** són majoria les dones i quasi tots són menors de 25 anys (la mitjana d'edat és de 20 anys). A més d'estudiar quasi bé la meitat d'ells treballa. Pràcticament tots viuen a casa dels pares i paguen les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis o provinents de la família (en la mateixa proporció).

Entre els enquestats que formen part de les **xarxes** la major part són homes. La meitat de la mostra té entre 20 i 24 anys (la mitjana d'edat és de 23 anys) i treballa. Destaquen els que tenen estudis secundaris però no predominen amb claredat. La meitat viu amb la família d'origen i la major part paguen les despeses de les activitats de lleure amb ingressos propis.

En les “**raves**” la major part dels enquestats són homes. Predomina la franja d’edat de 20 a 24 anys (la mitjana d’edat de les dones és de 22 anys i la dels homes és de 23 anys). La majoria treballa (inclou els que a més estudien: un terç de la mostra) i viu a casa dels pares i quasi tots tenen estudis secundaris o universitaris (en una proporció semblant).

5.2 Estils

5.2.1 Estils i grups (xarxes)

Construir una tipologia d’estils juvenils és força complex ja que gran part dels joves fa temps que renunciïn a encasellar-se, i tendeixen a definir-se més pel que rebutgen que per criteris d’identitat suficientment diferenciadors. Malgrat això, a més de les diferències de gènere i classe social, hem observat certes tendències que permeten establir grups amb una certa similitud en les estètiques, músiques preferides i altres elements classificadors. Som conscients de les limitacions d’aquesta caracterització, per la qual cosa considerem solament aquells grups que ens semblen més clars, oferint els trets diferenciadors, i sabedors que dintre de cada un d’ells hi ha diversitat i fins i tot un ànim de diferenciació/identificació que segons el context juga en un sentit o altre. Diferenciar la diversitat existent dins els tipus, establint subgrups, portaria a una classificació massa complexa i poc operativa per a les finalitats d’aquest informe. Les denominacions recullen els termes que els joves utilitzen per referir-los.

“Normals”

L'element caracteritzador d'aquest estil és que, a diferència dels altres, defugen més clarament les etiquetes, estètiques i/o musicals, i no s'identifiquen com un estil juvenil. Tot i això, alguns poden vestir-se (“disfressar-se”) com els joves d'estils més definits (sobretot el “tecno”).

Predominen els joves provinents de les classes mitjanes, tot i que hi ha representació de totes les classes socials. Són més freqüents entre els més grans de 22 anys donat que a partir d'aquesta edat, joves que procedien d'altres estètiques poden abandonar-les i engrossir el grup dels “normals”.

En els grups que formen, de caire mixt, sol haver-hi més presència d'homes. La major part viu amb la família d'origen i destaquen els que estudien i treballen.

Els agrada una ampla gamma de músiques i en això són els que presenten més diversitat. Els més joves però, prefereixen la música electrònica i les seves diferents variants, la qual cosa no vol dir que s'identifiquin en estils concrets, ni molt menys amb el “tecno” i el “maquinero”.

L'estètica i la indumentària també són molt diverses i heterogènies. Tenen una actitud oberta a admetre qualsevol gust estètic. Predominen els grups amb una estètica similar, que es defineix com a “informal”.

La majoria de les xarxes estan formades per grups d'amics que es coneixen “de sempre”, del barri o del centre escolar (preferentment dels IES). Són minoritàries les xarxes integrades per joves que només es relacionen per sortir de festa.

“Tecno”

Són minoritaris a les xarxes, però es tracta dels joves més innovadors en el món de la nit ja que marquen tendències en la música, la manera de vestir-se, de pentinar-se, etc. Algunes d'aquestes tendències després es difonen més enllà d'aquest estil.

Hi ha més presència d'homes. Hi trobem representades totes les edats.

Alguns treballen en feines relacionades amb el món de la moda i la nit (perruqueries; botigues de roba, discos, complements; discoteques; sabateries; publicitat; pubs, etc.). Una part d'aquests locals, especialment de Barcelona, configuren les tendències més “avantguardistes” que després es difonen, i alguns d'ells estan relacionats amb una estètica i ambient dintre del món dels gais. Pantes i locals que segueixen i freqüenten els de més edat.

Dins de l'estil “tecno” es troben diferents tendències musicals (“trance”, “hardtrance”, “àcid”, “goa”, “house”, etc.), amb ritmes seguits i repetitius més o menys modulats. Aquest tipus de música s'està estenent cada cop més a molts ambients de nit.

Cuiden i sofisticuen l'estètica: cabells engominats i/o tenyits, “pearcings”, pantalons campana o molt estrets, samarretes arrapades sense mànigues, sabates amb plataformes. Altres prefereixen les tendències més “ciber” (roba plastificada de colors lluents) sobretot quan van a llocs on l'ambient d'aquest estil és més extremat.

La majoria d'aquests joves consideren que l'estil “tecno-house” més “pur” configura un ambient “elitista”. Però darrerament s'està massificant i perdent algunes d'aquestes connotacions (es devalua).

“Alternatius”

Una característica que defineix l'estil “alternatiu” és la mescla. Tot i els subestils, els canvis i les evolucions és manté la coexistència de joves amb gustos, estètiques i formes de vida molt heterogènies. Aquests trets marquen més les identitats que els ideològics, que en altres temps podien tenir més presència en el moviment.

Hi ha alguns estudiants i habitualment tenen treballs precaris i temporals. Una part d'ells es defineixen com a artistes o artesans. En general, tenen un baix poder adquisitiu però es consideren molt independents i autosuficients. Una minoria depenen de les seves famílies d'origen, especialment els més joves.

Els llocs on es reuneixen amb més assiduïtat conserven més que per cap altre estil determinats trets i símbols (estètics, musicals, etc.). Les cases “okupades” són un referent molt important.

Les músiques que més segueixen són el “rock alternatiu”, “radical basc”, “reagee”, “punk”. També s'està estenent la música “tecno”, combinada amb música de percussió (tambors) i “ètnica”. La difusió de la música “tecno”, un fenomen recent, està generant un trencament dins de determinats ambients “alternatius”.

Els relacionats amb cases “okupades” tenen molta mobilitat espacial, i intercanvis amb altres grups.

Darrerament, la difusió d'una part de les “raves” es relaciona amb joves “alternatius” que parlen d'una estètica i filosofia “rave” descrita com a pròpia dels “hippis”. Entre ells, una minoria comparteix l'anomenada “cultura dels travellers” (més difosa a la resta d'Europa que a Catalunya). Aquests es desplacen en camions organitzant i/o participant en “raves” a les afores de les ciutats. Una variant serien

els “Pies Negros”, partidaris del “punk” més radical, amb trets compartits amb la “cultura traveller”.

“Maquineros”

Els joves que no formen part de les xarxes d’aquest estil, els anomenen també “quillos”, “xandaleros”, “pelaos”.

Malgrat comparteixen certs trets estètics amb els “caps rapats” o “skins”, aquests últims integren els grups percebuts com a més agressius i conflictius mentre que els “maquineros”, més majoritaris, són més joves i no són percebuts com a tant violents, tot i que se’ls relaciona amb certs comportaments conflictius referits a les sortides de nit, i on l’aglomeració d’aquest estil de joves a discoteques és més important. L’estereotip sobre la seva conflictivitat s’ha estès a la societat, més per circumstàncies referides a certs comportaments quan surten de festa que no pas per posicions ideològiques.

Les edats estan en torn els 14 i els 25 anys. Els adolescents, entre 15 i 18 anys, són majoritaris. La major part dels informants es refereix a grups de nois sols, però les noies també hi són representades amb les seves característiques pròpies.

Resideixen majoritàriament a barris perifèrics de les ciutats i la major part pertanyen a famílies treballadores. En alguns casos, especialment en nois considerats més violents, són descrits com a adolescents de famílies “multiproblemàtiques”.

Durant la setmana, els més joves acostumen a trobar-se a espais públics (places i carrers) de diferents barris de les ciutats on, a vegades, poden sorgir problemes pel control de l’espai amb joves d’altres estils (sobretot “alternatius”), ja que solen formar grups nombrosos.

Tenint en compte la seva edat, la major part estan escolaritzats, malgrat que el nivell de formació acadèmica acostuma a ésser molt baix. Entre els més grans alguns no tenen el graduat escolar. Els que treballen ho fan, en general, en feines poc qualificades (construcció, fàbriques i tallers). Un tret característic és que la majoria d'aquests joves prefereixen i valoren més el treball, per tenir diners, que els estudis (com a inversió de futur).

Són assidus dels locals (sobretot discoteques) on s'escolta música electrònica comercial que en el nostre país es coneix com a música "màquina".

L'estètica que els caracteritza són els cabells més o menys curts o rapats, els xandalls i les sabatilles esportives els dies de cada dia. Quan surten de nit acostumen a "arreglar-se més", amb pantalons texans o amb pines, caçadores i sabates. Les noies, més minoritàries, es caracteritzen per una estètica de tipus "spice-girl" amb pantalons campana, "tops" de colors i algunes amb tatuatges.

L'edat implica canvis importants i generalment, quan superen els 22-23 anys acostumen a canviar o a suavitzar l'estètica i acostar-se més a altres estils i estètiques juvenils, sobretot als "normals" però també als "tecno". Així, és freqüent que comencin a anar de festa a altres llocs que no estan relacionats exclusivament amb la música "màquina".

Adolescents i joves en situació de marginació social

En aquest informe incorporem aquesta nova categoria encara que no constitueix pròpiament un estil definit. Els considerem aquí perquè aquests joves, molt minoritaris, han tingut darrerament un cert ressò i presència en els mitjans de comunicació i pel fet que les seves formes de consum (i entre elles, de les drogues) tenen diferències de les majoritàries.

Són adolescents i joves, alguns de famílies amb greus problemes de desestructuració i exclusió social i també de famílies monoparentals de classe baixa, residents als barris i zones més deprimides i perifèriques de les ciutats.

La major part d'ells està en contacte amb educadors; altres viuen a cases d'acollida. En molts casos es tracta de menors que segueixen mesures alternatives a la presó o seguiments a "medi obert". Les edats oscil·len entre els 14 i 18 anys i predominen els de 15 a 17 anys.

Una minoria viu al carrer. Aquests són majoritàriament d'origen nord africà (magrebins, argelins) sense família aquí, ni documents (sobretot a Barcelona als barris de Ciutat Vella), amb edats d'entre 9 i 16 anys. En aquests grups, formats per un nombre d'entre 7 i 15 nois, el més característic és el consum de cola (inhalants) al carrer.

Tot i ser una minoria, formen grups que tenen força presència al carrer i sovint se'ls relaciona amb conflictes pel control de determinades zones i activitats.

5.2.2 Estils musicals i estètics (enquestes)

Entre els enquestats a les discoteques destaca la preferència per l'estil "tecno" (en les seves diferents variants) i en segon lloc pel "pop" (inclou "pop-rock" i altres similars). Ambdues categories, ambdós estils, juntament amb la música "màquina", constitueixen la majoria de les preferències. La resta dels estils musicals són minoritaris però informen de la variabilitat existent: "revival-alternatiu" (inclou música dels anys 60-70, "rock transgressor"), "radical-dur" (inclou "reagee", "hip-hop", "ska-punk", "heavy metal"), i "altres" (inclou "flamenc", "jazz", "clàssica"). La preferència per la música "tecno" sobresurt a les "raves" i la "pop" en els enquestats en centres docents. La música "màquina" és característica dels més joves

Quant als **estils estètics** destaca en primer lloc l'anomenat "normal" (informal) i després el "tecno" (modern). Aquests dos estils, considerats conjuntament, agraden a la majoria dels enquestats en les discoteques. Aquesta consideració com a estils majoritaris no vol dir que no hi hagi molta diversitat dins d'ells, que hi és, sinó que les categories simplifiquen els (sub)estils existents. Les preferències per altres estètiques són minoritàries: "skin" ("maquinera"), "radical-dura" (inclou, "heavy" i "punk") i "alternativa" (inclou, "revival" i "hippi"). Un de cada 5 afirma no preferir cap estil o preferir-los tots: pot expressar, en part, una negativa a fixar "etiquetes". Això també s'observa en les "raves" (aquí la no resposta és molt elevada) i amb més claredat en les enquestes en centres docents i a informants de les xarxes. La preferència per l'estètica "tecno" sobresurt entre els enquestats a les "raves".

Aquest aspecte varia sensiblement, i s'aclareix, quan es considera en negatiu; és a dir, quan els enquestats refereixen els estils que els hi agraden menys (pot entendre's: que rebutgen): quasi la meitat en

totes les enquestes esmenta l'estil "skin". Encara què amb diferències entre les mostres, el segon estil que agrada menys és el "radical-dur" i això és dóna especialment entre els enquestats a les discoteques. Només una minoria dels enquestats no mostra rebuig per cap estil o els rebutgen tots; també pot expressar, en part, una negativa a fixar "etiquetes". Si això és així, la posició contra aquestes "etiquetes" és més clara quan les valoren en termes positius.

5.3 Oci i temps lliure

5.3.1 Espais, temps i activitats (xarxes)

Es mantenen les diferències entre les activitats que fan els adolescents i joves segons els espais utilitzats (formals – informals) i, sobretot, segons els ritmes temporals: durant la setmana – cap de setmana; dia – nit.

Durant la setmana

Existeix una clara diferència entre el temps de treball i d'estudi, i la tarda i primeres hores de la nit, que delimiten el temps d'oci. En aquest temps, molts joves i especialment els adolescents acostumen a trobar-se amb el grup habitual d'amics del barri, de la feina o de l'escola. Aquests contexts relacionals es diferencien clarament dels de les sortides del cap de setmana.

Els espais relacionals més habituals entre setmana són:

Els espais públics a l'aire lliure: després de classe, a la sortida dels centres educatius, sobretot quan fa bon temps, molts adolescents i joves es troben a diferents llocs: places, parcs i carrers dels seus

barris, de vegades prop dels centres escolars o a les places dels pobles. Són espais públics que fan seus (determinats bancs, baranes, escales, racons o cantonades), on parlen i passen una estona abans d'anar a casa. Per a alguns és també l'ocasió de beure alguna cervesa i fumar algun "porro" (cannabis), fet que pot generar complicitat, iniciació i/o exclusió dels que no participen d'aquest consum. També alguns hi fan malabars o hi patinen.

L'heterogeneïtat dels joves en aquests espais és més habitual a les poblacions més petites i als barris del centre de les ciutats; als barris perifèrics els grups que es configuren són més homogenis.

La presència de grups de joves no sol portar conflictivitat, tot i que els adolescents d'estils més conflictius (sobretot els anomenats "caps rapats" o "skins"), i els joves en situació d'exclusió social a les zones més deprimides del centre de la ciutat de Barcelona són percebuts com a potencialment problemàtics pels veïns; i no només per ells. És freqüent que s'identifiquin amb determinats "territoris" que fan "seus" generant oposicions amb altres grups de joves.

Els bars i zones del carrer properes, són espais de trobada per a alguns joves, on, després de la feina o de les classes, acostumen a reunir-se a les tardes o a primeres hores de la nit. Alguns d'aquests bars o pubs musicals són els que freqüenten cada dia, fins i tot el cap de setmana on habitualment queden per sortir de festa.

El públic acostuma a ésser heterogeni. No obstant això, alguns bars són freqüentats només per adolescents i joves d'un mateix estil. En aquests espais troben la música i l'ambient que més els agrada i, de vegades, el consum d'haixix és obert.

Determinades *zones de bars* dels pobles grans i ciutats són freqüentats, sobretot a l'estiu, per joves autòctons i estrangers qualsevol dia de la setmana. Les terrasses dels bars i els espais del carrer propers als bars són els llocs preferits per parlar, beure, fumar i passar l'estona, de vegades generant força soroll.

Altres espais: Les *sales de màquines recreatives* són espais de trobada preferits pels adolescents dels barris perifèrics de les ciutats. De vegades s'identifiquen com a locals més propis dels adolescents d'estil "maquinero".

Naus industrials abandonades, camps rasos i altres llocs similars, són espais de trobada de joves, alguns d'estil "skin", on escolten música amb els equips de so dels cotxes a volum molt alt.

Trobar-se a *cases d'amics* per veure la televisió, jugar amb l'ordinador i videojocs, i parlar, és més habitual en joves més grans, sobretot estudiants, o en adolescents.

Altres espais de trobada entre setmana, després de sortir de la feina o de l'escola, són els *locals de joves* que assagen amb els seus grups musicals (són una petita minoria).

Durant la setmana, l'hora de tornada a casa es produeix molt abans que el cap de setmana i són minoritaris els consums de drogues, excepte el tabac, l'haixix ("porros") -només entre els que fumen habitualment- i alguns cops l'alcohol.

El dijous: Tot i que no és una novetat, a les quatre capitals i alguna altra ciutat mitjana amb centres universitaris, cada cop és més freqüent sortir el dijous.

Primer era una pràctica quasi exclusiva dels estudiants que només resideixen durant el curs a les ciutats en les que estudien, però poc a poc el dijous s'ha convertit en un dia molt important per a la festa i les sortides nocturnes, sobretot per als que el divendres al matí no tenen una obligació laboral.

Molts pubs musicals i discoteques de les ciutats amb població universitària obren la nit del dijous. Alguns locals fins i tot organitzen festes “temàtiques” (“del bacardí”, “del cubata de ginebra”, “del chupa-chups” i altres similars) amb preus més baixos per atreure als joves estudiants. L'ambient i la música són diferents dels del cap de setmana.

La nit del dijous és també un temps aprofitat per organitzar concerts i festes d'estudiants a espais públics o privats (pisos). L'afluència és nombrosa, ja que molts d'ells el cap de setmana es traslladen als domicilis familiars, fora dels llocs on resideixen quan estan estudiant. Tot i que els estudiants són majoritaris s'hi estan afegint altres joves.

Cap de setmana

És el temps d'oci més important, especialment les nits de divendres i dissabte, i les tardes del dissabte i diumenge (pels adolescents).

Cal especificar que hi ha una gran diversitat de llocs de trobada, de llocs on continuar la “marxa” i on acabar-la. Tothom els coneix en funció de les seves preferències i característiques (edat, pressupost, etc.). L'oferta està molt diversificada, i a més dels llocs públics a l'aire lliure i dels locals hi ha pisos d'amics i altres llocs i diversos recorreguts (itineraris) entre llocs.

Les discoteques i pubs, sovint, i especialment els “afters” i les “raves”, sofreixen canvis constants d'ubicació, que oscil·la de zones

disperses a l'intent de concentració espacial. Les diferències són més grans a Barcelona, per la magnitud i diversitat. També la pressió de la policia, vetllant per l'acompliment de les normatives, és un factor que ho condiciona, així com els conflictes i queixes dels veïns.

El sector empresarial és molt dinàmic i influeix molt en els itineraris, ja que l'oferta està mediatitzada per ells. Així, tanquen i obren locals, generen noves ofertes i cobreixen tots els horaris i demandes possibles. Uns cops els hi interessa la concentració, altres la diferenciació. Si es veuen pressionats en un lloc, van a un altre.

Sortides i llocs

El més freqüent és sortir el divendres a bars i pubs musicals de determinades zones d'ambient dels pobles i ciutats. Moltes discoteques no obren la nit del divendres, però algunes tenen sessions especials la tarda del divendres per als més joves; altres, organitzen concerts.

La nit del dissabte és quan surt gairebé tothom, quan la festa es perllonga més, de vegades fins el matí del diumenge o més tard, quan els desplaçaments són més llargs i on es concentren els principals consums de substàncies legals i il·legals. És també la nit en què les discoteques reben major aflluència de gent.

A la nit, sobretot a l'estiu, alguns carrers, places i zones d'ambient de pobles i ciutats s'omplen de gent jove canviant la fesomia dels espais. Les botigues tancades; els bars, restaurants, pubs musicals i discoteques oberts, els carrers i les places plenes de gent i cotxes dibuixen unes ciutats diferents.

També hi ha algunes zones poc habitades i habitualment buides a les afores de les ciutats amb espais d'oci amb molts locals, bars, pubs musicals i discoteques que reben una aflluència de població molt gran només les nits del cap de setmana; especialment el dissabte. Són llocs apartats de les ciutats als que només es pot arribar en vehicle privat. Aquestes zones lúdiques són més freqüents a les ciutats grans i acostumen a trobar-se una gran diversitat de grups de joves de diferents estils i edats. Alguns locals tenen horari de tarda i hi van els més joves, de vegades menors d'edat (adolescents).

Determinats supermercats i botigues de queviures propers a aquestes zones d'oci, sobretot les freqüentades pels més joves, ho aprofiten fent ofertes de begudes alcohòliques les tardes de divendres i dissabte.

Bars, pubs musicals, sales recreatives i altres locals d'oci dels carrers i places del centre dels pobles i ciutats són també llocs molt concorreguts durant la nit del divendres i sobretot del dissabte, per joves d'estils molt diferents.

Molts joves no surten el diumenge. Encara què els que acostumen a estar fora durant més temps poden tornar a sortir la tarda del diumenge, després de descansar durant el dia, a bars i pubs; o també, a algunes discoteques que obren a la tarda per als més joves que no han sortit de nit.

Discoteques

Quant als espais d'oci, les discoteques estan més aviat disseminades a diferents llocs de les ciutats grans. A pobles i ciutats mitjanes és més habitual que es trobin a les afores, lluny de les zones habitades i, a vegades, a zones industrials.

L'afluència de gent i de vehicles a aquests espais lúdics és molt gran especialment després de la mitjanit del dissabte, durant la matinada del diumenge. Pels voltants de les discoteques, a les zones d'aparcament, es generen espais relacionals, especialment quan fa bon temps, on molts joves es queden escoltant música als cotxes, parlant i consumint, fora dels locals quan aquests estan oberts. Quan tanquen, alguns es poden quedar una estona als carrers dels voltants. És el moment en què acostumen a generar-se els conflictes sobretot quan les discoteques de diferents estils de música i ambient es troben molt properes a les mateixes zones d'oci.

A la ciutat de Barcelona, algunes discoteques d'ambient "tecno" on la música, les actuacions de disc-jockeys coneguts i l'ambient és més "avantguardista" configuren durant la nit de divendres i dissabte rutes més o menys distants, on es desplacen, caminant, en taxi i amb menys freqüència en cotxe, els joves als que els agrada aquest ambient. En general, són locals que vigilen la seguretat i controlen l'entrada per evitar l'accés a grups o joves que són percebuts com potencialment conflictius (els "maquineros" són els més citats). En el seu argot, són discoteques i locals amb un ambient agradable, més tranquil, on la música "house", més suau, genera "bon rotllo", contraposat amb el "mal rotllo" que atribueixen a l'ambient de les discoteques de música "màquina".

Darrerament, la difusió del tipus de música "tecno", "house" i totes les seves variants que agraden als joves ha generat que, en algunes localitats, discoteques que estaven pràcticament tancades han tornat a rebre força afluència de joves quan han canviat a aquest tipus de música. En general, a totes les discoteques, quan es programa l'actuació d'algun disc-jockey conegut, sobretot estranger, l'afluència de públic augmenta considerablement.

Les discoteques més “convencionals” normalment tenen diferents espais amb ambients i músiques diferenciats. La gent que hi va durant les nits del cap de setmana és molt heterogènia i variada, tant en relació als estils com a les edats. La proporció d’homes i dones acostuma a ésser més equilibrada.

Les macrodiscoteques i discoteques més grans estan ubicades a les afores de les zones habitades de les ciutats. Durant les nits del cap de setmana són els espais on es concentren les majors aglomeracions de gent i on la diversitat i heterogeneïtat és més habitual. Algunes macrodiscoteques i discoteques grans tenen sessions de tarda dirigides a la població més jove, on la presència de noies molt joves és molt nombrosa. Darrerament, també acostumen a anar els joves més grans (de 25 a 29 anys i fins i tot de 30 i més), sobretot a les sessions dels diumenges.

La major part de les discoteques i macrodiscoteques on predomina la música “màquina”, i hi actuen els disc-jockeys més famosos i coneguts, es troben a les afores d’alguns municipis propers a Barcelona ciutat i reben força població adolescent i jove de l’àrea metropolitana. Generalment són joves que no són admesos a altres discoteques més “convencionals” i especialment a discoteques més relacionades amb l’ambient “tecno”, on els consideren particularment incompatibles i són rebutjats.

“Afters”

Al final de la nit, després de sortir de les discoteques, els que volen perllongar la nit, acostumen a anar als “afters”. A les ciutats grans són locals específics que només obren de matinada. Alguns són exclusius d’un determinat tipus de gent, a vegades relacionats amb l’estil “tecno”. Als “afters”, l’ambient més privat facilita l’intercanvi, la

complicitat, les relacions entre la gent i el consum de diferents drogues.

A la ciutat de Barcelona l'augment de la pressió de la policia sobre aquest tipus de locals (tancaments, multes, etc.) ha provocat que més gent es quedi al carrer després de sortir de les discoteques, o que hagi de desplaçar-se en cotxe a altres “afters” oberts a diferents llocs dins o fora de la ciutat. La pressió fa que els “afters” canvien de lloc, per evitar sancions administratives o altres tipus de problemes, la qual cosa incideix en què alguns llocs no disposin de les mateixes mesures de seguretat (sortides d'incendi, ventilació, insonorització, etc.) que els locals fixes.

Algunes discoteques més petites, bars i pubs, funcionen com a “afters” ja que no a compleixen els horaris de tancament i allarguen la nit, a vegades fins el migdia, aollint a una clientela que hi va després de sortir de les discoteques. La música s'adapta a l'ambient i als gustos de la clientela jove.

La percepció d'aquests llocs com a espais de consum i de conflictes, amb aglomeració de gent a altes hores de la nit, sobretot a zones habitades, està provocant un desplaçament dels “afters” cap a zones més perifèriques i despoblades. La manca de transport públic i la utilització del cotxe i les motos després de sortir de les discoteques i altres locals ha començat a generar altres problemes, com l'augment dels petits accidents de trànsit en conduir sota els efectes de l'alcohol o d'altres drogues, afegit al cansament de la festa i de la nit.

Es pot donar el cas en què bars amb llicències per servir menjars funcionin com a “afters”, ja que l'horari d'obertura i tancament és més flexible. Aquest fet és més habitual a zones industrials o altres freqüentades per transportistes, a les quals els horaris dels bars i

locals s'adapten als horaris dels treballadors i on el diumenge de matinada es poden trobar molts joves que hi van en cotxes i motos, a menjar, descansar o acabar la festa de la nit quan no troben altres llocs o estan tancats els “afters” als que acostumaven anar a zones més properes després de sortir dels locals d'oci, habitualment a partir de les quatre o cinc de la matinada.

Places i carrers i les cases particulars també poden funcionar com a “afters”: llocs per estar una estona amb els amics abans d'acabar la nit quan no es vol tornar a casa després de sortir dels locals, i sobretot, quan han tancat els bars i discoteques.

“Raves”

En relació a l'informe anterior (1999, capítol 4), les “raves” són l'espai de festa que s'ha difós amb més força, la qual cosa mereix un tractament específic ja que les “raves” congreguen un tipus de joves i consums que tenen unes certes particularitats. Aquesta difusió caldrà analitzar-la amb més cura, ja que estan perdent el seu caire de “clandestinitat” i cada cop són més accessibles i conegudes pels joves.

L'any 1999 teníem notícies de “raves”, però per referències (molts cops indirectes) que hi havia a les xarxes. Ara, el coneixement de la seva existència ho és per l'experiència directa dels joves de les xarxes i per una major freqüència en la seva assistència a aquests esdeveniments (per això hem inclòs l'aplicació d'enquestes a les “raves”).

Que estiguin en fase d'expansió accelerada pot implicar canvis significatius en un futur proper ja que hi arriben nous joves i noves pautes a aquest context que abans era força minoritari i de dimensions reduïdes (deixant al marge algunes de gran abast o

activitats assimilables que tenen lloc anualment: Sonar, Benicàssim i altres). En aquest sentit, creiem que pot afectar a les seves característiques i a la seva difusió el fet que cada cop més les “raves” (o determinats tipus de “raves”) estiguin organitzades per professionals del sector hostaler que hi veuen una font important de guanys i que per a ells suposa una nova diversificació del sector de l’oci juvenil.

La popularització implica canvis en la filosofia primerenca, més alternativa i sense controls.

Hi ha una gran varietat de “raves”, de llocs on es fan, d’organitzadors, de maneres de comunicar-les:

- Abans, fins l’any 1999, aplegaven de 100 a 300 persones; ara, de 1.000 a 2.000 i fins i tot hi ha de molt més nombroses com les grans “raves” de l’estiu del 2000.
- Algunes estan organitzades per grans empresaris. Són les més comercials i a les que acudeixen joves no tant implicats amb aquests esdeveniments.
- Altres estan organitzades per petits grups de joves, relacionats amb l’ambient de la nit o amb el sector de pubs i/o clubs de música electrònica, o algun tipus d’associació. No tenen tant afany de lucre com les de grans empresaris del sector, tot i que poden generar guanys semblants als d’un pub. Les organitzades per “okupes” tampoc tenen la filosofia del guany així com les organitzades per grups que viuen en autocaravanes (camions, autobusos, etc.) i van itinerants organitzant-ne, seguint la moda anglesa (“travellers”), i que porten equips de so i barres mòbils (per a la venda de begudes alcohòliques).

- Els espais utilitzats són molt variats: solars a la perifèria i fàbriques abandonades a les ciutats; llocs allunyats d'àrees urbanitzades: camp, platja, muntanya; pobles abandonats.
- La durada de les sessions és molt variable: una nit, un dia sencer, un cap de setmana, tres dies. Per això, molts cops, “anar a la rave” implica no fer res més aquell cap de setmana, per la durada i perquè sovint no se sap quan s'acabarà ni quan es tornarà.
- La difusió de la informació és variada: canals informals, pel “boca en boca” i per telèfon, les més restringides; anuncis per radio, “flyers”, etc.

Els participants són molt diversos: “tecno”, “punk”, “heavy”, joves sense estètica definida, fins i tot “pelats”. La presència d'aquest darrer grup és vista amb preocupació pel “ravers” més antics, tot i que hi conviuen sense cap problema.

Alguns hi veuen l'ambient d'apropament i comunicació (“et poden posar una pastilla a la boca”) com una comunitat que balla lliure sota la direcció del disc-jockey, i sense les restriccions de les discoteques. Per això, els patrons de comportament, relacionals i de consum de drogues són molt diferents als que s'observen en altres llocs de festa.

La majoria dels participants les considera com un espai d'oci diferent, no com un espai més, i això fa que la gent sigui més o menys assídua, que els grups es coneguin, que els cercles de gent “rave” siguin encara reduïts (com hem assenyalat això està canviant).

Hi ha qui prefereix les “raves” (especialment a l’aire lliure) perquè permeten més llibertat de moviments, hi ha més espai, no tenen que sortir a fora (amb les limitacions de discoteques i altres espais d’oci), i poden anar del centre de la “rave” (on hi ha el disc-jockey i els que ballen) a espais més perifèrics i tranquils. La qual cosa si es prenen pastilles permet controlar més els seus efectes i conseqüències.

Hi ha gent de comarques que prefereixen les que són fora de Barcelona perquè, diuen, que hi ha menys ketamina i això permet un ambient més “suau”, no tant “agressiu i descontrolat”; a més, la gent es coneix, tot i que algunes són nombroses.

S’hi consumeix tot tipus de drogues: alcohol (amb menys intensitat que a altres tipus de festes), haixix (“porros”), pastilles (èxtasi), al·lucinògens, cocaïna. Apareixen referències de consum de bolets al·lucinògens, ketamina i el que anomenen com a “èxtasi líquid” (sembla que es tracta de GHB, emprat legalment i inicialment com a anestèsic). Alguns creuen que és l’ambient on hi ha més consum de ketamina.

Es pot diferenciar una tendència en el context segons el lloc on es realitza la “rave”: a les d’espais naturals (camp, muntanya) hi ha més consum d’al·lucinògens (naturals i sintètics); a les d’espais tancats més consum d’estimulants. La gent que consumeix ketamina no són sempre considerats com a “fiesteros” perquè no ballen, no “tenen marxa”, no parlen. Però hi ha gent a les xarxes que n’ha consumit i que creu que “ballen millor” (les valoracions són variades i contradictòries).

Molts dels que fa temps van a “raves” manifesten que els que hi van no van a discoteques. El cert, però, és que ho fan amb menys assiduïtat i que els dos ambients ara no estan tant allunyats. Una

prova d'aquest canvi és la presència de joves més vinculats a les discoteques, els “maquineros” i/o “pelats”, i que els assidus a les “raves” tinguin en les seves xarxes amics que habitualment van a discoteques.

Un dels problemes més reconegut de les “raves” són els desplaçaments, sobretot quan es fan a llocs sense mitjans públics de transport.

Una variant més reduïda de les “raves” són les festes a masies. S’hi reuneix menys gent, en un ambient més recollit, i amb un nivell més alt de lligams relacionals entre ells. Algunes hi reuneixen gent que experimenta amb al·lucinògens: bolets, LSD. Els que consumeixen bolets al·lucinògens tenen una “forta i sofisticada elaboració cultural dels consums”. Aquestes petites “raves” o festes, se celebren per diferents motius: com alternativa a altres formes d’oci, a les “raves” i discoteques on s’aplega més gent, i amb la finalitat de dur a terme celebracions (aniversaris i similars). Els llocs solen ser masies o cases a pobles petits, tant a la muntanya com a altres llocs (certes urbanitzacions de segona residència). Algunes es poden fer en llocs oberts; a l’aire lliure. En tots aquests casos és freqüent el lloguer d’equips de so força potents.

Altres llocs

El cotxe, estacionat als aparcaments prop de les discoteques o a llocs més o menys discrets, és un espai privat on es pot escoltar música, parlar amb els amics, estar amb la parella, consumir alcohol i altres drogues o simplement descansar una estona abans d’anar a casa.

Els **espais públics** (carrers, places, parcs) on els més joves acostumen a trobar-se entre setmana són també llocs importants

d'oci el cap de setmana. Abans de sortir de festa a bars o discoteques acostumen a quedar en el lloc habitual; després, si no disposen de vehicle, van a les discoteques en transport públic o de les pròpies discoteques, en grups generalment molt nombrosos. Si tenen cotxes surten en grups més petits. Quan no van a discoteques es queden als bars del barri o a les places i carrers que habitualment freqüenten, on escolten música i consumeixen majoritàriament alcohol i haixix. Són com “festes particulars” i el nombre de joves que hi participen i el temps d'estada augmenten durant les nits del cap de setmana.

Els carrers i places del barri propers als bars o a les zones de bars de les ciutats, són freqüentats per joves, majoritàriament estudiants, durant el cap de setmana quan no van a concerts o discoteques o abans d'anar-hi. Són espais de trobada, relació i consum tant importants o més que l'interior dels bars, especialment quan fa bon temps.

Els menors, que entre setmana tenen els seus “territoris” als barris en els que habitualment viuen, les nits del cap de setmana acostumen a traslladar-se a zones d'ambient properes atrets per la major afluència de gent.

Quedar-se **a casa** amb els amics o anar a casa d'algú és una opció més minoritària entre els joves que integren les xarxes. Les festes particulars a domicilis són més habituals a l'hivern entre els més grans (25 o més anys), els que tenen parella i entre els que viuen independents. És més freqüent encara començar i/o acabar la nit a casa d'algun amic.

Variacions estacionals: l'estiu

Com dèiem a l'informe de l'any 1999 (capítol 4), l'estiu presenta diferències respecte als espais, temps i activitats d'oci dels joves. Les vacances suposen concentracions de joves en espais que la resta de l'any tenen disminuïda l'activitat i propicien una relaxació respecte els horaris i les activitats. Les vacances porten a contextos nous i se sol consumir més (alcohol i altres drogues). Fins i tot és una etapa propiciatòria per a experimentar amb substàncies noves. La gent relata que “està més oberta”, “no té tantes responsabilitats”, “no hi ha obligació de treballar o d'estudiar”, “s'està més tranquil”, “els controls s'atenuen”, etc.

El fenomen de **les carpes** d'estiu i la seva relació amb el món de la festa s'està consolidant. Hem continuat tenint referències i hem pogut veure que segueix la diversitat, tant a les ciutats com a espais oberts (a l'aire lliure), sobretot on es concentren joves de vacances (platges, bars o “xiringuitos” de les platges, bars de piscines, etc.). El públic a les carpes és molt variat i no hi predomina cap tipus d'estètica definida. La música també és molt variada: des de clàssics del “soul” o “rock”, als darrers èxits de la temporada. Hi ha llocs que entre setmana s'hi fan actuacions en directe i de tant en tant es “punxa” música “tecno”. El consum és molt variat, malgrat que hi predomina l'alcohol i la cocaïna.

Hi ha discoteques a l'estiu, sobretot a la costa²⁸, en zones de vacances, que canvien el tipus de clients, i tenen sobretot turistes estrangers i gent de la resta de Catalunya (amb segona residència),

²⁸ Durant l'any els clients són la gent dels voltants i els residents de cap de setmana.

així com joves de l'interior que es desplacen el cap de setmana. L'oscil·lació de les edats és alta entre els 20-30 anys i fins i tot més grans. No són joves que es puguin classificar pròpiament com a "tecno", són més aviat gent de la nit que surt a relacionar-se i ballar.

A l'estiu també són més freqüents els **concerts**, amb actuacions en directe de grups juvenils. També se solen fer concerts a les **festes de pobles**; a la matinada. En aquestes festes, després de les orquestres de ball o dels grups juvenils cada cop més es fan sessions de "disco mòbil" fins a hores molt avançades. Es consumeix alcohol, pastilles (èxtasi), haixix i cocaïna. Hi acudeix gent dels pobles i la gent que està de vacances, la qual cosa implica desplaçaments. El públic és heterogeni. A les ciutats també hi ha concerts a locals, envelats, a l'aire lliure (solars i places), cases "okupades", etc.

"Cases okupades"

Tot i que l'any 1999 vam trobar referències a activitats d'oci i festes a les cases "okupades" no li vam donar un tractament específic perquè ens semblava un circuit molt minoritari. L'any 2000 hem vist que, tot i que continua essent minoritari, ens apareixen moltes més informacions, la qual cosa significa que està en expansió i que per a determinats grups aquests espais són un punt important de referència en els seus itineraris de sortida. El fenomen està, doncs, en una fase de difusió i caldrà veure posteriorment com evoluciona, ja que en alguns llocs, tant els espais com els joves que els ocupen poden ser un referent important per a determinades estètiques i/o estils.

A les cases "okupades" s'organitzen festes de diferents tipus: concerts, "raves", passes de cinema, etc.

Els concerts són, normalment, de música “punk”, “ska”, “rock”, “pachanguera”. Acostumen a ésser actuacions de grups poc coneguts i/o del barri.

Darrerament, el fenomen “tecno” ha fet aparèixer festes tipus “rave”. La gent que li agrada més la moguda de la festa i del “tecno” ha introduït aquestes festes, no sense una certa discussió i crítica per part dels més polititzats que prefereixen els concerts i altres activitats.

Els consums de drogues són com a altres llocs: haixix (“porros”), pastilles (èxtasi), cocaïna, speed, alcohol.

L’entrada, quan es cobra (cosa que no sempre succeeix), es destina a alguna causa relacionada amb les activitats de la casa. La beguda a la cafeteria (“kafeta”) no és molt cara (els preus són més baixos que a altres llocs) i això atrau a gent jove; també els atrau l’ambient. Algunes cases “okupades” mantenen oberta la “kafeta” a les nits i és un lloc de reunió per a gent del barri.

També s’organitzen sopars, passes de pel·lícules, xerrades, etc. Quan es fan aquests actes més tranquils se sol consumir alcohol i “porros” (haixix).

Diferents informants manifesten el canvi que s’està produint a les cases “okupades” per l’impacte del “tecno”, no tant sols com a moviment musical (amb músiques de percussió, ètniques), sinó també com a ambient social: joves universitaris, insubmisos i altres joves relacionats amb diversos moviments socials.

Com acabem de veure hi ha una gran diversitat d’espais i temps que generen una oferta molt diversificada d’activitats i de ritmes

d'ocupació d'aquests espais segons variacions temporals i d'estils. A més a més, una de les diferències més significatives que trobem en les activitats, espais i temps d'oci està relacionada amb l'edat.

L'edat

Els més joves, els menors d'edat, van més a llocs públics (discoteques). Tenen un poder adquisitiu més baix, i en alguns locals tenen més problemes per accedir-hi i per beure alcohol. Però sembla que els controls en l'accés no són sempre iguals: quan hi ha pressió de la policia demanen carnets; quan no, hi ha locals que són molt més flexibles.

També hem començat a recollir informacions de supermercats propers a llocs d'oci que venen alcohol als adolescents (fenomen molt recurrent a altres Comunitats Autònomes on presenta proporcions molt grans i vistoses; així com una certa alarma). Ens relaten que alguns dels supermercats fan ofertes els divendres i dissabtes i els més joves hi compren l'alcohol i es reuneixen a places, jardins, punts de les carreteres o altres indrets, més o menys a la vista, per a beure. Caldrà estar atents a aquest fenomen: ha arribat a Catalunya recentment, amb retard, i si segueix la pauta i s'imiten els comportaments d'altres llocs, on és molt present des de fa anys, pot agafar una dimensió més gran d'aquí a poc. A més dels problemes relacionats amb el consum d'alcohol, aquesta pràctica genera rebuig per part dels veïns i usuaris d'aquests espais públics. Tot i que l'alcohol té una alta tolerància en les famílies dels afectats, ja que el seu consum no es percep tant problemàtic com el de la resta de drogues.

En relació a aquest tema, també hem observat que a algunes discoteques i donat que els preus de l'alcohol (destil·lats) són alts pel pressupost d'alguns joves, aquests surten a beure fora, a locals

propers (bars; més barats), o al mateix carrer (compra conjunta d'alcohol i refrescs en supermercats). Davant d'això, algunes discoteques pugen els preus de l'entrada, de les aigües i refrescs, i fins i tot dificulten l'accés o limiten l'aigua en els lavabos generant, alhora, noves estratègies per part dels joves (beure més a fora, consumir altres drogues més barates que l'alcohol, etc.) que també tenen resposta: entrebancs a entrar i sortir constantment dels locals.

Cal tenir en compte que aquesta estratègia de consum d'alcohol en adolescents és com un "ritual de passatge" i que el consum d'alcohol apareix en les investigacions nacionals relacionat amb el consum de drogues il·legals: els consumidors de drogues il·legals gairebé tots ho són també d'alcohol, i s'han iniciat amb aquesta substància.

També cal tenir en compte que la majoria de consums d'alcohol al carrer té una pauta diferent als consums d'alcohol d'adolescents en altres èpoques. No és tant consum de cervesa com consum de destil·lats i licors d'alta graduació en forma de combinats. La qual cosa coincideix amb el que ens han relatat propietaris de pubs i altres establiments de lleure, en el sentit de què cada cop més els més joves (i els joves en general) consumeixen menys cervesa i més combinats; procés que també s'està donant entre els que només prenen refrescs.

5.3.2 Oci i discoteques o "afters" (enquestes)

La majoria dels enquestats en les discoteques i "afters" hi va de 4 a 8 cops al mes i quasi una quarta part en 2 o 3 ocasions. La mitjana és de 4.7 vegades al mes. La mitjana en els enquestats a les xarxes i en centres docents és inferior: 3.4 vegades al mes. La majoria d'ells

havia anat a discoteques o “afters” el cap de setmana previ a l'enquesta i una quarta part l'anterior.

No s'observen diferències significatives entre homes i dones, però sí segons l'edat: la freqüència mensual d'assistència disminueix a mesura que s'incrementa l'edat.

Valoració de les discoteques o “afters”

Només la quarta part dels enquestats considera que la discoteca o “after” en que ha estat enquestat és el millor entre tots els que coneix. Aquesta dada ens informa indirectament de la mobilitat (tornarem sobre el tema).

Entre les valoracions dels locals destaquen “l'ambient” (un terme general i imprecís, encara que d'ús molt comú) i la música. Altres assenyalen ambdós aspectes. Minoritàriament es destaquen positivament les característiques de la clientela (la “gent”; inclou valoracions sobre homes i dones, de les seves qualitats observables i, implícitament, de les expectatives de relacionar-se) i aspectes relacionats amb el disseny, grandària o decoració dels locals.

Altres activitats d'oci (quan no van a discoteques)

Les enquestes en discoteques, centres docents i xarxes recullen també quines altres activitats d'oci realitzen durant els caps de setmana quan no van a discoteques o “afters” (el darrer, previ a l'enquesta) i durant els dies feiners de la setmana prèvia al dia d'enquesta. Veiem els resultats activitat a activitat en ordre decreixent de freqüència de realització (els enquestats poden realitzar més d'una activitat) segons les enquestes, cap de setmana i feiners:

Discoteques; cap de setmana. No predomina cap de les considerades amb claredat i per això destaquem les que realitzen més del 20% dels enquestats: veure la televisió (a casa); anar a bars o pubs amb amics; escoltar música (a casa); anar al cinema o teatre (només a l'enquesta d'octubre). Si no tenim en compte les activitats concretes que realitzen sinó només el seu nombre, els resultats indiquen que la majoria dels enquestats realitza només una activitat d'oci (la mitjana d'activitats és de 1.5; la més baixa). Cal tenir en compte que donat que la mitjana de sortides a discoteques és de 4.7 vegades al mes, i que més de la meitat dels enquestats hi va tots els caps de setmana, aquestes altres activitats no tenen gran pes i els percentatges baixos es deuen al predomini del lleure a les discoteques i a què els que surten més no assenyalen altres activitats.

Discoteques; feiners: veure la televisió (a casa) i escoltar música (a casa) al voltant del 40%. Activitats que realitzen més del 20% dels enquestats: anar a casa d'amics; anar a bars o pubs amb amics; anar amb amics a carrers i espais semblants; llegir (a casa); fer esport. La mitjana d'activitats és de 2.3.

Centres docents; cap de setmana. Activitats majoritàries: anar al cinema o teatre; anar a bars o pubs amb amics; veure la televisió (a casa); anar a casa d'amics; escoltar música (a casa). Altres activitats rellevants (30-40%): anar amb amics a carrers i espais semblants; fer esport; llegir (a casa). La majoria fa més de 3 activitats i la mitjana és de 4.2 (la més alta durant els caps de setmana). Tenen la mitjana més baixa de lleure en discoteques: 3.2 vegades al mes.

Centres docents; feiners. Activitats majoritàries: veure la televisió (a casa) i escoltar música (a casa). Llegir a casa (40%). Activitats que realitzen més del 20% dels enquestats: anar a casa d'amics;

anar a bars o pubs amb amics; anar amb amics a carrers i espais semblants; fer esport; anar al cine, teatre. La mitjana d'activitats és de 3.1.

Xarxes; cap de setmana. Activitats majoritàries: anar a casa d'amics; anar a bars o pubs amb amics; escoltar música (a casa). Veure la televisió (a casa); anar amb amics a carrers i espais semblants; anar al cinema o teatre (40-50%). La majoria fa més de 3 activitats i la mitjana és de 4. La mitjana de lleure en discoteques és de les més baixes: 3.4 vegades al mes.

Xarxes; feiners. Activitats majoritàries: escoltar música (a casa); veure la televisió (a casa); anar a casa d'amics. Altres activitats rellevants (30-40%): anar amb amics a carrers i espais semblants; anar a bars o pubs amb amics; llegir a casa. La mitjana d'activitats és de 3.3 (la més alta durant els dies feiners).

5.4 Itineraris, mobilitat i relacions.

5.4.1 Visió general (xarxes)

Es mantenen les constants observades l'any 1999:

Els joves quan surten van a més d'un lloc, la qual cosa té relació amb les característiques de les activitats que duen a terme, els consums que fan, l'oferta d'oci que tenen i el lloc on viuen, l'estructura dels grups en què surten i tot un ventall d'elements culturals presents en les seves elaboracions vers el fet de sortir i la festa.

Això dóna una gran variabilitat als itineraris reals que fan segons l'edat, el pressupost, els mitjans de transport, l'època de l'any, dia de la setmana, oferta d'espais i activitats, lloc de residència i altres variables.

La tendència general és fer itineraris en un entorn geogràfic limitat i proper al lloc de residència, tot i que en situacions concretes es poden fer desplaçaments més llargs (una festa, l'actuació d'un disc-jockey famós, una data determinada, etc.). Malgrat això, durant les vacances, l'estiu, i en una minoria molt posada en el món de la nit els itineraris poden ser més complexos i perllongats i els desplaçaments poden fer-se a llocs més allunyats.

La diferència però, més significativa i per a la majoria, està en els itineraris que fan durant la setmana i els del cap de setmana, i està relacionada amb el que hem explicat en altres parts d'aquest informe²⁹.

Dies feiners

Durant la setmana els itineraris es concentren dintre del barri i a prop dels espais de sociabilitat més importants: lloc de treball, d'estudi i residència (família). Implica sortir a espais públics i/o bars del barri. Per alguns, el dijous és una excepció i es pot considerar com una nit més del cap de setmana.

Estiu i vacances

Durant l'estiu i les vacances augmenten l'oferta de llocs (carpes, terrasses, festes, etc.), el temps disponible per l'oci i la predisposició a sortir més. Tot plegat genera un increment de la mobilitat lligat a la

²⁹ Vegeu l'apartat 5.3.1: Espais, temps i activitats.

concentració de zones d'oci principalment a la costa. Tot i que el cap de setmana continua essent clau per a sortir, és també freqüent fer-ho altres dies.

Cap de setmana

Els caps de setmana augmenten les sortides a la nit. Les sortides són sempre en grup. Els itineraris solen reproduir habitualment un ventall de circuits segons les franges horàries, primer pel voltants dels llocs de trobada, després cap als llocs on es passen més hores i finalment, per a una minoria, als llocs on allargar la vetllada.

Itineraris i circuits que compten amb un ampli ventall i oferta de llocs més o menys especialitzats per a quedar amb el grup, per a començar la nit, per a continuar-la i per a acabar-la. Les diferències venen definides per l'edat, pel gènere, pressupost, tipus de jove, i altres característiques subjectives (estat d'ànim d'un dia concret, etc.)

Els adolescents solen trobar-se més en espais públics a l'aire lliure (carrers, places) i a primeres hores de la tarda, fan els itineraris més curts i tornen abans a casa.

Les joves solen marxar abans dels escenaris d'oci que els joves, tot i que en alguns grups i edats això no és tant palès.

Els joves surten i tornen més tard. Es troben amb el grup d'amics a carrers, places però sobretot a bars i pubs, on alguns comencen a consumir i comprar tot tipus de drogues. Després segueixen circuits a partir dels diferents models observats l'any 1999 (capítol 4): els que no van a discoteques o ho fan amb molt poca freqüència; els que van preferentment a discoteques o "afters"; els que combinen trets dels dos models anteriors, i reparteixen els caps de setmana

anant a discoteques o a bars i pubs; els que no solen anar a discoteques ni a pubs.

Tots surten en grup. La grandària més freqüent dels grups d'amics oscil·la entre 4 o 5 i 8 o 10 joves. Entre els més grans, que es desplacen sempre en cotxe, la grandària del grup pot tenir relació amb la capacitat del vehicle. Els grups formats per adolescents acostumen a ésser més nombrosos: quan surten poden arribar a integrar entre 20 i 30 membres, sobretot quan es desplacen en transport públic o de les discoteques, i especialment quan es reuneixen als espais públics (places i carrers) de pobles i ciutats, sense allunyar-se del lloc de residència.

5.4.2 Caracterització d'uns itineraris

Com hem explicat en el capítol 2 (apartat 2.4), l'any 2000 hem posat a prova un nou instrument per aprofundir en les característiques dels itineraris i s'ha aplicat a 75 informants de les xarxes de camp. Aquests informants són consumidors de drogues i surten sovint de "marxa". Aquests itineraris, tot i que no són homogenis, es corresponen, aproximadament, amb els predominants entre els membres de les xarxes i són similars als dels consumidors de drogues enquestats a les discoteques: a grans trets, formen part de la mateixa subpoblació de joves. Les dades obtingudes amb aquesta nova aplicació amplien i complementen les de les enquestes i quan es poden comparar els resultats aquests són força congruents (vegeu l'apartat següent: 5.4.3).

La mitjana d'edat dels joves que han descrit detalladament un itinerari de "marxa" (una sortida) és de 24 anys; més elevada que la dels enquestats en les discoteques (22 anys). És un petit biaix,

perquè predominen els joves més grans (25 i més anys) i hi ha pocs itineraris dels més joves (menors de 19 anys). Predominen els homes com en totes les aplicacions.

La durada mitjana de les sortides és d'11 hores. Si tenim en compte només els itineraris d'un dia la durada mitjana és de 9 hores. Hi ha itineraris, sessions, que tenen una durada de 3 dies (en aquests casos es corresponen amb "raves"); durada que també es detecta a les enquestes en discoteques (pocs casos).

La mitjana de despesa en la sortida és força elevada (10.000 pessetes) i és lleugerament més alta en els joves que en les joves. No obstant, la mitjana de despesa s'adiu amb la dels consumidors de drogues enquestats a les discoteques (la subpoblació amb la que es pot comparar). Els que consumeixen èxtasi o cocaïna tenen una despesa superior a la mitjana i tendeixen a perllongar més la sortida.

Gairebé tothom consumeix alcohol. Els no bevedors gasten menys diners, les seves sortides duren menys temps i són més joves. A més, quan ho fan, només consumeixen una substància il·legal (èxtasi, cocaïna o haixix).

Quan es consumeix cocaïna i/o èxtasi és després d'haver consumit alcohol i algunes altres substàncies. El consum de cocaïna i d'èxtasi es produeix, majoritàriament, quan han passat algunes hores des de la sortida, generalment després de la mitja nit.

Els que manifesten haver estat a "raves" gasten més que la mitjana i consumeixen més èxtasi.

Les mescles de drogues majoritàries són: Alcohol, tabac, haixix; alcohol, tabac, haixix i cocaïna; alcohol, tabac, haixix i èxtasi i/o speed.

Gairebé la meitat ha consumit cocaïna en algun moment de la sessió. Un percentatge més baix ha consumit èxtasi i tots l'han mesclat amb alcohol. Els consums combinats d'èxtasi amb alcohol, haixix i cocaïna són també presents. Excepte una persona, tots els que han consumit èxtasi han anat a discoteques o "raves".

L'hora de sortida predominant són les 22 hores, tot i que n'hi ha que surten de matinada i d'altres que ho fan a mitja tarda. El dia predominant de sortida en els itineraris recollits és el dissabte; també destaquen les sortides el divendres.

Els itineraris són molt diversos. Hi ha escassa presència de llocs públics³⁰ (places i carrers). Hi ha referència destacada a estades en bars, pubs (la major part) i discoteques (la majoria); també a "raves". És comú en tots els itineraris la combinació de llocs i la diversificació, ja que la major part s'ha desplaçat diverses vegades i ha estat a llocs diferents. La mitjana de llocs en els que han estat durant l'itinerari és de 7.

Més de la meitat, en algun moment de la sessió, ha passat per un pis d'amics, la qual cosa pot ser un fet rellevant i una dada nova que no havíem obtingut ni apreciat amb altres instruments (només una minoria dels enquestats a les discoteques venia de pisos d'amics quan va ser enquestada o pensava anar-hi després). A més, aquest

³⁰ La qual cosa té a veure amb el predomini del joves més grans.

fet és comú a les quatre províncies i no depèn de la grandària de la ciutat o poble de residència.

La majoria s'ha desplaçat al llarg de l'itinerari a ciutats diferents d'on el van iniciar. Quan la sessió es duu a terme a Barcelona ciutat els desplaçaments a altres municipis són minoritaris.

Tots han sortit en grup. Predominen els grups petits, fins a 5 joves, i també destaquen els compostats per 5-10 joves. Els que surten amb parella, que són pocs, s'ajunten després amb altres parelles o amb un grup d'amics. En l'itinerari d'aquests sobresurt l'estada en pisos d'amics en algun moment de la sortida.

L'estat anímic sofreix modificacions al llarg de la sessió. Es parteix d'un estat d'ànim qualificat com a "tranquil" i en alguns casos "expectant" i es passa, després de consumir drogues, a estats qualificats com "col·locat", "desinhibit", "eufòric". La seqüència finalitza en acabar la sessió amb un majoritari, i congruent, "cansat - cansada". Aquests canvis en l'estat d'ànim es poden relacionar amb les expectatives que tenen al principi de la sortida, les activitats que realitzen, les drogues que prenen i l'hora de tornada (majoritàriament de matinada).

Les activitats més anomenades al llarg de l'itinerari són: parlar, escoltar música i ballar. La majoria no fa referència al consum de drogues com una activitat per ella mateixa. Altres activitats citades, més minoritàries, són: veure la televisió (abans de sortir o en finalitzar la sessió); veure una pel·lícula en un moment de la sessió i a casa d'amics; jugar amb videojocs, consoles; jugar a l'ordinador. Solament en un cas es fa al·lusió a relacions sexuals.

5.4.3 Mobilitat territorial i itineraris (enquestes)

A **les enquestes** també ens hem aproximat als itineraris dels joves el cap de setmana a partir de diferents variables i a altres aspectes relacionats amb la sortida:

Mobilitat territorial

Com ja hem assenyalat, només la quarta part dels enquestats considera que la discoteca o “after” en que ha estat enquestat és el millor entre tots els que coneix. Així, la major part dels enquestats prefereixen llocs diferents als de l’enquesta i aquests, a més, es troben en una població que no és la de residència. Donem per suposat que els enquestats han estat a aquests llocs, pot ser que una minoria no i els citen perquè els han sentit anomenar, però des de la perspectiva de la mobilitat és prou rellevant.

Així mateix, la majoria dels enquestats resideixen en un municipi diferent al del local d’enquesta. Tot i que hi ha diferències entre els locals segons la ubicació en el territori a Catalunya, es constata que atrauen principalment gent de la pròpia comarca i, secundàriament, de comarques contigües (són una minoria els enquestats que provenen de llocs molt allunyats). Potser hi ha més dispersió territorial, segons la comarca de residència dels enquestats, quan la discoteca està situada a la costa. Quant a això no hi ha diferències importants entre l’enquesta de juliol i la d’octubre.

En relació a les “raves” s’observa una major dispersió territorial (més mobilitat dels enquestats i més de més lluny). No obstant això, la pauta predominant en les “raves” enquestades a Catalunya és semblant a l’observada en discoteques i “afters”: concentració d’assistents que resideixen a comarques contigües. La diferència, en

alguns casos (determinada per la ubicació de la “rave”), és que no predominen els residents de la comarca on té lloc la “rave”. La presència de joves catalans entre els enquestats a les dues “raves” de fora de Catalunya és clara i important.

Mitjans de desplaçament

Recollim aquí els diferents mitjans que utilitzen els enquestats per a desplaçar-se des del seu domicili, o del lloc del que provenen, fins al local de l'enquesta (arribada) i els que utilitzen per a retornar a casa o dirigir-se a un altre lloc (sortida). Encara que hi ha algunes diferències entre els mitjans d'arribada i sortida, aquestes són mínimes i, per això, els considerem conjuntament.

La major part es desplaça utilitzant vehicles privats: en cotxe, sobre tot, o en moto (una minoria). Una minoria es desplaça caminant i la resta (10-15%) en transport públic.

Més d'un terç dels enquestats es desplaça conduint un vehicle. Cal entendre que la resta dels que utilitzen aquest mitjà (a l'entorn del 45% de les mostres) són acompanyants d'aquests conductors i aquesta dada confirma que se surt en grup.

El desplaçament en vehicle privat és més freqüent entre els de més edat (correlativament, els més joves, els menors de 19 anys, utilitzen preferentment el transport públic).

Aquestes mateixes diferències s'observen entre conductors i no conductors: la proporció de conductors s'incrementa amb l'edat i aquests són principalment homes (predominen amb claredat).

Aquests resultats són molt semblants als obtinguts entre els enquestats a les “raves”. En les enquestes en centres docents i

xarxes s'observa una disminució del desplaçament en vehicle privat (encara què és majoritari) i un increment correlatiu dels desplaçaments a peu i amb transport públic (en conjunt, representen un terç).

Desplaçaments durant la sessió

En aquest punt analitzem si els enquestats van a altres locals o llocs, diferents del de l'enquesta, durant la sessió de les activitats d'oci; en altres termes, ens acostem a les característiques dels itineraris que segueixen.

La major part dels enquestats des de la seva sortida de casa fins el lloc de l'enquesta havia estat prèviament en un altre lloc; és a dir, només un quarta part dels enquestats anava a la discoteca o "after" des de casa seva.

Del total d'enquestats que havia estat en un altre lloc abans d'arribar al local de l'enquesta (3 de cada 4 del total de les mostres), més de la meitat havia estat a pubs o discoteques (la majoria a pubs) i un terç a bars (un 18% a l'enquesta de juliol). La resta, en proporcions similars, minoritàries, d'altres llocs o activitats: carrers i altres espais; casa d'amics; altres llocs i activitats (inclou el lloc de treball).

La majoria dels enquestats pensava tornar a casa des del local de l'enquesta i una quarta part, aproximadament, pensava anar a un altre lloc. Els restants, una minoria (10-15%), no ho sabien.

Quant als llocs als que pensen anar abans de tornar a casa (aproximadament, la quarta part de les mostres en discoteques), trobem molta variabilitat i diferències entre les dades del juliol i de l'octubre. Destaquen els que afirmen que aniran a un altre "after", pub o discoteca, a bars - restaurants (més a l'octubre), carrers i

espais semblants i altres llocs (més al juliol), casa d'amics (una minoria).

Encara que són una minoria, l'ús dels carrers i altres espais semblants com a lloc de trobada és característic dels més joves.

Durada de la sessió

Hem considerat com a durada de la sessió de l'activitat d'oci el període temporal total entre l'hora de sortida del domicili i la (prevista) de tornada (és el resultat de l'agregació dels períodes de sortida i retorn recollits en l'enquesta).

La durada mitjana de les sessions, en quantitats rodones, és de 12 hores. En una minoria dels casos (5-10%) la durada supera les 20 hores. No hi ha diferències significatives segons el sexe ni l'edat quan es consideren conjuntament totes les categories; no obstant això, s'observa que la durada disminueix a mesura que s'incrementa l'edat.

Relacions i grups

Quasi tots els enquestats arriben a la discoteca o "after" d'enquesta acompanyats d'altres persones (amics). Només una minoria arriba sola. Aquestes dades, amb petites diferències, s'observen també en la resta d'aplicacions (enquestes en centres docents, xarxes i "raves").

Dels que arriben acompanyats, la majoria (a totes les mostres excepte en centres docents) arriben formant grups petits (fins 5 persones); la resta, en grups més grans (més de 5 persones; són majoria en les enquestes realitzades en centres docents i té relació amb l'edat).

Arribar en grup és característic dels més joves: a mesura que s'incrementa l'edat augmenta la proporció d'individus que arriben sols. Els grups més nombrosos són més freqüents entre els menors de 19 anys i s'observa la disminució dels grups i de la grandària d'aquests a partir dels 25 anys.

Despesa

La despesa personal mitjana dels dies com els de l'enquesta –quan surten de nit i van a discoteques- és, en quantitats rodones, de 6.000 pessetes. Tenint en compte que la mitjana de sortides en un mes és de 5, també en quantitats rodones, suposa una despesa mitjana mensual de 30.000 pessetes.

La despesa mitjana és més gran en els homes (7.000 pessetes) que en les dones (3.500-4.000 pessetes): les diferències són significatives. No hi ha diferències significatives segons l'edat, encara que la categoria que gasta menys és la dels més joves (fins a 19 anys).

Existeix correlació entre la durada de les sortides i les despeses personals: si augmenta la durada també ho fa la despesa.

Les despeses mitjanes de les sortides augmenten entre els enquestats de les xarxes (7.000 pessetes) i disminueixen entre els enquestats a les “raves” (5.000 pessetes) i, especialment, en els centres docents (3.000 pessetes). Les despeses dels homes sempre són més elevades que les de les dones.

5.5 Consums i drogues

Per tal d'evitar confusions quant al contingut d'aquest apartat cal repetir aquí el que ja hem escrit al subapartat 5.1.3:

Les poblacions diana del treball de camp (xarxes) i de les enquestes són diferents; també ho són si es comparen les de les enquestes entre elles. Als informants de les xarxes de camp i clau se'ls hi demana particularment informació sobre la subpoblació de joves consumidors de drogues i sobre aspectes conflictius (refereixen, de nou, a una subpoblació).

La població diana de l'enquesta en discoteques i "afters" són els joves que hi van (una subpoblació dels joves) i inclou, coherentment, consumidors i no consumidors de drogues i no contempla els esmentats aspectes conflictius (sols alguns comportaments de risc).

En els centres docents es recull informació tant d'usuaris habituals de discoteques i "afters" (semblants als enquestats en les discoteques) com d'altres que només hi van ocasionalment o que desenvolupen les activitats de lleure en altres àmbits; activitats que, a més, poden correspondre a una altra concepció del lleure. Quant al consum de drogues els resultats són assimilables als que s'obtenen en les enquestes a població escolar (mateixa població diana).

Entre els enquestats a les xarxes, coherentment amb el que ja s'ha assenyalat, predominen els consumidors de drogues i, sovint, formen part dels perfils amb un consum més intens i regular. Es tracta, doncs, d'una subpoblació diferenciada de consumidors (aquesta característica també afecta als itineraris: aquest instrument s'ha aplicat a la mateixa subpoblació).

En el cas de les "raves" torna a ser una subpoblació diferent: d'una banda, el context d'aplicació és caracteritzat per una intensificació de la festa i, correlativament, del consum de drogues; d'altra, els

enquestats formen part, probablement, del perfil més alt quant a consum de drogues dels assistents a les “raves”.

En tot cas, encara que amb cautela, pot considerar-se que la informació de camp (xarxes) refereix aproximadament a la mateixa població diana que la de la submostra de consumidors de drogues de l'enquesta en discoteques. Aquests darrers serien semblants als enquestats a les xarxes i els perfils de consum més intensos d'ambdues mostres es corresponen amb el dels enquestats a les “raves”. Els enquestats als centres docents configuren la mostra més diversa (població jove general que estudia) i, per tant, aquesta inclou proporcions menors de les poblacions diana de les altres mostres i són minoria els perfils assimilables als característics dels enquestats a les “raves”.

5.5.1 Visió general (xarxes)

Globalment, es mantenen les característiques del consum i les diferències entre el cap de setmana i els dies feiners recollides i analitzades en l'informe de resultats de l'any 1999 (capítol 4). També, la diversitat de consums, mescles i preferències.

Dies feiners – cap de setmana

Durant la setmana els consums són limitats. El temps dels joves està ocupat en activitats formals (treball i estudi) i per a la major part això, aquestes obligacions, significa que el consum de drogues il·legals no hi té cabuda (la vinculació del consum d'aquestes amb la festa és clara). A finals de la tarda, i per alguns a la nit, és possible trobar-se amb el grup d'amics en algun lloc d'oci. En aquests casos, si arriba a donar-se el consum de drogues il·legals, es fa en unes proporcions i intensitats més baixes que durant el cap de setmana i només d'algunes (també es pot incloure l'alcohol).

El tabac és el que es consumeix més regularment. El cap de setmana augmenta el consum, tant en els fumadors habituals i intensius com en aquells que mantenen consums més baixos. Encara què hi ha joves que durant la setmana fumen molt, el consum de tabac, en general, presenta poques diferències entre setmana i cap de setmana. Certament, durant el cap de setmana el consum s'incrementa però aquest increment és clarament inferior al que s'observa amb la resta de substàncies (inclòs l'alcohol).

Durant els dies feiners el consum d'alcohol és baix, comparat amb el del cap de setmana, i a més, quan es dona, predomina el consum de begudes de baixa graduació (cervesa, bàsicament). Durant el dia en els bars propers a instituts i altres centres d'ensenyament, com la Universitat, és poc freqüent veure joves bevent alcohol (només una minoria beu cervesa). Els que treballen, al migdia i en sortir del treball són dintre la minoria dels bevedors els que més beuen.

Els consums de cannabis també decreixen durant la setmana. Hi ha, però, grups de consumidors habituals que ho continuen fent, tot i que generalment amb menys intensitat i ocasions. Quant a la resta de substàncies el consum és molt minoritari.

El cap de setmana (inclou la nit del divendres i, per alguns, la del dijous), com venim dient, aglutina i augmenta el consum de totes les substàncies, tant dels consumidors habituals com dels que durant els dies feiners no prenen res. Així, la resta de comentaris inclosos en aquest apartat es refereix al cap de setmana.

Sociabilitat i consums

Una pràctica estesa en els grups de consumidors és convidar als amics, ja que reforça la identitat grupal i sembla un "ritual de

reciprocitat". Algunes vegades s'intercanvia el que els membres del grup porten i en altres compren tots junts.

A partir dels 24-25 anys, aproximadament, es produeix una disminució de les sortides en la majoria de casos i/o una disminució dels consums. És un procés paral·lel a l'augment de les responsabilitats socials, tot i que molts cops les laborals són precàries, la qual cosa disminueix el temps de festa i/o la diversificació de les activitats d'oci. Sembla que disminueix la necessitat de passar molt temps amb el grup de parells i la identitat ja està més afermada.

Això, per una minoria pot funcionar d'una altra manera. Pot significar tenir més diners, i també consumir més i en alguns casos consumir substàncies més apreciades i cares com la cocaïna.

Sortir en parella, tot i que en un principi pot contribuir a fixar els consums, quan tots dos són consumidors, generalment a la llarga els redueix. Quan solament consumeix un és un fre i control per al consum de l'altre. Quan són les noies les que no consumeixen, el més estès, insisteixen perquè ells ho deixin, sobretot si es tracta de cocaïna i pastilles (èxtasi). Alguns nois no consumeixen quan surten amb la parella però ho fan quan van amb els amics: fins i tot poden deixar-les a casa i tornar a sortir amb els amics per a consumir. Quan les parelles es trenquen i, algú dels membres és consumidor, pot augmentar el consum almenys en un principi.

Hem constatat que per la majoria de grups d'amics no és un problema integrar gent que consumeix i gent que no, tot i que els consumidors solen perllongar les sortides i fer-les més freqüents.

La normalització dels consums

La immensa majoria de consumidors que hem contactat veuen el seu consum (també el del cap de setmana; més intens) compatible amb el seu entorn i “normalitzat” socialment. No es veuen com a drogoaddictes, perquè la imatge es correspon en l’imaginari amb el consumidor d’heroïna, problemàtic i consumidor diari. Els joves no responen a aquest perfil i es veuen com la resta de joves no consumidors, fins i tot com a més “oberts”, “experimentadors” i “llençats” però també més “calaveres”, mai com a persones amb problemes. La majoria, a més, quan perceben certs efectes i conseqüències del consum com a disfuncionals, disminueixen el consum i/o intenten no sortir tant.

Substàncies

L’alcohol, el tabac i la cannabis són les substàncies més valorades, consumides i utilitzades en més llocs i situacions.

Les **mescles** de diferents substàncies són freqüents i fins i tot hi ha joves amb “elaborades explicacions especialitzades” vers les substàncies, seqüències i maneres de procedir per a mesclar allò que és més adient en un context de festa i consum, segons els objectius pretesos (les expectatives), i el que no ho és (fins i tot les mescles rebutjades). Certament, aquestes explicacions no concorden i informen tant de coneixements més o menys fonamentats com de desconeixements.

L’**alcohol** és la substància que més s’utilitza: es combina i s’accepta el consum sense massa diferències. Augmenta el consum de combinats i disminueix el de cervesa.

El consum de **cannabis** es manté i malgrat augmenta els caps de setmana, hi ha consumidors diaris. Creix el nombre de gent que cultiva les seves plantes de cannabis i minoritàriament apareixen noves formes de consum en el nostre context, difoses per revistes especialitzades (pastís d'haixix, mantega d'haixix), i també noves pràctiques: joves en grup consumint cadascú el seu “porro” sense passar-lo als altres companys.

El consum d'**èxtasi** és el que continua més associat a les discoteques i espais similars, tot i que es pot consumir en altres situacions, la qual cosa és minoritària.

Hi ha una gran varietat de pastilles, que es continuen reconeixent pels dibuixos i les formes diferents. Alguns consumidors les classifiquen en funció dels efectes: temps que tarden a “pujar”, temps de durada dels efectes de “pujada”, tipus d'efectes, “baixada” i “ressaca”.

Continua apareixent la referència a pastilles amb heroïna (“jacoses”), malgrat sembla que en cap anàlisi s'ha demostrat (sí que n'han aparegut amb benzodiacepines); a pastilles molt “ressacoses” i a altres que no deixen dormir.

La percepció general dels consumidors és que la qualitat es força baixa, almenys comparant-ho amb la qualitat d'anys enrera, i creuen que porten cafeïna, sobretot, un poc d'amfetamina i potser opiacis. Però també ens informen que, darrerament, torna a aparèixer èxtasi de millor qualitat³¹: percepció de consumidors i tests d'Energy Control.

³¹ La qualitat de l'èxtasi pot ésser un indicador que prediu el consum de cocaïna en certs contextos de la festa “tecno”. Així quan la qualitat fa temps que és molt

Cada cop hi ha més venedors que quan poden assegurar-ne la qualitat accepten fer tests de les seves pastilles. Els que fan aquests tests manifesten que hi ha molta varietat en els resultats.

Els consumidors valoren molt les **càpsules d'èxtasi**, sembla que per les anàlisis tenen més quantitat de MDMA (entre 100-150 mg) que les pastilles (menys de 75 mg) El preu de les càpsules però, és superior. A vegades les càpsules són de MDA, una substància anàloga però amb efectes diferents (també segons la percepció dels consumidors).

L'oferta varia considerablement. Constantment estan apareixent noves pastilles, i les que una setmana podien ser considerades d'una certa qualitat a l'altra canvien.

Uns informants relaten que a Eivissa han aparegut càpsules de "2CB" ("Nexus"), un derivat de MDMA, amb més efectes al·lucinògens i afrodisíacs. Caldrà estar atents a aquesta substància, perquè es pot pensar que es difondrà en un futur proper, ja que el seu consum està estès a altres països en l'entorn de la festa "tecno".

Tot i que hi poden haver més adolescents experimentant amb èxtasi, no sembla, per les informacions, que el consum augmenti, ja que a determinada edat es deixa el consum, es canvia per altres substàncies (cocaïna quan es tenen més diners) o es disminueix l'assistència a discoteques i "raves", que són els llocs on més es consumeix. Anecdòticament, algun informant relata l'existència de

baixa pot augmentar el consum de cocaïna, però quan la qualitat de l'èxtasi és acceptable pot influir en un retorn al seu consum i una baixada del de cocaïna. Tot i que aquesta relació no és vàlida per a tots els consums de cocaïna i èxtasi, en aquest context pot tenir una certa incidència, sense oblidar que hi ha altres variables que incideixen en el consum d'ambdues substàncies.

casos que retornen al consum després d'haver-lo deixat (per què ho veien com a cosa d'adolescents) per a reviure "vells temps".

No sembla que les pautes de consum de l'èxtasi hagin canviat respecte a l'informe de 1999. En tot cas, en determinats ambients (principalment les "raves"), els informants relaten que s'acostuma a posar pastilles a la boca dels desconeguts, una pràctica que era més freqüent a finals dels 80 i principis dels 90 quan el consum d'èxtasi i el tipus de festa on tenia lloc eren molt més minoritaris. També han augmentat les referències a consumidors que, com els del principi de la difusió de l'èxtasi, no mesclen les pastilles amb alcohol i/o altres substàncies: "van amb l'ampolla d'aigua a la mà". Cal considerar ambdues informacions com a situacions minoritàries.

L'èxtasi es continua mesclant, i això és el que predomina, i és una de les substàncies més accessibles i barates en el context de la festa. Un "cubata" pot valer com una pastilla. A més, no cal sortir a fora del local per a consumir, com succeeix amb l'haixix (més a la vista de qui controla la seguretat), i com que moltes discoteques posen entrebancs per a entrar i sortir, s'afavoreix més el consum de pastilles en els locals.

Tot i que alguns consumidors es preocupen per testar les pastilles, no sembla que sigui majoritari i hi ha una certa despreocupació per saber realment quins components porten les que es prenen.

Ens han relatat en serveis d'urgències que s'han donat algunes demandes d'assistència, quadres sense importància.

Sembla que el que els consumidors relaten com a **èxtasi líquid** no és MDMA sinó GHB. A l'informe de 1999 ho vam considerar com una presentació diferent de l'èxtasi.

La **cocaïna** segueix el procés de difusió (“popularització”) i apareix com l’alcohol, el tabac i la cannabis en qualsevol espai i situació. Tot i que sembla que és a partir de la matinada i quan hi ha un “climax” a l’ambient quan és més present. Les informacions sobre si el consum està o no incrementant-se, molt imprecises, són diverses i contradictòries. En qualsevol cas, la cocaïna està molt difosa en el món de la nit des de mitjans dels anys vuitanta.

Es consumeix sobretot en el context de festa (pubs, discoteques, “raves”, etc.), també a cases particulars amb els amics. Alguns dels que surten moltes hores, i dels que treballen en el món de la nit valoren molt els efectes de la cocaïna per a continuar la festa.

Solen ser consumidors de més de 19 anys els que consumeixen cocaïna més freqüentment, ja que cal tenir més diners que per a consumir substàncies més barates com les pastilles (èxtasi). A més, se sol barrejar amb combinats d’alcohol, la qual cosa en alguns locals implica una despesa considerable.

Respecte els **al·lucinògens** ens relaten que el LSD actual sembla presentar-se amb preparacions que contenen 50-60 gammes, quan fa 15-20 anys eren dosis més potents (unes 100 gammes).

En qualsevol cas, són consums molt experimentals i les males experiències fan abandonar el consum propi i sovint el dels amics.

En alguns ambients, molt reduïts, està creixent el consum de **bolets al·lucinògens**, com una forma d’experimentació. Hi ha consumidors que els prefereixen als al·lucinògens sintètics perquè ho veuen més “místic” i, a més, perquè valoren la durada més curta dels efectes.

Es consumeixen a concerts, “raves” i a pisos. Sembla que es donen més els consums amb caire d’introspecció que amb finalitat festiva.

Hi ha una gran varietat i es poden consumir frescos, secs, o en infusió. Sembla que la gent adopta precaucions quan en prenen sense molta experiència: gent que no consumeix vigilant el que succeeix; petites preses; llocs tranquils en espais oberts i naturals; platges, etc. Hi ha gent que va començar a consumir-ne en algun viatge de vacances, sobretot a Holanda. I molt experimentats en el consum que els mesclen amb èxtasi, per a reduir el risc d’ansietat.

A més dels bolets, també hi ha consum d’altres espècies vegetals que contenen al·lucinògens (particularment, l’**ayahuasca**) i que s’obtenen a botigues especialitzades, per Internet o a través de revistes especialitzades en drogues

Els informants clau en medi hospitalari ens han relatat que han atès alguns casos de consumidors de bolets al·lucinògens en els serveis d’urgències (quadres lleus).

A més del consum de bolets, com substàncies i consums nous, apareix el de la **ketamina**. Alguns informants relaten que és el “boom” dels darrers temps (1999-2000). De fet, l’any 1999, vàrem trobar moltes referències indirectes del seu consum. En canvi, l’any 2000 han augmentat els relats directes de consumidors de les nostres xarxes. Tot i ésser minoritari el consum, pot estar en una fase d’innovació – difusió, prova d’això és que en alguns locals ens han informat que troben pots de “Ketalar”³² quan fan la neteja; també, l’increment de demandes d’informació a Energy Control i en els telèfons d’informació sobre drogodependències.

³² Denominació d’un producte registrat que conté ketamina.

A les quatre províncies apareixen relats de consumidors, i alguns ens parlen d'haver-ne portat en ampolles des de Londres, on hi hauria més consum. Altres informants, que han estat a les Balears, en relaten major difusió; així com a València. Sembla que hi ha ciutats europees (Londres, Amsterdam, Berlín, Edimburg i a diverses ciutats de França) on es consumeix molt més, fins i tot injectada, la qual cosa fa que els grups de reducció de danys reparteixen xeringues en “raves”.

Tot i que la seva oferta no està implantada en tots els llocs de consum i distribució de drogues il·legals, s'està produint una extensió de llocs d'oferta i un augment de la demanda, fins i tot a farmàcies.

Els consumidors que han experimentat amb la ketamina són consumidors experimentats amb altres substàncies que mesclen i que estan oberts a noves experiències. No hem trobat cap cas de consum en els que s'inicien al consum de drogues legals i/o il·legals.

Hi ha gent que consumeix ketamina a festes improvisades al final de la sortida en algun pis, a “afters” i “raves”. No sembla tant freqüent a les discoteques.

Apareix informació a les xarxes que comença a circular **opi** procedent d'Andalusia. Tot i que sembla un fenomen molt minoritari, caldrà estar atents a la seva evolució. També hi ha referències al consum d'**heroïna**, sobretot esnifada (molt minoritari en qualsevol cas).

Sembla que s'ha incorporat el “**5HTP**”, un complex vitamínic i amb aminoàcids que s'està comercialitzant legalment i que podria fer de substitut d'altres substàncies amb més risc. Pot acompanyar la MDMA, l'èxtasi, per a potenciar-ne els efectes i amb menys risc.

El consum de **coles**, està relacionat solament amb joves i adolescents d'ambients marginals. És un consum que surt molt barat.

5.5.2 Consums segons les enquestes

Quant a les enquestes en discoteques i pubs i les realitzades en les “raves”, aquest apartat recull diversos consums al llarg de la sessió de l’activitat d’oci enquestada; els consums, per tant, fan referència al dia d’enquesta. En les enquestes en centres docents i a membres de les xarxes es recullen els consums realitzats en el darrer cap de setmana en el que van anar a discoteques, previ al dia d’enquesta, i els dels dies feiners de la setmana prèvia a l’enquesta.

Alimentació i consums de begudes no alcohòliques

La major part dels enquestats a discoteques i “afters” havia menjat a casa seva abans de sortir, més d’un terç havia menjat quelcom durant la sessió d’oci i abans de ser enquestat i una proporció semblant pensava fer-ho després de l’enquesta i abans d’anar a dormir. Els resultats en els centres docents i entre els membres de les xarxes són semblants (a les “raves” no es va incloure aquesta pregunta).

Si es consideren conjuntament (el rellevant és si s’alimenten o no), s’observa que només una minoria no ha menjat res (menys del 10%). No obstant això, considerem que és una dada important; especialment si es té en compte la durada mitjana de les sessions (11-12 hores) i el probable elevat desgast energètic de les activitats que realitzen (essencialment: ballar). Més: un 2-3%, segons les mostres, no ha menjat res durant la sortida però sí que ha begut alcohol o ha pres altres drogues.

A les diferents enquestes la majoria ha begut o pensa beure al llarg de la sessió d’oci aigua o altres begudes no alcohòliques; a les “raves”, en el moment d’enquesta, només el 40% dels enquestats havia pres aquestes begudes. Aquests consums semblen baixos (la

preocupació aquí és el risc de deshidratació) i destaquen especialment si es comparen amb els de consum de begudes alcohòliques: la major part dels enquestats en tots els casos.

Tabac

La major part dels enquestats fuma durant el cap de setmana (70%). La proporció més baixa de fumadors es troba entre els enquestats en centres docents (la meitat de la mostra). El consum decreix els dies feiners (centres docents i xarxes).

Alcohol

Com ja hem assenyalat, la major part dels enquestats en discoteques o “afters” ha consumit alcohol durant la sortida (3 de cada 4). Aquesta proporció de consumidors és semblant a la que s’observa a la mostra de centres docents durant el cap de setmana; la proporció de bevedors és més alta encara entre els membres de les xarxes i només és inferior en les “raves” (no obstant, la majoria dels enquestats ha begut).

Cal destacar que la majoria dels enquestats en totes les mostres consumeix begudes alcohòliques de graduació alta: destil·lats i combinats (pot incloure, a més, cervesa o vi). La resta de bevedors (entre el 15-25% del total d’enquestats) només consumeixen cervesa, preferentment, o vi. Els abstemis, la resta, són 1 de cada 4 entre els enquestats a les discoteques i centres docents, 1 de cada 3 a les “raves” i una minoria a les xarxes.

Hi ha més consumidors d’alcohol entre els homes que entre les dones i aquestes consumeixen begudes de graduació alta (destil·lats) en una proporció menor. El consum d’alcohol s’incrementa amb la durada de la sessió d’oci (més consum quant

més llarga sigui) i és més freqüent quan se surt en grup (característic dels més joves).

El consum d'alcohol durant els dies feiners és inferior (enquestes en centres docents i xarxes). No obstant això, la majoria dels enquestats a les xarxes ha begut alcohol durant la setmana prèvia a l'enquesta (un 20% destil·lats i combinats). La proporció de bevedors en els enquestats en centres docents és d'una quarta part i només una minoria ha pres begudes de graduació alta.

Altres drogues

La majoria dels enquestats en discoteques i “afters” no havia consumit el dia d'enquesta cap de les drogues que considerem en aquest apartat (60% de no consumidors). La proporció de no consumidors és més alta entre els enquestats en centres docents (darrer cap de setmana; sortida a discoteques: 70%). Contràriament, tant entre els enquestats a les “raves” (consum el dia d'enquesta) com de les xarxes (darrer cap de setmana; sortida a discoteques) la major part d'ells havia consumit (80%).

Així, s'observa una proporció creixent de consumidors d'una o varies drogues en un context d'intensificació del consum (sortida de festa) que s'adiu, a grans trets, amb la caracterització com a subpoblacions diferents. Es pot considerar com una gradació des de població més general, que inclou les altres seqüencialment, fins a sectors minoritaris de joves: estudiants: 30% de consumidors; usuaris més habituals de discoteques i “afters”: 40%; usuaris de les “raves” (80%) i membres de les xarxes (recordis que en aquestes hi predominen els consumidors): 84%

Aquesta caracterització general es confirma considerant les subpoblacions més diferenciades (enquestats en centres docents:

“població general de joves estudiants”; membres de les xarxes: “joves consumidors habituals de drogues”) i els consums durant els dies feiners: els primers, que podem considerar predominants entre els joves, un 20% de consumidors (14% de més d’una substància: policonsumidors); els segons, que podem considerar minoritaris, un 80% de consumidors (50% policonsumidors).

Aquí, donada la situació, cal considerar de forma separada, segons proporció de consumidors (de menys a més), els consums de cada droga considerada segons subpoblacions i situacions (proporcions de consum en ordre decreixent sobre el total de les mostres):

Centres docents (dies feiners): haixix (18%); marihuana (14%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (més d’una droga; pot incloure la cannabis): 14%; cannabis exclusivament (haixix i marihuana; 7%).

Centres docents (cap de setmana): haixix (21%); cocaïna esnifada (6%); èxtasi, pastilles (5%); cocaïna fumada amb tabac (4%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (18%); cannabis exclusivament (10%).

Discoteques i “afters” (dia d’enquesta; mitjana juliol - octubre): haixix (28%); cocaïna esnifada (14%); èxtasi, pastilles (12%); marihuana (10%); cocaïna fumada amb tabac (5%); speed (3%); al·lucinògens (2%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (18%); cannabis exclusivament (17%); cocaïna exclusivament (3%); èxtasi exclusivament (3%).

Xarxes (feiners): haixix (75%); marihuana (44%); cocaïna esnifada (14%); èxtasi, pastilles (14%); cocaïna fumada amb tabac (8%);

al·lucinògens (6%); èxtasi líquid (3%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (50%); cannabis exclusivament (30%).

“Raves” (dia d’enquesta): haixix (60%); èxtasi, pastilles (43%); marihuana (29%); cocaïna esnifada (19%); speed (16%); cocaïna fumada amb tabac (12%); al·lucinògens (9%); amfetamines (8%); èxtasi líquid (5%); inhalants (2%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (57%); cannabis exclusivament (18%); cocaïna exclusivament (3%); èxtasi exclusivament (2%).

Xarxes (cap de setmana): haixix (78%); èxtasi, pastilles (33%); cocaïna esnifada (30%); cocaïna fumada amb tabac (14%); al·lucinògens (10%); èxtasi líquid (8%); speed (6%); tranquil·litzants (5%); resta de drogues (menys del 2%). Policonsum (70%); cannabis exclusivament (14%).

Seguint aquesta distribució jerarquitzada segons proporció de consumidors de menys a més s’observa clarament, tot i algunes anomalies, l’increment de les proporcions de consum de les substàncies considerades, l’ampliació de les que presenten proporcions de consum rellevants (2% o més). També, entre els consumidors de drogues, la relativa estabilitat de la proporció dels consumidors exclusius de cannabis, una droga particularment estesa i integrada (només decreix significativament en els perfils de consum més intens) i el progressiu increment de la proporció de policonsumidors.

En els casos en què es pot comparar (centres docents i xarxes), és interessant constatar l’important consum de marihuana durant els dies feiners i la pràctica inexistència durant el cap de setmana (lligat a les sortides a discoteques); un fenomen tan clar que sorprèn. Aquesta diferència no s’observa amb l’haixix (consum més regular).

En les enquestes es preguntava si havien consumit “alguna droga nova” en els darrers mesos. Aquesta pregunta pretenia recollir tant les drogues que s’han introduït en el mercat més recentment com els inicis de consum en drogues concretes. En la pràctica, segons els resultats obtinguts, hem de parlar d’inicis de consum recents en substàncies ja conegudes i analitzades aquí i no de “noves drogues”. No obstant això, sí que es detecta l’increment d’inicis en drogues de penetració més recent (és un probable indicador de la difusió d’aquestes).

Els inicis s’observen tant entre els enquestats consumidors de drogues com en els que no havien consumit aquell dia (o en els períodes considerats en cada enquesta); sense diferències clares. La proporció d’inicis recents oscil·la entre el 10% de la mostra en centres docents, la mínima, i el 34%, la màxima, en els enquestats a les “raves”.

Entre aquestes “noves drogues” per als enquestats destaquen les drogues de síntesi (èxtasi) i els al·lucinògens naturals (sobretot a les “raves”) i sintètics; aquests darrers, especialment, si s’inclou la ketamina i l’èxtasi líquid (GHB). A altre nivell, més minoritari, destaquen els inicis de consum de la cocaïna.

Algunes consideracions d’interès:

No hi ha diferències significatives entre les característiques sociodemogràfiques i el consum o no de drogues ni segons aquestes. No obstant això, la proporció de consumidors és més alta entre els homes que en les dones (més clarament quan hi ha policonsum; assimilable a consums més intensos). Com a tendència, el consum decreix amb l’edat (a partir del 24-25 anys).

Existeixen diferències segons la durada de la sessió d'oci: quant més perllongada és, més alta és la proporció de consumidors (aquesta relació encara és més clara amb el consum d'alcohol).

L'associació entre consum de drogues i tabac és clara. Encara ho és més amb el consum d'alcohol. Destaca la interacció cocaïna - alcohol (destil·lats i combinats) en la minoria consumidora exclusiva de cocaïna.

Les mitjanes de despesa s'incrementen amb el consum de drogues; més entre els consumidors d'èxtasi i, en general, policonsumidors i són màximes quan hi ha consum de cocaïna (18.000 pessetes).

5.6 Efectes i conseqüències

Hem continuat explorant les apreciacions que els consumidors fan sobre els consums en relació als efectes i conseqüències que perceben i coneixen. Ens ha semblat una estratègia adient per a entendre i aprofundir més en les trajectòries de consum i en les seves decisions i representacions sobre les drogues.

El que hem observat ens permet mantenir les afirmacions que fèiem a l'informe del 1999, capítol 4, en el sentit de què la majoria dels consumidors utilitzen les drogues legals i il·legals per a augmentar els lligams del grup; millorar les relacions interpersonals i potenciar-les; cercar estats d'ànim individuals segons el context i afavorir el "ritual grupal". També, que per alguns consumidors intensius, amb el temps, el que era viscut com a positiu pot generar problemes, sobretot de caire relacional: més violència, "mals rotllos".

5.6.1 Efectes i valoracions positius

En general, totes les drogues són força valorades pels seus consumidors. Els consumidors elaboren diferents argumentacions per a justificar-ho i si les comparem poden semblar contradictòries. No obstant això, consumir drogues arriba a ésser una activitat per sí mateixa que no requereix cap tipus de justificació, ja que és compatible amb les activitats que més valoren els joves en el seu temps d'oci: sentir-se lliures, sortir, relacionar-se, aguantar moltes hores i, també, ballar. Per als més joves, pot jugar el paper d'indicador dels canvis de l'adolescència, la qual cosa té a veure en la vivència d'una certa independència respecte als pares i de major autonomia i llibertat.

Alguns consumidors parlen de “l'efecte divendres”, un estat d'eufòria i una predisposició per a la festa, que té efectes estimulants, força compatible amb les substàncies que es prendran en anar de “marxa”. Alguns els comencen a percebre el dijous.

Els possibles riscos que es poden generar a causa del consum no superen les valoracions positives, excepte en algunes noies que mantenen postures més prudents. Conèixer els riscos, a vegades, és un estímul més per a consumir, sobretot en els més joves, ja que forma part de la seva experimentació en els “rituals de passatge” (d'incorporació a altres esferes del món social). A partir d'una certa edat (22-23 anys) les pràctiques i els discursos solen modificar-se.

Tot i que la descripció que fan els consumidors dels efectes positius concrets que diuen experimentar té variacions (es tracta d'apreciacions subjectives), creiem que aquests que recollim són els més rellevants, i els que poden explicar la funcionalitat de gran part dels consums:

Es valoren molt positivament els estats de desinhibició i (sobre)estimulació. Els primers, perquè afavoreixen el contacte amb amics, coneguts, “col·legues” i altres joves que es troben en el context relacional de la festa. Els segons, l'estimulació, són els més apreciats perquè permeten aguantar moltes hores en els escenaris d'oci, perllongar la diversió i les activitats realitzades (parlar, ballar, relacionar-se, mantenir-se desperts i actius, etc.).

L'**alcohol** està molt valorat. És accessible, fàcil de trobar, poc adulterat. Combina bé i es poden fer un gran nombre de mescles amb altres substàncies. De fet, existeix tota una “cultura” vers com mesclar-lo, i amb quines altres drogues és més compatible. Tot això té a veure amb que sigui la substància més utilitzada.

La **cannabis** està força valorada, sense gairebé cap excepció. Els consumidors destaquen els efectes relacionats amb el grup: “connectar”, “relaxar-se”, “activació de l'intel·lecte”, “riure”, “comunicar-se”. També que l'accés és fàcil, i que per a molts és la primera droga il·legal que utilitzen. Entre els consumidors d'estimulants està força valorada ja que molts l'utilitzen per a baixar els efectes estimulants en finalitzar les sessions de consum i de festa i poder dormir. Creix el nombre de persones que practiquen l'autocultiu com a forma de garantir més qualitat en la substància i independència respecte al mercat; també, perquè prefereixen els efectes de la marihuana.

La **cocaïna** manté la valoració positiva, tant pels seus efectes com per les possibilitats de combinacions i pel fet que és considerada com una substància “d'èxit i de cert prestigi social”. L'ús de la cocaïna és diferenciador: de status social, d'edat i de prestigi. Sobretot el que prefereixen els consumidors és que els seus efectes “eviten el cansament” la qual cosa permet poder continuar la festa;

també que és força compatible amb l'alcohol, i que no deixa "ressaca".

L'**speed** es veu com un substitut de la cocaïna, quan no es tenen tants diners o quan no hi ha cocaïna. Sembla més apreciat pels més joves. Es valora perquè combina bé.

L'**èxtasi**, continua preferint-se més pels efectes estimulants que els al·lucinògens. La majoria dels consumidors en cerquen els primers, sobretot perquè el patró de consum més freqüent és en el context de festa a discoteques i espais similars, tot i que una minoria n'aprecia els efectes al·lucinògens. En tot cas, el context i l'estat d'ànim són les variables que poden explicar el fet de preferir uns o altres efectes. Es valora molt el fet que predisposa a un ambient relacional positiu que fa obrir-se als demés, la qual cosa està relacionada amb el "bon rotllo", "sentir-se estimat" (efecte "mimosin") i en "crear una atmosfera grupal". En aquest sentit, hi ha una mescla de sensacions que potencia la centralitat del ball com a element de contacte físic, comunicació, "sensació de flotar" i de "compartir un ritual" amb altres persones properes o molt similars.

Quant als efectes i funcionalitats d'ús de la **ketamina**, les informacions són contradictòries. Gent que diu que l'experiència és "xunga", que no s'adapta al context de festa majoritari ni a l'ús recreacional; fins a experimentadors que veuen els efectes positius i adaptables al context de festa més reduïda i/o privada. Molts també la utilitzen al final de la festa per a baixar el nivell d'excitació. Són majoritaris els relats de què no s'adapta a l'ambient de discoteca.

5.6.2 Efectes i valoracions negatius

Les valoracions són també molt diverses per la subjectivitat que impliquen.

Com a referències noves trobem que alguns informants parlen de “l’efecte dilluns”, una baixada relacionada amb els consums en general, però sobretot amb els dels estimulants, que a vegades es pot allargar durant més dies. Ho descriuen com un estat “d’apatia i depressió”, cansament físic; a vegades, manca de son i malestar físic en general. Consumidors més intensius relaten efectes angoixants més greus i “mania persecutòria”, que també sobretot atribueixen al consum continuat d’estimulants. En general, són efectes semblants als produïts pel consum perllongat de cocaïna. També relaten dificultats per a menjar després d’una llarga sortida (2-3 dies a “raves”), que minoren prenent molt líquid, suc i fruita perquè el menjar ni els apeteix ni els hi passa.

Els efectes i valoracions negatius són molt semblants als recollits l’any 1999 (capítol 4):

En general, els efectes atribuïts a les adulteracions són força criticats. Sobretot pels que porten més temps consumint (no tant pels que s’estan iniciant).

Un efecte negatiu destacat és no poder dormir després de llargues sessions de sortir i de consumir, sobretot estimulants. Els més experimentats desenvolupen mesures per a contrarestar-ho: fumar cannabis, descansar abans d’anar a casa, menjar, relaxar-se veient la televisió, etc.

De l'**alcohol** es valoren negativament les “ressaques” després d’un fort consum; oblidar-se del que es va fer quan anaven molt beguts. S’associa amb un augment de l’agressivitat tant dins el grup com entre grups. I així com la mescla amb la cocaïna es veu com positiva per apaivagar els efectes depressors de l’alcohol, la combinació amb l’anomenat èxtasi líquid (GHB) i amb ketamina és percebuda com a molt distorsionant i perillosa.

De la **cocaïna**, tot i la visió positiva (predominant), es valora negativament que per a reduir els efectes no desitjats de l’alcohol i de la mateixa cocaïna, augmenti el consum. En els consumidors més intensius apareixen amb una certa freqüència efectes negatius: dificultats per a dormir i la necessitat de prendre alguna substància més per a apaivagar-ho (fins i tot psicofàrmacs), com a més freqüent. Així mateix, són freqüents les referències a: taquicàrdies, hipertensió, suors, pupil·les dilatades i ansietat. Alguns informants destaquen alteracions greus del comportament, “brots psicòtics” i “deliri” que, en tot cas, solen donar-se en consumidors compulsius (molt minoritaris a la xarxa). En aquests casos han recorregut als serveis d’urgències.

Respecte a l'**èxtasi** es diferencien els efectes més repetitius considerats com a lleus (set, boca seca, pupil·les dilatades, “tensió a la mandíbula”) d’aquells més esporàdics i preocupants. Entre aquests últims, els de tipus psicològic són reiteratius, tant els circumstancials d’una sessió de consum concreta com els que apareixen al cap d’un període de consum més intensiu i perllongat. “Pèrdua de memòria”, “ansietat”, “inquietud general”, “apatia”, “manca de concentració”, “agressivitat”, són referits. Sembla que hi ha més estratègies per a minvar els d’una sessió que no pas els altres: mesclar drogues, espaiar el consum segons van apareixent els efectes, prendre dosis més reduïdes, etc. Es considera que

alguns efectes no desitjats es produeixen més amb les pastilles adulterades i de mala qualitat: “ressaca”, “son”, “ansietat”, “baixada més intensa”, “més tensió de mandíbules” i en general els “mals rotllos”.

La **cannabis**, a una minoria li produeix “depressió”. Pocs dels que porten temps consumint relaten pèrdua de concentració i memòria.

Els **al·lucinògens**, tot i que el consum és molt ocasional, generen més alerta en els consumidors que no pas altres substàncies, sobretot pel temor de quedar-se en un “viatge” i perquè la vivència de les experiències a vegades és de difícil control, i les reaccions poden arribar a ésser molt variades.

Respecte a la **ketamina**, els consumidors temen tant els problemes d’una sessió de consum com els derivats d’un consum perllongat. Ens relaten “paranoies”; “pèrdua de la percepció del cos i dissociació amb la ment”; “desorientació”; “dificultats per a parlar i moure’s” i “angoixa”. Es tem que produeix una certa “paranoia” perquè quan passen els efectes no saben si l’experiència ha estat “real” o no.

Manquen informacions rigoroses sobre dosi, efectes, conseqüències negatives i com actuar cas que apareguin, mescles i potenciació del risc, necessitat de repetir les experiències, etc. Quan es consumeix esnifada, com que és més activa a menys dosi que la cocaïna, alguns consumidors “influenciats” per la grandària habitual de les “ratlles” de cocaïna solen excedir-se en la dosi (hi ha constància però cal considerar que es tracta de casos molt minoritaris).

5.6.3 Conseqüències negatives

Es mantenen les apreciacions respecte les conseqüències negatives observades l'any 1999. En relació a aquest tema, l'any 2000 hem explorat més aspectes i hem aprofundit en tot el contingut d'aquest subapartat.

Socials i relacionals

Els que consumeixen més i els que estan fora de casa més temps durant el cap de setmana acusen els efectes negatius, no només del consum sinó de “la festa”. Durant els primers dies de la setmana alguns poden tenir “depressions” i “culpabilitats”.

Per a una minoria, sortir de festa amb molta assiduitat es pot convertir en el centre de l'estil de vida i generar problemes laborals, sobretot els dilluns, per falta de concentració, absentisme i altres més greus que en alguns casos han provocat la pèrdua del treball. També apareixen problemes familiars i amb la parella que poden acabar amb el trencament de la relació; pèrdua dels amics habituals; abandó dels estudis a més de problemes psicològics i/o físics (com anorèxia en algunes dones) que a vegades requereixen tractament.

Es refereixen a aquesta situació viscuda com a “estar enganxat a la festa”, ja que durant la setmana només pensen en el proper cap de setmana, la música, els disc-jockeys, les discoteques... La forma més freqüent de sortir-ne d'aquesta situació és deixar de sortir el cap de setmana durant un temps més o menys llarg o, fins i tot, deixar d'interessar-se en l'ambient, i/o en els amics de sortida.

Les conseqüències negatives del consum de drogues (immediates o a llarg termini) no sempre són conegudes o valorades, especialment

entre els més joves. És freqüent que quan han vist a algun amic tenir problemes o han estat ells els que els han patit (ansietat, tremolors, al·lucinacions), demanin informació o, fins i tot, disminueixin o abandonin el consum de determinades drogues (sobretot pastilles i cocaïna). En general els consums no són coneguts pels pares i familiars.

Una conseqüència negativa és també la preocupació de l'entorn més proper dels consumidors. De vegades, són els pares (més freqüentment les mares en relació a la cannabis i les pastilles; èxtasi), altres familiars o la parella (sobretot dones en relació al consum de cocaïna) els que demanen ajuda als serveis específics d'informació sobre drogues o a les farmàcies dels barris quan sospiten que els fills o la parella han consumit o tenen problemes relacionats amb alguna substància. La demanda d'informació i/o d'ajuda és més freqüent els dilluns i en cap cas es considera que es tracta de problemes de "drogoaddicció", ja que aquest terme es continua relacionant amb el consum d'heroïna.

Alguns consumidors més habituals, sobretot de cocaïna, quan el consum comença a ser diari, arriben a tenir problemes laborals, relacionals (família, parella i amics), i econòmics.

Les conseqüències negatives del consum d'un amic o conegut poden funcionar com a element dissuasiu per a la resta dels amics per disminuir o abandonar el consum de la substància (més freqüent en el consum d'èxtasi i cocaïna).

Malgrat això, molts consumidors, especialment els més joves, són reticents a explicar els problemes o efectes negatius que han patit o a demanar informació del que estan prenent (especialment en el cas de les pastilles; èxtasi).

Iniciar o trencar una relació de parella pot significar un canvi en el patró de consum i en les relacions i hàbits d'oci del cap de setmana.

Els deutes amb els traficants, amics i/o familiars són referits en una minoria de consumidors que acostumen a tenir consums molt elevats el cap de setmana.

El consum elevat d'alcohol, malgrat que continua essent el més freqüent, no genera tanta alarma com els problemes derivats pel consum de drogues il·legals. És freqüent que molts joves acostumin a beure fins a emborratxar-se i considerin que no és cap problema. Així mateix, la reacció dels amics i de la família és molt més tolerant que quan es tracta dels efectes d'altres substàncies que, de vegades, no saben identificar. En qualsevol cas, mai es consideren problemes relacionats amb l'alcoholisme perquè, segons ells, aquests consums elevats només es concentren durant el cap de setmana.

Sanitàries

La família i els amics són els principals agents que demanen atenció mèdica d'urgències o de tractament quan els consumidors presenten símptomes evidents d'abús o reaccions agudes negatives pel consum de drogues.

Els treballadors de les discoteques també demanen la intervenció dels serveis mèdics (ambulàncies, urgències hospitalàries, etc.) i/o dels cossos de seguretat quan observen fora o dins dels locals alguna persona amb uns comportaments atribuïts als efectes d'alguna droga, però, sobretot, quan actuen sota els efectes de l'alcohol.

És més habitual que siguin els propis amics els que atenen al que té problemes fins que es recupera, ja que, en general, no volen demanar ajuda per no descobrir el consum de drogues il·legals. Contràriament, les noies més joves, més que els nois, acostumen a demanar ajuda directament als serveis d'urgències, sobretot després de consumir pastilles quan apareixen els primers símptomes negatius, malgrat que això significa la notificació del consum als pares.

Segons els informants clau (professionals relacionats amb aquest àmbit), en l'atenció mèdica per reaccions agudes i en els diferents programes de desintoxicació i tractament han augmentat els casos relacionats amb el consum de cocaïna i èxtasi. Darrerament, també s'ha incrementat l'atenció d'urgències per intoxicació degut al consum d'èxtasi entre nois joves amb edats compreses entre 17 i 25 anys. També per consum elevat d'haixix; en aquest cas, destaquen els adolescents (menors de 18 anys).

Malgrat tot, l'alcohol és la substància que provoca el major nombre d'atencions a urgències durant el cap de setmana. El perfil correspon majoritàriament a homes amb un ventall d'edats més ampli. Durant la setmana, l'edat de les persones ateses és superior a la dels del cap de setmana.

La mescla de substàncies més freqüent en els joves que van als serveis mèdics d'urgències son: alcohol, haixix i pastilles (èxtasi) en joves entre 17 i 25 anys; alcohol i cocaïna en consumidors que superen els 25 anys. L'atenció per intoxicació amb psicofàrmacs és més freqüent en algunes noies adolescents, en alguns casos com a intents de suïcidi.

Les demandes d'urgències i de serveis d'ambulàncies creixen el cap de setmana i especialment a l'estiu, quan també s'observa un augment durant la setmana. Els hospitals que es troben propers a zones d'ambient de nit són els que reben el major nombre de demandes d'atenció d'urgències.

Una minoria dels joves integrants de les xarxes ha hagut de rebre atenció mèdica, després de llargues sessions de festa i consum durant les vacances o el cap de setmana. Els episodis més relatats han estat per consum elevat de cocaïna; al·lucinacions provocades per les pastilles; per problemes de la “baixada” o l'anomenat “mal viatge” de LSD. Són molt minoritàries les demandes d'atenció mèdica relacionades amb el consum d'altres drogues il·legals.

Econòmiques

L'augment de la despesa és també per a molts joves components de les xarxes una conseqüència no només del consum de drogues, sinó de l'assiduïtat a sortir de festa. Diferents estratègies poden servir per tal de compensar la despesa, des de tractar d'obtenir descomptes per entrar a les discoteques, consumir convidats, buscar feines per tenir més diners, demanar més diners a la família o als amics, fer-se amics dels traficants per tal d'obtenir millors preus o, en alguns casos, començar a vendre pels amics iniciant activitats de tràfic a petita escala.

Les dificultats per arribar a fi de mes, el fet d'haver d'eliminar altres despeses més o menys importants (llibres, música, fer altres activitats...) o la necessitat de demanar diners a la família o els amics han estat en una minoria motiu suficient per disminuir o deixar de sortir de “festa”. Aquestes referències són més freqüents en els que surten més, estan més temps fora de casa i fan els consums més elevats, sobretot de cocaïna i alcohol.

Les lleis i els conflictes

Per a alguns joves, la pressió de la policia i el fet d'haver d'enfrontar-se a problemes amb la justícia és la principal raó que, en alguns casos, els fa deixar la implicació en activitats de tràfic a petita escala; especialment, si s'han hagut d'enfrontar a multes i problemes legals. Que no s'assabenti la família és la seva primera preocupació.

Es repeteix la percepció de què darrerament han augmentat els conflictes i aldarulls a les zones d'oci, especialment a aquelles on l'afluència de gent, el nombre de locals i la diversitat de gent és més gran. Els més referits són: problemes i baralles amb els porters quan no deixen entrar als locals a determinats grups de joves; augment de la presència de la policia; augment del nombre de petits traficants i, per tant, de l'oferta de drogues; baralles entre grups de joves de diferents estils o estètiques; baralles dins d'alguns locals entre nois que després s'estenen a altres joves. La major part d'aquests problemes són més freqüents al final de la nit, i sobretot, quan tanquen els locals i es troben al carrer grups de joves sota els efectes del consum. En aquestes situacions pot començar una baralla per qualsevol motiu.

És també habitual que les baralles i aldarulls, malgrat que només una petita minoria dels informants hi ha estat implicada, es relacionin amb els locals i l'afluència de grups d'adolescents i joves que els agrada la música "màquina" més rítmica i sorollosa, així com amb els "skins".

En general, no es relaciona l'augment dels conflictes exclusivament amb el consum de drogues sinó també amb el context, tot i que és freqüent la referència al consum d'alcohol i, molt minoritàriament, al consum de pastilles (èxtasi).

Dels **locals** es valora negativament la manca d'aigua, l'aigua barrejada amb sabó o el tancament dels lavabos per tal que es compri l'aigua a la barra; l'aglomeració de gent a determinades hores de la nit, augmentant la calor i el fum, sobretot a l'estiu.

Haver estat implicat en alguna "redada" o actuació de la policia és una experiència molt negativa per a alguns integrants de les xarxes, sobretot quan aquesta es produeix amb forta presència d'agents que intervenen de forma indiscriminada. Aquests casos poden implicar l'escorcoll i l'actuació sobre la totalitat dels joves que estan a la discoteca, el local, la "rave" o el domicili. La major part d'aquestes intervencions són percebudes pels joves com a desmesurades i fora de lloc.

La pressió i el control sobre els locals de determinades zones d'oci nocturn de les ciutats, les multes, inspeccions, denúncies i tancaments per incompliment dels horaris, no acostuma a dissuadir per deixar de sortir de festa o retirar-se abans a casa. Però si que pot produir el desplaçament a altres locals en zones més allunyades i insegures, augmentant la probabilitat d'accidents de trànsit i els conflictes derivats d'enfrontaments entre estils de joves que es perceben com a incompatibles o, també, afavorir que la gent es quedi al carrer a zones habitades amb els problemes de sorolls i molèsties veïnals que això comporta.

Aquest darrer aspecte constitueix una altra conseqüència negativa de l'oci juvenil als espais públics (places i carrers): les queixes veïnals als diferents barris de les ciutats, especialment quan la presència d'adolescents i joves és més gran (tarda i nits del cap de setmana). Les principals i més freqüents són per sorolls, petits aldarulls i les deixalles.

Les queixes i conflictes per soroll, actes de vandalisme (trencament de mobiliari urbà, abocament de contenidors, etc.) i deixalles als portals i carrers són més habituals els caps de setmana a zones d'oci nocturn amb molta afluència de joves al carrer a la sortida dels locals. Les queixes directament derivades del consum de drogues són molt minoritàries i, si es donen, les principals es deuen al consum elevat d'alcohol.

Accidents de trànsit

La majoria dels accidents als que es refereixen els informants estan relacionats amb el consum d'alcohol. Els joves perceben relativament els potencials perills de conduir sota els efectes de l'alcohol; els agrada la velocitat i quan no tenen impediments dins de la ciutat (per exemple, semàfors), acostumen a accelerar sense massa precaucions. Aquest comportament provoca més accidents a les zones lúdiques més despoblades, a les perifèries de les ciutats, on el desplaçament només es pot fer en vehicle privat (cotxes o motos) perquè no estan comunicades amb la xarxa de serveis públics i a les quals també és difícil trobar taxi.

Els accidents de trànsit són més freqüents a la matinada del dissabte i sobretot del diumenge, coincidint amb els desplaçaments als "afters" després del tancament de bars i discoteques.

És bastant comú que els joves no considerin en la justa mesura el consum de drogues com un factor de risc per conduir. Contràriament, alguns pensen que el consum d'algunes drogues pot afavorir la conducció (la cocaïna, especialment, si el consum d'alcohol ha estat elevat). Una minoria dels que tenen un consum més elevat i allarguen més el temps d'oci ha tingut algun accident o coneixen directament algú que ha mort o ha tingut algun accident greu mentre conduïa sota els efectes del consum. Aquestes

experiències negatives no sempre tenen com a efecte deixar de conduir sota els efectes del consum, més aviat es limiten a afavorir comportaments que consideren “més prudents”.

Els controls d'alcoholèmia continuen incidint en propiciar estratègies: no beure, alternar la conducció, cercar vies alternatives als controls. Els més grans, els que consumeixen menys i no fan sortides llargues tenen una actitud més prudent en els desplaçaments. Alguns prefereixen desplaçar-se caminant a zones d'oci de les ciutats, descansar fins que baixen els efectes del consum abans de tornar a casa conduint, anar amb un amic que condueix i no consumeix o en consumeix menys, agafar un taxi o transport públic per tornar a casa o d'altres comportaments que eviten el risc d'accident.

Per augmentar la clientela, alguna discoteca freqüentada habitualment per adolescents i joves de la perifèria de les ciutats que habitualment es traslladen en transport públic, fa descomptes en el preu d'entrada als joves que tenen més de 18 anys si presenten el carnet de conduir a l'entrada del local i si han emprat el transport públic per anar-hi, o ofereixen autobusos per als clients. Però, a vegades, per evitar la pressió i el control de la policia sobre els autobusos (“redades” cercant drogues) alguns joves prefereixen desplaçar-se en cotxe o moto, ja que el que valoren és consumir per a sentir la música i fruit de l'ambient.

Això presenta un conflicte important i cal valorar quina política o gestió ha de prevaler: una preventiva que vol disminuir el risc i conseqüències negatives associades al consum (en aquest cas, els accidents de trànsit), o la de disminuir l'oferta. Aquesta discussió s'ha plantejat a altres llocs, i no sempre s'ha resolt a favor de la

disminució del risc³³. Creiem que el més important i factible d'evitar en aquest context són els accidents de trànsit i coneixent l'impacte que estan tenint els controls d'aquesta mena en els autobusos, caldria evitar-los (i si es fan, per extensió, també en qualsevol altre transport públic). Els joves sortiran igualment, per més controls que hi hagi, i s'augmentarà el risc d'accidents sense disminuir el consum de drogues.

A les **enquestes** en les discoteques i “afters”, centres docents i xarxes ens hem aproximat al tema, però amb els comentaris que segueixen no pretenem establir una relació causal entre consum d'alcohol i accidents de circulació sinó només aproximar-nos a un probable comportament de risc. Ha de tenir-se en compte que desconexim completament en quines circumstàncies es varen produir els esmentats accidents.

La majoria dels enquestats a les discoteques i “afters” que condueixen durant la sortida d'oci ha begut alcohol (70%); i la major part d'ells, begudes de graduació alta (destil·lats). La meitat d'aquests que condueixen i han begut alcohol ha pres, a més, altres drogues (un terç dels conductors). Aquí és d'interès tenir en compte que, aproximadament, la meitat del total d'enquestats són passatgers de vehicles privats (cotxes i motos). Si la distribució d'aquestes característiques fos uniforme, és un supòsit, més de la meitat del total d'enquestats es desplacen en vehicles conduïts per algú que ha begut alcohol i una quarta part, també del total, per algú

³³ A llocs com a Múrcia, on l'Ajuntament posa a l'abast de joves i adolescents autobusos que fan un recorregut Múrcia - La Manga, alguns acusen als organitzadors (Consejería de Juventud) de fomentar el consum d'alcohol en els més joves.

que ha begut alcohol i que, a més, ha pres altres drogues. Els riscos semblen clars.

En aquesta línia, algunes dades complementàries: el 15% dels enquestats a discoteques i “afters” (conductors i no conductors) va tenir algun accident de circulació en els mesos previs a l'enquesta i quasi la meitat dels enquestats afirma que algú proper a ells ha tingut algun accident en el mateix període (en ambdós casos durant sortides de festa). El 10% dels conductors que havia begut el dia d'enquesta havia tingut un accident en els mesos previs.

Aquesta informació sobre accidents durant les sortides de festa en els mesos previs a l'enquesta també es va incloure en l'enquesta en centres docents i a membres de les xarxes. Les proporcions d'accidents són inferiors però semblen elevades (no tenim dades d'altres fonts per comparar-les; a més, per a ponderar les dades obtingudes cal tenir en compte que entre aquests enquestats els desplaçaments en vehicle privat no són tan predominants i suposem un número inferior de conductors; especialment, en els centres docents): l'enquestat: 4% (centres docents); 11% (xarxes); algú proper: 30% i 43%, respectivament.

Riscs i diferències segons gènere.

Tot i que les dades estadístiques sobre consums i gran part de la literatura no estableixen massa diferències entre nois i noies en la percepció del risc i en les estratègies per a minorar-lo en els nous consums de drogues³⁴, en aquest informe, a partir d'indícis de què hi havia comportaments diferenciats per gènere, hem indagat més la

³⁴ Sobretot en el context de les noves cultures juvenils lligades a la festa i a la cultura de la música electrònica i en els més joves.

qüestió. Oferim alguns dels elements que poden ajudar a situar i interpretar les diferències, tot i que creiem que cal continuar estudiant-ho perquè les estratègies de les noies per a reduir el risc poden ajudar en programes de prevenció.

Sembla que, en general, les noies són més prudents respecte als consums. S'inicien a edats similars a les d'ells, fan consums similars a l'inici però quan el consum continua elles en la seva majoria fan un ús més restringit, controlat i intentant reduir els riscos més que ells. La qual cosa fa que, en general, redueixin o mantinguin els consums en nivells més moderats, prenguin més precaucions respecte les conseqüències no desitjades i s'amaguin més o no exterioritzin tant el consum (de totes les drogues; fins i tot de l'alcohol). La diferència vindria donada en el tabac: no tenen cap reserva en fer públic el consum de tabac i fins i tot poden consumir-ne més que els nois.

A determinades hores de la matinada l'ambient és majoritàriament masculí. La qual cosa pot significar que elles tornen abans o prefereixen altres contextos de festa a unes hores concretes. Els nois a vegades deixen les noies (núvies) a casa i continuen de marxa amb els amics. A vegades poden anar a llocs de prostitució.

Els nois tenen la percepció de què si les noies consumeixen és molt més fàcil iniciar o mantenir relacions sexuals amb elles, per la qual cosa els hi fan més propostes o les pressionen més.

Pel que hem rastrejat en les xarxes, l'ambient on menys palès es fan les diferències de gènere és en les "raves". Les noies se senten més iguals, més companyes i no hi ha diferències importants ni en els consums ni en els papers socials.

A les discoteques, i sobretot a les d'ambient "màquina" i "pelats" és on les diferències de gènere són més clares. Hi ha diversos motius que ho expliquen: una certa agressivitat relacionada amb l'estètica masculinitzada; la presència de valors i pràctiques més masclistes en els nois; el predomini de nois en l'ambient, sobretot a partir de la matinada.

El consum de qualsevol substància quan ho fan les noies genera més alarma que quan ho fan els nois, tant si es tracta d'alcohol com de les altres drogues. Els nois, quan elles continuen en el consum, solen mirar-les amb una certa ambigüïtat, i creuen que és un comportament poc prudent. Davant això, elles miren d'amagar els efectes o disminueixen el consum.

En nuclis més "masclistes", ells prenen cocaïna com a símbol de poder, elles "porros" (haixix) i èxtasi. Fins i tot, ells vigilen que elles no prenguin drogues ja que estan convençuts de què per a elles és pitjor el consum.

Elles deixen abans tot tipus de consum i quan la parella consumeix intenten que redueixi el consum.

Les diferències de gènere es veuen més en les relacions entre grups. Hi ha nois que quan en el grup hi ha la parella consumeixen menys i de tant en tant; però quan no hi és, ho fan amb més quantitat i amb més freqüència.

5.7 Mercat

No trobem variacions importants respecte a les afirmacions fetes a l'informe de 1999 (vegeu apartat 4.7 del capítol 4) i, per això, ens limitem a aportar uns breus apunts:

1. Reiterem que l'estudi del mercat no constitueix un objectiu prioritari de l'Observatori, ni tan sols l'estudi de les xarxes de distribució a petita escala. No obstant això, la informació recollida l'any 1999 respecte a l'estructura d'aquestes xarxes, d'interès per a salut pública, segueix essent vàlida i no la repetirem aquí (vegeu l'apartat 4.7). Respecte als venedors de "nivell baix" tenim més referències en relació a la pràctica de vendre per algú d'un nivell més alt en la xarxa de distribució i cobrar-ho en espècies (drogues).

2. Es manté l'oferta de totes les substàncies sense massa canvis a excepció feta de distorsions conjunturals de curta durada. La distribució segueix canals molt diversos la qual cosa facilita una bona accessibilitat a totes les drogues. Els preus semblen estabilitzats.

3. Com a novetats, sobresurt: l'oferta de ketamina, en general, i la venda a algunes discoteques i locals semblants del món de la nit; i segons el relat d'alguns traficants de "nivell mitjà", una major dedicació en alguns d'ells a la venda de cocaïna en lloc de cannabis (haixix).

3. En les xarxes de consumidors hi circula abundantament i de forma molt fluida informació sobre substàncies, qualitats, preus i els canvis que s'hi produeixen. Destaquen les referències a la baixa qualitat de les drogues, sobre tot de les pastilles (èxtasi).

4. Tot i ser minoritàries, destaquen en relació a l'any 1999 les referències a activitats d'autocultiu, principalment de marihuana i, secundàriament, de bolets al·lucinògens. Lligat a això, apareix l'important paper d'Internet: informació sobre les drogues, els procediments i processos de cultiu i la venda de tot el necessari per fer-ho.

5.8 Consideracions finals

1. La diversificació i millora de les estratègies i instruments de recerca emprats a l'Observatori ha permès obtenir més informació i més aprofundida, àmplia (com a resultat de la major diversitat en les xarxes d'informants) i complementària (diverses subpoblacions). L'experiència de l'any 1999, i les millores introduïdes en les aplicacions informàtiques de tractament de la informació de camp, han facilitat el procés de contrast i articulació de les fonts en la fase d'anàlisi; tot i les dificultats d'integració de les diferents fonts, i de les subpoblacions referides en elles, que només hem resolt parcialment. Com a resultat de tot aquest procés, hem aprofundit més en l'anàlisi i el contingut de l'informe de resultats s'acosta prou al previst.

Els instruments emprats són, en general, adequats, però caldrà continuar introduint-hi millores per tal d'aconseguir afinar més encara en la recollida de dades, ja que és en la posta a prova que aconseguim millorar-los sense perdre la capacitat comparativa entre un any i altre.

Respecte les xarxes, tot i que hem avançat en la seva consolidació, cal esmentar que sempre tindran un grau d'inestabilitat (gent que entra i surt) per les característiques endògenes a la població estudiada i per la lògica del procés de recollida de la informació i de funcionament de l'Observatori. L'objectiu immediat, a més del manteniment general de les xarxes, és ampliar les xarxes de dos tipus de població diana per a poder aprofundir en les seves diferències respecte al conjunt: els més joves (15-17 anys) i les noies. Són dos col·lectius que tenen característiques prou rellevants pels objectius d'aquest Observatori: l'un, perquè els adolescents

consumidors, nois i noies, adopten comportaments, alguns d'ells innovadors, que tindran una incidència important a mig i llarg termini; l'altre, perquè la major prudència de les noies davant els possibles riscos (aspecte que hem constatat), podria jugar un paper clau en la planificació d'intervencions preventives.

2. Es reafirma la nostra perspectiva de centrar i situar els consums de drogues com una activitat més, entre altres (i que no necessàriament és la més important), en els estils de vida, les diferents formes de viure i interpretar el temps lliure i el lleure, pel seu pes en la socialització dels joves i en les seves activitats i relacions; en el complex univers simbòlic de les cultures juvenils i del lleure.

3. L'anomenada "cultura de l'esbarjo", fruit del nivell de benestar i del predomini de les classes mitjanes, és l'element unificador, i el mercat l'element dinamitzador. Les tendències locals d'aquesta cultura, pròpies dels joves catalans, són un reflex dels trets més característics de les de la resta de l'Estat i dels altres països d'Europa.

S'observa com la difusió de modes i comportaments que venen de fora tendeixen a arribar primer a les ciutats grans (especialment a Barcelona), per expandir-se posteriorment a altres ciutats i llocs. Les minories juvenils més creatives i actives en aquest àmbit i la potent indústria de l'oci, sempre atenta a les novetats i èxits a l'estranger (especialment als focus més importants, tant a Europa com als EEUU) acostumen a ésser capdavanteres en les noves tendències (estètiques, músiques, consums, etc.) que, més tard, però sempre amb força rapidesa, es van estenent per tot arreu. La difusió globalitzadora també es produeix traspasant els estrats socioeconòmics des de les classes mitjanes, predominants en

aquesta cultura del lleure, fins a les classes més baixes, que generen diferents estratègies que els permeten participar d'aquest món atractiu. En tot aquest procés es generen models propis i particularitats en una interrelació sempre dinàmica i complexa.

En aquesta línia, hi ha un fenomen que a altres llocs de l'Estat està tenint un fort impacte i expansió que és el que s'anomena com a "botellón"³⁵ i que aquí no té les mateixes dimensions, però que per la manera en què es difonen les pautes de comportament en la població estudiada és factible pensar que també augmentarà, i com hem dit al llarg de l'informe afecta als més joves i té un impacte conflictiu amb la comunitat.

4. Es constata que la diversitat i l'heterogeneïtat són pròpies de la categoria jove. L'existència de determinats estils juvenils respon a processos de creació i difusió de modes, gustos i altres trets que funcionen com a marcadors d'identitats i diferències. No obstant això, aquests estils són sempre oberts i permeables a canvis generats tant en el sí dels grups com per la incorporació de trets d'altres estils o de les successives reelaboracions de modes i tendències que arriben de fora.

En aquest sentit, a l'informe de l'any 1999 vam detectar que l'anomenada cultura "tecno" era una de les minories innovadores. L'aprofundiment en l'estudi d'aquest estil ha ratificat la influència que està tenint en la difusió de gustos musicals, robes, estètiques i altres comportaments propis que ara són adoptats per amplis sectors juvenils al temps del lleure.

³⁵ Grups nombrosos de joves que es concentren a espais públics al carrer, fent-los seus, i que consumeixen grans quantitats de destil·lats.

Així, a més dels dos col·lectius abans esmentats (adolescents i noies), l'estudi de l'anomenada cultura "tecno" constitueix un objectiu prioritari de l'Observatori per les raons ja assenyalades (minoria innovadora) i, a més, per la seva major presència en "afters" i "raves" (aquestes, a més, són un fenomen de particular interès).

5. La situació social dels joves en la nostra societat no ha sofert canvis significatius, per la qual cosa els espais i temps de lleure, sobretot les nits del cap de setmana i l'oferta de locals d'oci juvenil, continuen com a objectius clau d'aquest Observatori.

6. Els espais i temps del lleure configuren el principal marc on els joves construeixen i reelaboren la seva identitat, ja que altres àmbits, com per exemple el laboral, han perdut la importància que abans tenien en el procés d'incorporació al món adult. Les característiques pròpies d'aquest àmbit relacional i festiu on predomina el consum d'un ampli ventall d'activitats, modes, objectes i substàncies afavoreix l'expansió de la indústria del lleure la qual controla, reelabora i s'adapta amb flexibilitat i rapidesa a les expectatives i demandes dels joves. D'altra banda, el retard en la incorporació plena i satisfactòria dels joves a la vida adulta i la participació dels adolescents, cada vegada a edats més primerenques, a la cultura de l'esbarjo dona com a resultat que els espais i temps del lleure configurin un complex univers juvenil on els consums de drogues només són un tret entre d'altres.

7. Els temps i espais del lleure durant la setmana, si aquest es dona, es concentren al final de la jornada laboral o escolar. Els dijous, abans més propi del lleure dels estudiants, comencen a semblar-se a un dia més del cap de setmana: el temps del lleure per excel·lència. En el cap de setmana, la manifestació de l'oci més important és a la nit, especialment la del dissabte. El ventall d'espais

és força variat i heterogeni, l'única homogeneïtat sempre comuna és la composició de la gent que s'hi troba: tots són joves. A diferència del temps quotidià en el que es troben en espais sense autonomia dels adults, en aquests temps i espais la principal característica és la relació única i exclusiva amb d'altres joves en espais, públics o privats, que temporalment fan seus; en un temps del que també s'han apropiat.

8. Els espais de lleure es converteixen en àmbits d'identificació dels diferents grups de parells configurant espais simbòlics on les normes i comportaments, sempre sotmeses a constants reelaboracions, es consideren pròpies del seu estil juvenil o de la seva generació, fora del control dels adults. Els trets definidors d'aquest procés són més o menys centrals segons els estils i altres característiques diferenciadores, però els més comuns són: l'ampliació de les relacions i la identificació ampliada més enllà del grup d'iguals més proper, especialment entre els adolescents i els més joves; la importància de compartir trets i símbols comuns com a signe d'identificació amb els que se senten més propers i com a contrast amb els que es consideren més distants; la importància de la nit, en un sentit ampli, com a temps de diversió, de noves experiències, de ruptura amb el temps quotidià, de noves experiències i, per què no, d'assumir determinats riscos; la importància de la mobilitat, de sortir de l'espai quotidià i ampliar l'horitzó per conèixer altres llocs, altra gent (és en aquest sentit on el "sortir de marxa" adquireix més rellevància); la importància de la música, el ball i el consum de certes drogues que facilitin la diversió, la desinhibició, la comunicació (en alguns espais és més important el llenguatge del cos que no pas el verbal) i la prolongació de la festa.

9. Com ja hem assenyalat, els joves no constitueixen una categoria homogènia i el temps i els espais del lleure tampoc són viscuts de la mateixa manera ni amb la mateixa intensitat per tots ells.

Els nois acostumen a sortir més i a estar més temps fora de casa. Són una minoria els que surten tots els caps de setmana, especialment a discoteques i “afters”. La majoria fa un consum recreacional de drogues i trobar-se amb els amics és més important que qualsevol altra activitat. Amb l’augment de l’edat també creix la preferència per anar a llocs més tranquils, trobar-se a casa d’amics on l’activitat més freqüent és parlar i relacionar-se.

10. La difusió d’un determinat tipus de lleure generat dins d’un estil juvenil és particularment susceptible de difondre’s a altres sectors de la joventut. En aquest procés la indústria de l’oci juga també un important paper. Un clar exemple són les “raves” i la seva proliferació (més enllà de les de gran abast que s’organitzen anualment). Aquest fenomen, detectat l’any 1999 de forma indirecta i circumscrit quasi exclusivament a alguns sectors juvenils d’estil “alternatiu” (molt minoritaris), s’ha estès i popularitzat entre amplis sectors i grups de joves, tant a les ciutats com a les zones rurals. Les “raves” són espais de festa amb característiques pròpies (varietat de llocs, de formes de difusió, d’organització, de durada, de flexibilitat horària, de consums, etc.) que està exercint una forta atracció entre els joves en general, demanda a la que és molt sensible la dinàmica i diversificada indústria del lleure que està donant una resposta ràpida organitzant festes d’aquest tipus.

Per la rellevància i particularitats cal estar especialment atents a l’evolució del fenomen ja que pot estar en una fase d’extensió i difusió, i perquè determinades activitats i comportaments poden augmentar alguns dels riscos als que es troben exposats els

consumidors: alguns locals no tenen (o les tenen més reduïdes) mesures de seguretat; la durada de les sessions tendeix a ser més llarga la qual cosa potencia els consums i la seva intensitat; a vegades comporten desplaçaments llargs a espais sense transports públics i fins i tot de difícil accés; hi apareixen més experimentadors de noves substàncies de les quals no sempre tenen prou informació (coneixement).

11. A l'estiu es disposa de més temps lliure, sobretot a les vacances, un temps que afavoreix canvis de lloc de residència, de relacions i un augment dels consums influenciat per l'amplia oferta d'activitats (viatges, festes, concerts, "raves", etc.) i espais de lleure (carpes, terrasses, discoteques a la costa, etc.).

12. El paper recreacional de les drogues en els contextos relacionals i d'oci es veu reafirmat, així com el caire normalitzat que tenen no solament pels joves consumidors sinó per a la gran majoria del col·lectiu. La incorporació de nous adolescents al context i al consum i, el fet que els d'edats més elevades (25-30 anys) que encara hi romanen hagin estat socialitzats en aquest model ho afavoreix, ja que el temps de models de consum més problemàtics (heroïna) resta cada cop més llunyà.

13. L'anterior constatació reafirma que la majoria de joves consumidors rebutgen i temen les conseqüències de formes de consum problemàtiques, sobretot les referents a les "dependències físiques" i a la "marginalitat". La qual cosa no implica que no n'hi puguin haver o aparèixer d'aquests consums més problemàtics en la població integrada i "normalitzada" que estudiem, però creiem que tenen una dimensió molt limitada (una minoria).

14. El consum de drogues forma part de la diversió i de la festa, però només en una minoria de joves que freqüenten més aquests espais és un element central al seu estil de vida, fet que en ocasions els pot ocasionar problemes més o menys greus. Per a la majoria, tal com es va constatar també l'any 1999, les pautes de consum, en general, no segueixen models problemàtics o de risc: és més freqüent la demanda d'informació, el control informal dins del grup d'amics i d'altres actituds per evitar problemes i efectes no desitjats.

15. Hem aprofundit en el coneixement i valoració dels riscos. Apreciem que, en general, les noies són més prudents respecte als consums i en fan un ús més restringit i no tant intensiu de les drogues, i per minorar el risc redueixen o mantenen els consums en nivells més moderats.

Els joves, en general, es preocupen per conèixer els riscos i augmenta la demanda d'informació als serveis existents, que es veuen com un instrument cada cop més normalitzat, fins i tot aquells dispositius d'informació presents en els escenaris de consum. Conèixer els riscos no dissuadeix del consum, però ajuda en les decisions que els joves prenen, que no sempre són les que comporten menys riscos, però que generen experiències compartides per a la seva gestió. Això també contribueix a la normalització dels consums recreacionals.

Cal ampliar aquí el comentari d'algunes de les diferències de gènere constatades (com ja hem assenyalat, l'objectiu és aprofundir en elles en properes prospeccions) perquè apareixen clars indicis d'una major percepció del risc en les dones i d'un paper més actiu en l'adopció d'estratègies per a reduir-lo. Entre aquestes estratègies n'hi ha que tenen a veure amb els rols dominants a la societat, els condicionants culturals i l'aplicació diferencial dels controls socials

informals: les que més destaquen són: l'actitud més prudent respecte al consum (tret del tabac); més control social de la família i els amics (homes) en relació al consum elevat d'alcohol i de drogues il·legals; la manifestació dels efectes del consum genera més alarma i es percep molt negativament; abandonen l'ambient de festa més aviat que els nois; no tenen un paper tan destacat als ambients on són més freqüents els conflictes i baralles, sobretot els relacionats amb la música "màquina" i els "skins". En general, el consum de qualsevol droga és més baix i menys freqüent. A més, destaca la influència de les noies en els grups d'amics i en la parella, ja que sembla clar que la presència d'aquestes contribueix a una disminució del consum dels nois.

16. El consum de les substàncies legals i il·legals es concentra els caps de setmana. Durant la resta de dies un percentatge baix consumeix alcohol moderadament i alguns cannabis. El consum d'altres substàncies és molt limitat a excepció feta d'esdeveniments especials (aniversaris, festes concretes). Excepte en període de vacances, aquest és el patró dominant.

Les nits dels caps de setmana són el temps més important pels consums d'alcohol i altres drogues. Els consums s'intensifiquen a partir de la mitja nit, en els que més surten, els que no tenen altres activitats d'oci i el fet de sortir és gairebé un estil de vida, els que estan més relacionats amb feines que tenen a veure amb el món de la nit i l'oci juvenil i en els que més allarguen les sessions. La disponibilitat econòmica també n'és l'explicació i és un dels factors que fa que els joves acceptin feines molt precàries. L'alcohol, el tabac i la cannabis són les primeres drogues consumides en una sessió, i després junt a elles apareixen els estimulants. Al final de la sessió predominen aquelles drogues que relaxen.

17. Assumir altres compromisos (feina, parella estable, més independència en relació a la família) està relacionat amb l'edat i creix a partir dels 25 anys aproximadament, la qual cosa explica la disminució de la prevalença en el consum de drogues, però més pels compromisos que per l'edat, ja que hi ha un grup de majors d'aquesta edat que quan no els tenen, poden intensificar les sortides i els consums.

18. Mantenim el que dèiem l'any 1999 respecte els més joves (fins als 20 anys) respecte que és el període d'iniciació, experimentació i recerca de nous estímuls. Hem observat una major presència en les xarxes de consumidors d'adolescents, així com una minoria amb un estil de vida molt centrat en la nit i la festa que malgrat superen aquesta edat mantenen la voluntat d'experimentar novetats.

19. El tabac és el que es consumeix més regularment (no obstant això, hi ha menys fumadors que bevedors). El cap de setmana augmenta el consum tant dels fumadors habituals (intensius) com entre els que tenen consums més baixos i discontinus. Respecte a les altres drogues, el tabac és el que manté menys diferències quant a consum entre el cap de setmana i durant la setmana.

20. L'alcohol és la substància més consumida. És la més mesclada, més acceptada i apareix en tots els escenaris. Els consums més freqüents i de begudes d'alta graduació (destil·lats) es donen el cap de setmana. La venda d'alcohol a supermercats i botigues properes a llocs d'oci, especialment als adolescents que no poden consumir alcohol dintre dels locals, és un fet detectat en algunes ciutats (destaca a Barcelona). No obstant això, com ja hem assenyalat, l'extensió d'aquesta pràctica és encara molt limitada si es compara amb el que succeeix a altres ciutats de l'Estat.

21. La cannabis segueix l'alcohol en importància, a més distància quant a consum, però també és polifuncional. Guanya en normalització i difusió, un fenomen molt palès en els adolescents: és una de les substàncies més valorades i de moda. Cada vegada està més present en qualsevol espai i temps de lleure del cap de setmana. Hi ha també grups que la consumeixen habitualment durant la setmana. Rituals com convidar, intercanviar i compartir són pràctiques molt esteses ja que afavoreixen el sentiment de grup, la complicitat i reciprocitat en els joves. El consum combinat amb alcohol és molt freqüent (és una constant). Tenim indicis d'un probable increment del consum de marihuana (també durant els dies feiners); una expansió que cal confirmar.

22. La cocaïna segueix la tendència i la caracterització: acceptació, prestigi. Es reafirma en tercer lloc quant a consum (a un nivell semblant al de l'èxtasi) i està en expansió, en tots els contextos, grups d'edat i en tots els estils i, com en el cas de la cannabis el pas del temps no aconsegueix que deixi d'estar de moda, ans al contrari. A diferència de les dues anteriors, alcohol i cannabis, el seu consum com el de la resta de substàncies (excepte el tabac) és més discontinu i centrat gairebé en el cap de setmana i esdeveniments especials. El preu segueix funcionant com a element dissuasiu del consum per als menors de 20 anys i entre els que tenen menys capacitat adquisitiva.

23. L'èxtasi, probablement, sofreix un procés de retrocés. El consum segueix molt relacionat al context de ball però ha perdut el caire de novetat, ja no està de moda i l'expansió sembla que ja va tocar fons. Els més joves i d'ambients "maquinerers" el continuen utilitzant, però li guanya terreny la cocaïna, com a substància estimulante (és l'efecte més valorat), i quan aquesta no és accessible, l'speed i les amfetamines i altres drogues anàlogues a l'èxtasi: les "càpsules

d'èxtasi" (probablement, MDA). En aquest procés de pèrdua relativa de terreny, la difusió d'altres drogues sintètiques amb més efectes al·lucinògens que l'èxtasi no sembla afectar al mateix nivell que la dels estimulants. La incidència sembla molt més minoritària i dubtosa; ens referim a l'anomenat "èxtasi líquid" (GHB, un anestèsic amb efectes al·lucinògens dissociatius).

No obstant això, continua essent la substància més relacionada amb les discoteques i espais de la festa (ambients "màquina" i "tecno"). El consum fora del context de la festa és molt minoritari i anecdòtic. L'inici en el consum és més freqüent a l'adolescència, ja que és llavors quan es comença a anar a espais on es dona la millor integració dels efectes de l'èxtasi amb el ball i el tipus de música que agrada als joves. Quan augmenta l'edat (a l'entorn dels 18 anys) es deixa de consumir o es redueix significativament el consum. Predomina la percepció de la baixa qualitat, però també es constata una despreocupació bastant estesa, especialment entre els més joves, per conèixer la composició de les pastilles.

24. L'speed apareix en el context de la festa i supeditat després de les primeres experiències a la presència o absència de la cocaïna. El consum és molt minoritari.

25. Els al·lucinògens continuen essent utilitzats amb pautes experimentals per una minoria molt oberta a noves experiències. Tot i sent minoritari s'ha incrementat més el consum d'al·lucinògens naturals (bàsicament bolets; però també altres plantes que els contenen, com l'ayahuasca) que dels sintètics (LSD). La difusió d'informació a través de determinats circuits (revistes i botigues especialitzades, Internet) sobre l'autocultiu, llocs on es poden comprar o trobar-los, formes de consum, efectes, etc. afavoreix l'extensió d'aquest tipus de consum. No obstant això, ho reiterem, es

tracta de cercles restringits de joves (“iniciats”) que acostumen a prendre precaucions quan els consumeixen.

26. Respecte les “noves drogues” o les novetats més recents que apareixien a l’informe de l’any 1999: èxtasi líquid, popper i ketamina, de les quals i especialment de l’última se’n parlava amb freqüència en determinats contextos (sobretot a les “raves”), notem una major presència de la ketamina. És com si durant l’any 2000 s’hagués passat de parlar-ne a experimentar amb aquesta substància, que en determinats contextos té el caire d’ésser la “darrera novetat”, la qual cosa demana fer un seguiment més estret per les seves característiques i perquè la seva difusió pot estar saltant fora dels nuclis més experimentadors a sectors més amplis en el món de la festa: malgrat que la majoria coincideix en què els efectes de la ketamina no s’adapten a l’ambient de festa hem trobat alguns indicis de consum en discoteques.

En qualsevol cas, més enllà de la constatació de què és una substància en fase d’expansió (especialment en ambients minoritaris de consumidors d’altres drogues il·legals oberts a experimentar amb noves substàncies), les dades obtingudes sobre contextos de consum, formes de preparació, vies d’ús, pautes de consum, sobre oferta i demanda, dosis, efectes, etc. són encara insuficients i de vegades contradictòries.

Altres substàncies detectades enguany en circuits molt restringits són: l’opi procedent d’Andalusia (aquesta informació cal contrastar-la) i el complex vitamínic “5HTP” (es pot emprar mesclat amb l’èxtasi per potenciar-ne els efectes). El consum de coles (inhalants) sembla que es manté exclusivament en cercles de joves i adolescents de procedència magrebina en situació de marginació social (una

minoria) i la difusió a altres adolescents en situació semblant és probable.

27. Les combinacions i mescles de drogues responen a les pautes dels nous consums i, a l'intent d'accelerar l'aparició de determinats estats funcionals amb a la manera de divertir-se i en la mesura possible intensificar-los. En alguns casos, a major adulteració, major intensificació de les mescles i combinacions.

28. La imatge droga = heroïna (molt negativa), aconsegueix un tipus de representació en la qual s'hi reconeixen els adults, però que resta molt distant per als joves que no comparteixen ni entenen aquest tipus de discurs.

Si es considera el discurs favorable que la majoria dels joves consumidors de les xarxes tenen sobre els efectes de les diferents substàncies com a potenciadores de la diversió, dels lligams de grup i d'altres factors relacionats amb els "rituals de pas" propis de l'adolescència i la joventut, la incidència exclusiva, en l'àmbit de la prevenció, sobre els efectes més negatius i tenebrosos de les substàncies pot tenir un efecte pervers. Moltes vegades, aquests tipus de missatges, en lloc de dissuadir provoquen l'efecte contrari, ja que augmenten l'interès, el misteri i les expectatives que alguns adolescents i els més joves tenen envers les substàncies, en una etapa en què es dona una forta atracció per allò considerat prohibit, perillós i de risc, així com l'ànsia per explorar nous espais i tenir noves experiències.

29. Les percepcions i relats dels efectes de les drogues dels consumidors més grans i més experimentats fan referència, sobretot, als efectes que incideixen sobre l'estat d'ànim, especialment quan

afavoreixen la interrelació i el que ells anomenen “bon rotllo” en el context festiu (és el que valoren positivament).

30. Alguns problemes i efectes negatius no només derivats del consum de drogues sinó també de “la festa”, apareixen en una minoria de joves de les xarxes. En general, aquests problemes es donen en els joves que surten més, amb estades fora de casa més perllongades, que tenen més capacitat adquisitiva i són més grans. Alguns es refereixen a aquesta situació dient que “estan enganxats a la festa” i tracten de buscar solucions abandonant durant un temps, o de forma més definitiva, aquest estil de vida centrat en la diversió i els consums de drogues.

31. Es constata un augment de les demandes de tractament relacionades amb el consum de cocaïna, sobretot, i èxtasi. La informació obtinguda mitjançant els informants clau (professionals de l'àmbit sanitari) confirma alguns indicis detectats l'any 1999 en relació als principals mecanismes que es posen en joc quan apareixen els problemes. Sembla bastant estès que abans de demanar ajuda professional, els consumidors i l'entorn més proper reaccionen per tal d'aconseguir una solució dins d'aquest entorn: activant mecanismes de suport i de control social informal que es donen sobretot a la xarxa d'amics. Quan els problemes persisteixen o no es poden amagar, fet que de vegades coincideix amb el moment en què se'n assabenta la família, es busquen canals d'informació sobre les diferents drogues i/o sobre tractaments més especialitzats i perllongats a la xarxa sanitària pública o privada. Destaca el paper de les dones com a agents més actius i eficients a l'hora d'obtenir informació i ajuda, tant pel que fa al consum propi com als problemes o efectes negatius dels altres (especialment envers els familiars i amics homes).

32. Un dels problemes que sembla dificultar una major demanda és que encara es manté la percepció de la xarxa sanitària pública especialitzada com a orientada a l'atenció dels heroïnòmans, consumidors dels que també perdura una imatge molt negativa i amb els que no volen ésser relacionats. Altre factor que dificulta la demanda d'informació i ajuda és el rebuig a descobrir-se, especialment en els més joves, quan això significa que la família s'assabenti que consumeixen drogues il·legals. Contràriament, el consum molt elevat d'alcohol no genera tanta alarma i fins i tot és considerat com a "normal" quan es limita a "borratxeres de cap de setmana".

33. Es confirma que l'alcohol, la substància més consumida en l'àmbit festiu, és també la que genera el major nombre de demandes d'atenció per problemes aguts als serveis d'urgències durant els caps de setmana i a l'estiu. Els usuaris, majoritàriament homes joves, no s'identifiquen amb el model de l'alcohòlic (assimilat a un perfil de consumidor molt diferent). L'atenció per la resta de substàncies és més minoritària, destacant les relacionades amb les mescles, sobretot d'alcohol, haixix i pastilles (èxtasi) entre els més joves; i alcohol i cocaïna en consumidors que tenen més de 25 anys. Aquestes demandes de tractament són congruents amb els perfils de consumidors predominants en cada cas.

34. Tenim més referències que l'any 1999 de conflictes amb els veïns, per sorolls, aldarulls, concentració de joves i cotxes, no acompliment d'horaris de tancament dels locals, consum d'alcohol al carrer. Tots ells més freqüents a l'estiu.

L'augment de les referències a conflictes i aldarulls de diferent signe, més o menys greus, sembla clar. Destaca la informació sobre baralles i agressions, algunes d'ells àmpliament difoses pels mitjans

de comunicació. Els conflictes més freqüents es refereixen als generats en algunes zones d'oci on l'afluència de gent molt heterogènia, encara sota els efectes del consum i amb ganes de perllongar la festa, es concentra al carrer a altes hores de la nit; especialment quan tanquen les discoteques i locals. Les zones i locals freqüentats per joves i adolescents relacionats amb la música "màquina", la major part situades a les afores de les ciutats, són les que s'assenyalen com a espais més conflictius. També és molt generalitzada la imatge negativa i potencialment conflictiva d'aquest estil de joves, sobretot dels anomenats "skins", als quals se'ls impedeix l'accés a determinats locals. Només una minoria d'informants de les xarxes afirma haver estat implicada directament en algun d'aquests conflictes o baralles. Aquí, quan no queda clar si les referències són directes (com a mínim, haver estat present) o no, hi ha el perill de sobredimensionar els conflictes i la gravetat d'aquests. Per això, ens limitem a afirmar que s'han incrementat les referències i no els fets referits (baralles i conflictes similars) perquè no tenim prou elements per fonamentar-ho. Aclarir aquest aspecte demana una consideració més acurada en properes prospeccions.

35. Els conflictes en els locals són més minoritaris. En general, es refereixen a situacions aïllades de baralles entre joves o a conflictes amb els porters que, normalment, són resolts pels serveis de seguretat o pels treballadors dels mateixos establiments sense que hi hagin d'intervenir els cossos públics de seguretat. És més habitual que la intervenció de la policia (sovint desmesurada, segons els joves) tant a fora com a dins dels locals, generi situacions encara més conflictives i percepcions molt negatives envers aquests cossos per part dels joves que s'han trobat implicats. Per altra banda, és bastant estesa la demanda de determinats sectors ciutadans (empresaris, veïns, etc.) d'una major vigilància de la policia en certs

espais públics i/o zones d'oci on l'afluència de gent a determinades hores de la tarda o de la nit és més gran.

36. Altres situacions detectades com a problemàtiques tenen més relació amb els grups d'adolescents i joves que es troben als espais públics, més o menys pròxims als locals, que generen queixes veïnals pel soroll, perquè embruten el carrer i, en alguns casos, perquè originen petits aldarulls o enfrontaments entre joves d'estils que es consideren incompatibles. Només una minoria d'aquestes queixes vinculen els problemes amb el consum de drogues. És més freqüent la vinculació amb el consum elevat d'alcohol.

37. Altres problemes detectats en alguns locals tenen més relació amb les mesures d'higiene i seguretat, com la referència reiterada a la manca d'aigua o al tancament dels lavabos. També, l'afluència superior a l'aforament al final de la nit provoca aglomeracions, augment de la temperatura, ambient carregat pel fum del tabac, etc. que contribueixen, juntament amb el ball, el soroll de la música i els consums a incrementar situacions de risc ("cops de calor", per exemple).

38. A l'informe de 1999 plantejàvem la necessitat de reduir els riscos associats a la conducció sota els efectes de l'alcohol i altres drogues. No creiem que fer escorcolls a aquells que utilitzen els mitjans de transport públic per anar als llocs d'oci, sobretot a discoteques, sigui una mesura que potència la reducció de riscos. No dissuadeix el consum, i fa que alguns deixin d'utilitzar aquests mitjans (autobús d'alguna discoteca) i que davant la manca de transports públics i en molts casos de la possibilitat de trobar taxi, utilitzen cotxes privats, augmentant la probabilitat dels accidents de trànsit.

39. Quant a la conducció sota els efectes de l'alcohol es manté el que ja s'afirmava a l'informe de l'any 1999. Enguany, a més, s'ha detectat un augment dels petits accidents de trànsit a zones més despoblades i allunyades de les ciutats (especialment a Barcelona), fet que posa en qüestió l'efectivitat del tancament de locals a determinades zones d'oci ben comunicades, ja que generalment la única conseqüència és que els propietaris d'aquests locals traslladen l'activitat a altres llocs, o que els locals tancats són substituïts per d'altres semblants, existents en zones més insegures a les quals només es pot accedir mitjançant el transport privat. L'augment de la mobilitat per aquests tancaments, s'afegeix als desplaçaments a "afters" durant la matinada del dissabte, després del tancament de les discoteques, temps en el que s'ha detectat un increment dels accidents en els quals el cansament i els efectes del consum en poden ser unes de les principals causes.

Entre les estratègies per evitar els accidents destaca la preferència per desplaçar-se caminant, freqüentant locals situats a una mateixa zona de les ciutats o a zones lúdiques amb concentració de diferents tipus de locals. Els controls d'alcoholèmia sembla que incideixen positivament en l'adopció de mesures per minorar els comportaments de risc (conduir sota els efectes de l'alcohol: una situació massa freqüent): beure menys o deixar passar el temps abans de conduir; acordar en el grup d'amics que qui condueix no beu i altres de similars. Certament, la resposta no és uniforme i també és freqüent que els controls d'alcoholèmia, quan se sap on són, el que aconsegueixen són variacions en les rutes dels desplaçaments (i no necessàriament per llocs més segurs).

40. Al llarg d'aquestes consideracions finals hem inclòs diverses referències a la indústria del lleure i al seu important paper. Ens sembla oportú concloure-les amb una reflexió més. Caldrà estar

particularment atents i indagar els canvis que es van produint en el sector empresarial de l'oci juvenil, ja que té una enorme capacitat per a absorbir les transformacions i les modes (el fenomen és molt dinàmic, per influències internes i externes) i per a produir escenaris i situacions, com a resposta a les demandes o creant-les, que poden afectar al desenvolupament de noves pautes de consum. Així, per exemple, l'aparició de zones d'oci lluny del centre de les ciutats, tot i que pot ser una resposta a la pressió municipal davant les pressions veïnals (de les zones amb més concentració, sorolls i aldarulls), pot generar noves estratègies de mercat. La qual cosa allargaria els desplaçaments i afebliria els controls formals i informals existents. Això pot generar un nou escenari on la llunyania i l'aïllament poden facilitar comportaments respecte l'oci i els consums de drogues molt més intensius, extremats i arriscats.

6 BIBLIOGRAFIA CITADA

- Addiction Research Institute, IVO, ed. (1998) *Annual report 1997*. Rotterdam, IVO.
- Agar M, Feldman H. (1979) *Angel Dust: An Ethnographic Study of PCP users*. Lexington, Lexington Books.
- Agar M, Feldman H. (1980) A Four-City Study of PCP users. A: Akins C, Beschner G., eds. (1980) *Ethnography: A Research Tool for Policymakers in the Drug & Alcohol Fields*. Rockville, NIDA, 72-89.
- Aguinaga J, Comas D. (1997) *Cambios de hábito en el uso del tiempo: trayectorias temporales de los jóvenes españoles*. Madrid, INJUVE.
- Akins C, Beschner G., eds. (1980) *Ethnography: A Research Tool for Policymakers in the Drug & Alcohol Fields*. Rockville, NIDA.
- Alberdi I, et al. (2000) *Les dones joves a Espanya*. Barcelona, Fundació la Caixa.
- Andrés F. (1999) Jóvenes: sociedad e instituciones. A: Elzo J., et al. (1999) *Jóvenes españoles 99*. Madrid, Fundación Santa María, 53-119.
- Arza J, Zubillaga A. (2000) Redes para el tiempo libre, "otra forma de moverte". *Revista de Estudios de Juventud*, 50, 99-107.
- Augé M. (1996, orig. 1992) *Los "no lugares". Espacios del anonimato*. Barcelona, Gedisa.
- Barruti M. (1990) *El món dels joves a Barcelona. Imatges i estils juvenils*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Àmbit de Benestar Social (Projecte Jove).
- Biernacki P, Waldorf D. (1981) Snowball sampling. *Sociological methods and research*, 10, 2, 141-163.
- Blanken P, Barendregt C, Zuidmulder L. (1997) *The Community Based Drug Monitoring System (DMS)*. Rotterdam, IVO.
- Bourdieu P. (1988, orig. 1979) *La distinción. Criterio y bases sociales del gusto*. Madrid, Taurus.
- Brown LA. (1981) *Innovation diffusion. A new perspective*. London, Methuen.
- Cabêdo MC, Martins H. (1999) Traços nocturnos: Percursos juvenis na noite do Barrio Alto. A: Machado J., ed. (1999) *Traços e riscos de vida: Uma abordagem qualitativa a modos de vida juvenis*. Porto, Ambar, 217-261.
- Calafat A, et al. (1998) *Characteristics and Social Representation of Ecstasy in Europe*. Palma de Mallorca, Irefrea.
- Calafat A., et al. (1999) *Night Life in Europe and Recreative Drug Use*. Palma de Mallorca, Irefrea.

- Calafat A, et al. (2000) *Salir de marcha y consumo de drogas*. Madrid, PNSD.
- Callejo J. (2000) Consumo y ocio de los jóvenes: bailando lambada entre tiburones. A: Diputación Foral de Guipúzcoa, ed. (2000) *Nuevas pautas de ocio de los jóvenes*. San Sebastián, Diputación Foral de Guipúzcoa, 70-99.
- Camarero LA. (2000) Jóvenes sobre la tierra y el asfalto. Los ocios de los jóvenes rurales y urbanos. *Revista de Estudios de Juventud*, 50, 63-81.
- Carpentier C, Costes JM, Mutatayi C. (1999) Expert Assessment: France. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999a) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume II. Expert Assessments: France, Germany, The Netherlands*. Lisbon, EMCDDA, 108-135, informe policopiat.
- Comas D. (1994) *Los jóvenes y el uso de drogas en la España de los años 90*. Madrid, INJUVE.
- Comas D. (1996) No es oro todo lo que reluce ¿Qué hace la juventud el fin de semana? *Revista de Estudios de Juventud*, 37, 71-82.
- Comas D. (1997) ¿Una nueva generación o una nueva sustancia? A: *I Encuentros profesionales en drogodependencias. Drogas de síntesis*. Aranjuez, policopiat.
- Comas D. (2000a) Agobio y normalidad: una mirada crítica sobre el sector “ocio juvenil” en la España actual. *Revista de Estudios de Juventud*, 50, 9-22.
- Comas D. (2000b) Cannabis. A: Elzo J, et al. (2000) *Las culturas de las drogas en los jóvenes. Ritos y fiestas*. Vitoria, Gobierno Vasco, 139-208.
- Conde F. (1999) *Los hijos de la des-regulación. Jóvenes, usos y abusos en los consumos de drogas*. Madrid, CREFAT.
- Conde F, Callejo J. (1994) *El consumo de los jóvenes*. Madrid, INJUVE.
- Davies S. (1979) *The diffusion of process innovations*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Denzin NK. (1970) *The research act*. Chicago, Aldine.
- Díaz A. (1998) *Hoja, pasta, polvo y roca. El consumo de los derivados de la coca*. Bellaterra, UAB.
- Díaz A, Barruti M, Doncel C. (1992) *Les línies de l'èxit? Naturalesa i extensió del consum de cocaïna a Barcelona*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona.
- Díaz A, Pallarés J, Barruti M, Romaní O. (1998) *Proposta de disseny. Observatori permanent de drogues de síntesi de Catalunya*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difussió restringida.

- Díaz A, Pallarés J, Barruti M. (2000) *Primer informe. Observatori de nous consums de drogues en l'àmbit juvenil*. Barcelona, Institut Genus, document policopiat de difussió limitada.
- Diemel S, Blanken P. (1999) Expert Assessment: The Netherlands. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999a) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume II. Expert Assessments: France, Germany, The Netherlands*. Lisbon, EMCDDA, 1-107, informe policopiat.
- Diputació Foral de Guipúzcoa, ed. (2000) *Nuevas pautas de ocio de los jóvenes*. San Sebastián, Diputació Foral de Guipúzcoa.
- Durán MA. (1998) *La ciudad compartida: conocimiento, afecto y uso*. Madrid, Consejo Superior de los Colegios de Arquitectos de España.
- Elzo J. (1999) Ensayo de una tipología de los jóvenes españoles basado en sus sistemas de valores. A: Elzo J., et al. (1999) *Jóvenes españoles 99*. Madrid, Fundación Santa María, 13-51.
- Elzo J, et al. (1999) *Jóvenes españoles 99*. Madrid, Fundación Santa María.
- Elzo J, et al. (2000) *Las culturas de las drogas en los jóvenes. Ritos y fiestas*. Vitoria, Gobierno Vasco .
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, org. (1997) *Seminar on Qualitative research: Methodology, practice and policy. Bologna, 2, 3 & 4 July 1987*. Bologna, EMCDDA.
- Feixa C. (1998) *De jóvenes, bandas y tribus. Antropología de la juventud*. Barcelona, Ariel.
- Feixa C, Pallarés J. (1998) Boîtes, clubs, raves: metamorfosis de la festa juvenil. *Revista d'Etnologia de Catalunya*, 13, 88-103.
- Fountain J, Griffiths P., eds. (1997) *Inventory, bibliography, and synthesis of qualitative research in the European Union*. London, The National Addiction Centre, document policopiat.
- Frank B. (1980) *Research strategies for monitoring drug abuse*. New York, New York State Division of Substance Abuse Services, document policopiat.
- Frank B, Galea J. (1998) *Current drug use trends in New York city. Excerpts from the Community Epidemiology Work Group (GEWC). December 1998*. New York, OASAS.
- Gabise, SA. (1999) *Enquesta a la joventut de Catalunya 1998*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.
- Gamella JF, Álvarez A. (1997) *Drogas de síntesis en España. Patrones y tendencias de adquisición y consumo*. Madrid, PNSD.
- Gamella JF, Álvarez A. (1998) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Country report: Spain*. Granada, Universidad de Granada/EMCDDA, informe policopiat.

- Gamella JF, Álvarez A. (1999a) Expert Assessment: Spain. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999b) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume III. Expert Assessments: Spain, The United Kingdom*. Lisbon, EMCDDA, 1-82, informe policopiat.
- Gamella JF, Álvarez A. (1999b) *Las rutas del éxtasis: drogas de síntesis y nuevas culturas juveniles*. Barcelona, Ariel.
- Gil Calvo E. (1994) *Los depredadores audiovisuales. Juventud urbana y cultura de masas*. Madrid, Tecnos.
- Gil Calvo E. (1996) La complicitat festiva: identitats grupals i cultos de fi de setmana. *Revista de Estudis de Joventut*, 37, 27-43.
- Goldstein PJ, et al. (1990) Ethographic Field Stations. A: Lambert EY., ed. (1990) *The collection and interpretation of data from hidden populations*. Rockville, NIDA, Research Monographs Series, 98, 80-95.
- González P. (1994) Reflexiones sobre los valores y su uso en sociología. A: Kaiero A., ed. (1994) *Valores y estilos de vida*. Bilbao, Universidad de Deusto, 15-42.
- González P. (1999) Relaciones sociales y espacios vivenciales. A: Elzo J., et al. (1999) *Jóvenes españoles 99*. Madrid, Fundación Santa María, 183-262.
- González-Anleo J. (1999) Familia y escuela en la socialización de los jóvenes españoles. A: Elzo J., et al. (1999) *Jóvenes españoles 99*. Madrid, Fundación Santa María, 121-182.
- Griffiths P, et al. (1993) Reaching hidden populations of drug users by privileged access interviewers: methodological and practical issues. *Addiction*, 88, 1617-1626.
- Griffiths P, et al. (1998) *Feasibility study on detecting, tracking & understanding emerging trends in drug use. Final report. Technical review and synthesis (draft)*. Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.
- Griffiths P, Vingoe L, Hunt N., eds. (1999) *Detecting, tracking & understanding emerging trends in drug use. Final report. Volume I: Conceptual, Practical and Methodological issues*. Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.
- Grup Associat pels Serveis de Salut, GASS, ed. (1999) Memòria del projecte Internet Really Chat. Barcelona, GASS-Diputació de Barcelona, document policopiat.
- Hartnoll R, et al. (1985) Estimating de prevalence of opioid dependence. *The Lancet*, january 26, 203-205.
- Hartnoll R, et al. (1991, orig. 1985) *Problemas de drogas: Valoración de las necesidades locales (Drug Indicators Project 1985)*. Madrid, PNSD.
- Hartnoll R., coord. (1997) *Feasibility Study on an Early Warning System for Synthetic Drugs. Call for tender CT.97.EP.06*. Lisbon, EMCDDA, document policopiat.

- Hopkins W, Frank B. (1991) Street Studies That Work and What They Show in New York City. A: *What Works in Drug Abuse Epidemiology*. New York, The Haworth Press, 89-97.
- Instituto de la Juventud, INJUVE, ed. (2000) *Informe Juventud en España 2000. Avance de resultados*. Madrid, INJUVE.
- Klee H. (1998) The Love of Speed: an Analysis of the Enduring Attraction of Amphetamine Sulphate for British Youth. *Journal of Drug Issues*, 28, 1, 33-56.
- Korf DJ, Nabben T, Schreinders M. (1996) *Antenne 1995: Trends in alcohol, tobacco, drugs and gambling among youngsters in Amsterdam*. Amsterdam, De Jellinek.
- Juan S. (1994) Estilos, modos y géneros de vida: campos y variables para el análisis socio-cultural. A: Kaiero A., ed. (1994) *Valores y estilos de vida*. Bilbao, Universidad de Deusto, 147-159.
- Laespada MT, Salazar L. (1999) Las actividades no formalizadas de los jóvenes. A: Elzo J, et al. (1999) *Jóvenes españoles 99*. Madrid, Fundación Santa María, 355-400.
- Lausén A. (2000) *A contratiempo: Un estudio de las temporalidades juveniles*. Madrid, CIS.
- Llopis JJ, et al. (1994) Drogas de diseño, consumo y consumidores: análisis de la demanda al servicio telefónico de drogodependencias de la Generalitat Valenciana. *Adicciones*, 6, 4, 389-404.
- Machado J., ed. (1999) *Traços e riscos de vida: Uma abordagem qualitativa a modos de vida juvenis*. Porto, Ambar.
- Maffesoli M. (1990) *El tiempo de las tribus*. Barcelona, Icaria.
- Mahajan V, Muller E. (1994) Innovation difussion in a borderless global market: will the 1992 unification of the European Community accelerat difussion of new ideas, products and technologies? *Technological Forecasting and Social Change*, 45, 221-235.
- Martín Criado E. (1998) *Producir la juventud*. Madrid, Istmo.
- Martín Serrano M., dir. (1994) *Historia de los cambios de mentalidades de los jóvenes entre 1960-1990*. Madrid, INJUVE.
- McKeganey N, et al. (1992) Female streetworking prostitution and HIV infection in Glasgow. *ANSWER. AIDS News Supplement*, 42, 1-5.
- Measham F, et al. (1998) The Teenage Transition: from Adolescent Recreational Drug use to the Young Adult Dance Culture in Britain in the Mid-1990s. *Journal of Drug Issues*, 28, 9-32.
- Megías E., dir. (2000) *Els valors de la societat espanyola i la seva relació amb les drogues*. Barcelona, Fundació la Caixa.
- Megías E, et al. (2000) *La percepción social de los problemas de drogas en España*. Madrid, FAD.
- Meil G. (1999) *La postmodernización de la familia española*. Madrid, Acento.

- Mounteney J, Sherval J. (1999) Expert Assessment: The United Kingdom. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999b) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume III. Expert Assessments: Spain, The United Kingdom*. Lisbon, EMCDDA, 83-145, informe policopiat.
- Muñoz A. (1994) Consumo y ocio. A: Martín Serrano M., dir. (1994) *Historia de los cambios de mentalidades de los jóvenes entre 1960-1990*. Madrid, INJUVE, 239-258.
- Naben T, Korf D. (1997) Panel study on new trends in drug use. En: Korf D, Riper H., eds. *Illicit drugs in Europe*. Amsterdam, SISWO.
- Observatoire Français des Drogues et des Toxicomanies, ed. OFDT, (1998) <<http://www.drogues.gouv.fr/fr/transversal/plan.html>> [En línia]
- Òrgan Tècnic de Drogodependències, OTD, ed. (1999) *Informe anual 1998. Sistema d'informació sobre drogodependències a Catalunya*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Sanitat i Seguretat Social.
- Òrgan Tècnic de Drogodependències, OTD, ed. (2000) *Informe anual 1999. Sistema d'informació sobre drogodependències a Catalunya*. Barcelona, Generalitat de Catalunya, Departament de Sanitat i Seguretat Social.
- Pallarés J. (1998) *El consum de les drogues de síntesi*. Lleida, EUTS-Lleida, investigació en curs.
- Pallarés J, Feixa C. (2000) Espacios e itinerarios para el ocio juvenil nocturno. *Revista de Estudios de Juventud*, 50, 23-41.
- Parker H, Aldridge J, Measham F. (1998) *Illegal Leisure. The normalization of adolescent recreational drug use*. London, Routledge.
- Parker H, Bury C, Egginton R. (1998) *New Heroin Outbreaks Amongst Young People in England and Wales*. London, Home Office Police Research Group, Crime Detection and Prevention Series, Paper 92.
- Parreño R, Azkarretazabal M. (2000) Portugalete en clave joven. Programa de intervención con adolescentes en espacios abiertos. *Revista de Estudios de Juventud*, 50, 83-88.
- Pérez T. (1994) Estilos de vida y teoría social. A: Kaiero A., ed. (1994) *Valores y estilos de vida*. Bilbao, Universidad de Deusto, 129-146.
- Plan Nacional Sobre Drogas, PNSD, ed. (1992) *Memoria 1991*. Madrid, Ministerio de Sanidad y Consumo.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1997a) *Constitución del Observatorio Español sobre Drogas*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1997b) *Memoria 1996*. Madrid, Ministerio del Interior.

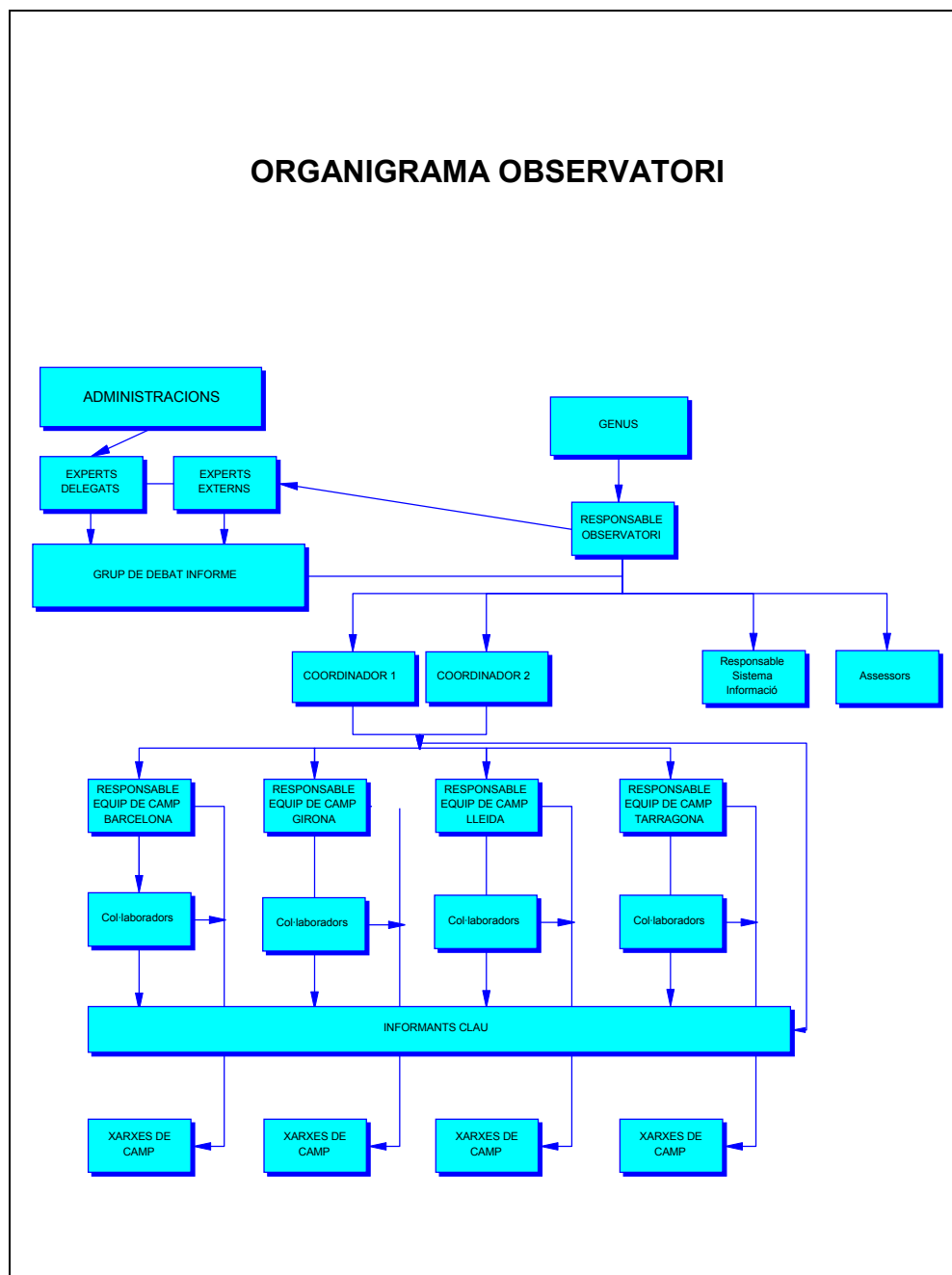
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1998a) *Informe nº 1. Observatorio Español sobre Drogas*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1998b) *Memoria 1997*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (1999) *Informe nº 2. Observatorio Español sobre Drogas*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Plan Nacional sobre Drogas, PNSD, ed. (2000) *Informe nº 3. Observatorio Español sobre Drogas*. Madrid, Ministerio del Interior.
- Rebello M, Lopes, F. (1999) Traços contínuos de diversão (Ravers e raving) A: Machado J., ed. (1999) *Traços e riscos de vida: Uma abordagem qualitativa a modos de vida juvenis*. Porto, Ambar, 265-301.
- Revilla JC. (1998) *La identidad personal de los jóvenes: Pluralidad y autenticidad*. Madrid, Entinema.
- Reynolds S. (1999) Androginia en el Reino Unido: Cultura Rave, psicodelia y género. *Dance de Luxe*, 22-27.
- Rhodes T, Stimson GV. (1998) *Guía para la valoración y respuesta rápida sobre uso de sustancias y conducta sexual (SEX-VRR)*. Ginebra, Programa sobre Sustancias de Abuso (PSA/OMS), document esborrany de difusió restringida.
- Richard B, Kruger HH. (1998) Ravers Paradise? German Youth Cultures in the 1990s. A: Skelton T, Valentine G., eds. (1998) *Cool Places. Geographies of Youth Cultures*. London, Routledge, 161-174.
- Richman A, Rootman I. (1992) Estaciones epidemiológicas sobre el terreno para problemas relacionados con estupefacientes. *Boletín de Estupefacientes*, XXXIV, 2, 23-38.
- Rogers EM. (1995) *Difussion of innovations*. New York, The Free Press.
- Rogers EM, Shoemaker FF. (1971) *Communication of innovations. A cross-cultural approach (second edition)*. New York, The Free Press.
- Romaní O. (1999) *Las drogas. Sueños y razones*. Barcelona, Ariel.
- Romo N. (2000) *Cultura del baile y riesgo: la influencia del género en los nuevos usos de drogas de síntesis*. Granada, Universidad de Granada, Tesis de Doctorat.
- Rotella I. (2000) Abierto hasta el amanecer. Un programa de intervención juvenil. *Revista de Estudios de Juventud*, 50, 89-97.
- Ruiz JI., dir. (1998) *La juventud liberta: Género y estilos de vida de la juventud urbana española*. Madrid, Fundación BBV.
- Shapiro H. (1999) Dances with Drugs: Pop Music, Drugs and Youth Culture. A: South N., ed. (1999) *Cultures, Controls and Everyday Life*. London, Sage, 17-35.

- Scrimshaw SCM, Hurtado R. (1984) *Rapid assessment procedures for nutrition and primary health care*. Los Angeles, University of California.
- Simon R. (1999) Expert Assessment: Germany. A: The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999a) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume II. Expert Assessments: France, Germany, The Netherlands*. Lisbon, EMCDDA, 136-169, informe policopiat.
- Skelton T, Valentine G., eds. (1998) *Cool Places. Geographies of Youth Cultures*. London, Routledge.
- South N., ed. (1999) *Cultures, Controls and Everyday Life*. London, Sage.
- Spreen M. (1992) Rare populations, hidden populations, and link-tracing designs: what and why? *Bulletin de Methodologie Sociologique*, 36, 34-58.
- Stimson GV, Fitch C, Rhodes T. (1998) *Guía para la valoración y respuesta rápida sobre el uso de drogas endovenosas (UDE-VRR)*. Ginebra, Programa sobre Sustancias de Abuso (PSA/OMS), document esborrany de difusió restringida.
- Sudman S, Sirken MG, Cowan CD. (1988) Sampling Rare and Elusive Populations. *Science*, 240, 991-996.
- The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1997) *Estimating the Prevalence of Problem Drug Use in Europe*. Luxemburg, Office for Official Publications of the European Communities, EMCDDA Scientific Monograph Series, 1.
- The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999a) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume II. Expert Assessments: France, Germany, The Netherlands*. Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.
- The European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, EMCDDA, ed. (1999b) *Feasibility study on detecting, tracking and understanding emerging trends in drug use. Final report, Volume III. Expert Assessments: Spain, The United Kingdom*. Lisbon, EMCDDA, informe policopiat.
- Thornton S. (1997) *Club Cultures*. Cambridge, Wesleyan University Press.
- Vielva I. (2000) Drogas ilegales. A: Elzo J., et al. (2000) *Las culturas de las drogas en los jóvenes. Ritos y fiestas*. Vitoria, Gobierno Vasco, 81-137.
- Watters JK, Biernacki P. (1989) Targeted Sampling: Options for the study of hidden populations. *Social Problems*, 36, 4, 416-430.

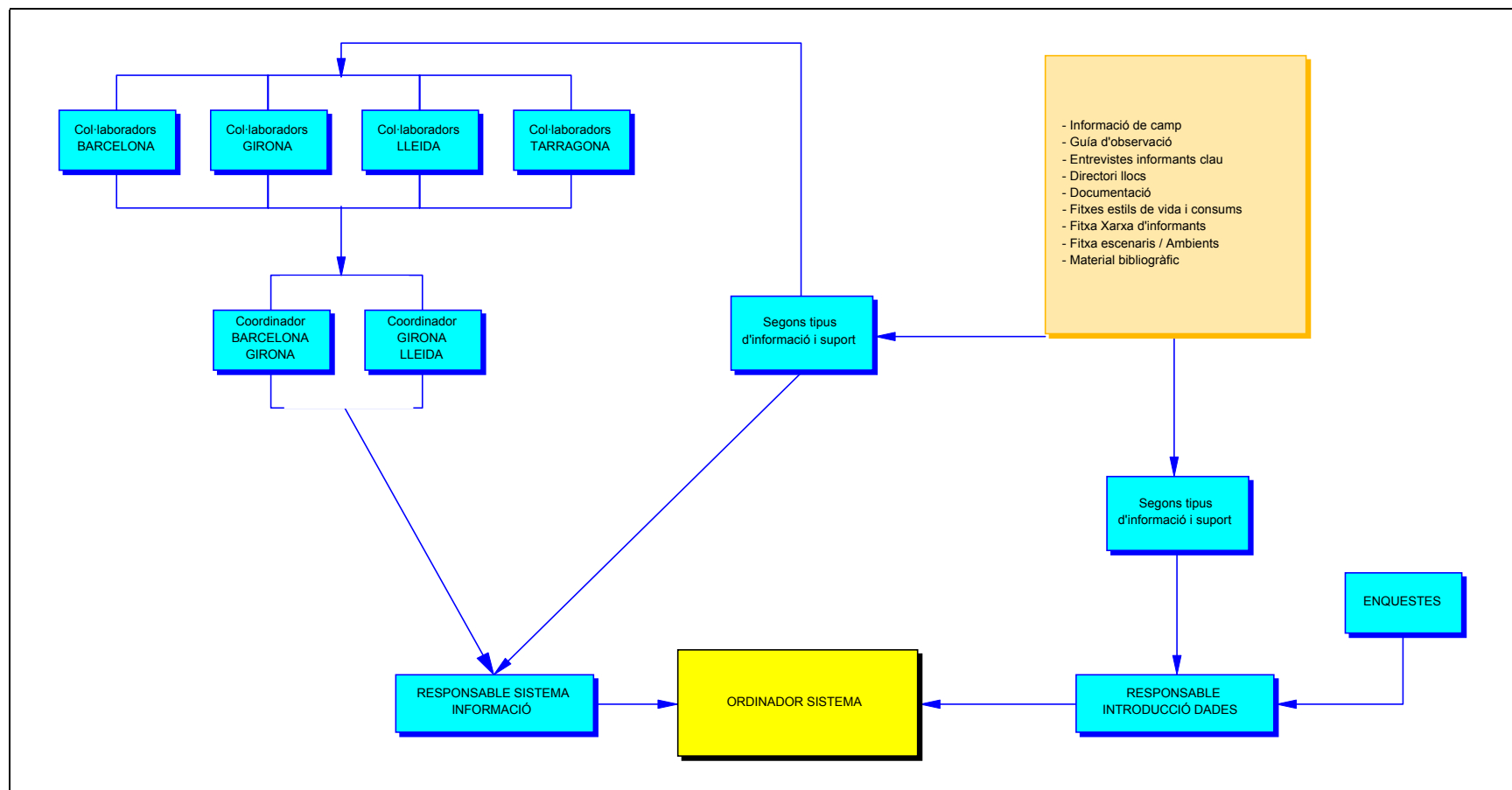
TERCERA PART: ANNEXES

1 ESQUEMES DE FUNCIONAMENT DE L'OBSERVATORI

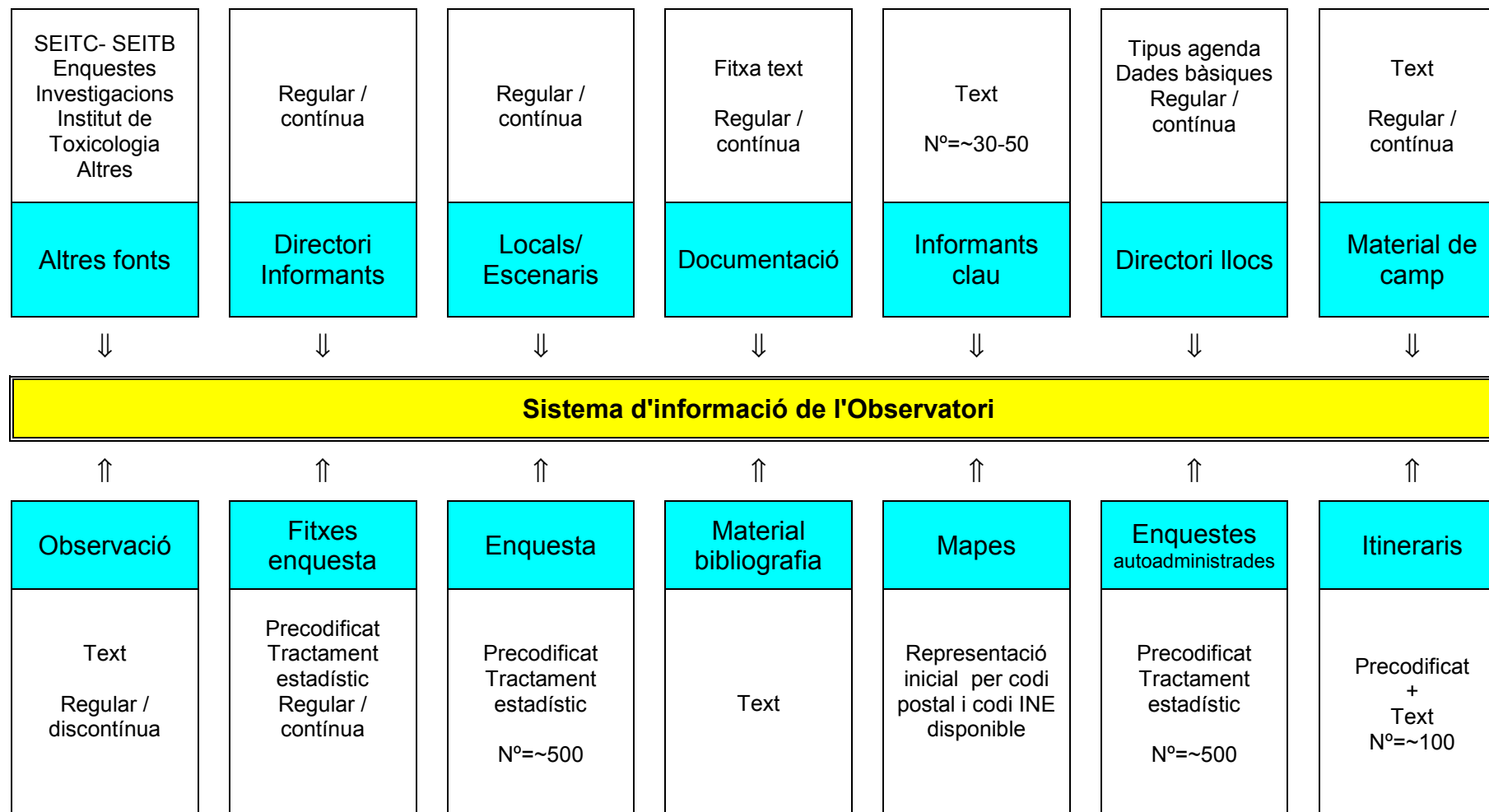
1.1 Organització

1.2 Circuits de la informació

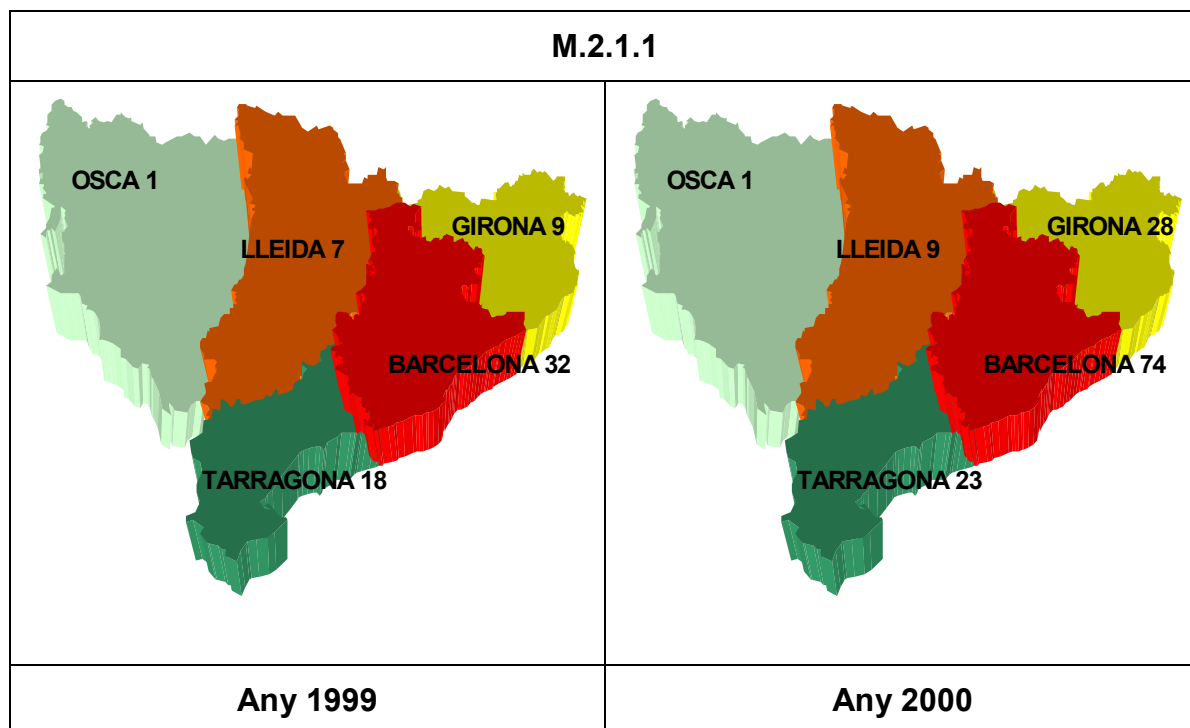
1.3 Fonts d'informació

2 TAULES, GRÀFIQUES I MAPES DE LES BASES DE DADES

2.1 Escenaris

T.2.1.1 Escenaris per província	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Barcelona	32	47,8	74	54,8
2 - Girona	9	13,4	28	20,8
3 - Osca	1	1,5	1	0,7
4 - Lleida	7	10,4	9	6,7
5 - Tarragona	18	26,9	23	17,0
Total escenaris	67	100	135	100

<i>T.2.1.2 Escenaris per ubicació</i>	1999		2000	
	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
1 - Nucli Urbà	41	61,2	96	71,1
2 - Afores	22	32,8	33	24,5
3 - Carretera o aïllada	4	6,0	6	4,4
Total escenaris	67	100	135	100

<i>T.2.1.3 Escenaris per dies d'obertura</i>	1999		2000	
	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
1 - Cap de setmana	29	43,3	85	63,0
2 - Dilluns a divendres	0	0,0	3	2,2
3 - Dijous a dissabte	8	12,0	7	5,2
4 - Tots els dies	21	31,3	33	24,4
5 - Actes concrets ("raves")	0	0,0	7	5,2
6 - Sense informació	9	13,4	0	0,0
Total escenaris	67	100	135	100

<i>T.2.1.4 Escenaris per horari d'obertura</i>	1999		2000	
	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
1 - Matí (08-14)	1	1,5	4	3,0
2 - Tarda (14-20)	1	1,5	1	0,7
3 - Nit (20-24)	1	1,5	11	8,1
4 - Matinada (00-08)	24	35,8	73	54,1
5 - Tarda-Nit (14-00)	4	6,0	6	4,5
6 - Nit-Matinada (20-08)	26	38,8	31	23,0
7 - Tarda-Nit-Matinada (14-08)	1	1,5	3	2,2
8 - Tot el dia (00-24)	0	0,0	1	0,7
9 - Sense informació	9	13,4	5	3,7
Total escenaris	67	100	135	100

<i>T.2.1.5 Escenaris per tipus de locals</i>	1999		2000	
	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
1 - Macrodiscoteca	13	19,4	13	9,6
2 - Discoteca	27	40,3	64	47,4
3 - Pub	16	23,9	27	20,0
4 - After, bar o pub	5	7,4	13	9,6
5 - After-discoteca	6	9,0	18	13,4
Total escenaris	67	100	135	100

T.2.1.6 Horari màxima aflluència escenaris	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - 19:00h a 21:00h	--	--	2	1,5
2 - 21:00h a 00:30	--	--	9	6,7
3 - 00:30h a 02:00h	--	--	14	10,3
4 - 02:00h a 04:00h	--	--	15	11,1
5 - A partir de les 04:00h	--	--	51	37,8
6 - Sense informació	--	--	44	32,6
Total escenaris	--	--	135	100

T.2.1.7 Control d'accés als escenaris	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Amb porter	--	--	87	64,4
2 - Sense porter	--	--	26	19,3
3 - Sense informació	--	--	22	16,3
Total escenaris	--	--	135	100

T.2.1.8 Aforament dels escenaris	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Fins a 100 persones	--	--	12	8,9
2 - De 101 a 500 persones	--	--	25	18,5
3 - De 501 a 1000 persones	--	--	29	21,5
4 - Més de 1000	--	--	11	8,1
5 - Sense informació	--	--	58	43,0
Total escenaris	--	--	135	100

2.2 Ambients

<i>T.2.2.1 Tipus d'ambient</i>	<i>1999</i>		<i>2000</i>	
	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
1 - Màquina	16	16,1	20	16,9
2 - Tecno	36	36,4	37	31,4
3 - Disco-Pop	19	19,2	19	16,1
4 - Revival-Alternatiu	9	9,1	12	10,2
5 - Pachanga	0	0,0	3	2,5
6 - Salsa	0	0,0	2	1,7
7 - Variat	18	18,2	21	17,8
8 - Altres	1	1,0	4	3,4
Total ambients	99	100	118	100

<i>T.2.2.2 Tipus d'activitat predominant</i>	<i>1999</i>		<i>2000</i>	
	<i>N</i>	<i>%</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
1 - Ballar	17	17,2	56	47,4
2 - Relacionar-se	5	5,1	18	15,3
3 - Ballar i relacionar-se	74	74,7	0	0,0
4 - Escoltar música	0	0,0	8	6,8
5 - Descansar, relaxar-se	0	0,0	2	1,7
6 - Totes les activitats	0	0,0	34	28,8
7 - Sense informació	3	3,0	0	0,0
Total ambients	99	100	118	100

T.2.2.3 Sexe predominant	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Dones	2	2,0	1	0,8
2 - Homes	47	47,5	46	39,0
3 - Equilibrat	44	44,4	71	60,2
4 - Sense informació	6	6,1	0	0,0
Total ambients	99	100	118	100

T.2.2.4 Edat predominant	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Adolescents Fins a 17 anys	0	0,0	1	0,8
2 - Joves 18 a 24 anys	32	32,3	49	41,5
3 - Joves adults 25 a 29 anys	26	26,3	39	33,1
4 - Adults joves 30 anys o més	37	37,4	27	22,9
5 - Sense predomini	0	0,0	2	1,7
6 - Sense informació	4	4,0	0	0,0
Total ambients	99	100	118	100

T.2.2.5 Estils juvenils predominants	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Normal informal	0	0,0	18	15,3
2 - Maquineros	17	17,2	18	15,3
3 - Modern-Tecno	24	24,2	32	27,1
4 - Alternatiu-Radical	7	7,1	9	7,6
5 - Variat	44	44,4	37	31,3
6 - Altres	2	2,0	4	3,4
7 - Sense informació	5	5,1	0	0,0
Total ambients	99	100	118	100

T.2.2.6 Horari ambient	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Matí (08-14)	--	--	2	1,7
2 - Tarda (14-20)	--	--	0	0,0
3 - Nit (20-24)	--	--	7	6,0
4 - Matinada (00-08)	--	--	43	36,4
5 - Tot el dia (00-24)	--	--	0	0,0
6 - Tarda-Nit (14-00)	--	--	8	6,8
7 - Nit-Matinada (20-08)	--	--	15	12,7
8 - Tarda-Nit-Matinada (14-08)	--	--	1	0,8
9 - Sense informació	--	--	42	35,6
Total ambients	--	--	118	100

2.3 Informants

T.2.3.1 Sexe	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Dona	59	31,7	88	32,0
2 - Home	127	68,3	187	68,0
Total informants	186	100	275	100

T.2.3.2 Edat	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Fins a 19	11	5,9	16	5,8
2 - De 20 a 24	59	31,7	96	34,9
3 - De 25 a 29	48	25,8	66	24,0
4 - De 30 o més	55	29,6	46	16,7
5 - Sense informació	13	7,0	51	18,6
Total informants	186	100	275	100

T.2.3.3 Professió	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Directius, Administradors i tècnics superiors	23	12,4	28	10,2
2 - Empresaris mon nit	0	0,0	2	0,7
3 - Altres directius, tècnics mitjans i administratius	25	13,4	40	14,5
4 - Treballadors manuals	33	17,7	49	17,8
5 - Treballadors món nit	38	20,4	52	18,9
6 - Estudiants	35	18,8	62	22,6
7 - Aturats	2	1,1	7	2,5
8 - Activitats delictives	5	2,7	4	1,5
9 - Altres	4	2,2	19	6,9
10 - Sense informació	21	11,3	12	4,4
Total informants	186	100	275	100

T.2.3.4 Tipus d'informació que aporten	1999		2000	
	N (186)	%	N (275)	%
1 - Joves	10	5,4	141	51,3
2 - Context	86	46,2	116	42,2
3 - Consum	43	23,1	151	54,9
4 - Efectes	30	16,1	70	25,5
5 - Substàncies	30	16,1	92	33,5
6 - Mercat	20	10,8	67	24,4
7 - Itineraris	--	--	64	23,3
8 - Conseqüències	4	2,2	53	19,3
9 - Tractament	11	5,9	17	6,2
10 - Estils	14	7,5	50	18,2

Nota: resposta múltiple. Un mateix informant pot aportar dades sobre diferents temes. % per files (sobre total informants).

T.2.3.5 Perfil d'informant	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Usuari ambient	30	16,1	67	24,4
2 - Consumidor	58	31,2	82	29,8
3 - Professional ambient	45	24,2	60	21,8
4 - Professional relacionat	32	17,2	51	18,5
5 - Traficant	8	4,3	11	4,00
6 - Sense informació	13	7,0	4	1,5
Total informants	186	100	275	100

T.2.3.6 Tipus d'informant	1999		2000	
	N	%	N	%
1 - Clau ¹	0	0,0	27	9,8
2 - Rellevant	51	27,4	52	18,9
3 - Amb bon coneixement	87	46,8	115	41,8
4 - Amb coneixement secundari	37	19,9	81	29,5
5 - Sense informació	11	5,9	0	0,0
Total informants	186	100	275	100

¹ Nota: Inclou 22 informants pre-seleccionats com clau i 5 procedents de les xarxes.

2.4 Fitxes d'Informació

T.2.4.1 Segons perfil d'informant	2000	
	N	%
1 - Usuari ambient	305	26,1
2 - Consumidor	227	19,5
3 - Professional ambient	85	7,3
4 - Professional relacionat	493	42,2
5 - Traficant	5	0,4
6 - Col·laboradors observatori	52	4,5
Total fitxes	1167	100

T.2.4.2 Segons professió de l'informant	2000	
	N	%
1 - Directius, Administradors i tècnics superiors	181	15,5
2 - Altres directius, tècnics mitjans i administratius	367	31,4
3 - Treballadors manuals	85	7,3
4 - Treballadors i empresaris món nit	57	4,9
5 - Estudiants	303	26,0
6 - Aturats	5	0,4
7 - Activitats delictives	0	0,0
8 - Altres	105	9,0
9 - Sense informació	64	5,5
Total fitxes	1167	100

<i>T.2.4.3 Segons procedència de la informació</i>	<i>2000</i>	
	<i>N</i>	<i>%</i>
1 - Informants xarxes	680	58,3
2 - Col·laboradors observatori	52	4,4
3 - Informants clau	435	37,3
Total fitxes	1167	100

<i>T.2.4.4 Segons tipus d'informant</i>	<i>2000</i>	
	<i>N</i>	<i>%</i>
1 - Clau	435	37,3
2 - Rellevant	285	24,4
3 - Amb bon coneixement	241	20,6
4 - Amb coneixement secundari	154	13,2
5 - Col·laboradors observatori	52	4,5
Total fitxes	1167	100

T.2.4.5 Segons tema de la fitxa	2000	
	N	%
1 - Joves	119	10,2
2 - Context	199	17,1
3 - Consums	310	26,6
4 - Efectes	92	7,9
5 - Substàncies	83	7,1
6 - Mercat	95	8,1
7 - Itineraris	49	4,2
8 - Conseqüències	220	18,8
Total fitxes	1167	100

T.2.4.6 Informants diferents que han realitzat fitxes	2000	
	N	%
1 - Col·laboradors observatori	6	4,2
2 - Informants clau	22	15,4
3 - Informants xarxes ¹	115	80,4
Total informants	143	100

¹ Nota: inclou 5 informants considerats com clau.